

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**PEYAMİ SAFA VE TÜRK POLİSİYE ROMAN
GELENEĞİNDEKİ YERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞELELE ÇELEBİ

DANIŞMAN

DR. ÖĞR. ÜYESİ ZEHRA KAPLAN

AKSARAY-2025

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

PEYAMİ SAFA VE TÜRK POLİSİYE ROMAN
GELENEĞİNDEKİ YERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞELELE ÇELEBİ

DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ ZEHRA KAPLAN

JÜRİ ÜYESİ: PROF. DR. REFİKA ALTIKULAÇ DEMİRDAĞ

JÜRİ ÜYESİ: DOÇ. DR. NECLA DAĞ

TELİF HAKLARI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren (....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Şelale
Soyadı : Çelebi
Bölümü : Türk Dili ve Edebiyatı
İmza :
Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Peyami Safa ve Türk Polisiye Roman Geleneğindeki Yeri

İngilizce Adı : Peyami Safa and His Place in the Turkish Detective Novel Tradition

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Şelale ÇELEBİ

İmza:

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Şelale ÇELEBİ tarafından hazırlanan “Peyami Safa Ve Türk Polisiye Roman Geleneğindeki Yeri” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans / Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Kabul</u>	<u>Ret</u>	<u>İmza</u>
Danışman: (Dr. Öğr. Üyesi Zehra KAPLAN) (Türk Dili ve Edebiyatı, Aksaray Üniversitesi)	☐	☐	
Üye: (Prof. Dr. Refika ALTIKULAÇ DEMİRDAĞ) (Türkçe Eğitimi, Çukurova Üniversitesi)	☐	☐	
Üye: (Doç. Dr. Necla DAĞ) (Türk Dili ve Edebiyatı, Aksaray Üniversitesi)	☐	☐	

Tez Savunma Tarihi: 17/01/2025

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nuntarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Prof. Dr. Aybala ÇAYIR

TEŞEKKÜR SAYFASI

Bu tezin oluşmasında, çalışma süreci boyunca değerli zamanını bana ve tezime ayıran, eksiklerimi tamamlayan, bana her konuda yol gösteren, benden maddi ve manevi desteğini esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Zehra KAPLAN'a teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum. Akademik eğitim hayatımda bana rehberlik edip desteklerini esirgemeyen tüm hocalarıma teşekkür ediyorum. Benden desteklerini esirgemeyen anneme, babama, dostlarıma ve bana bu seçkin akademik ortamı kazandıran Aksaray Üniversitesi'ne teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak hayatın her alanında bana destek olan, varlığıyla beni güçlendiren eşim Hakan ÇELEBİ'ye teşekkür ederim.

ÖZET

Polisiye üzerine şekillenen bu çalışmada 1924'ten 1960'a kadar polisiye edebiyatın içinde bulunan ve Türk polisiye edebiyatına 'Cingöz Recai' karakterini kazandıran Peyami Safa'nın 'Server Bedi' takma adıyla kaleme aldığı polisiye kitapları incelenmiştir. Yazarın inceleme kapsamındaki kitaplarının kurgu özellikleri ve buradan hareketle Türk polisiye edebiyatındaki yeri değerlendirilmiştir. Çalışma dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Peyami Safa'nın hayatı ve edebî kişiliği incelenmiştir. İkinci bölümde polisiye roman türünün tanımı, Türk ve dünya edebiyatındaki tarihsel gelişimi ele alınmıştır. Çalışmanın asıl ereğini içeren üçüncü bölümde eserlerin tanıtımı, özet, kişiler kadrosu, suç ve suçun kurgulanışı alt başlıkları üzerinden polisyeleri incelenerek Türk polisiye edebiyatına kazandırmış olduğu önemli karakterler ve yapı üzerinde durulmuştur. Son bölümde eserlerinde bilhassa öne çıkan kadın ve milliyetçilik konularına yer verilmiştir. Bu çalışma kapsamında 1924-1940 dönemi içerisinde ilk baskıları yapılan Server Bedi imzalı kitapların Ötüken Yayınları'na ait 2019-2024 baskıları esas alınmıştır. Söz konusu kitaplar yayınevi tarafından "Cingöz Recai'nin Harikulade Sergüzeştleri", "Çekirge Zehra'nın Harikaları", "Tilki Leman'ın Harikulade Maceraları" ve "Kartal İhsan'ın Maceraları" şeklinde kategorileştirilmiştir. Buna göre "Cingöz Recai'nin Harikulade Sergüzeştleri", içinde toplam 52 on paralık hikâye ve 9 tekli kitabı olmak üzere 13 kitabını kapsamaktadır. "Çekirge Zehra'nın Harikaları" serisinde 8 hikâye ve "Tilki Leman'ın Harikulade Maceraları" serisinde 5 hikâye yer almaktadır. "Kartal İhsan'ın Maceraları" serisi ise 10 hikâyeyi kapsamaktadır. Polisiye-macera türündeki 9 roman ve 75 adet on paralık hikâyeyeyle sınırlandırılan çalışmada eserler metin çözümleme yönteminden yararlanılarak kapsamlı olarak incelenmiştir. Bu bağlamda yazarın seçilen polisiye eserlerinin karakteristik özellikleri geniş bir yelpazede yansıtılmaya çalışılmış, Server Bedi'nin Türk polisiye edebiyatındaki yeri ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler : Peyami Safa, Server Bedi, Türk Polisiye Geleneği, Cingöz Recai.

Bilim Kodu : 30201

Sayfa Adedi : 291

Yazar : Şelale ÇELEBİ

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Zehra KAPLAN

ABSTRACT

This study that took shape on the police, examines the detective books written by Peyami Safa, who was a part of detective literature from 1924 to 1960 and brought the character of ‘Cingöz Recai’ to Turkish detective literature, under the pen name ‘Server Bedi’. The fictional features of the author’s books in the scope of the study and, accordingly, their place in Turkish detective literature is evaluated. The study consists of four main sections. The first section examines Peyami Safa’s life and literary personality. The second section addresses the definition of the detective novel genre and its historical development in Turkish and world literature. The third section, which includes the main purpose of the study, examines his detective novels under the subheadings of introduction, summary, cast of characters, crime and fiction, and focuses on the important characters and structure he brought to Turkish detective literature. The last section covers the prominent women and nationalism issues in his works. Within the scope of this study, the 2019-2024 editions of the books signed by Server Bedi, the first editions of which were published between 1924-1940, belonging to Ötüken Publications were taken as basis. The books in question were categorized by the publishing house as “Cingöz Recai’nin Harikulade Sergüzeştleri”, “Çekirge Zehra’nın Harikaları”, “Tilki Leman’ın Harikulade Maceraları” and “Kartal İhsan’ın Maceraları”. Accordingly, “Cingöz Recai’nin Harikulade Sergüzeştleri” includes 13 books, including a total of 52 dime stories and 9 single books. There are 8 stories in the “Çekirge Zehra’nın Harikaları” series and 5 stories in the “Tilki Leman’ın Harikulade Maceraları” series. The “Kartal İhsan’ın Maceraları” series includes 10 stories. In the study limited to 9 novels and 75 ten-bit stories in the detective-adventure genre, the works were examined comprehensively by using the text analysis method. In this context, the characteristic features of the author's selected detective works were tried to be reflected in a wide range and Server Bedi’s place in Turkish detective literature was revealed.

Keywords : Peyami Safa, Server Bedi, Turkish Detective Tradition, Cingöz Recai.

Science Code : 30201

Number of Pages : 291

Author : Şelale ÇELEBİ

Supervisor : Lecturer Zehra KAPLAN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKLARI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
TEŞEKKÜR SAYFASI	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR.....	xix
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
PEYAMİ SAFA’NIN (SERVER BEDİ) HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ.....	4
1.1. Peyami Safa’nın Hayatı.....	4
1.2. Peyami Safa’nın (Server Bedi) Edebî Kişiliği	7
1.3. Peyami Safa’nın (Server Bedi) Eserleri	10
İKİNCİ BÖLÜM.....	13
POLİSİYE ROMANIN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	13
2.1. Polisiye Roman Kavramı	13
2.2. Polisiye Romanın Özellikleri	19
2.3. Batı Edebiyatında Polisiye Roman	24
2.4. Türk Edebiyatında Polisiye Roman	27
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	30
SERVER BEDİ’NİN POLİSİYE ESERLERİ.....	30
3.1. Tilki Leman’ın Harikulade Maceraları	30
3.1.1. Bir Damla Kan ve Bir Haykırış	30
3.1.1.1. Özet	30
3.1.1.2. Kişiler Kadrosu	31
3.1.1.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	31
3.1.2. Bir Fincan Süt.....	33
3.1.2.1. Özet	33
3.1.2.2. Kişiler Kadrosu	33

3.1.2.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	34
3.1.3. Kızıl Maskeli Kadın	35
3.1.3.1. Özet.....	35
3.1.3.2. Kişiler Kadrosu	35
3.1.3.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	36
3.1.4. Apartman Baskını.....	37
3.1.4.1. Özet.....	37
3.1.4.2. Kişiler Kadrosu	37
3.1.4.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	37
3.1.5. Karanlıklara Doğru.....	38
3.1.5.1. Özet.....	39
3.1.5.2. Kişiler Kadrosu	39
3.1.5.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	39
3.2. Çekirge Zehra'nın Harikaları	40
3.2.1. Göztepe Soygunu.....	40
3.2.1.1. Özet.....	40
3.2.1.2. Kişiler Kadrosu	41
3.2.1.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	41
3.2.2. O Gecedan Sonra.....	43
3.2.2.1. Özet.....	43
3.2.2.2. Kişiler Kadrosu	43
3.2.2.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	44
3.2.3. Bıçağı Sapla!	45
3.2.3.1. Özet.....	45
3.2.3.2. Kişiler Kadrosu	46
3.2.3.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	46
3.2.4. Mezarlıkta Hayalet	48
3.2.4.1. Özet.....	48
3.2.4.2. Kişiler Kadrosu	48
3.2.4.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	49
3.2.5. Denizde Bir Boğuşma.....	50
3.2.5.1. Özet.....	50
3.2.5.2. Kişiler Kadrosu	51

3.2.5.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	51
3.2.6. Altın Kupa	52
3.2.6.1. Özet	52
3.2.6.2. Kişiler Kadrosu	53
3.2.6.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	53
3.2.7. Dolap Deliğinden.....	54
3.2.7.1. Özet	54
3.2.7.2. Kişiler Kadrosu	54
3.2.7.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	55
3.2.8. İki Sıçrayış.....	56
3.2.8.1. Özet	56
3.2.8.2. Kişiler Kadrosu	57
3.2.8.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	57
3.3. Kartal İhsan'ın Maceraları	58
3.3.1. Kartal Pençesi.....	59
3.3.1.1. Özet	59
3.3.1.2. Kişiler Kadrosu	59
3.3.1.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	60
3.3.2. Baş Kesenler	61
3.3.2.1. Özet	61
3.3.2.2. Kişiler Kadrosu	62
3.3.2.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	62
3.3.3. Boğuk Ses.....	63
3.3.3.1. Özet	63
3.3.3.2. Kişiler Kadrosu	64
3.3.3.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	64
3.3.4. Çocukları Çalan	66
3.3.4.1. Özet	66
3.3.4.2. Kişiler Kadrosu	67
3.3.4.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	67
3.3.5. Kanlı Esrarkeşler	68
3.3.5.1. Özet	68
3.3.5.2. Kişiler Kadrosu	69

3.3.5.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	69
3.3.6. Kâğıthane Faciası	70
3.3.6.1. Özet.....	70
3.3.6.2. Kişiler Kadrosu	71
3.3.6.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	71
3.3.7. Yeraltındaki Ölü	72
3.3.7.1. Özet.....	72
3.3.7.2. Kişiler Kadrosu	72
3.3.7.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	73
3.3.8. Altı Parmaklı El.....	74
3.3.8.1. Özet.....	74
3.3.8.2. Kişiler Kadrosu	75
3.3.8.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	75
3.3.9. Tekinsiz Ev.....	76
3.3.9.1. Özet.....	76
3.3.9.2. Kişiler Kadrosu	77
3.3.9.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	77
3.3.10. Kızıl Çeneli Baş.....	78
3.3.10.1. Özet.....	78
3.3.10.2. Kişiler Kadrosu	79
3.3.10.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	79
3.4. Cingöz Recai Serileri	80
3.4.1. Cingöz Recai'nin Harikulâde Sergüzeştleri	82
3.4.1.1. Cingöz'ün Kız Kaçırması	82
3.4.1.1.1. Özet.....	82
3.4.1.1.2. Kişiler Kadrosu.....	83
3.4.1.1.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	83
3.4.1.2. Nazar Boncuğu.....	85
3.4.1.2.1. Özet.....	85
3.4.1.2.2. Kişiler Kadrosu	86
3.4.1.2.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	86
3.4.1.3. Kasa Başında.....	88
3.4.1.3.1. Özet.....	88

3.4.1.3.2. Kişiler Kadrosu.....	89
3.4.1.3.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	89
3.4.1.4. Anadolu Kavağında Bir Cinayet.....	90
3.4.1.4.1. Özet.....	91
3.4.1.4.2. Kişiler Kadrosu.....	91
3.4.1.4.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	91
3.4.1.5. Elmaslar İçinde	92
3.4.1.5.1. Özet.....	93
3.4.1.5.2. Kişiler Kadrosu.....	93
3.4.1.5.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	93
3.4.1.6. Kanlıca Vakası	94
3.4.1.6.1. Özet.....	94
3.4.1.6.2. Kişiler Kadrosu.....	95
3.4.1.6.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	95
3.4.1.7. Kumaş Parçası.....	97
3.4.1.7.1. Özet.....	97
3.4.1.7.2. Kişiler Kadrosu.....	98
3.4.1.7.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	98
3.4.1.8. Yangın Yerinde	99
3.4.1.8.1. Özet.....	99
3.4.1.8.2. Kişiler Kadrosu.....	99
3.4.1.8.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	100
3.4.1.9. Cingöz Tehlikede	100
3.4.1.9.1. Özet.....	101
3.4.1.9.2. Kişiler Kadrosu.....	101
3.4.1.9.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	102
3.4.1.10. Cingöz Kafeste.....	103
3.4.1.10.1. Özet.....	103
3.4.1.10.2. Kişiler Kadrosu.....	103
3.4.1.10.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	104
3.4.2. Cingöz'ün Esrarı.....	105
3.4.2.1. Özet	105
3.4.2.2. Kişiler Kadrosu	107

3.4.2.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	107
3.4.3. Cingöz Recai Kibar Serseri	110
3.4.3.1. Cingöz Geldi	110
3.4.3.1.1. Özet.....	110
3.4.3.1.2. Kişiler Kadrosu	111
3.4.3.1.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	111
3.4.3.2. Esrarlı Köşk	113
3.4.3.2.1. Özet.....	113
3.4.3.2.2. Kişiler Kadrosu	114
3.4.3.2.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	114
3.4.3.3. Karanlıkta Bir Işık.....	115
3.4.3.3.1. Özet.....	115
3.4.3.3.2. Kişiler Kadrosu	116
3.4.3.3.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	116
3.4.3.4. Kadın Cinayeti	117
3.4.3.4.1. Özet.....	118
3.4.3.4.2. Kişiler Kadrosu	118
3.4.3.4.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	118
3.4.3.5. Düşman Şakası.....	119
3.4.3.5.1. Özet.....	120
3.4.3.5.2. Kişiler Kadrosu	120
3.4.3.5.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	120
3.4.3.6. Tütüncünün Ölümü	121
3.4.3.6.1. Özet.....	122
3.4.3.6.2. Kişiler Kadrosu	122
3.4.3.6.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	122
3.4.3.7. Aynalı Dolap	123
3.4.3.7.1. Özet.....	123
3.4.3.7.2. Kişiler Kadrosu	124
3.4.3.7.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	124
3.4.3.8. Tatavla Cinayeti	124
3.4.3.8.1. Özet.....	125
3.4.3.8.2. Kişiler Kadrosu	125

3.4.3.8.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	125
3.4.3.9. Son Muvaffakiyet.....	127
3.4.3.9.1. Özet.....	127
3.4.3.9.2. Kişiler Kadrosu.....	127
3.4.3.9.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	128
3.4.3.10. Cingöz'ün Akıbeti.....	129
3.4.3.10.1. Özet.....	129
3.4.3.10.2. Kişiler Kadrosu.....	129
3.4.3.10.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	130
3.4.4. Cıva Necati'nin Harikalı Sergüzeştları.....	131
3.4.4.1. Bacadan Çıkan Duman	131
3.4.4.1.1. Özet.....	132
3.4.4.1.2. Kişiler Kadrosu.....	132
3.4.4.1.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	132
3.4.4.2. Alevlerden Sonra	133
3.4.4.2.1. Özet.....	134
3.4.4.2.2. Kişiler Kadrosu.....	134
3.4.4.2.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	134
3.4.4.3. Esrarlı Dolap	135
3.4.4.3.1. Özet.....	136
3.4.4.3.2. Kişiler Kadrosu.....	136
3.4.4.3.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	136
3.4.4.4. Mişon'un Definesi	137
3.4.4.4.1. Özet.....	138
3.4.4.4.2. Kişiler Kadrosu.....	138
3.4.4.4.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	138
3.4.4.5. Bodrumda Kalanlar	139
3.4.4.5.1. Özet.....	139
3.4.4.5.2. Kişiler Kadrosu.....	140
3.4.4.5.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	140
3.4.4.6. Tiyatro Baskını.....	141
3.4.4.6.1. Özet.....	141
3.4.4.6.2. Kişiler Kadrosu.....	141

3.4.4.6.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	142
3.4.4.7. Bir Düğün Gecesi.....	142
3.4.4.7.1. Özet.....	143
3.4.4.7.2. Kişiler Kadrosu.....	143
3.4.4.7.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	143
3.4.4.8. İnci Tespih Sirkati.....	144
3.4.4.8.1. Özet.....	145
3.4.4.8.2. Kişiler Kadrosu.....	145
3.4.4.8.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	145
3.4.4.9. Altın Dolu Küp	146
3.4.4.9.1. Özet.....	146
3.4.4.9.2. Kişiler Kadrosu.....	147
3.4.4.9.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	147
3.4.4.10. Zifiri Karanlıklarda	148
3.4.4.10.1. Özet.....	148
3.4.4.10.2. Kişiler Kadrosu.....	149
3.4.4.10.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	149
3.4.4.11. Çalınan Vasiyetname	150
3.4.4.11.1. Özet.....	150
3.4.4.11.2. Kişiler Kadrosu.....	151
3.4.4.11.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	151
3.4.4.12. Japon Masası	152
3.4.4.12.1. Özet.....	152
3.4.4.12.2. Kişiler Kadrosu.....	153
3.4.4.12.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	153
3.4.4.13. Madam Çiviciyan'ın Gerdanlığı	154
3.4.4.13.1. Özet.....	154
3.4.4.13.2. Kişiler Kadrosu.....	154
3.4.4.13.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	155
3.4.4.14. Soyulan İngiliz	155
3.4.4.14.1. Özet.....	156
3.4.4.14.2. Kişiler Kadrosu.....	156
3.4.4.14.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	156

3.4.4.15. Banka Soygunu	157
3.4.4.15.1. Özet.....	157
3.4.4.15.2. Kişiler Kadrosu.....	158
3.4.4.15.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	158
3.4.4.16. Kanlı Mektup	159
3.4.4.16.1. Özet.....	159
3.4.4.16.2. Kişiler Kadrosu.....	160
3.4.4.16.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	160
3.4.4.17. Üç Buçuk Parmak	161
3.4.4.17.1. Özet.....	161
3.4.4.17.2. Kişiler Kadrosu.....	162
3.4.4.17.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	162
3.4.5. Sherlock Holmes’e Karşı Cingöz Recai	163
3.4.5.1. Kaybolan Adam	163
3.4.5.1.1. Özet.....	164
3.4.5.1.2. Kişiler Kadrosu.....	164
3.4.5.1.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	164
3.4.5.2. Karanlıkta Hücum.....	165
3.4.5.2.1. Özet.....	166
3.4.5.2.2. Kişiler Kadrosu.....	166
3.4.5.2.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	167
3.4.5.3. Han Baskını.....	168
3.4.5.3.1. Özet.....	168
3.4.5.3.2. Kişiler Kadrosu.....	169
3.4.5.3.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	169
3.4.5.4. Yerin Dibinde Sesler	170
3.4.5.4.1. Özet.....	170
3.4.5.4.2. Kişiler Kadrosu.....	171
3.4.5.4.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	171
3.4.5.5. Gece Tuzağı	172
3.4.5.5.1. Özet.....	172
3.4.5.5.2. Kişiler Kadrosu.....	173
3.4.5.5.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	174

3.4.5.6. Ateşten Gözler	175
3.4.5.6.1. Özet.....	175
3.4.5.6.2. Kişiler Kadrosu.....	176
3.4.5.6.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	176
3.4.5.7. Sekiz Adım Kala	177
3.4.5.7.1. Özet.....	177
3.4.5.7.2. Kişiler Kadrosu	178
3.4.5.7.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	178
3.4.5.8. Al Kanlar İçinde.....	179
3.4.5.8.1. Özet.....	179
3.4.5.8.2. Kişiler Kadrosu	180
3.4.5.8.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	180
3.4.5.9. İmdat	181
3.4.5.9.1. Özet.....	181
3.4.5.9.2. Kişiler Kadrosu.....	182
3.4.5.9.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	182
3.4.5.10. Gece Kuşları.....	183
3.4.5.10.1. Özet.....	183
3.4.5.10.2. Kişiler Kadrosu.....	184
3.4.5.10.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	184
3.4.5.11. Şeytani Tuzak.....	184
3.4.5.11.1. Özet.....	185
3.4.5.11.2. Kişiler Kadrosu	185
3.4.5.11.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	186
3.4.5.12. Sahte Sherlock	187
3.4.5.12.1. Özet.....	187
3.4.5.12.2. Kişiler Kadrosu	187
3.4.5.12.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	188
3.4.5.13. Domuz Sokağı Vak’ası	188
3.4.5.13.1. Özet.....	189
3.4.5.13.2. Kişiler Kadrosu.....	189
3.4.5.13.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	189
3.4.5.14. Polis Tuzağı	190

3.4.5.14.1. Özet.....	190
3.4.5.14.2. Kişiler Kadrosu	191
3.4.5.14.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	191
3.4.5.15. Cingöz'ün Ziyafeti	192
3.4.5.15.1. Özet.....	192
3.4.5.15.2. Kişiler Kadrosu	193
3.4.5.15.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	193
3.4.6. Allo... Allo... Yetişiniz! (Zeyrek Cinayeti).....	194
3.4.6.1. Özet	195
3.4.6.2. Kişiler Kadrosu	197
3.4.6.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	197
3.4.7. Arsen Lüpen İstanbul'da	199
3.4.7.1. Özet	199
3.4.7.2. Kişiler Kadrosu	202
3.4.7.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	202
3.4.8. Siyah Pervaneler.....	204
3.4.8.1. Özet.....	204
3.4.8.2. Kişiler Kadrosu	206
3.4.8.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	206
3.4.9. Beyaz Cehennem	207
3.4.9.1. Özet	208
3.4.9.2. Kişiler Kadrosu	209
3.4.9.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	210
3.4.10. Kral Faruk'un Elmasları Peşinde.....	212
3.4.10.1. Özet	212
3.4.10.2. Kişiler Kadrosu	214
3.4.10.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	215
3.4.11. Cingöz Merih'te.....	216
3.4.11.1. Özet	216
3.4.11.2. Kişiler Kadrosu	218
3.4.11.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı.....	218
3.4.12. Sultan Aziz'in Mücevherleri	219
3.4.12.1. Özet.....	220

3.4.12.2. Kişiler Kadrosu	221
3.4.12.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı	221
3.4.13. Sağdan Üçüncü Söğüt.....	223
3.4.13.1. Özet	223
3.4.13.2. Kişiler Kadrosu	225
3.4.13.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı	225
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	228
SERVER BEDİ POLİSİYESİNİN KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİ	228
4.1. Server Bedi'nin Polisiye Türe Yaklaşımı	228
4.2. Server Bedi Polisyelerinin Benzer Yönleri	231
4.3. Server Bedi Polisiyesinde Kadın Olgusu	243
4.4. Server Bedi Polisiyesinde Milliyetçilik Vurgusu.....	249
SONUÇ.....	253
KAYNAKÇA	257
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU	268

KISALTMALAR

BDKBH	:	Bir Damla Kan ve Bir Haykırış
BFS	:	Bir Fincan Süt
KMK	:	Kızıl Maskeli Kadın
GS	:	Göztepe Soygunu
OGS	:	O Geceden Sonra
BS	:	Bıçağı Sapla
KP	:	Kartal Pençesi
BK	:	Baş Kesenler
BS	:	Boğuk Ses
KE	:	Kanlı Esrarkeşler
YAÖ	:	Yer Altındaki Ölü
NB	:	Nazar Boncuğu
KB	:	Kasa Başında
ABC	:	Anadolukavağı'nda Bir Cinayet
Eİ	:	Elmaslar İçinde
KP	:	Kumaş Parçası
YY	:	Yangın Yerinde
CK	:	Cingöz Kafeste
CE	:	Cingöz'ün Esrarı
KBI	:	Karanlıkta Bir Işık
KC	:	Kadın Cinayeti
TÖ	:	Tütüncünün Ölümü
AD	:	Aynalı Dolap
TC	:	Tatavla Cinayeti
SM	:	Son Muvaffakiyet
CA	:	Cingöz'ün Akıbeti
BÇD	:	Bacadan Çıkan Duman
AS	:	Alevlerden Sonra
ED	:	Esrarlı Dolap
MD	:	Mişon'un Definesi

BK	:	Bodrumda Kalanlar
TB	:	Tiyatro Baskını
ADK	:	Altın Dolu K�p
ZK	:	Zifiri Karanlıklarda
�V	:	�alınan Vasiyetname
M�G	:	Madam �iviciyan'ın Gerdanlı�ı
BS	:	Banka Soygunu
KM	:	Kanlı Mektup
KA	:	Kaybolan Adam
HB	:	Han Baskını
YDS	:	Yerin Dibinde Sesler
�M	:	�mdat
SS	:	Sahte Sherlock
AAV	:	Allo... Allo... Yetişiniz!
AL�	:	Arsen Lüpen İstanbul'da
SP	:	Siyah Pervaneler
BC	:	Beyaz Cehennem
KFEP	:	Kral Faruk'un Elmasları Peşinde
CM	:	Cingöz Merih'te
SAM	:	Sultan Aziz'in Mücevherleri
S�S	:	Sa�dan ���nc� S���t

GİRİŞ

Türk polisiye edebiyatı külliyatı her geçen gün yenilenerek zenginleşmesine karşın bir tür olarak polisiye Türk edebiyatında henüz hak ettiği yeri bulmuş ve üzerine yeterince araştırma yürütülmüş sayılmaz. Gezer'in (2006) aktarımıyla "Çok yakın gelecekte polisiye romanların üniversitelerde ders olarak okutulacağını ve doktora öğrencilerinin çalışma sahası olarak dedektif hikâyelerini seçeceğini" (Gezer, 2006, s. 1) ileri süren Somerset Maugham'ın bu öngörüsü günümüzde kısmen karşılığını bulmuş olmasına karşın konuya ilişkin yapılan çalışmalar ve mevcut kaynaklar hâlâ sınırlıdır. Bu çerçevede söz konusu bu lisansüstü çalışma için konu seçiminde bilinçli bir tercihle Türk polisiye geleneği üzerine odaklanılmış ve Türk edebiyatında polisiyenin bir tür olarak rağbet görmesi noktasında Server Bedi müstearıyla kaleme aldığı polisiye türdeki hikâye ve romanlarıyla önemli bir başarı gösteren Peyami Safa üzerine bir çalışma yürütülmesi düşüncesi oluşmuştur. Edebiyatımızda çok yönlülüğüyle, bilhassa romanları ve düşünce yazılarıyla dikkat çeken bir yazar olan Peyami Safa'nın Server Bedi olarak yürüdüğü yol da oldukça ilgi çekicidir. Peyami Safa'nın polisiye yolculuğu aynı zamanda onun Server Bedi kimliğine olan yolculuğudur. Edebiyatın üvey çocuğu olarak kabul edilen polisiye türünün Türk edebiyatında bir kimlik kazanmasında onun katkısı oldukça fazladır. Türk polisiyesine başta Cingöz Recai olmak üzere Kartal İhsan, Tilki Leman ve Çekirge Zehra gibi özgün karakterler kazandırmıştır. Bu karakterlerin yer aldığı hikâyeler klasik polisiye edebiyatın izlerini yansıtmakla birlikte, Server Bedi'nin diğer polisiye türde nitelendirilen eserleri daha çok aşk cinayetlerini kapsamaktadır. *Selma ve Gölgesi*, *Hey Deli Gönlüm*, *Hey Kahpe Dünya* ve *Zıpçıktılar* gibi eserlerde Todorov'un polisiye roman için ortaya koyduğu aşk yasağı kuralının dışına çıkılmış ve aşk ekseninde işlenmiş cinayetler hikâyelerde yer almıştır (Üyepazarcı, 2008a, s. 37; Şahin ve Karahan, 2022, s. 11; Safa, 2019, s. 1, 12). Bu açıdan değerlendirildiğinde tez kapsamında seçilen ve değerlendirilen polisiye eserlerde aşk ön planda yer almamaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı; doküman incelemesi yöntemiyle Peyami Safa'nın nam-ı diğer Server Bedi'nin klasik polisiye türdeki eserlerini kapsayan bir içerik analizi çözümlemesi yapmaktır. İçerik analizi yapılırken benzerlikler ve farklılıklar üzerinden hareket edilerek

bütüncül bir yaklaşımla değerlendirme yapılacaktır. Bu tez kapsamında incelenecek olan *Cingöz Recai'nin Harikulade Sergüzeştleri*, içinde toplam 52 on paralık hikâye ve 9 tekli kitabı olmak üzere 13 kitabını kapsamaktadır. *Çekirge Zehra'nın Harikaları* serisinde 8 hikâye ve *Tilki Leman'ın Harikulade Maceraları* serisinde 5 hikâye yer almaktadır. *Kartal İhsan'ın Maceraları* serisi ise 10 hikâyeden oluşan bir kitaptır. Polisiye-macera türündeki 9 roman ve 75 on paralık hikâyeye sınırlandırılan bu çalışmada eserler; metin çözümleme yönteminden yararlanılarak kapsamlı olarak incelenmiştir.

Bu lisansüstü çalışma dört bölüm üzerinden planlanmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde “Peyami Safa'nın (Server Bedi) Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri” hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde “Polisiye Romanın Tarihsel Gelişimi” ana başlığı ile “Polisiye Romanın Tanımı”, “Dünya Edebiyatında Polisiye Roman”, “Türk Edebiyatında Polisiye Roman” ve “Polisiye Romanın Özellikleri ve Türleri” ayrıntılı incelenmiştir. Bu başlıklar üzerinden genel bir değerlendirme yapılarak incelenen romanların çözümlenmesinin yer aldığı üçüncü bölüme kaynaklık edecek olan kuramsal çerçeve çizilmiştir. Üçüncü bölümde “Server Bedi'nin Polisiye Eserleri” başlığı altında Cingöz Recai, Tilki Leman, Çekirge Zehra ve Kartal İhsan'ın kahramanı oldukları hikâyeler polisiye roman kurgusuna göre incelenmiştir. Server Bedi'nin polisiyesindeki kurgusal özellikler; suç ve suçun kurgulanışı, suçlunun karakteristik özellikleri, olay örgüsünün ve entrika yapının kurgulanışı, polisiye olarak suçun çözümü üzerinden ele alınmıştır. Tezin son bölümünde ise Server Bedi polisiyesinde dikkat çekici bir biçimde öne çıkan kadın ve milliyetçilik konuları, ayrıca Server Bedi'nin polisiye türüne yaklaşımı ve eserlerinde benzerlik gösteren yönler üzerine bir inceleme yapılmıştır.

Yazarın Server Bedi ismi ile kaleme aldığı polisiye türdeki eserlerin büyük bölümü Ötüken, Alkım, Damla olmak üzere üç farklı yayınevi tarafından yayımlanmıştır. İncelemede 2019-2024 yıllarında Ötüken Neşriyat tarafından yayımlanan *Cingöz Recai'nin Harikulade Sergüzeştleri*, *Cingöz'ün Esrarı*, *Cingöz Recai Kibar Serseri*, *Cingöz Recai'nin Harikalı Sergüzeştleri*, *Sherlock Holmes'e Karşı Cingöz Recai*, *Allo Allo Yetişiniz*, *Arsen Lüpen İstanbul'da*, *Siyah Pervaneler*, *Beyaz Cehennem*, *Kral Faruk'un Elmasları Peşinde*, *Cingöz Merih'te*, *Sultan Aziz'in Mücevherleri*, *Sağdan Üçüncü Söğüt*, *Tilki Leman'ın Harikulade Maceraları*, *Çekirge Zehra'nın Harikaları* ve *Polis Hafiyesi Kartal İhsan'ın Maceraları* kullanılmıştır.

İncelemeler esnasında Seval Şahin'in *Cinai Meseleler: Osmanlı-Türk Polisiye Edebiyatında Biçim ve İdeoloji (1884-1928)* isimli kitabında yer verdiği Osmanlı-Türk polisiyesinin özelliklerine ilişkin maddeler göz önünde bulundurulmuştur (Şahin, 2017, s. 93,125). Seval Şahin'in *Kültürel Sermaye, Kibar Hırsız ve Şehir* başlıklı kitabı ise Cingöz Recai karakterini merkezine koyan ve karakterin polisiye unsurlarını ele alan bir kitaptır (Şahin, 2011, s. 21). Polisiye romana gönül vermiş olan Erol Üyepazarcı'nın yazmış olduğu çok sayıda makale ve *Korkmayınız Mister Sherlock Holmes: Türkiye'de Polisiye Romanın 125 Yıllık Öyküsü* adlı iki ciltten oluşan kitabı polisiye edebiyatın hem tarihsel gelişimi hem de ülkemizdeki değişimi sunmaktadır. Ayrıca 2011-2014 yılları arasında Seval Şahin, Didem Ardalı Büyükarman ve Banu Öztürk tarafından yürütülen, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) proje raporu ile Erol Üyepazarcı ve diğer yazarların araştırma makaleleri bu çalışmada öncelikli kaynaklar olarak değerlendirilmiştir. Bununla birlikte Cingöz Recai'yi merkezine alan sadece üç tez çalışması bulunmaktadır. Bunlardan biri, Zülfikar Uğur Yıkan'ın "Peyami Safa'nın Server Bedi İmzalı Romanları" başlıklı tez çalışmasıdır. Yıkan, çalışmasında Cingöz Recai'nin ve bu serinin özelliklerini sınıflandırmış, Peyami Safa'yı polisiye roman yazmaya iten sebepleri ortaya koymuştur (Yıkan, 2004, s. 5). "Peyami Safa'nın Server Bedi İmzalı Polisiye-Macera Türündeki Eserlerinin Çocuk Edebiyatı Açısından İncelenmesi" başlıklı tez çalışmasında ise Elif Yiğit, romanları kelime zenginliği ve dil özellikleri bakımından incelemiş ve romanların çocuk edebiyatına katkısını ortaya koymuştur (Yiğit, 2005, s. 4). "Peyami Safa'nın Server Bedi Müstearıyla Yazdığı Cingöz Recai Serisinin 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programına Göre İncelemesi" başlıklı tezde ise Deniz Canbek, Cingöz Recai serisinin 2015 Türkçe öğretim programını karşılama potansiyelini ve serinin Türkçe öğretimi açısından kullanılabilirliğini belirlemiştir. Bu tezler kapsamında polisiye edebiyatın özelliklerinden ziyade dönemin meşhur karakteri Cingöz Recai değerlendirilmiş ve sadece onun başkahraman olduğu eserler irdelenmiştir. Bu çalışmada ise, çözümleme esasına dayalı yöntem ile Server Bedi'nin klasik polisiye eserlerinin içerik ve kurgu özellikleri ilk kez toplu biçimde ele alınmıştır. Böylelikle Server Bedi polisyelerinin karakteristik özellikleri tespit edilerek Peyami Safa'nın polisiye anlayışı ve Türk polisiye geleneğindeki yeri belirlenmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

PEYAMİ SAFA’NIN (SERVER BEDİ) HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1.1. Peyami Safa’nın Hayatı

Osman Peyami Safa, Cumhuriyet Dönemi gibi oldukça hareketli ve bir o kadar da zengin bir dönemin önde gelen isimlerindendir. Peyami Safa, babasının dört çocuğu ile birlikte yer aldığı bir fotoğrafın arkasında yazan nota göre 2 Nisan 1899’da İstanbul Gedikpaşa’da doğmuş ve ismi Tevfik Fikret tarafından konulmuştur (Üngör, 2023, s. 1; Sarıaslan, 2023, s. 42, 45). Türk edebiyatındaki kıymetli yerini perçinleyen önemli unsurlardan biri çok yönlü bir şahsiyet olmasıdır (Ay, 2018, s. 1). Yazın hayatı boyunca roman, hikâye, piyes, biyografi, gezi yazısı gibi farklı türlerde eserler kaleme alan yazar, daha çok romancı yönüyle ön plana çıkmıştır. Edebiyat dünyasında şöhretli bir aileye mensup olan Peyami Safa, zorluğu, yoksulluğu, kimsesizliği, hastalığı ve çilesi bol bir çocukluk dönemi geçirmiştir (Düzce, 2008, s. 10, 12). Cahit Sıtkı Tarancı’nın *Peyami Safa Hayatı ve Eserleri* adlı kitabında yer verdiği üzere, yazar hayatını şu sözlerle özetlemiştir: “Benim şuurum bir facia atmosferi içinde doğdu. Ben iki yaşında iken, babam ve kardeşim Sivas’ta on ay içinde öldü. Böyle kısa bir fasılayla hem kocasını hem çocuğunu kaybeden bir kadının hıçkırıkları arasında kendimi bulmağa başladım” (Tarancı, 1940, s. 3).

Osman Peyami Safa’nın kendi ifadeleri ile özetlediği hayatını biraz detaylandırarak olursak, babası Servet-i Fünun şairlerinden ‘şâir-i mâderzâd’ (anadan doğma şair) diye tanınan İsmail Safa (1866-1901), annesi Server Bedia Hanım’dır. İsmail Safa Trabzonlu şair Mehmet Behçet Efendi’nin oğludur. İsmail Safa, döneminin politikalarına karşı duruşu ve eylemleri yüzünden sürüldüğü Sivas’ta on bir ay sürgün hayatı yaşadıktan sonra 24 Mart 1901’de vefat etmiştir (Üngör, 2023, s. 1). Babası vefat ettiğinde Peyami Safa henüz iki yaşındadır. Yazar, o günleri şöyle anlatmaktadır:

Annem ve odadakiler ağlaşıp sofaya fırladılar. Güneşsiz, soğuk bir gündü. Yatağına bir metre

kadar yakın koltukta b       kalmıştım. Sanki babamın son anına şahit olabilmem i in kader beni onunla baş başa bırakmıştı. Sofadan feryatlar geliyordu. O anda, b            hafızama yapışıp kalan inanılmayacak bir hadise oldu. Babam yavaş a g      n i a tı, başını hafif e kımıldatarak sordu: “Ne var? Ne a lıyorlar?” Sonra başı yata a d ş  . G    n i kapandı, odada zayıf bir ses, bir nefes dolaştı. Bu, onun son ahı idi (Safa, 1954, s. 340; Atabey, 2023, s. 32).

Server Bedia Hanım kocasının vefatından sonra iki yetim evladiyla beraber İstanbul’a d  nm ş ve Gedikpaşa civarında m  tevezalı bir kira evine yerleşmiştir. K    k Peyami, her şeye ra men olduk a haşarı ve son derece meraklı, zeki bir  ocuktur. Onun azimli ve     renme işte i ile dolu oldu u kuşkusuzdur.       n e itimine d  zenli olarak devam etmese de kendi kendini yetiştirmeyi başaran (otodidakt) nadir insanlardan biridir (Karabulut, 2024, s. 5). İşter yazar-şair bir aileden gelmenin genetik etkisi isterse yo un azim ve kendi e itimini sa lamaya y  nelik  abanın etkisi denilsin, Peyami Safa       n e itim eksikli ini okura hissettirmeyecek kadar entelekt  el birikim sahibidir. Hen  z altı yedi yaşlarındayken, babasının yakın arkadaşlarından Abdullah Cevdet’in hediye etti i *Le Petit Larousse*’u okuyup onu yutarcasına ezberlemesi ve bu sayede Fransızca’yı kendi kendine     renmeye başlaması   zel bir  ocuk oldu unu ortaya koymaktadır. G  venir (1989) “Peyami Safa   zerine” adlı makalesinde Yusuf Ziya Orta ’ın Peyami Safa hakkındaki şu s  zlerine yer verir: “T  rkiye’imiz, kendi kendisini yetiştirenlerin vatanıdır. Ama hi  kimse Peyami kadar kendi kendisini yetiştirmemiş, yetiştirmekten de fazla yaratmamıştır” (G  venir, 1989, s. 254). Devamında ise; “Olmayan parasını; ekmekten, kravattan  ok kitaba vermiştir. Her t  rl   kitaba” (G  venir, 1989, s. 254) ifadesine yer verir.

E itim hayatında Peyami Safa, evlerine yakın olan Memba-ı İrfan İptidai Mektebi’nde ilkokula başlamıştır. Okulda  alışkanlı ı ile dikkati  eken Peyami Safa, ilk tahsilini tamamladıktan sonra Vefa İdadisi’ne girmiştir (K  so  lu, 2011, s. 33; Sarıaslan, 2023, s. 43). E itim hayatının kısa s  rmesinde 1908 yılında sa  kolunda  ıkan kemik veremi (arthritis tuberculeuse) ve ailesinin maddi imk  nsızlıkları etkili olmuştur. 1910’da Vefa İdadisi’nden ayrılmak zorunda kalmıştır (Demir, 2017, s. 6; Atabey, 2023, s. 33). O, e itim hayatıyla  akışan bu zorlu s  reci “İnsana fakirli in ve hastalı ın     rettiklerini hi bir okul ve kitap veremez” (Sarıaslan, 2023, s. 43) s  z   ile ifade etmiştir. Peyami Safa’nın gen lik d  nemleri bu hastalık ile m  cadele ederek ge miştir. Uzun yıllar hastanelerde tedavi s  recini takip etmesi onun tıp ve psikoloji ilmine y  nelmesiyle sonu lanmıştır. Hastalı ı sebebiyle   lece ini, doktorların bu durumu kendisinden sakladı ını d ş  nen Safa hem kendi hastalı ını hem de di er hastalıkları araştırmaya başlamıştır. Yurt dışında ve yurt i inde yapılan araştırma yazılarını okuyarak hastalı ına y  nelik ilk elden bilgi sahibi olmayı alışkanlık h  line getirmiştir. *Dokuzuncu Hariciye Ko uşu* adlı romanında bu yaşadıklarının

etkisini görmek mümkündür (Şahin, 2020, s. 3; Özbirge, 2023, s. 64). Peyami Safa, 1914 yılında Keaton Matbaası'nda çalışmaya başladıktan sonra geçim sıkıntısı artan annesinin yükünü hafifletmek için Posta-Telgraf Nezâreti'nde göreve başlamıştır. Ardından Boğaziçi'ndeki Rehber-i İttihad Mektebi'ne öğretmen olarak girmiş ve bir süre Düyûn-ı Umûmiyye İdaresi'nde çalışmıştır (Sarıaslan, 2023, s. 43). Çalışma konusundaki gayreti ve arzusu herkes tarafından hayret ve takdirle karşılanmıştır.

Küçük yaşta öğrendiği Fransızca sayesinde Batı edebiyatını yakından tanıma imkânına kavuşan Peyami Safa, birçok tercüme denemeleri yapmıştır. Hikâye, tercüme ve makalelerini *Servet-i Fünun*, *Fağfur* gibi dergilerde yayımlamış, 1918 yılında ağabeyi İlhami Safa ile beraber ismini *Yirminci Asır* gazetesinde duyurmaya başlamıştır (Kozan, 2020, s. 88). Bu yıllarda ilk öykü çalışması *Piyano Muallimesi* ve ilk roman çalışması *Eski Dost* kaleme almış ve yine bu yıllarda *Sakin Bu Kitabı Almayın* adlı öykü kitabını yazmıştır. Tiyatro alanında çalışmalarda bulunarak Darülbedayi sınavını kazanmış ancak buraya devam edememiştir. 1919 yılından itibaren Türk yazın hayatında ve gazetecilikte kesintisiz olarak yer almıştır. Peyami Safa 1914-1961 yılları arasında gerçek ismiyle ve Server Bedi, Çömez, Serazad, Safiye Peyman, Bedia Servet gibi takma adlarla süreli yayınlara imza atmıştır. *Yirminci Asır*'ın ardından *Akşam*, *Cumhuriyet*, *Havadis*, *Milliyet*, *Son Havadis*, *Son Posta*, *Son Telgraf*, *Tan*, *Tasvir*, *Tasvir-i Efkâr*, *Tercüman*, *Tercüman-ı Hakikat*, *Ulus*, *Vakit* ve *Zafer* gazetelerinde de yazıları yayımlanmıştır. *Aydabir*, *Aydede*, *Bozkurt*, *Çınaraltı*, *Düşünen Adam*, *Fağfur*, *Hafta*, *Hareket*, *Hayat*, *Heray*, *İctihad*, *İslâm Mecmuası*, *Kültür Haftası*, *Resimli Ay*, *Resimli Şark*, *Servet-i Fünun*, *Türk Dili*, *Türk Düşüncesi*, *Türk Yurdu*, *Türklük*, *Yedigün*, *Yeni Çağ*, *Yeni İstiklâl*, *Yeni Mecmua*, *Yeni Türk Mecmuası* ise yazılarının yayımlandığı dergilerdir (Ayvazoğlu, 2008, s. 439). 1924 yılında, Server Bedi takma adıyla aşk ve cinayet romanları da yazan Peyami Safa, Maurice Leblanc'ın Arsen Lupen'ini örnek almıştır. 1924-1928 yılları arasında onar kitaplık *Cingöz Recai'nin Harikulâde Sergüzeştleri* ve *Cingöz Recai Kibar Serseri* dizilerini çıkarmıştır.

Çocuk yaşlarda kardeşlerini ve babasını kaybeden Peyami Safa için mutsuzluk ve sürekli 'bir facia bekleme hissi' alışkanlık hâline gelmiştir. Bu ölümlere bir de bitmeyen hastalığı eklenince içe kapanık ve kavgacı bir kişilik geliştirmiştir. Canbek (2017), Peyami Safa'nın o günlerine, meslek seçimine dair annesi Server Bedia Hanım'ın verdiği bilgileri Tekin (2003)'ten şu şekilde aktarmaktadır: "Çocuğumu hür büyüttüm. Mesleğini intihapta (seçmede) hiç tesirim yoktur. Evvelâ doktorluğa merakı vardı, hatta okuduklarını evde tatbika kalkar, güya hepimizin kulağını muhafaza için kulaklarımıza pamuk tıkardı. Sonra

doktorluktan vazgeçti; şiire, daha sonraları da gazeteciliğe merak etti. Muharrir oldu” (Tekin, 2003’ten aktaran Canbek, 2017, s. 60).

Peyami Safa 1931 yılında annesi Server Bedia Hanım’ı kaybetmiş ve derin bir yalnızlığın içine düşmüştür. 1934 yılında ağabeyi İlhami Safa ile birlikte *Hafta* dergisini, 1936 yılında Rehberi İttihat Mektebi’nde öğretmenlik yaparken tanıştığı Mustafa Şekip Tunç, *Cumhuriyet*’te yayımladığı yazılarıyla edebiyat dünyasına tanıttığı Cahit Sıtkı, Türk edebiyatının önemli isimlerinden Ahmet Hamdi Tanpınar, Yahya Kemal ve Faruk Nafiz ile beraber *Kültür Haftası* dergisini çıkarmıştır.

Bir gün gazetede otururken ofisine bir hanımefendi yazısını okutmak için gelir. Peyami Safa okuduğu yazıyı beğenir ve yazarı Nebahat Hanım’la muhabbetini ilerletir. Bu ilişkiyi 1937 yılında Nebahat Hanım’la evlenerek taçlandırır. Hayatlarına renk katan en önemli olay ise oğulları İsmail Merve Safa’nın dünyaya gelişidir (Kösoğlu, 2011, s. 89, 90). Mutlu giden evlilikleri Nebahat Hanım’ın bir sinir hastalığına yakalanması ve kısmi felç geçirmesi ile sekteye uğramıştır. Peyami Safa eşini yurt dışındaki doktorlara götürmüş ancak hastalığın psikolojik olduğu teşhisi konulmuş ve bu sebeple tedavi edilememiştir. Hayatı boyunca hem kendisinin hem de eşinin sıkıntı ve hastalıklarıyla mücadele eden Peyami Safa, Erzincan’da askerlik görevini yaptığı sırada karaciğerinden rahatsızlanan ve 27 Şubat 1961 tarihinde vefat eden oğlu Merve’nin acısına dayanamamıştır (Kozan, 2020, s. 88). Oğlunu birdenbire kaybettikten sonra sağlığı iyice bozulmuş ve 15 Haziran 1961 tarihinde Çiftelhavuzlar’da bir arkadaşının evinde geçirdiği beyin kanaması/kalp krizi sonucu vefat etmiştir (Kösoğlu, 2011, s. 127). 17 Haziran 1961 tarihinde Edirnekapı Mezarlığı’nda oğlunun yanına defnedilmiştir.

1.2. Peyami Safa’nın (Server Bedi) Edebî Kişiliği

20. yüzyıl edebiyat, fikir ve basın dünyamızın en büyük isimlerinden olan Peyami Safa, 62 yıllık hayatı boyunca otodidakt özelliği sayesinde felsefeden sosyolojiye, tıptan parapsikolojiye, resimden musikiye birçok alanda çok sayıda eser kaleme almıştır (Göze, 1987, s. 19). Yazar ekonomik kaygılar ve hastalıklarla dolu yazma serüvenini şöyle açıklar:

Belki bütün kitaplarımı dolduran bir facia beklemek vehmi ve yaklaşan her ayak sesinde bir tehlike sezme korkusu böyle bir başlangıcın neticesidir. Dokuz yaşında başlayan bir hastalık ve on üç yaşında başlayan hayatımı kazanmak zarureti, beni edebiyattan evvel kendini anlamaya ve yetiştirmeye mecbur bir küçük insanın tamamıyla hayatî zaruretlerden doğma bir terbiye, psikoloji ve felsefe tecessüsüyle doldurdu (Tarancı, 1940, s. 3).

Yazdığı eserlerde kendine dert edindiği meseleleri özgün bir anlatımla işlemesi ve okuyuculara aktarması da Safa'nın kendi dönemi içinde ön plana çıkmasında etkili bir faktördür. Kudret (2016), Peyami Safa ve edebiyatı hakkında şunları söylemektedir:

Peyami Safa, tıpkı Tanpınar'ın anlatımı gibi Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında insanımızın psikolojik ruh dalgalanmalarını ustalıkla ifade edecek bir roman dili geleneğinin kurucusu sayılmalıdır. Peyami Safa, bütün Cumhuriyet dönemi içinde romanımıza katkılarda bulunmuş bir sanatçıdır. Sonuç olarak söyleyelim. Bugün bir Türk romanı varsa Peyami Safa'nın bundaki payı sanılanın çok üstündedir. Sanat hayatının son dönemindeki eserlerinde vakaya değil düşünce ve ruh çözümlemelerine önem vermesi yüzünden, o dönemdeki birçok romanlarının kahramanları, belli birtakım düşünce ve duyguları anlatmak için yaratılmış kişiler olarak görünmektedir (Kudret, 2016, s. 572).

Ömrü boyunca devam eden geçim sıkıntısı bir bakıma Peyami Safa'nın kaleminin üretkenliğini sağlamış ve eserlerinin birçoğunu bu kaygı ile yazmıştır (Topçu, 2023, s. 63). Özellikle Server Bedi ismiyle kaleme aldığı *Cingöz Recai* serisi bu kaygının eseridir. Annesi Server Bedia Hanım'ın isminden yola çıkarak kullandığı 'Server Bedi' ile 140'a yakın roman yazdığı bilinmektedir. İlk olarak bazı aşk hikâyelerinde görülen Server Bedi imzası asıl çıkışını 1924'te *Cingöz Recai'nin Harikulade Sergüzeştleri* adını taşıyan on kitaplık polisiye seri ile yapar. Server Bedi 1924-1928 arasında bir yandan polisiyeler yazar iken bir yandan da hikâyeler, popüler romanlar kaleme almaktan geri durmaz. Peyami Safa'dan kesinlikle daha üretkendir (Erdoğan, 2001, s. 267). *Cingöz Recai* serisi dışında *Cumbadan Rumbaya* (1936) bu isimle yazdığı en tanınmış romanlarındandır.

Peyami Safa'nın kendi imzasıyla yazdığı kitaplar edebî sayılıp incelenmeye değer bulunduğu hâlde, Server Bedi imzalı kitapları 'vakit geçirici', 'eğlencelik' olarak nitelendirilmiş ve araştırma bağlamında yakın zamana kadar pek ilgi görmemiştir. Peyami Safa'nın bu eserlerini yazarken önceliği her ne kadar geçinme kaygısı olsa da yazdıklarının her biri döneminde büyük ilgi görmüş, beğeniyle okunup takip edilmiştir. Peyami Safa da yoğun talepleri karşılamak adına serinin kitaplarını ard arda yayınlamıştır. Öyle ki Peyami Safa 'İşler nasıl?' sorusuna 'Çok şükür, Server Bedi'nin evinde yiyip içiyoruz, kendisine dua ediyoruz' cevabını verir. Yazar, bir derginin sorularına verdiği cevaplarda Server Bedi imzasıyla yazdıkları için şunları söyler: "Server Bedi benim müsveddendir. Üstünde az düşündüğüm, az çalıştığım, mesuliyetten nefsim beraat kazandırmak için kullandığım bir maişet imzası" (Erdoğan, 2001, s. 266).

Peyami Safa 1914-1961 arasında gerçek ismi başta olmak üzere Server Bedi, Çömez, Serâzad, Safiye Peyman, Bedia Servet gibi takma adlar kullanmıştır. Eserleriyle alakalı resmi bir bibliyografya olmasa da kullandığı pek çok müstear isimle beş yüze yakın eseri olduğu düşünülmektedir (Atabey, 2023, s. 35). Bu inanılmaz yazı faaliyeti onu Türkçeyi

güzel kullanan ve bir meseleyi en kısa yoldan çarpıcı biçimde anlatmanın sırrını bilen yazarlardan biri hâline getirmiştir. Türk edebiyatı üzerinde derin bir etkiye sahip olan Peyami Safa, dönemin edebiyat anlayışını eserleri ile etkilemiş ve birçok genç yazara örnek olmuştur. Safa'nın hayatından izler taşıyan eserlerinde vurguladığı gerçekçi anlatım ve eleştirel bakış açısı, Türk edebiyatının gelişimine önemli katkılar sağlamıştır. Peyami Safa, 43 yıl boyunca sürekli bir şekilde, farklı gazete ve dergilerde çeşitli dönemlerde yayınlar yapmış, son derece üretken ve verimli bir yazar olmuştur (Eltutmaz vd. 2023, s. 107). Beşir Ayvazoğlu, Peyami Safa'yı şöyle anlatmaktadır: “Roman tekniğine ciddi yenilikler getirmiş bir edebiyat adamı, resimden ve müzikten çok iyi anlayan bir estet/eleştirmen ve ciddi tezleri bulunan bir fikir adamı, bu dava için zaman zaman kalemini kılıç gibi kullanan usta bir polemikçi” (Ayvazoğlu, 1998, s. 12, 13).

Peyami Safa, kendi adıyla yazdığı eserlerde karakterlerin psikolojik derinliklerine iner bu karakterler ruhsal olarak oldukça problemlili ve bedensel hastalıkları ile ön plana çıkan karakterlerdir. Bu kapsamda Safa kendi yaşamından, gözlem ve tecrübelerinden de örnekler verdiği *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* adlı romanı ile kendi yaşamını anlattığı, biyografik karakterli bir eser meydana getirmiştir. Bu konu hakkında bir söyleşide şunları dile getirir: “Her romanımda kendi hayatımdan parçalar vardır. Bazıları *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* gibi otobiyografik, yalnız kendi hayatımdır. Ötekilerde başka insanların hayat tecrübeleri ve maceraları da vardır” (Baydar, 2015, s. 255; Ayvazoğlu ve Karakılıç, 2015, s. 351).

“Peyami Safa sağlık ve ekonomik sorunlarına rağmen kendi kendinin hocası olmuş, kalemiyle ayakta durmayı başarmış gazeteci-edip neslinin önemli temsilcilerinden birisi olmuştur” (Ayvazoğlu ve Karakılıç, 2015, s. 459). Romanlarında anlatmak istediği en önemli konu, kültürümüzü kaybetmeden modernleşmedir. Tekin (1999); Peyami Safa'nın hayatında yaşadığı olayların, yazarda güçlü ve mücadeleci bir yazarlık temeli oluşturduğunu vurgulamaktadır: “Görüldüğü üzere Peyami Safa, hikâye ve roman sanatına adım atarken, bir yazarı ayakta tutacak bilgi ve kültür birikimine, güvene, hayat tecrübesine sahiptir” (Tekin, 1999, s. 17).

Ayvazoğlu'nun düşüncesine göre Peyami Safa, “Kendi kendini yetiştirmenin yanında, öğrendiklerini sırtında bir yük gibi taşımak yerine bir yaşam tarzına çevirmiş entelektüel bir yazardı(r)” (Ayvazoğlu, 1998, s. 16). Özellikle, *Biz İnsanlar ve Bir Tereddütlü Romanı* adlı eserleri Peyami Safa'nın biyografisi için muazzam kaynaklar olarak değerlendirilmektedir (Ayvazoğlu, 1998, s. 85). Peyami Safa'nın ilk kitabı para kazanmak için yazdığı *Bu Kitabı*

Okumayın eseri sayılmazsa, 1913 yılında yazdığı *Bir Mekteplinin Hatıratı/Karanlıklar Kralı* adlı kitabıdır. Hikâyede, yatılı bir okuldaki Fatin adlı zeki, güçlü ve yakışıklı bir öğrenci ile kendine ‘Karanlıklar Kralı’ adını veren başka bir öğrencinin çekişmesi anlatılmaktadır. Hikâyede Peyami Safa bir bakıma Cingöz Recai’nin prototipi olarak Fatin’i okura sunmaktadır (Ayvazoğlu, 1998, s. 64, 65). Güçlü, yakışıklı ve zeki Fatin’le Cingöz Recai benzer özellikler taşır.

Hayatı boyunca birçok türde eser kaleme alan yazarın beş temel eseri 1930’dan 1951 yılına kadar yayım sırasıyla; *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, *Fatih Harbiye*, *Bir Tereddüdün Romanı*, *Matmazel Noraliya’nın Koltuğu* ve *Yalnızız* adlı romanlarıdır (Akış, 2020, s. 102, 103).

Peyami Safa’nın eserleri kadar girdiği polemikler de her zaman gündem olmuştur. Dostum dediği Nazım Hikmet’ten çok sevdiği Necip Fazıl’a, Ahmet Haşim’den Yakup Kadri’ye daha birçok isimle tartışma hâlinde olmuştur. ‘Ekmek Kavgası’ tartışması hem yabancı hem de yerel basının oldukça dikkatini çekmiştir. Ergun Göze Peyami Safa’nın Nazım Hikmet ile olan kavgasını *Peyami Safa ve Nazım Hikmet Kavgası* adlı kitabında detaylı bir şekilde kaleme almıştır.

1.3. Peyami Safa’nın (Server Bedi) Eserleri

Peyami Safa’nın ömrü boyunca yazmış olduğu tüm eserleri hakkında eksiksiz bir bibliyografya henüz hazırlanmamış olup, eserlerinin sayısı akademik ve edebî çalışmalarla ortaya konulmaktadır. Sanatkâr bir aileden gelen Peyami Safa hem kendi adı ile hem de müstear adı Server Bedi ile çok sayıda eseri edebiyata kazandırmıştır. Edebiyatın hemen hemen her alanında eser vermiş olan Peyami Safa’nın edebî hayatı boyunca tespit edilen eserleri bu başlık altında sınıflandırılmıştır (Canbek, 2017, s. 66).

Romanları ve Öyküleri: Bir Mekteplinin Hâtırası, *Karanlıklar Kralı* (1914), *Gençliğimiz* (1922, 1938), *Siyah-Beyaz Hikâyeler* (1923), *Sözde Kızlar* (1923, 1924, 1938, 1943), *Şimşek* (1923, 1928), *Mahşer* (1924), *Bir Akşamı* (1924, 1928, 1945), *İstanbul Hikâyeleri*, *Süngülerin Gölgesinde* (1924), *Bir Genç Kız Kalbinin Cürmü* (1925), *Cânân* (1925), *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* (1930, 1937, 1949, 1958, 1963, 1968), *Attila* (1931), *Fatih-Harbiye* (1931,1968), *Bir Tereddüdün Romanı* (1933,1968), *Matmazel Noraliya’nın Koltuğu* (1949,1964), *Yalnızız* (1951,1964), *Biz İnsanlar* (1959)

Server Bedî İmzalı Eserleri: Hey Kahpe Dünya (1922,1944), Cingöz Tehlikede (1924,1944), Seni Seviyorum (1924), Uçurumda İnsanlar (1925), Unutulmayan Sevgili (1925), Tekinsiz Ev (1925), Yer Altındaki Ölü (1925), Yangın Yerinde (1926,1944), Alnımın Kara Yazısı (1926, 1941, 1943), Kadınlar (1926,1942), Kanlıca Vak'ası (1926,1944), Karım ve Metresim (1927,1941), Sevgiliden Sevgiliye Mektuplar (1928), Amerika'da Bir Türk Çocuğu (1934), Bir Varmış Bir Yokmuş (1934), Hep Senin için (1934,1944), Küçüklere Hikâyeler (1934), Sabahsız Geceler (1934,1944), Arsen Lüpen İstanbul'da (1935), Cingöz Recai'nin Harikulade Sergüzeştleri (1935), Cingöz Recai'nin Maceraları (1935), Cingöz'ün Esrarı (1935), Çalınan Gönül (1935), Sinema Delisi Kız (1935), Cumbadan Rumbaya (1936), Dizlerine Kapansam (1937), Korkuyorum (1938, 1944), Uçurumda Bir Genç Kız (1940, 1943), Rüya Gibi (1941,1946), Selma ve Gölgesi (1941), Deli Gönüm (1941,1943), Fırtına Gecesi (1943), İkimiz (1943), Kanlı Güller (1943), Kucaktan Kucağa (1943), Al Kanlar İçinde (1944), Sekiz Adım Kala (1944), Anadolu Kavağında Bir Cinayet (1944), Ateş (1944), Ateşten Gözler (1944), Cingöz Geldi (1944), Cingöz Kafeste (1944), Cingözün Ziyafeti (1944), Domuz Sokağı Vak'ası (1944), Elmaslar İçinde (1944), Esrarlı Dolap (1944), Esrarlı Köşk (1944), Gece Kuşları (1944), Gece Tuzağı (1944), Han Baskını (1944), İmdat (1944), Cingöz Recai (1944), Karanlıkta Hücum (1944), Kaybolan Adam (1944), Kumaş Parçası (1944), Polis Tuzağı (1944), Sahte Şerlok (1944), Şeytani Tuzak (1944), Yerin Dibinde Sesler (1944), Ben Casus Değilim (1945), Gece (1947), Beyaz Cehennem (1955), Cingöz Recai'nin En Son Maceraları (1962)

Piyesleri: Gün Doğuyor (1937-1938)

Fikir Eserleri: Zavallı Celal Nuri Bey (1914), Büyük Avrupa Anketi (1938), Türk İnkılabına Bakışlar (1938,1959), Felsefî Buhran (1939), Millet ve İnsan (1943), Mahutlar (1959), Sosyalizm (1961,1966), Mistisizm (1962), Nasyonalizm (1962), Doğu-Batı Sentezi (1963), Nasyonalizm-Sosyalizm-Mistisizm (1968), Osmanlıca-Türkçe Uydurmaca (1970), Sanat-Edebiyat-Tenkid (1970)

"Kimdir, Nedir?" Serisi: Mussolini Kimdir? Faşizm Nedir?, Karl Marks Kimdir? Marksizm Nedir?, Rousseau Kimdir? Liberalizm Nedir?, Atatürk Kimdir? Kemalizm Nedir?, Ziya Gökalp Kimdir? Türkçülük Nedir?, Machiavelli Kimdir? Makyavalizm Nedir?, Oliver Salazar Kimdir? Korporatizm Nedir?, Roosevelt Kimdir? Nev Deal Nedir?

Biyografiler: Büyük Halaskârimız Mustafa Kemâl Paşa, Mübeccel Serdarımız Fevzi Paşa-Anadolu Gazalarındaki Mühim Hizmetler- Resmî Tercüme-i Hali ve Şahsiyeti, İsmet Paşa-

Çocukluğu ve Gençliği - Orduda ve Anadolu'daki Hayatı, Güzide Serdarımız Ali Fuat Paşa ve Pederi Merhum İsmail Fazıl Paşa, Değerli Kumandanlarımızdan Yakup Şevki Paşa-Anadolu'daki Büyük Hizmeti- Resmî Tercüme-i Hali ve Şahsiyeti, Muhterem Heyet-i Vekile Reisimiz Rauf Bey, Değerli Kumandanlarımızdan Kâzım Paşa, İstanbul'un İlk Şerefli Mümessili Refet Paşa-Orduda, Anadolu'da ve İstanbul'da, Faaliyeti-Tercüme-i Hali Resmîsi.

Ders Kitapları: Cumhuriyet Mekteplerine Millet Alfabesi (1929), Cumhuriyet Mekteplerine Alfabe (1929), Cumhuriyet Mekteplerine Kıraat- 1. Sınıf (1929), Cumhuriyet Mekteplerine Kıraat- 2. Sınıf (1929), Cumhuriyet Mekteplerine Kıraat- 3. Sınıf (1929), Cumhuriyet Mekteplerine Kıraat- 5. Sınıf (1929), Yeni Talebe Mektupları (1930), Büyük Mektup Numuneleri (1932), Türk Grameri (1933-1934), Kıraat 3. Sınıf (1934-1935), Okul Grameri (1941), Dil Bilgisi (1942), Fransız Grameri (1942), Türkçe İzahlı Fransız Grameri (1948, 1959)

Tercümeler: Açlık, Roman (Kunt Hamsun'dan 1934), Engerek Düğümü, Roman (François Mauriac'tan 1934, 1969), Bir Kadının Günahları, Roman (J. Kessel'den Server Bedî adı ile adapte edilmiştir, 1944), Bozkurt, Atatürk Hakkında 1. Cilt.

İKİNCİ BÖLÜM

POLİSİYE ROMANIN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. Polisiye Roman Kavramı

Kutsal dinî yazılar başta olmak üzere birçok anlatı, insana özgü işlenen suç ve cinayetlerin yol açtığı felaketleri anlatır (Ümit, 2014, s. 20). Tarihin en eski dönemlerinden bu yana anlatılarda kendisine yer bulan suç ve cinayet teması, on dokuzuncu yüzyılda edebî anlatılarda kullanılmaya başlanır ve polisiye türünün başlı başına konusu olur. İnsanlar doğaları gereği bazen bilmeden bazen de bilerek gerçekte ya da hayallerinde suç işlerler. Bu durum şöyle de ifade edilebilir: “Hepimiz değişik biçimlerde içimizdeki suçlarla yaşarız ve polisiye romanlar içinde bulunduğu toplumun suç anlayışını yansıtır” (Yaşmut, 2014, s. 48). Hâbil ile Kâbil’den bu yana insanlığın tarihinde var olan suç, insanlık tarihi kadar eski kabul edilmektedir. İnsanda içkin olarak bulunan suç işleme arzusu insandan bağımsız düşünemeyeceğimiz edebiyata farklı biçimlerde konu olur ve polisiye hikâye ve romanların doğuşuna kaynaklık eder. Şahin’in vurgusu ile polisiye kavramının kendisi suçu temsil ettiği için tanımlaması ve alt türleri de çoğunlukla suç edebiyatı şemsiyesi altında verilmektedir (Şahin, 2013, s. 7). Ernest Mandel ise polisiyenin temelini ‘iyi haydut’ hikâyelerine dayandırarak, Robin Hood, Rinaldo Rinaldini örneklerini vermektedir (Mandel, 1996, s. 19).

Polisiye romanlarda başlangıçta para kazanma duygusu ile hızla yazmak ve yayımlamak eserlerin ana hedefi olmakta ve bu amaçla tefrika formunda herkesin ulaşabileceği bir şekilde sunulması edebiyatta bu türün üvey evlat görülmesini açıklamaktadır (Mandel, 1996, s. 97). Polisiye roman 19. yüzyılın başından itibaren bütüncül bir yaklaşım ile ele alınmaya ve bu bağlamda bilimsel ölçütlere göre değerlendirilmeye başlanır. Polisiye romanın tanımı konusunda ortak bir kanaat olmadığı gibi polisiye romanın iskeletini oluşturan özelliklere ilişkin de farklı bakış açıları dikkat çeker (Şahbenderoğlu, 2013, s. 104, 114). Genel anlamda edebiyatta polisiye türü, konusu suç olan edebî eserler olup yaşadığımız toplumun suça bakışını yansıtır. Polisiye romanlarda ana konuyu genellikle ölüm, kuşku ve ikilem oluşturur

(Moran, 2015, s. 109). İlk zamanlarda polisiyenin gerçek konusu muammadır ve yedi aşamalı (sorun, düğüm, karmaşa süreci, tespit, çözüm ve açıklama) bir sıralamaya göre oluşmaktadır (Mandel, 1996, s. 35). Teknik açıdan ise polisiye edebiyat üç farklı öğeyi bir arada okuyucuya sunmaktadır. Bu öğeler devrik öykü (recit e rebours), kehanet-çıkarsama/tümdengelim tekniği ve melodramdan ödünç alınan beklenmedik bir olay (coup de theatre) şeklinde türde bütün olarak verilmektedir (Mandel, 1996, s. 38). Polisiye roman tanımı Türk Dil Kurumu (TDK)'na ait *Türkçe Sözlük*'te “konusunu polisin görev alanına giren olaylardan seçen roman” olarak ifade edilmiştir (TDK Türkçe Sözlük, 2005). *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*'nde “konusu suç veya cinayeti ortaya çıkarmak” (Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 1986), *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*'nde ise bir sırrın, bir gizemin polis veya dedektifler tarafından çözümlendiği anlatı olarak geçmektedir (Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, 1990). Polisiye roman hususunda Üyepazarcı, “muamma içeren suçun öyküsünü anlatan edebi yapıt” (Üyepazarcı, 2019, s. 35, 44) tanımlaması yapar. Kakınç'a (1995) göre ise polisiye roman, “Bir suçun, çokluk da bir cinayetin kimin eliyle (ve nasıl) işlendiğini bulma odağı çevresinde gelişen romanlardır” (Kakınç, 1995, s. 20, 25). Canatak'ın (2013) Ümit (1995)'ten aktardığına göre, Ahmet Ümit polisiyeyi “...hoşça vakit geçirtirken bilgilendiren, eleştiren, ama hepsinden öte zekâmızı alttan alta sınava çekerek düşünmeyi özendiren bir edebiyat türüdür...” şeklinde tanımlamıştır (Canatak, 2013, s. 225). Berna Moran, polisiye romanı “İçinden çıkılmaz gibi görünen esrarlı bir cinayetin çözümünü sunduğu için, her şeyden önce mantığa güveni ve inancı dile getiren bir anlatı türüdür” (Moran, 2016, s. 111) diye tarif eder. Ayrıca “Polisiye roman için sözlük ve ansiklopedilerde, cinai roman, casus romanı, dedektif romanı, casus hikâyesi, gerilim romanı, korku, heyecan verici hikâye, bir cinayeti bir suçu aydınlatmak için gösterilen çabaları konu alan bir roman, bir öykü, bir film” gibi tanımlar yapılır (Canatak, 2013, s. 224). Mengi ve Ergül (2014) “Zekice planlanmış bir cinayet ve bu cinayetin nasıl işlendiğini çözmeye, katili okuyucuyla birlikte bulmaya çalışan, bir dedektif/polis etrafında şekillenen roman türüdür” (Mengi ve Ergül, 2014, s. 969) şeklinde tanımlar. Küçükboyacı (1988)'ya göre polisiye hikâyeleri “Kendi içinde tutarlı, bazı kurallara bağlı kalan, bir dedektif kahramanın başrol oynadığı, dramatik olaylar bakımından zengin, şahısların sathi olarak ele alındığı ancak hikâye için yeterli seviyede incelendiği bir tür içine girmektedir” (Küçükboyacı, 1988, s. 6). Seval Şahin, polisiye romanı, çözülmesi gereken ve okuyucunun merakla sorunun cevabını aradığı bir bulmacaya benzetir (Şahin, 2017, s. 13). Huriye Özgen Özcan ise, polisiye romanlarını şöyle tanımlamaktadır:

Polisiye roman toplumsal bir olgudur. Polisiye romanın tanımı konusunda bir anlaşma yoktur. Bazıları bu roman türünü kara roman, gangster öyküleri, suspense romanları, cinayet romanları gibi kategorilere ayırır ve bu sınıflamaya belirgin sınır koyarlar. Bazıları da polisiye türü “dedektif romanlarına” indirger ve romandaki muammayı çözen dedektifin bulunduğu bu türdeki romanları ‘polisiye roman’ olarak tanımlarlar (Özcan, 2020, s. 135, 148).

Polisiye romana tanım ve kapsam getirmeye çalışanlardan biri de Sadık Yemni’dir. Yemni, polisiyenin gerilim ve heyecanın ön planda tutulduğu hikâyelerden doğduğu ve diğer edebî türlerden farklı olarak çok sayıda alt türünün olduğunu ifade eder (Yemni, 2015, s. 38). Eşrefoğlu (2022)’ndan aktarılanlara göre, Zehra Çelenk polisiye edebiyatının tanımını yaptıktan sonra polisiyenin geniş alt türlerinin olduğu görüşünü şu ifadelerle açıklar:

Polisiye genel olarak suçun, suçlunun ve onu suça iten saiklerin araştırılması etrafında dönen bir tür. Bu hayli geniş bir alt türler dağarcığına sahip seveni bol tür, bizde, polisiye dışında polis romanı, cinayet romanı, dedektif(lik) roman ve öyküleri gibi adlarla anılmakta. Batı’da yukarıda saydığımız adlarla birlikte, yaygın biçimde kullanılan suç edebiyatı ya da suç romanları gibi adlarsa, türün klasik dedektiflik öykülerinden kara romanlara, casusluk öykülerinden gerçek suç öykülerine, gerilim öykülerinden adli tıp süreçlerini içeren öykülere değin uzanan nice alt başlığını kapsamaya daha elverişli görülmektedir (Çelenk, 2005’ten aktaran Eşrefoğlu, 2022, s. 5).

Polisiye, bütün dünyada çok satan bir tür olduğu kadar çeşitliliğiyle de ayrı bir öneme sahiptir. Her şeyin tek bir mekânda olup bittiği kapalı oda muammalarından heyecanlı kovalamacalara, gerçek suçların hikâyeleştirilmesinden olağanüstü olaylarla ve bilimkurguyla harmanlanan alt türlere kadar zengin bir çeşitliliği içinde barındırır. Bunların hepsinde ortak nokta, bir suç işlenmesidir ve bu durumda polisiye romanın evrimini dolayısıyla suçun tarihini yansıtır (Mandel, 1996, s. 54). Tarık Dursun Kakinç’ın *100 Filmde Başlangıcından Günümüze Gerilim Polisiye Filmleri* adlı kitabında, polisiye roman kavramı ve alt türleri anlatılmaktadır ve bu türün adının eskiden ‘cinai romanlar’ olduğu, daha sonra batılılaşmamıza örneklik etsin diye polisiye romana dönüştüğü belirtilmektedir. Türkçede ‘polisiye’ dışında ‘polis romanı’, ‘cinayet romanı’, ‘dedektiflik roman’ gibi adlarla da anılmaktadır. Kakinç, Batı dünyasında polisiye romanına criminal ya da kriminal adı verildiğini ve bu addaki edebiyatın bir kolu sayıldığını, buna ilave olarak bazı eleştirmenlere göre polisiye romanların gizemli hikâyenin (mystery story) özel bir türü olduğunu söyler (Kakinç, 1995, s. 24). Dünyada ise ilk dönem klasik polisiye romanları, yeni alt türlerin ortaya çıkmasıyla sorun, çözüm, muamma veya kim yaptı olarak adlandırılan alt türle özdeşleştirilmiştir. Polisiye romana ilerleyen dönemlerde ‘kara roman’, ‘suspense roman’, ‘thriller roman’, ‘casus romanı’ ve ‘dime’ roman başlıkları da eklenmiştir. *Cimulated Fiction Index*’in polisiye edebiyatını on bir farklı tür olarak sınıflandırdığı görülür:

1. Gerilim: Kısmen gerçekçi, kısmen de fantastiğe kadar uzanan, hatta olasılık dışı olana bile yer veren, dümdüz anlatılan serüven öyküleri.
2. Casusluk öyküleri: Serüvenci tek boyutlu ajan öykülerinden başlayıp, politik renklerle sunulan, daha çok psikolojik casusluk öykülerinden geçerek James Bond ve ardıllarına,

- bilim-kurgunun sınırlarına dayanan casusluk öyküleri.
3. Suç çevrelerinden polisiye öyküler: Yeraltı dünyasının kurmaca gangster örgütlerinin, katillerinin ve diğer kişilerinin öyküleri.
 4. Otantik gangster öyküleri: Gerçek gangsterlerle eylemlerinin portreleri. Tarih büyük copları, hapishane firarları ya da cinayetlerin anlatılması ve işlenmesi.
 5. Polislerinin çalışmalarının konu alınması: Polis örgütlerinin çalışmaları ve yöntemlerini konu alan kitaplar. Polisin günlük yaşamına ilişkin bazen oldukça gerçekçi, bazen de gerçekliği olduğundan daha güzel gösteren anlatımlar.
 6. Dedektif öyküleri: Genel olarak neredeyse hemen her zaman bir katil olan suçlunun kimliğinin öyküleme olanakları sayesinde kitabın sonlarına doğru, meslekten ya da amatör bir dedektif olan kitabın kahramanı suçluyu bulana kadar belirsizlik ve şüphe arasında bırakıldığı öyküler. Okurdan bir sürü belirtiye dayanarak suçlunun kim olduğunu tahmin etmesi istenir.
 7. Tersine çevrilmiş dedektif öyküleri: Bu öykülerde okur ile katilin kim olduğu en başta paylaşılır, asıl odaklanılan dedektifin olayın çözümünde kullandığı yöntemler ve dedektif ve suçlu arasında var olan mücadeledir. Bazen okur kurbanın kim olduğunu bulmak durumundadır, öyküdeki dedektif okur ile aynı sonuçlara varıp bu yolla başka suçların işlenmesine engel olabilir.
 8. Cinayet: Olayın nedenlerini, koşullarını ve sonuçlarını konu alan öyküler. Burada olay ve olayın çözülmesi, suçlunun cezalandırılmasından önemlidir.
 9. Tarihi gerçek suç öyküleri, causes celebres'in yeniden kurgulanması: Aydınlanmamış hakiki cinayetler ya da başka suçlar ele alınırken, mevcut malzemedeki motifler ya da suçun işlenişine götüren uygulamalar yeniden öykü için kurgulanır; ya da somut veriler bir yana bırakılıp kurmaca bir öykü oluşturulur.
 10. Psikolojik- gerilim: Eylem çatısını başka edebiyat kategorilerinin ilkelerinden ödünç alan, fakat dikkatinin daha çok suçluyla dedektif arasındaki psikolojik ilişkinin belli başlı yanlarına yönelten kitaplar.
 11. Suspense Stories: Burada ilk planda söz konusu olan bir tehdit ve gerilim atmosferinin yaratılmasıdır. Olup biten zaman zaman akla mantığa uygun bir nedensellik bağlamı içine yerleştirilmeye elverişli olmayıp, rasyonel bir müdahaleden kaçır (Roloff ve Seebler, 1997'den aktaran Eşrefoğlu, 2022, s. 5, 8).

Todorov, polisiye romanı üç ayrı türe ayırarak tanımlarını yapar. Bu türler sırası ile: “Kim yaptı? (whodunit), Heyecan (Thriller), Gerilim (suspense)’dir” (Todorov, 2000, s. 137, 144). Todorov, polisiye roman konusunda ilk sırayı ‘Kim yaptı?’ romanlarına verir. “Kim yaptı?” romanlarda dedektifin dokunulmazlığı vardır. Bu tür romanlarda aşkın da yeri yoktur. Tek önemli olan ‘katil kim?’ sorusudur. Bu tür romanlar suçun hikâyesi ve dedektifin suçu kimin işlediğini nasıl bildiğinin hikâyesidir (İlter, 2022, s. 33, 35).

Polisiye romana ilişkin sözü edilebilecek bir diğer tür ‘noir novel (kara roman)’dır. Genel olarak 1930’larda *Black Mask* (Kara Maske) dergisinde gelişen geleneğin içinden çıkmıştır. Bu roman türünde özel dedektifin yerini klasik polisler almış ve işlenen suçlar daha sert, vahşet içerikli olmuştur (Mandel, 1966, s. 54, 55). Polisiye romanın türleri incelenirken göz ardı edilmemesi gereken bir diğer tür ise casus romanlarıdır. ‘Suspense’ romanın ayırt edici özelliği karmaşık bir kişinin psikolojik bir çözümlemesini ya da davranışsal bir incelemesini sunmaktır. Bu nedenle bu türün önemli temsilcilerinin birçoğu bu polisiye roman biçimine psikolojik, ahlaki veya felsefi düşüncelerini sergilemek için sarılırlar. Şüphe, gerilim, şüpheli gerilim isimlendirmeleriyle de zikredilen suspense roman, bir suçun soruşturulmasında suç failinin veya kurbanın psikolojik çözümlemesi yapılarak okurda şüphe ve gerilimin

yaratıldığı polisiye alt türüdür. Sorun roman ve kara roman arasında bir noktada konumlandırılmıştır. Anlatının merkezine ‘kim yaptı’ ve ‘ne oldu’ sorusunun yanına, ‘ne olacak’ sorusunun da yerleştirildiği suspense roman, 1920’den sonra ortaya çıkan bir türdür (Şahin, 2017, s. 25).

Andre Vanoncini, polisiye romanı ‘sorun roman’, ‘kara roman’ ve ‘gerilim roman’ olarak tasnif ederken (Vanoncini, 1995, s. 21), Erol Üyepazarcı türü, ‘çözüm roman’ (sorun roman), ‘kara roman’, ‘thriller roman’ olarak sınıflandırır (Üyepazarcı, 1997, s. 22, 34). Reşit Küçükboyacı ise Edgar Allen Poe’nin eserleri üzerinden beş çeşit polisiye örneğini ortaya koyar (Küçükboyacı, 1988, s. 22). Bu sınıflandırılmaların sağlıklı bir şekilde yorumlanabilmesi için alt türlerin özellikleri hakkında bilgi sahibi olunması gerekmektedir. 20. yüzyılın başlarında Fransa’da polisiye edebiyatın alt türleri ortaya çıkmıştır. Bu türler ‘bulup ortaya çıkarma (roman de pure detection)’, ‘sorun roman (roman-probleme)’, ve ‘oyun roman (roman-jeu)’ isimleri ile yaygınlaşmıştır (Şahin, 2017, s. 13).

‘Muamma roman’, ‘çözüm roman’ ve ‘kim yaptı’ adlarıyla da anılan ‘sorun roman’, Poe, Gaboriau, Doyle, Leblanc ve Agatha Christie’nin yazdığı ilk dönem polisiye eserleri kapsamaktadır. 1940’lı yıllara kadar kullanılan bu yöntemle yazılan romanlarda Dupin, Sherlock Holmes, Lecoq, Arsene Lupin ve Hercule Poirot gibi meşhur karakterler yaratılmıştır. İşlenen bir cinayet vakasının üzerindeki sis perdesi, araştırma, soruşturma ve incelemeler sonucunda kaldırılıyor ve sırlar ortaya çıkarılıyorsa bu, ‘sorun roman’dır. Sorun romanın kurgusu, belli bir mekânda geçmişe ele alarak soruşturma görevlisi tarafından suç failinin ortaya çıkarılması üzerine oluşturulmaktadır (Vanoncini, 1995, s. 36).

1920’li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri’nde çıkan *Kara Maske* adlı dergide gelişim sağlayan kara romanda, sosyal meselelerin polisiye anlatıya daha fazla müdahil olduğu görülür. Kara romanda olay, bir cinayetle başlamak zorunda değildir ve aydınlatılması gereken gizem ve muammayı odağa almaz. Kara roman, suçun bir soruşturma görevlisi tarafından geçmişi ve geleceği ile araştırılmasını ve çözümlenmesini işler. Polisiyenin alt türü olan kara roman türüne Raymond Chandler ve Dashiell Hammett yazdıkları eserlerle katkı sağlamışlardır (Üyepazarcı, 1997, s. 30, 31).

Bünyesinde heyecan ve korku motifleri taşıyan thriller roman, 2. Dünya Savaşı’nın ardından uluslararası ilişkiler, siyaset ve teknolojik gelişmelerin anlatıya sokulmasıyla heyecan ve korku yoğunluğunun artırıldığı türdür. Tek hikâyeden oluşan thriller romanda başkarakter hikâyede her zaman ölümle burun buruna gelmektedir. Amerika Birleşik Devletleri’nde, ‘hard-boiled’ olarak adlandırılan bu türe, Edgar Wallace, Ian Fleming, Peter O’Donnell ve

Gerard de Villiers eserleriyle katkı sağlamıştır (Şahin, 2017, s. 24).

Casus romanı, 19. yüzyılın başlarına kadar uzanan tarihiyle zeki, cesur ve becerikli casusları konu almaktadır. Casus romanlarında ülkeleri için büyük tehlikeleri göze alan kahramanlar başka devletlerin çıkarları için kendi ulusu aleyhinde çalışan suçlu ajanlara karşı mücadele vermektedirler. Batıda ilk olarak 1. Dünya Savaşı sonrasında polisiye roman özellikleri ihtiva etmeye başlayan casus romanları, 2. Dünya Savaşı sonrası polisiye roman formuna ulaşmıştır. Casus romanının gelişiminde özellikle Somerset Maugham ve Graham Greene adlarında kendileri de ajanlık yapmış iki yazar etkin rol oynamışlardır (Üyepazarcı, 1997, s. 127). Casus romanının en önemli yönü üç yönlü bir kimlik araştırmasını içermesidir. Türde suçu işleyen, suçlunun büründüğü karakter (katil ya da casus) ve kişilik durumu okuyucuya ayrıntılı bir şekilde yansıtılmaktadır (Mandel, 1996, s. 86).

‘Dime’ on paralık roman, kâğıt ebadını ve kalitesini düşürerek geniş kitlelere ulaşmak için oluşturulan ekonomik polisiye romanlara verilen isimdir. Dizi hâlinde yayımlanan anlatılar teknik ve muhteva olarak hikâye formatına uygundur. Bu romanlar 16-48 sayfa hacminde ve aynı kahramanın öyküleri olarak devamlı üretilen eserlerdir. Haftalık veya aylık olarak gazete ve dergilerde tefrika edilerek okuyucuya sunulan eserler maliyet düşüklüğünden dolayı ülkemizde on paralık öyküler olarak da anılır. Düşük eğitilmiş ve genç okuyucular hedeflenerek üretilen dime romanların ilk kahramanı John Russel Coryell’in yarattığı Nick Carter karakteridir. Kendisi de dedektif olan Allan Pinkerton’un yarattığı Nat Pinkerton karakteri ülkemizde en çok tanınan ve esin kaynağı olan dime roman dedektif kahramanıdır (Üyepazarcı, 1997, s. 55).

Osmanlı- Türk polisiyesinde ise, akıl ile değil sezgi ön planda tutularak eserler verilmiştir. Bu kural doğrultusunda Osmanlı-Türk polisiyesinde ortaya çıkan alt türler şu şekilde açıklanabilir:

1. Heyecan: Başkahramanın hep merkezde olduğu, her şeyin onun etrafında ve ondan yola çıkarak şekillendiği anlatılardır. Bu anlatılarda başkahramandan habersiz hiçbir şey yoktur. Başkahraman her şeyi bilmeye muktedirdir. Bu özellik onu çete alt türünden ayıran en tipik özelliktir. Heyecan türünün Osmanlı-Türk polisiyesinde yer bulup gerilimin yer bulamamasının sebebi de bu baskınlık nedeniyledir.
2. Gerçek Suç Anlatısı: Gazete haberi ya da polis dosyalarından yola çıkarak kurgulanan anlatılardır.
3. Olağanüstü: Ara söz ve tesadüfün bolca yer aldığı bir alt türdür. Macera türünün dönüşüp polisiyeye evrilmesi aşamasında bir ara devre gibi durur. Olay örgüsü hızla ve olağanüstü unsurlar ön plana çıkartılarak çözümlenir.
4. Polis-merkezli: Başkahramanın bir polis olduğu anlatılardır. Tüm anlatı polisin etrafında döner.
5. Çete: Osmanlı-Türk polisiyelerinde bireysel suçtan ziyade örgütlü suç önemli bir yer tutar ve neredeyse 1884-1928 arasında yazılan eserlerin büyük çoğunluğu böyledir. Çete reisi ve üyelerinin organize suçları (hırsızlık, adam kaçırmaya gerekirse cinayet) hikâye edilir.

6. Kibar Kadın/ Erkek Suçlular: Bunlar birer anti-kahraman olarak ortaya çıkarlar. İyi özellikleri ve suçlu olmaları bir arada verilir, genellikle hırsızdırlar. Cinayet işlemezler. Anlatıda hep kazanan onlar, kaybeden de peşlerindeki polisler olur. İroni ve mizah anlatıda başat öğelerdir.
7. Pastiş: Bir kahramanın, bir olayın ya da tipik bir unsurun başka bir metne taşınmasına pastiş denir. 1884-1928 yılları arasında Osmanlı-Türk polisiyesindeki tek pastiş Sherlock Holmes'un Cingöz Recai ile maceralarının anlatıldığı seridir (Ardalı Büyükarman, 2024, s. 21).

Sonuç olarak polisiye romanı kavramsal olarak açıklamaya çalışan yazar ve eleştirmenlerin bazı ortak noktalarda bulunduğu görülmekle beraber kendilerine has birtakım noktalarda odaklandıkları ve bu çerçevede yorum yaptıklarını söylemek yanlış olmayacaktır.

2.2. Polisiye Romanın Özellikleri

Edebiyat eleştirmenleri, araştırmacılar ve yazarlar polisiye roman türünü diğerlerinden ayıran, bu türe ait özellikleri belirleyebilmek için farklı çalışmalar yapmaktadırlar. Bu çalışmalar sonucu hem birbirini doğrulayan ve aynı bakış açısına sahip hem de birbirlerinin eksiklerini tamamlayacak farklı nitelikler polisiye romanını tanımlar ve polisiye romanda olması gereken unsurları ortaya koyar. Polisiye romanın cinayet (suç), katil ve cinayeti/katili bulmaya çalışan dedektif olmak üzere üç ana öğesi vardır. ‘Katil kim?’ sorusu yanında, suçun nasıl işlendiği, anlatının zaman ve mekân boyutları, karakterlerin psikolojik analizleri de polisiye romanın önemli yapı taşlarıdır (Tırmıkçıoğlu, 2020, s. 92). Berna Moran (2016)’ın da belirttiği gibi bu türün “konvansiyonlarının temelini atan Edgar Allan Poe olmuştur” (Moran, 2016, s. 110). Poe’ya göre polisiye romanda şu özellikler bulunmalıdır:

1. Çözülmesi olanaksız görülen bir cinayet.
2. Aleyhine gözükken kanıtlar yüzünden haksız yere suçlanan bir şüpheli.
3. Polisin araştırmayı beceriksizce ve yanlış yönde yürütmesi.
4. Parlak zekâlı ve yetenekli bir dedektif.
5. Olayı ve çözümünü okura anlatan, dedektife hayran bir dostu.
6. İnandırıcılığı sağlam görülmeyen kanıtların dikkate alınmaması gerektiği aksiyonu (Moran, 2016, s. 110).

Eşrefoğlu’nun dikkat çektiği gibi polisiye romandan beklenen; gizemli bir suç, suç için güdü, sebebi olan kapalı bir şüpheliler grubu, romana dürüstçe yerleştirilmiş ipuçlarından tüme vararak sanki bir Tanrı gibi suçludan intikam almaya gelen profesyonel ya da amatör bir dedektif ve okurun sonuca ulaşabildiği bir çözümdür (Eşrefoğlu, 2022, s. 11). Vanoncini, polisiye romanların çoğunun bir cinayetin kurbanı ile ilgili başlangıçtaki esrar öğesi ve katili belirlemeye yarayan aydınlatma ekseninde kurgulandığının altını çizer (Vanoncini, 1995, s. 15). Üyepazarcı’ya göre bir edebî yapıtın polisiye türüne girebilmesi için mutlaka bir suç öğesi içermesi gerekir. Suç barındırmayan bir eserin bu türün kapsamına girmesi mümkün değildir. Suça ek olarak gereken bir diğer unsur ise muammadır. Herhangi bir eserde suç

ögesi olursa ve bu suç direkt anlatımla ifade edildiyse bu eser polisiye olamaz. İki unsurun yani suç ve muammanın yapıtta aynı anda bulunması gerekir (Üyepazarcı, 2008a, s. 27).

Roloff ve Seeblen polisiye türünün şu özelliklerine işaret ederler: “Polisiyenin konusu bir insan avı öyküsüdür ve bu avın sonucu fiziksel kuvvete bağlı olarak değil bazen olaylara ve davranışlara ama en fazla da insanın zihinsel çabası sonucu oluşan ortaya çıkarabilme özelliğine bağlıdır” (Roloff ve Seeblen, 1997, s. 36). Kakinç’a göre polisiye romanda olaylar cinayeti kimin işlediğini bulma amacına odaklanır, suçluyu bulma amacıyla bazen okura tüm karakterler suçluymuş izlenimi yaratılır, romanın hafiyesi yani dedektifi çıkarımlar sonucunda olayı ve katili bulmaya çalışırken okur da pasif hâlde değildir. Dedektifle beraber okur da muammanın çözülmesine katılır. Eserin sonu failin bulunmasıyla sona erer (Kakinç, 1995, s. 21). Küçükboyacı’ya göre dedektif hikâyeleri şu nitelikleri kapsamaktadır:

1. Dedektif hikâyelerinin ana konusu esrarlı bir olay olmalıdır.
2. Amatör veya profesyonel bir dedektif olayı aydınlatmalıdır.
3. Okuyucu ile dedektif arasında gizli bir bağ oluşturan ipuçları, deliller ve bunların ele geçirilmesi gibi hareketler bulunmalıdır.
4. Dedektif hikâyeleri asla başka konularla ilgilenmemelidir (Küçükboyacı, 1988, s. 4).

Polisiye roman türünü diğerlerinden ayıran en önemli iki özellikten birisi devrik öyküleme tekniği yani kurgunun sondan başlayarak yapılmasıdır. Diğer özellik tündengelim olup, romanın aradığı cevabı bulmak için kullanılan tekniği ifade etmektedir. Bir cinayet işlenir ve kurgu bu başlangıç noktasından itibaren düzenlenir. Cinayete sebep olan giz ve bu gizi çözmeye yarayacak olanaklar aslında kurgunun özelliğiyle en başta verilmiş olur (Kakinç, 1995, s. 25). Polisiye romanlarda, genel olarak gerçek olaylardan esinlenilir. Suç ve edebî yeteneğin birleştirilerek oluşturulduğu bir olay örgüsü vardır. Günümüzde oldukça popüler olan dedektif romanların, geleneksel roman türünün tersi olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Gezer (2006) polisiye roman yazılırken kullanılan teknoloji, materyaller ve yöntemler ile ilgili şunları aktarmıştır:

Polisiye romanda cinayetin işlenmesi yöntemleri de bu cinayetin aydınlatılması yöntemleri de akılcı ve bilimsel olmalıdır. Gizli bilgilere uydurma teknolojik numaralara, düş gücüne ve yapay kuruntulara polisiye romanda yer yoktur. Polisiye roman gerçek dünyanın anlatısıdır, kullanılan yöntemler de gerçeğe uygun olmalıdır (Gezer, 2006, s. 51).

Polisiye romanları diğer türlerden ayıran en önemli özellik, rasyonel bürokratik düzenin, yasal yapıya karşı yasa dışının, sapkınlığın, cinayetin, hırsızlığın, politik cinayetlerin, tutkuların, gangsterliğin vb. konu olarak yoğun bir şekilde işlenmesidir. Polisiye romanlarda bir dedektifin esrarengiz olayı veya cinayeti çözmesi konu edilir (Güngörmez Akosman, 2020, s. 55). Mirbağirova bu durumu “suç ile insan adaleti arasındaki bir düello” (Mirbağirova, 2002, s. 8) şeklinde değerlendirmiştir.

İyi bir polisiye romanın neleri ihtiva etmesi gerektiği hakkında çeşitli görüşler bulunmaktadır. Van Dine'nin 20 kuralı, Ronald A. Knox ve Raymond Chandler'in 10 kuralı, François Fosca ve Todorov'un 8 maddesi polisiye romanın manifestoları mahiyetindedir. Bu kurallardan en kapsamlısı Willard Huntington Wright'a ait olup toplam yirmi maddeden oluşmaktadır. Wright, 1928 yılında *American Magazine* dergisinde Van Dine takma ismi kullanarak polisiye romanda olmazsa olmaz dediği kuralları ilk kez kaleme alan kişi olmuştur. Her türde olduğu gibi polisiye türlerinin de kendine has kuralları var olup polisiye roman yazarı Robert Knox, bu kuralları 'Polisiyenin On Emri' başlığı altında şöyle sıralar:

1. Suçlu romanın başlarında tanıtılan biri olmalı fakat okuyucunun düşündüklerini anlamasına izin verilen biri olmamalıdır.
2. Doğaüstü ve olağandışı öğeler doğal olarak yasaklanmıştır.
3. En çok bir gizli odaya ya da gizli geçide izin verilir.
4. Romanın yazılış tarihinde keşfedilmemiş bir zehir ya da uzun bilimsel açıklamalar gerektirecek aletler kullanılmamalıdır.
5. Romanda hiçbir Çinliye rastlanmamalıdır.
6. Dedektif ne tesadüfen ne de açıklanamayan bir sezgiyle sonuca varmalıdır.
7. Suçu dedektif işlememelidir.
8. Dedektif okura verilmeyen herhangi bir ipucuyla olayı aydınlatmamalıdır.
9. Dedektifin aptal arkadaşı, aklından geçen hiçbir düşüncüyü saklamamalıdır.
10. Romanda, ikiz kardeş gibi kafa karıştırıcı kişilere yer verilmemelidir (Knox, 1946'dan aktaran Eşrefoğlu, 2022, s. 13).

Robert Knox gibi Raymond Chandler de polisiye romanda bulunması gereken kuralları 10 maddede toplamaktadır. Bu kurallar İlter (2022)'in yaptığı polisiye roman çalışmasında belirtilmiştir:

1. Vakanın oluşu ve aydınlatılması, kişiler ve eylemleri inandırıcı biçim ve üslupta ortaya konulmalıdır.
2. Olağandışı ve fantastik yöntemler kullanılmamalıdır.
3. Mekân, zaman ve atmosfer olağan unsurlardan seçilmelidir.
4. Anlatı gerçekçi bir içeriğe sahip olmalıdır.
5. Vaka basit bir şekilde izah edilebilecek kadar kolay olmalıdır.
6. Çözümleme ortalama zekânın üstünde okura göre oluşturulmalıdır.
7. Sırların çözülmesi sis perdesinin aralanmasıyla gerçekleşmelidir.
8. Çözümlemede her şey aynı anda denenmemelidir.
9. Suçlu bir biçimde cezalandırılmalıdır.
10. Okuyucuya karşı olabildiğince dürüst davranılmalıdır (Chandler, 1991'den aktaran İlter, 2022, s. 23).

Auden (2012), "*The Guilty Vicarage*" adlı makalesinde polisiye romanın olmazsa olmazı olan çevre, kurban, katil, şüpheliler ve dedektif öğeleri ile ilgili görüşlerini aktarır (Auden, 2012'den aktaran Eşrefoğlu, 2022, s. 16). François Fosca ise 1937'de polisiyenin alt türlerini de kapsayan sekiz kural belirler ve bu kurallar Gümüş vd. (2013)'nin TÜBİTAK projesi kapsamında yaptıkları çalışmada şu şekilde aktarılmıştır:

1. Romanda olayları oluşturan etkenler görünürde açıklanamayan bir gizeme sahip olmalıdır.
2. Bir ya da birden fazla kişi aynı anda ya da art arda, suçlu olarak görülmelidir.
3. Soruşturma akılcı yürütülmeli ve asla önceden tahmin etme yoluna gidilmemelidir.
4. Olaylarla uyumlu çözümler beklenmedik ve bilinmedik olmalıdır.

5. Olağanüstü bir olay olmalı ancak çözümü de kolay olmalı.
6. Daha en başında olması mümkün görünmeyen, dışarıda bırakılan tüm olasılıklar en akla yatkın çözümü vermeli.
7. Sorun bir amatör tarafından çözüldüğünde polisin yeteneksizliği ortaya çıkar.
8. Anlatıcı tarafından gözler önüne serilen olay tam anlamıyla bilinmemekle birlikte hayranlık uyandırmalı (Lits, 1999'dan aktaran Gümüş vd., 2013, s. 56).

Todorov'un polisiye roman için ortaya koyduğu kurallar ise 8 maddeden oluşur:

1. Anlatıda bir suçlu ve bir kurban olmalıdır.
2. Suçlu kişisel nedenlerden dolayı suç işlemeli ve profesyonel ya da dedektif olmamalıdır.
3. Anlatıda aşk teması bulunmamalıdır.
4. Suç faili anlatıda ne uşak ne hizmetçi ne de ana karakterlerden biri olmalı, fakat önemli bir karakter olmalıdır.
5. Suçun işlenmesi, tahkikatı ve çözümlenmesinde fantastik öğelere yer verilmemeli, mantık dışına çıkılmamalıdır.
6. Anlatıda tasvir ve psikolojik çözümlemelere yer verilmemelidir.
7. Suçun çözümü, metin içinde dedektif, metin dışında okur tarafından yapılmalıdır.
8. Basit ve klişe durum ve çözümlerden kaçınılmalıdır (Todorov, 2000, s. 137).

Polisiye romanın ilkeleri hakkında çeşitli kaynaklardan ortaya koyulan veriler dikkate alındığında mutabakata varılan maddelerin varlığı görülmektedir. Bu ortak maddeler şu şekilde açıklanabilir: Polisiye romanda bir suç unsuru, soruşturma görevlisi, şüpheliler ve suçlu bulunmalı ve bu öğeler okura tanıtılmalıdır. Suç, esrar ve muammalarla örülü olmalıdır ve anlatıda suç vakası haricinde başka bir konuya yer verilmemelidir. Suçu aydınlatacak görevli polis veya dedektif, araştırma ve incelemeler sonucu elde ettiği ipuçları ve delilleri rasyonel bir şekilde değerlendirerek sonuca varmaya çalışmalıdır. Soruşturma aşamaları okuyucu ile eş güdümlü ilerlemeli ve okuyucu soruşturma aşamalarına bir dedektif gibi katılmalıdır. Ortaya koyulan şüpheli davranışlarında, delil ve ipuçlarında, suçlunun ortaya çıkartılmasında tutarsızlık ve çelişki olmamalı, okur yanlış yönlendirilmemelidir. Suçlu profesyonel veya dedektif olmamalıdır. Suçlu okura anlatının başlarında ima yoluyla da olsa hissettirilmemelidir. Araştırma ve inceleme yöntemleri akla, bilim ve tekniğe uygun olmalı, fantastik öğelerden kaçınılmalıdır. Suç rasyonel teknik ve çıkarsamalarla aydınlatılmalı ve suçlu adalete teslim edilip cezalandırılmalıdır. Ayrıca polisiye türde belirlenen klasik temel kuralların yanında 1884-1928 yılları arasında yazılmış Osmanlı-Türk polisiyesine ait karakteristik özellikler Seval Şahin'in *Cinai Meseleler* adlı kitabında ve Gümüş vd. (2013) tarafından yapılan TÜBİTAK projesi kapsamında şu şekilde özetlenmektedir:

1. Osmanlı-Türk polisiyesinde olayın kendisine yani bütününe odaklanılır.
2. Osmanlı-Türk polisiye romanında her kitabın başında başkahramanların özellikleri tekrar tekrar verilir. Kahramanların karakteristikleri okurun olaya odaklanması için anlatıcı tarafından ayrıntılı bir şekilde ele alınır.
3. Anlatının başlangıcında kurbanın yer aldığı polisyelerde gizem ve muamma öne çıkar.
4. Hikâyenin olayla açılması okurun atmosfere girmesini sağlar.
5. Osmanlı-Türk polisiyesi kahramana yardımcı olmak amacıyla alet-edevat kullanmak yerine kişilerden yardım alır.

6. Osmanlı-Türk polisiye romanı kahramanların (suçlu veya araştıranlar) birbirleri arasındaki haberleşmeyi sağlamak amacıyla sırasıyla mektup, not, parola, şifre, alet, ilaç, hipnoz ve manyetizmadan faydalanır.
7. Osmanlı -Türk polisiyesi anlatısını keserek araya ara söz alır. Ara sözler eyleme yönelik değildir. Anlatıyla doğrudan ilişkisi bulunmayan; kişilere, olaylara, mekânlara yönelik açıklamalar içerir.
8. İntihara neredeyse hiç rastlanmaz (Şahin, 2017, s. 93).
9. Ceza sadece mahkeme tarafından verilmez. Toplumdan dışlama da bir başka cezalandırma yöntemidir.
10. Suçlu sadece peşindeki araştıracıdan kaçmakla yetinmez, ayrıca onunla alay eder.
11. Bağışlama eylemine çok az rastlanır.
12. Araştıracının ölümüne çok rastlanmaz. Yani araştıracının dokunulmazlığı önemlidir.
13. Osmanlı-Türk polisiye romanında suçluların ölü olarak ele geçirilmesi de çok görülen bir durum değildir.
14. Vaka çözümü her zaman anlatının sonunda gerçekleşmez. Olay örgüsünün ortasında da vaka çözümüne rastlanır.
15. Kılık değiştirme Osmanlı-Türk polisiye romanında suç ya da araştırmada en çok kullanılan yöntemdir.
16. Tercih edilen cinayet aleti daha çok kesici aletler ve bıçaktır (Şahin, 2017, s. 95).
17. Cinayet daha çok hırsızlık sırasında ortaya çıkar. Cinayet tek başına bir suç olarak ortaya çıkmaz.
18. Osmanlı-Türk polisiyesinde şüphe, araştırmaya yönelik bir başlangıca işaret eder.
19. Kahramanların suça yönelik tedbir alması çok rastlanan bir durum değildir.
20. Başkahraman ipucu ve delille çok fazla ilgilenmez.
21. Olay yeri incelemesi çoğunlukla cinayet vakalarında yapılır.
22. Osmanlı-Türk polisiye romanında yabancılar soyulabilir ama hiç öldürülmez.
23. Araştıracı ya da suçlu akıl yürütürken çoğunlukla sezgilerinden ve tahminlerinden yola çıkar.
24. Osmanlı-Türk polisiye romanı, başkahraman olarak en çok hırsız seçer. Araştıracılar ise çoğunlukla eski polislerdir.
25. Suç kapalı mekânda işlenmesine rağmen kapalı-oda, alt tür olarak hiç yer almaz.
26. Osmanlı-Türk polisiye romanında olay örgüsünü kurmak yerine açıklamaya, betimlemeye, bilgi vermeye yönelik bir kurgu vardır.
27. Kahramanlar eyleyenden ziyade açıklayan konumundadır. Kahramanların (suçlu ya da araştıracı) eylemleri büyük ölçüde pasifize edilmiştir. Akıl yerine sezgileri ile hareket ederler.
28. Osmanlı-Türk polisiyesinde eylemlerin pasifize edilmesi sonucu giriş kısmında belirttiğimiz anlamda Todorov'un bahsettiği şekilde bir gerilimden bahsedilemez.
29. Araştıracılar suçlulara göre daha başarılıdır.
30. Suçlu olan kahramanlar, çete ve örgütlü suç işleyen grupların başı veya üyesi olabilir.
31. Osmanlı-Türk polisiye romanında, anlatıda, olay örgüsü ile hikâye arasında Todorov'un işaret ettiği gibi işlevsel bir ilişki yoktur. Bu sebeple Osmanlı-Türk polisiyesinde alt türler hikâyeden yola çıkarak tanımlanabilir.
32. Hikâye ve olay örgüsü ayırımından ziyade, hikâyenin sekanslarla yani hikâye ardı hikâye şeklinde ilerlediğini ve bu sekanslar arasındaki boşluğun ara sözlerle birleştirildiğini görürüz.
33. Suçlular eylemlerinin sonunda mübalağalı bir şekilde takdir edilebilirler. (örneğin Fakabasmaz Zihni serisinde Fakabasmaz'ın heykelinin dikilmesi gibi),
34. Osmanlı-Türk polisiyesinin olay örgüsünün anlatıya dayalı olması onu geleneksel sözlü anlatı türlerine bağlar (Şahin, 2017, s. 125).

Tarihsel olarak değişim ve gelişim gösteren polisiye roman ile beraber, onunla ilgili kavramlar ve taşınması gereken özelliklerin de farklılaştığı söylenebilir (Atabey, 2012, s. 104).

2.3. Batı Edebiyatında Polisiye Roman

Bir suç ögesi (cinayet, hırsızlık) ile başlayan ve bu suçun işlenişi ile ilgili bir gizemin yaratılması, sonrasında bu gizem ve suçluyu bulma ekseninde anlatılanları temel alan polisiye kurgusu çok eskilere dayanır. Edgar Allan Poe'nun *Morgue Sokağı Cinayeti*'ne kadar geçen tarihî süreçte cinayet birçok esere kaynaklık etmiştir. Bu eserlere verilebilecek ilk örnek Sofokles'in *Kral Oidipus*'udur. İnsana özgü yıkıcı bir güdünün yol açtığı cinayet yüzyıllar sonra yine bir trajedi de Shakespeare tarafından kaleme alınır. *Hamlet*'de işlenen cinayet, gizemli bir kurgu ile polisiyeye dönüşür. Shakespeare'den sonra Dostoyevski (*Suç ve Ceza*, *Karamazov Kardeşler*), Chevalier de Mailly (*Üç Serendip Prensinin Gezi ve Maceraları*), William Godwin (*Calep Williams'in Serüvenleri*), Ernest Mandel (*Hoş Cinayet*), François Marie Arouet Voltaire (*Zadig*), Eugene François Vidocq ve Honoré de Balzac (*Goriot Baba*, *Vautrin'in Son Dirilişi*, *Kibar Fahişenin İhtişamı ve Çöküşü*), 19. yüzyılın başlarında yazdıkları eserleriyle Poe öncesi polisiye yazım geleneğinin doğmasına öncülük ederler (Üyepazarcı, 2008b, s. 1044). Ayrıca *Binbir Gece Masalları*, *Aisopos Öyküleri* ve *Dede Korkut Hikâyeleri*'nde rastlanılan suç ve gizem, polisiye edebiyatın köklerinin çok eskilere dayandığını ve edebî kaynaklarda bulunduğunu resmetmesi açısından önemlidir (Üyepazarcı, 2008a, s. 37). Herhangi bir türün birdenbire beliremeyeceği gibi, polisiye roman türünün de her ne kadar kendine özgü nitelikleri ve kuralları olsa da suçun oluşumunun var olduğu anlatılardan türediği yadsınamaz. Polisiye romanın Poe'nun *Morgue Sokağı Cinayeti* eseriyle başladığı kabul edilse de ondan önce yazılmış birçok eserde polisiye öğelerden faydalandığı açıkça görülür. Poe'dan önce yazılan ister dinî ister edebî olsun, cinayetten yola çıkan tüm metinler polisiye öğeler içerir ancak tam olarak bir polisiye değillerdir. Yine de tüm bu metinler polisiye romana birer temel oluştururlar. Polisiye romanların temeli Batı'da atılmıştır ve 19. yüzyıl başlarında ortaya çıkan polisiye romanlar; kurgusu ve suçlar ortaya çıkarken yaşanan olayların heyecan yaratması nedeniyle kısa süre içerisinde kitleler tarafından oldukça beğenilmiştir. 18. yüzyılın sonları ile 19. yüzyılın başlarında Napolyon ile birlikte polisiye olgusu söz konusu olmaya başlar. Onun buyruğu üzerine suçları önlemek için 1811'de Özel Koruma Birliği kurulur ve başına deneyiminden ötürü eski bir katil ve suçlu olan Vidocq getirilir (Tilbe, 2018, s. 141). 19. yüzyılın sonu 20. yüzyılın başlarına doğru polisiye türde birçok eser ortaya çıkmıştır. Ancak türün doğuşu ile ilgili görüş birliği yoktur. Eskilerin 'konusu cinayet olan' anlamında cinai roman dediği, sonraları dedektif romanı olarak nitelendirilen polisiye romanın gerçek kimliğine kavuşması ve kendini tam olarak ifade etmesi 20. yüzyıla denk

gelmektedir (Moğol, 2019, s. 1; İlter, 2022, s. 89). Zaman içerisinde gelişip değişime uğrayan bu edebî türün Batı edebiyatı ve Türk edebiyatında da önemli temsilcileri bulunmaktadır. İlk cinayet Hâbil ile Kâbil olayına dayandırılrsa da dünya edebiyatında polisiye romanın başlangıcını ‘polisiye romanın babası’ olarak anılan Edgar Allan Poe’nun 1841 yılında yayımlanan *Morgue Sokağı Cinayeti* (The Murders in The Rue Morgue) adlı hikâyesi oluşturmaktadır. Ancak dünya edebiyatında bazı çalışmalarda ilk polisiye roman olarak Charles Felix’in *Notting Hill’in Sırrı* romanı kabul edilmektedir (Memmedov, 2021, s. 67). Poe’dan sonra Emile Gaboriau, polisiye romanın kurucu isimleri arasında sayılmaktadır. 1866 yılında yazdığı *Lerouge Olayı* ile ün kazanan yazar, *Orcival Cinayeti* ve *113 Numaralı Dosya* adlı polisiye romanları ile türün ilkleri arasına girmiştir. Poe ve Gaboriau’nun yanı sıra polisiye türünün kurucuları olarak nitelendirilebilecek en önemli temsilcileri; Arthur Conan Doyle (Sherlock Holmes’un yaratıcısı), Maurice Leblanc (Arsène Lupin’in yaratıcısı), Gaston Leroux, R. Austin Freeman, Marcel Allain ve William Wilkie Collins’tir (İri, 2016, s. 109; Mandel, 1996, s. 38).

Polisiye romanın en tanınmış dedektif karakterinin yaratıcısı olan İngiliz yazar Arthur Conan Doyle, *Sherlock Holmes* (1890-1930) serileriyle büyük ses getirir. Dünyada olduğu kadar ülkemizde de büyük ilgi gören Holmes, Osmanlı polisiye romanlarında bazı yazarların dedektif kahraman yaratırken ilham kaynağı olmuştur (Saridoğan, 2017, s. 65). Sherlock Holmes karakterinin Fransa’da yarattığı bir diğer dedektif ise Fantomas’tır. *Fantomas*, Marcel Allain ve Pierre Souvestre isimli iki yazarın yarattığı bir polisiye dizisidir. Bu polisiye dizi yayınlandığı dönemde her ay bir kitap olarak çıkarılır ve öykü her bir kitabın sonunda, bir sonraki alınıp okunsun diye en heyecanlı yerinde bırakılır (Üyepazarcı, 2008a, s. 97). Maurice Leblanc’ın yarattığı Arsene Lupin karakteri, polisiye roman türüne yepyeni bir kahraman tipi kazandırır. Leblanc’ın ilk olarak 1905 yılında yazdığı eserle birlikte ardına çıkan Arsene Lupin hikâyelerinde Lupin hem hırsız hem hafiye olan, kibar, kültürlü, şık giyimli ve çapkın bir kişiliktir. Maurice Leblanc’ın dedektifi Arsen Lupin’in öyküleri II. Abdülhamit’in ilgisini çeker ve öyküler dergide yayınlanırken II. Abdülhamit tarafından çevrilip okunur. Ayrıca Maurice Leblanc, kendinden sonra gelen birçok polisiye yazarını etkiler. Özellikle Türk edebiyatında Server Bedi’nin yarattığı Cingöz Recai bir Arsen Lupin uyarlamasıdır.

Sarı Odanın Esrarı ve *Siyahlı Kadının Kokusu* adlı kitaplarıyla klasik polisiye roman türüne katkı yapan Gaston Leroux’un yarattığı Rouletabille karakteri ve Pierre Souvestre ile Marcel Allain’in yarattığı Fantomas karakteri, zekâları, ince fikir yürütme yetileri ve sıra dışı

yöntemleriyle türün gelişmesinde önemli rol oynamışlardır. Bununla beraber polisiyenin dime roman alt türünde John Russel Coryell'in yarattığı Nick Carter karakteri ve kendisi de bir dedektif olan Allan Pinkerton'un yarattığı Nat Pinkerton, türün öncü dedektif karakterlerindendir (Üyepazarcı, 1997, s. 34).

1841-1918 yılları arası polisiye romanın romantik dönemidir. Bu dönemin sonlarında polisiye romanın kurucularından sayılan iki yazar R. Austin Freeman ve Gilbert K. Chesterton ön plana çıkmayı başarır. Clifford Ashdown takma ismiyle yazmaya başlayan R. Austin Freeman'ın tanınmasını sağlayan kendisi gibi tıp eğitimi almış olan polis dedektifi Doktor John Eveley Thornyke'tir. Bu doktor karakterin yaratıldığı ilk roman *The Red Thumb* (Kırmızı Parmak İzi), Avrupa ülkelerinde popüler olmasının yanı sıra bir polisiye aşığı olan II. Abdülhamit tarafından basıldığı yıl olan 1907'de hemen çevirilmiş olması açısından önemlidir. Polisiye romanın romantik dönem yazarlarından bir diğeri de Gilbert Keith Chesterton'dır. 1874-1936 yılları arasında yaşayan İngiliz gazeteci, şair, yazar, sanat ve edebiyat eleştirmeni olan Chesterton, yarattığı ilk rahip dedektif Peder Brown tiplmesiyle tanınır. Poe'nun yanı sıra Amerikan edebiyatının polisiye türünün kurucuları denildiğinde akla gelen bir diğeri isim Mary Robert Rinehart olur. Özellikle 1906-1908 yılları arasında yazdığı üç eser olan *The Man in Lower Ten* (Alt On'daki Adam), *The Circular Staircase* (Dairesel Merdiven) ve *The Window at the White Cat* (Beyaz Kedili Pencere) ile polisiye romanın klasikleri arasındaki yerini alır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı arasındaki dönem, dedektif romanının altın çağıdır. Altın çağın en iyi temsilcisi olan yazarları sıralamak kolay değildir ancak klasik temsilciler Agatha Christie, Anthony Berkeley, Dorothy Sayers, Ellery Queen, Margery Allingham, Rex Stout, Mignon B. Eberhard, Nicholas Blake, Raymond Postgate, G.K. Chesterton, Earl D. Biggers, J. Dickson Carr, S.S. Van Dine, Erle Stanley Gardner, Frances ve Richard Lockridge oluşturmaktadır (İri, 2016, s. 109; Mandel, 1996, s. 42). Çok sayıda polisiye romana imzasını atan Agatha Christie ise ilk romanını 1920 yılında *Ölüm Sessiz Geldi* adıyla yayınlamıştır. Agatha Christie, günümüzde polisiye türünün Türkiye'de popülerlik kazanmasında büyük rol oynamıştır (Ağaoğlu, 2018, s. 11).

Dünya edebiyatında polisiye romanlar, İkinci Dünya Savaşı sonrasında farklı bir form kazanmıştır. O zamana kadar klasik öğeler içeren polisiye romanlarda, savaş sonrasında casusluk olayları işlenmeye başlanmıştır. Bu türün en iyi örneğini, 1952 yılında Ian Fleming 'James Bond' karakteri ile vermiştir.

2.4. Türk Edebiyatında Polisiye Roman

Türk edebiyatında roman türü ilk defa 1862 yılında Yusuf Kamil Paşa'nın Fenelon'dan çevirdiği *Telemak* adlı eseri ile görülmüştür. İlerleyen süreçte toplumsal karışıklığın artması, polis teşkilatının kurulması polisiye romanların çevrilmesine zemin hazırlamıştır. Türk edebiyatında polisiye roman kavramının roman kavramı ile yakın zamanlarda görülmesi dikkat çeken hususlardan biridir. Türk edebiyatına çeviri eserlerle giren polisiye romanın toplumumuzda ilgiyle karşılandığı görülür. Dünya edebiyatına *Morgue Sokağı Cinayetleri* ile kazandırılan polisiye türü, Türkiye'de *Morgue Sokağı Cinayetleri*'nden kırk yıl sonra, Ahmet Münif tarafından 1881 yılında yapılan *Paris Faciaları*'nın çevirisi ile ortaya çıkmıştır (Üyepazarcı, 2017, s. 28; Üyepazarcı, 2019, s. 35). 1881-1908 yılları arasındaki ilk dönemde en fazla çeviri yapılan Fransız polisiyeleri olur. Tanzimat edebiyatının tanınmış ismi Ahmet Mithat Efendi 1884 yılında Emile Gaboriau'nun *Orcival Cinayeti*'ni çevirir. Bu dönemde polisiye romanlarına tutkun olan II. Abdülhamit'in sarayda kurduğu tercüme bürosunda çevirmenlerine polisiye romanları çevirttiği bilinir. 1890'da *Lerouge Davası* Mehmet Ata tarafından, *113 Numaralı Cüzdan* 1889'da, *Batignolle'lu Bir İhtiyar ya da Bir Kadının İntikamı* 1891'de Hüseyin Rahmi Gürpınar tarafından çevrilir. Ahmet Münif, Ahmet Mithat, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Mehmet Sadık'ın yanı sıra Fazlı Necip, Süleyman Nazif, Ahmet Rasim, Ali Kemal, Mahmut Sadık ve Mehmet Ata bu dönemde polisiye çeviriler yapan diğer yazarlardır (Üyepazarcı, 2008a, s. 520).

1908-1928 yılları arasındaki ikinci dönemde iki farklı yayın türü yapılır. Birincisi Conan Doyle, Maurice Leblanc, Gaston Leroux, Alain- Souvestre ve diğer yazarların eserlerinin çevirisinin yapılması, ikincisi ise on paralık öyküler olarak adlandırılan dime novel eserlerin çevirisidir. Türk polisiye edebiyatında çevirisi yapılan ilk on paralık öykü kahramanı Nick Carter olur. Nick Carter karakteri Mehmet Tevfik, Ragıp Rıfkı, M. Nazım, Fikret Şahap çevirmenleri tarafından Türk edebiyatına kazandırılır. On paralık öyküler arasında Türk okurunun en çok takip ettiği dedektif Nat Pinkerton olur. Orhan Mithat, E. Ali, Vedat Örfi, M. Nazım, Ahmet Reşat, Emirzade Hulki, M. Kemaleddin, Cemil Cahit Cem Nat Pinkerton'u okurla buluşturan çevirmenlerdir (Üyepazarcı, 2008a, s. 557). Batı edebiyatında okur tarafından beğeni ile karşılanan on paralık öyküler, çevirileri sayesinde Türk okuru tarafından da büyük beğeni toplar.

Polisiye alanında Türk edebiyatına en önemli destek Ahmet Midhat Efendi'den gelir, zira Ahmet Midhat Efendi, *Esrâr-ı Cinâyât* (1884) adlı eseri ile Türk edebiyat tarihinin ilk telif polisiyesini yazan kişidir (Ağaoğlu ve Oral, 2018, s. 185; Yakar, 2014, s. 676). Ahmet Mithat

Esrârı Cinâyât'tan sonra *Hayret*, *Haydut Montari*, *Müşahedat*, *Demir Bey* yahut *İnkışaf-ı Esrar* ve *Altın Âşıkları* romanlarını da polisiye kurgusuna dayandırır. Polisiye türde Ahmet Mithat Efendi'yi takip eden ikinci yazar Arsen Lupin'i ilk çeviren Fazlı Necib'tir (Üyepazarcı, 2017, s. 28). 1899'da yazdığı *Cani Mi Masum Mu?* romanında ölmüş babasının masum olup olmadığını araştıran bir oğlun hikâyesini anlatır. *Cani Mi Masum Mu?* Türk edebiyatındaki ilk polisiye örneklerdendir. Polisiye romanın edebiyatımızda önemli bir yer edinişi, bu alanda faaliyetlerini sürdüren yazarlardan ve verdikleri eserlerden anlaşılmaktadır. Polisiye eserlerin Türk edebiyatındaki serüveni birkaç yüzyıl öncesine dayanır (Şahin, 2017, s. 1). Çeviri eserlerle başlayan bu süreç, yabancı eserlerin Türk edebiyatına uyarlanması ile devam etmiş ve telif eserlerle kendi özgün kimliğini elde etmiştir. 1908'den sonra tıpkı çeviri polisyelerde olduğu gibi telif polisiye romanlarda da patlama yaşanır. Bu dönemde ilk polisiye 1912'de yayımlanan Yervant Odyan Efendi'nin *Abdülhamid ve Sherlock Holmes* isimli romanıdır (Yiğit, 2005, s. 16). Yervant Efendi'nin 1912'de yazdığı bu eseri daha sonraki yıllarda Süleyman Sudi ve E. Ali'nin *Gece Kuşları* eseri ve Peyami Safa'nın, Server Bedi takma ismiyle yazdığı *Cingöz'ün Esrarı* takip eder.

Çeviride nasıl dime novel on paralık tipi polisyeler daha çok çevriliyorsa telif olarak da en çok on paralık polisyeler yazılır. Türk yazarlar, Amerika'daki on paralık öykülerden esinlenerek kendi öykülerinin kahramanlarını oluşturmuşlardır. 'Türklerin Sherlock Holmes'ü Amanvermez Avni', 'Türk Arsène Lupin'i Fakabasmaz Zihni', 'Türklerin Nat Pinkerton'u Kandökmez Remzi', 'İstanbul'un Arsène Lupin'i Elegeçmez Kadri' ifadeleri bu ilhamı açıkça ortaya koyar. Bu on paralık öykülerin ilki Ebüssüreyya Sami'ye ait 1913'te yayımlanmaya başlanan on kitaplık bir seri olan *Aman Vermez Avni*'dir. Yine aynı yılda Süleyman Sudi ve Vassaf Kadri beraber on öykülük *Milli Cinayat Koleksiyonu*'nu yazıp yayımlarlar. 1917'de A. Sami *En Meşhur Hırsız Tekgöz Simon'un Silsile-i Cinayati* adlı diziyi yayımlar. 1920'de ilki yayımlanan Hüseyin Nadir'in bir Fantoma uyarlaması olan *Fakabasmaz Zihni* dizisi 1930'ların ortalarına kadar devam eder. *Fakabasmaz Zihni*'den sonra Cemil Cahit Cem ve Rakım Çalapala'nın beraber yazdıkları *Pire Necmi* ve *Badik Hilmi* serileri, Osman Nuri'nin *Kandökmez Nuri*'si, Vedat Örfi Bengü'nün *Müheyyiç Gizli Dosyaları* gibi on paralık diziler yayımlanmaya devam edilir. Bu dönem polisiye romanlarında genellikle erkek kahramanların olduğu görülür. Ancak Behlül Dana'nın *Şeytan Hediye'nin İngiltere'de Sergüzeştleri* ile Server Bedi'nin *Çekirge Zehra'nın Harikaları* ve Tilki Leman'ın *Harikulade Maceraları* serileri kadın kahramanların başrolde olduğu polisyeler olur. Bu romanlar kadın kahramanların erkekleri akıllarından çok bedenlerini

kullanarak yendikleri eserlerdir (Şahin, 2014, s. 25). Sözü edilen kahramanlar arasında en çok ilgi görenlerden biri Arsène Lupin uyarlamalarıdır (Yiğit, 2005, s. 20). Fakabasmaz Zihni ve Amanvermez Avni her ne kadar başarılı olsalar da bu türün, tartışmasız en başarılı örneği Peyami Safa'nın Server Bedî takma adı ile yazdığı *Cingöz Recai* serisidir. İlk olarak 1924 yılında yayınlanan *Cingöz Recai'nin Harikulade Sergüzeştleri* serisi ve yine ilk baskısı 1925 yılında yapılan *Cingöz Recai Kibar Serileri* serisi büyük ilgi görür. Peyami Safa'nın daha sonra kaleme aldığı Tilki Leman ve Çekirge Zehra karakterleri ise bir anlamda Cingöz Recai'nin kadın versiyonlarıdır (Yakar, 2014, s. 677). Türk edebiyatının önde gelen isimlerinden Peyami Safa, edebî kaygı olmadan para kazanmak amacıyla 1924-1928 yılları arasında yazdığı eserlerini 'Server Bedî' takma adıyla kaleme almıştır. Bu adla kaleme aldığı eserler arasında en bilineni, kahramanının Cingöz Recai olduğu 'on paralık öyküler'dir. Bu öyküleri 1924 yılında yazmaya başlamış, öyküler toplu olarak 1962 yılında basılmıştır. Cingöz Recai tiplemesi sinemaya uyarlanan ilk Türk polisiye roman kahramanıdır. Peyami Safa, Cingöz Recai öykülerini iki dizi olarak tamamladıktan sonra Cıva Necati'nin öykülerini okurlarına sunmuştur. Peyami Safa'nın kaleme aldığı on paralık öykülerde dikkati çeken iki isim Cingöz Recai ile benzer özellikler taşıyan Çekirge Zehra ve Tilki Leman'dır. 1930'lu yıllara gelindiğinde Oğuz Turgut takma adıyla Cemil Cem, *Meraklı Romanlar, Hafiyeler Başkanı Kısaç Hamdi* serilerini ve Vala Nurettin *Yılmaz Ali* dizisini yayımlarlar. Aynı yıllarda İskender Fahrettin Sertelli *Casus Mektebi, Amerika'ya Kaçırılan Türk Kızı, 25 Kocalı Kadın* romanlarını yazar. Aynı dönemde ERCÜMENT EKREM TALU, roman kahramanı Meşhedî'yi polis dedektifi yapar, Vala Nurettin *Öldüren Kim* ve *Vurgun Peşinde*'yi yazar. Bu dönemde Esat Mahmut Karakurt, Vedat Örfi Bengü, Oğuz Özdeş, Ziya Şakir, Ethem İzzet Benice, Mahmut Yesari polisiye roman türünde yazan diğer yazarlardır. 1950 öncesi Hüseyin Rahmi Gürpınar *Kesik Baş*, Halide Edip Adivar *Yolpalas Cinayeti*, Nazım Hikmet ise *Yeşil Elmalar* adlı polisiye romanlarını edebiyata kazandırır. Yine 1950 öncesi Peyami Sefa namıdiğer Server Bedî *Zeyrek Cinayeti, Arsen Lüpen İstanbul'da* ile *Selma ve Gölgesi*'ni yazar. 1940'lı yıllarda polisiye türde eser sunan yazarlar; Hamdi Varoğlu, Rıza Danişment Korok, İlhami Safa, İskender Fahrettin Sertelli, Ziya Çalıköğlu, Mecdi Emiroğlu, Cahit Gündoğdu, Turhan Aziz Beler, Faik Benlioğlu'dur (Yavuz, 2022, s. 37). 1950'li yıllara gelindiğinde Mickey Spillane'nin *Mike Hammer*'ı Kemal Tahir tarafından çevrilir (Üyepzarcı, 2021). 1950-1995 yılları arasında Refik Halit Karay *Ayın Ondördü*, Cevat Fehmi Başkut *Valide Sultan'ın Gerdanlığı*'nı kaleme alırlar. Türk edebiyatında Ahmet Mithat Efendi ile başlayan polisiye serüveni, Ahmet Ümit'le devam etmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SERVER BEDİ’NİN POLİSİYE ESERLERİ

3.1. Tilki Leman’ın Harikulade Maceraları

‘Dime’ on paralık polisiye hikâye ve romanlar; geniş kitlelere ulaşmak için yazılan, seri hâlinde hikâyelerden oluşan ve aynı kahramanın hikâyeleri olarak devam eden polisiye eserlerdir. Server Bedi imzalı polisiyelerin birçoğu on paralık polisiye türü içinde değerlendirilebilir. Tilki Leman serisi de bunlardan biridir. Serinin içinde yer alan hikâyeler *Bir Damla Kan ve Bir Haykırış*, *Bir Fincan Süt*, *Kızıl Maskeli Kadın*, *Apartman Baskını* ve *Karanlıklara Doğru*’dur.

Tilki Leman serisindeki hikâyelerin olay örgüsüne bakılacak olursa; tüm seri boyunca Tilki Leman’ın türlü hilelerle hırsızlık yapması ve dönemin başarılı dedektifi Ahmet Fatin’in Tilki Leman’ı yakalayıp adalete teslim etme çabası anlatılmaktadır.

3.1.1. Bir Damla Kan ve Bir Haykırış

Bir Damla Kan ve Bir Haykırış, Tilki Leman’ın Beyoğlu’ndaki bir kuyumcуда uzun zamandır sergilenen kıymetli bir elmas yüzüğü çalmak için kuyumcunun çırağı ile iş birliği yaparak kuyumcuyu soyması ve yakalanmasına karşın bir oyun yaparak polis memuru Ahmet Fatin’i atlatabilmesi üzerinden kurgulanmıştır.

3.1.1.1. Özet

Tilki Leman, Beyoğlu’nda Papazyan Efendi’ye ait kuyumcуда uzun zamandır sergilenen elmas bir yüzüğü ele geçirmek için bir akşam kuyumcuya gider. Satın alacak gibi elmas yüzüğü dikkatlice inceleyen Tilki Leman, Papazyan Efendi ile fiyat konusunda pazarlığa kalkışır ve anlaşılmadan kuyumcudan çıkar. Yüzük, çırak Toros tarafından yerine konulurken sahte olduğu anlaşılır ve hemen polis merkezine haber verilir. Polis memuru

Ahmet Fatin Bey olay yerine gelir ve aylardan beri polis teşkilatını peşinden koşturan Tilki Leman'ın nasıl biri olduğunu kuyumcuya anlatır. Sonrasında sezgileri güçlü olan Ahmet Fatin Bey, Toros'tan şüphelenerek onu takip eder ve çırağın Tilki Leman ile pastanede buluştuklarını görür. Ahmet Fatin otomobile binen Tilki Leman'ın peşine düşer ve Harbiye'de yakalar. Birlikte otomobille polis merkezine giderken yolda lastik patlar ve Tilki Leman bu fırsattan faydalanıp Ahmet Fatin'in elinden kurtulur. Lastiğin patlaması da şoförün ellerinin kan içinde kalması da bu kaçış için Tilki Leman'ın hazırladığı bir oyundur.

3.1.1.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler Papazyan Efendi, çırak Toros, Ahmet Fatin Bey, Tilki Leman ve şofördür. Bu polisiyede zengin ve varlıklı olan kuyumcu Papazyan Efendi temsil eder. Hırsızlık olayının çözümü polis memuru Ahmet Fatin Bey'e bırakılmıştır. İpuçlarını yakalayan Ahmet Fatin Bey, üstün zekâsıyla muammayı çözer. Polisiyenin asıl kahramanı ise ustaca hırsızlığıyla nam salmış olan Tilki Leman'dır. Çırak Toros ve şoför hırsızlık olayının gerçekleşmesi ve polisten kurtulma olaylarında yardımcı kişiler olarak hikâyede yer alır.

3.1.1.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Polisiye hikâye ve romanlarda kurgu oldukça önemlidir, çünkü okur eserin edebî olmasından çok akıcılığı ve kurgusunu önemser. Bu bağlamda kurgunun çok iyi düzenlenmesi ve entrik unsurların yerleştirilmesi gerekir. Kakınc, bu konuya şöyle değinir: “Polisiye romanlarda (açık söylemek gerekirse) herhangi bir ‘edebi kalite’ yoktur ve aranmamaktadır. Bu tür romanlarda olması zorunlu asıl ‘kalite’, çok iyi düzenlenmesi zorunlu kurgudur ” (Kakınc, 1995, s. 15).

Serinin bu ilk hikâyesinde suç; çok pahalı ve kıymetli elmas yüzüğün Tilki Leman tarafından büyük bir ustalıkla benzeri ile değiştirilerek çalınmasıdır, suçu işleyen bizzat Tilki Leman'ın kendisidir. Suçlunun yakalanması ve hırsızlık olayının gün yüzüne çıkarılması için Ahmet Fatin'den yardım istenilir. Kıvrak zekâsı ile ün kazanmış olan Ahmet Fatin, elmas yüzüğün oldukça benzer bir yüzükle değiştirildiğini görünce ipuçları yakalamaya çalışır. Bulduğu küçük ipuçları ona çırak Toros'u işaret etmektedir. “Bütün bu ehemmiyetsiz ve küçük zannedilen işaretler, Ahmet Fatin gibi cidden muvaffak, mütecessis, fevkalade zeki bir adam için büyük şüpheler tevline kâfiydi. Bunun için zabıta memurunun ilk işi Toros'u takip

etmek oldu” (Safa, 2019, s. 19).

Hikâyenin entrik unsurlarının ve polis memurunun kıvrak zekâsının ilk görüldüğü yer burası olur. Bu bölüm aynı zamanda suçun çözümlendiği kısımdır. Yüzüğün bu kadar benzerinin yapılması için üzerindeki ince motiflerin hiç değilse bir kâğıt üzerine resimlerinin çizilmesi gereklidir ve mağazaya bir iki dakikalığına uğrayan müşterilerin bunu yapması mümkün değildir. Dolayısıyla bunu ancak mağaza içinden birinin yapabileceğini düşünür. Diğer taraftan çırağın tedirgin hareketleri ve yüz ifadesi de dikkatinden kaçmaz. Mağazadaki incelemeleri ve bulduğu ipuçları ona Tilki Leman’ın bu güzel ve yakışıklı çocuğu etkileyerek hırsızlık planında kullandığı fikrini verir. Tilki Leman kuyumcunun çırağını güzelliği ve dişiliği ile kandırmış, yüzüğü sahtesi ile değiştirip hırsızlığı gerçekleştirmiştir.

Hikâye suçun işlenişinin çözümlenmesiyle son bulmaz, suçlunun yakalanması ve sonrasında cezasını çekmek üzere polis merkezine götürülmesiyle devam eder. Tilki Leman, yakaladığı ipuçlarıyla düğümü çözen ve onu beklenmedik bir şekilde yakalayan Ahmet Fatin’den kurtulmak için önce büyük bir inandırıcılıkla isminin Şükran olduğunu ve bir hükümet memuru zevcesi olduğunu söyler. İnandıramadığını görünce ise zekâsı yerine kadınlığını kullanarak kaçmaya çalışır.

-Paris zabıtasından daha mükemmelsiniz! Peki, her şey bitmiştir. Anlıyorum. Yakalandım. Fakat size sorarım, bana, benim dostluğuma hatta servetime, güzelliğime, vücuduma ve kalbime malik olmak istemez misiniz? Mesleğinizi benden daha mı çok seveceksiniz? Beni zindanlara atmaya razı olacak mısınız? Bu kadar hain misiniz? (Safa, 2019, s. 23).

Tilki Leman, suçu işleyişi kadar polisin elinden kurtulma sırasında da soğukkanlılığı ile dikkat çeker. Her şeyi kabullenmiş ve polis memuruna hak vermiş gibi görüldüğü anda asıl kurtuluş planını devreye sokar. Entrik yapıda bu kez lastiğin patlaması ve bu oyun sayesinde şoför gibi görünen çete üyesinin yardımıyla Ahmet Fatin’i atlatması söz konusudur. Gizli plan dâhilinde Tilki Leman hedef saptırma yoluyla lastik patlaması ve aslında kendi adamı olan şoförün elinin kanaması süsü vererek polis memurunun elinden kurtulmayı başarır. Hikâye sonunda suçlu ortaya çıkarılsa da cezası verilemez. Bu durum Tilki Leman’ın daha da ünlenmesiyle sonuçlanır. Hikâye aslında işlenen suç itibari ile kim yaptı türüne uygun olsa da dedektif suçu yapanın kim olduğunu deneyimlerinden bildiği için bu türden uzaklaşmaktadır. Hikâyede, takip ve kovalamacanın üst seviyede olması açısından *Bir Damla Kan ve Bir Haykırış* heyecan türünün izlerini taşımaktadır.

3.1.2. Bir Fincan Süt

Server Bedi'nin *Tilki Leman'ın Harikulade Maceraları* adlı kitabında yer alan Bir Fincan Süt hikâyesinde Tilki Leman'ın zengin bir tüccar olan Fahri Bey'in cüzdanını çalabilmek için ona bir oyunla yakınlaşması ve yapacağı hırsızlığı bir fincan süt üzerinden planlayarak zaten zevk aldığı hırsızlığı kendisi için daha da keyifli hâle getirmesi işlenir.

3.1.2.1. Özet

Tilki Leman'ın bu hikâyede kendisine av olarak seçtiği kişi meşhur tüccar Benlizade Fahri Bey'dir. Oyun masasında Fahri Bey'e bakışları ile ilgisini çekmeyi başaran Handan Hanım (Tilki Leman) onun Büyükdere'ye kadar bir otomobil gezisi yapma teklifini keyifle kabul eder. Kardeşi olarak tanıttıkları Abdülkadir de yanlarındadır. Av bahsi açarak yanında revolveri olup olmadığını öğrenirler. Abdülkadir silahtan çok korktuğunu söyleyerek numara yapar ve Fahri Bey korkulacak bir şey olmadığını göstermek için eline verdiğinde silahın kendisine doğrultulduğunu görür. Fahri Bey'in cüzdanını çalıp onu arabadan dışarı atarlar ancak Fahri Bey gizlice arabanın arkasına tutunur ve polis merkezi yakınlarında lastiği patlatarak polislere soyulduğunu anlatır. Handan'ın kibarlığı ve zarıflığı, Fahri Bey'in kötü durumdaki kıyafetleri karşısında polisler Handan'ı tevkif etmeyi düşünmezler. Handan sakinlikle Fahri Bey'in kumarda çok para kaybettiğinden, cüzdanını onlara sattığından, revolverini çıkararak kardeşini öldürmek istediğinden söz eder ama şikâyetçi olmayacağını söyler. Fahri Bey'in kulağına meseleyi uzatmazsa cüzdanını geri vereceğini fısıldar. Onun dişiliğinden etkilenen ve faydalanmak isteyen Fahri Bey şikâyetçi olmaz, Abdülkadir'i göndermesini ve kendisiyle otele gitmesini ister. Önce lokantaya giderler ve Handan gerçek isminin Leman olduğunu söyleyerek kendi hikâyesini anlatır. Otele geçtiklerinde Tilki Leman Fahri Bey'i bir fincan süt içerisine eklediği uyku ilacı ile uyutur ve para dolu cüzdanı alır, otelden çıkar. Fahri Bey uyandığında Tilki Leman tarafından yazılan alaycı bir not bulur. Cingöz Recai'de olduğu gibi Fahri Bey ile dalga geçmeyi unutmamıştır.

3.1.2.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyeye zengin kişi olarak tüccarlığıyla meşhur olan Benlizade Fahri Bey seçilmiştir. Ana kahramanlar arasında Handan ismiyle Benlizade Fahri Bey'e tanıtılan Tilki Leman, Handan'ın kardeşi olarak tanıtılan ama aslında yardımcısı olan Abdülkadir Bey yer alır.

3.1.2.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Suç; Tilki Leman'ın çevirdiği entrikalarla zengin tüccar Benlizade Fahri Bey'in cüzdanını çalmasıdır. *Bir Fincan Süt* hikâyesinin olay örgüsü, zengin tüccar Fahri Bey'i Handan adlı zengin bir dul kadın ve kardeşi rolündeki çete üyesi ile soymak isteyen Leman üzerine kurgulanmıştır. Hikâyenin ikinci aşamasında Leman ve yardımcısının soyma sürecinde Fahri Bey'in planlarını bozması ve yakalanma tehlikesi sonrasında Leman'ın kadınlığını kullanıp birlikte bir gece geçirme teklifi ile Fahri Bey'i kandırması şeklinde ilerlemektedir. *Bir Fincan Süt*'te Tilki Leman'ın kadınlık sıfatları ilk öyküdeki gibi tasvir edilmektedir. Benlizade Fahri Bey'e anlattıklarına göre;

Tanınmış bir ailenin kızıdır, insanları soymaya okulda iken başlamış, ona tilki lakabını arkadaşları takmıştır. Yüksek tahsil için ailesi Paris'e göndermiş, orada birinci sınıf dolandırıcı olmuş, sonra sahte pasaportla İstanbul'a gelmiş, sekiz ay hiç kimseye dokunmamış, mükemmel bir sirkat ve dolandırıcılık teşkilatı kurmuştur. İstanbul'un yedi semtinde evi vardır. Üç ayrı zengin adamla onları soymak için evlenmiştir ve yavaşça soymaktadır (Safa, 2019, s. 41).

Pera Palas oteline giderken yolda Fahri Bey, Tilki Leman'ın tesiri altında yaşadıklarını anlamaya çalışır: “Yahu sen ne acayip kadınsın! Hırsız mısın? Aşüfte misin? Dolandırıcı mısın? Yoksa böyle maceralardan zevk alan arzulu bir kibar kadın mısın? Nesin?” (Safa, 2019, s. 39).

Tilki Leman Fahri Bey'e hikâyesini anlattıktan sonra alkolün etkisi ile adamı kandırıp kurtulmayı planlamıştır. Bu polisiyede entrik yapının oldukça güçlü olduğu görülür. Entrika, Abdülkadir'in silahtan korkuyormuş gibi yaparak bir numarayla Fahri Bey'in silahını ele geçirmesi, cüzdanının çalınması sonrasında Fahri Bey'in gizlice onların arabasının arkasından tutarak polis merkezine yaklaşınca arabanın lastiğin kesmesi ve olayları polise anlatması, Tilki Leman'ın kurnazlıkla soğukkanlı davranarak bu büyük tehlikeyi savuşturması ve hatta polisleri Fahri Bey'in deli olduğuna inandırması ile tırmandırılır. Suçun ilk işlenişinde olduğu gibi otele gitmeleri sonrasında yinelenen hırsızlık da mizah içerir. Tilki Leman otel odasına süt ister ve yanında taşıdığı uyku ilacını gizlice içine döker. Hikâyenin sonunda Fahri Bey'i uyutur, parasını çalıp ironik bir mektup bırakır:

-Bana bir fincan süt getirin. Ben uyumadan evvel sütümü içmeye alışığım.
-Bu sütün hepsini içemedim sen bitir lütfen hatırım için
-Peki. Fahri Bey sütün yarısını içti ve fincanı bitirdi. İkisi de yattılar. Tilki Leman birkaç satır yazdı ve otelden çıktı. Fahri Bey şu kâğıdı okudu: Fahri Bey! Süte uyku ilacı attım siz uyurken paralarınızı aldım size birkaç yüz lira harçlık bıraktım, altın saatinizi de size bağışladım. Fakat ne fena! Ağzınız süt kokuyor dimi, koca bebek?... Allah'a ısmarladık! Tilki Leman (Safa, 2019, s. 43).

Hikâyeye de ismini veren bir fincan süt, hırsızlık suçunun işlenmesinde ve alaycı sonun hazırlanmasında önemli bir öğe olarak kullanılır. Hikâye hırsızlık suçunun gerçekleşme

sürecinde heyecan türüne yakın iken kurbanın cesareti ile suçlular açısından gerilime dönüşmektedir. Bu nedenle hem heyecan hem de gerilim öğeleri bu hikâyede bir arada yer almaktadır. Özellikle, kurbanın yaklaşımı ile suçluların tehdit altında kalması gerilimi tırmandırmaktadır.

3.1.3. Kızıl Maskeli Kadın

Konusu kısaca, Tilki Leman'ın kadınlığını kullanarak kandırdığı Faik Bey'in kendi ailesinin evini soyması, suçu araştırması için Ahmet Fatin'in çağırılması ve tüm bu olanlardan sorumlu olan Tilki Leman'ın kurnazlıkla polislerin elinden kurtulmasıdır.

3.1.3.1. Özet

Halıcılığın İnkişafı şirketinin müdürü Fevzi Bey'in oğlu Faik Bey heyecanla sertaharri memuru Fatin Bey'e gelir ve babası ile annesinin olmadığı bir akşam evlerinin soyulduğunu, babasının bu soygunun ortaya çıkarılması için ondan yardım istediğini söyler. Soyulduklarını şaşkınlıkla anlatan Faik Bey ile Fatin birlikte eve giderler. Ahmet Fatin dikkatli ve ipuçlarını iyi çözen bir dedektif olduğundan kısa zamanda olayı çözer ve Fevzi Bey'e hırsızlığın evden biri tarafından yapıldığını söyler. Bu hırsızlığı yapan oğlu Faik Bey'dir. Tilki Leman kadınlığını kullanarak onu etkilemeyi başarmış ve kendi evini soydurmasını sağlamıştır. Odasında buldukları Tilki Leman tarafından yazılan mektup bunun kanıtıdır. Fatin, Fevzi Bey'e kimseye bir şey söylememesini tembihler ve kıyafet değiştirip kendisini Ermeni bir doktora benzeterek Faik'i izler. Maskeli baloya katılan Faik ve Tilki Leman'ı yakalamak için Fatin de baloya gider. Tilki Leman kızıl maskeli olarak baloda gezinirken Fatin, yardımcısı Kadri'den yardım ister. Baloda Fatin tarafından tam yakalanmışken Tilki Leman önce Fatin'i üzerine viski fırlatarak etkisiz hâle getirir, sonrasında kızıl maske kıyafetlerini çıkarıp kurtulur.

3.1.3.2. Kişiler Kadrosu

Halıcılığın İnkişafı şirketinin müdürü Fevzi Bey ve oğlu Faik Bey, hemşireleri, hizmetçileri, sertaharri memuru Fatin Bey ve Tilki Leman'ın yer aldığı bu hikâyede kişiler kadrosu sınırlıdır.

3.1.3.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Bir Damla Kan ve Bir Haykırış ile *Bir Fincan Süt*'te Tilki Leman'ın dış görünüşü, karakteri ve geçmişi ayrıntılı olarak tasvir edilmiş iken *Kızıl Maskeli Kadın* hikâyesinde bu tasvirlerle, açıklamalara rastlanmamaktadır. Hikâyede ana suç zengin Fevzi Bey'in evinin soyulmasıdır. Olay kurgulanırken ilk olarak Ahmet Fatin, Fevzi Bey'in oğlu Faik tarafından olayı çözmek için davet edilir. İkinci aşamada ipuçlarından hareketle evin soyulmasında kimin parmağı olduğunu aydınlatmaya çalışır. Son olarak soygunu Tilki Leman'ın evin oğlu Faik Bey'i kadınlığı ile kandırarak yaptığı anlaşılır. Bu öyküde Ahmet Fatin ipucu olarak Fevzi Bey'e yazılan bir mektuptan yola çıkarak olayı aydınlatır:

Sevgili Faik,
Dün konuştuğumuz gibi iki kişi kâfidir. Bahçede ayva ağacının altında bekleyecekler, sen eşyayı onlara vereceksin. Bu mektubu getiren o şahıslardan biridir. Hazır mektup bahanesi ile bahçeye girmişken ona bahçeyi gezdir. Ağacı göster. Bugün buluşalım. Gözlerinden öperim ruhum. T.L. (Safa, 2019, s. 53).

Hikâyede suçun kurgulanışında Tilki Leman'ın kadınlığını kullanarak genç bir delikanlı olan Faik Bey'i tesiri altına alması öne çıkar. Bu etkilenme öylesine kuvvetlidir ki Faik Bey hırsız süsü vermesine karşın kendi evini soyar, hatta yön değiştirmek için ipuçlarını da kendi bırakır. Ahmet Fatin'in kıvrak zekâsı ve ipuçlarını çok iyi değerlendirebilmesi sayesinde olay hemen başlangıcında çözülür ve hikâyede suçlu baştan ifşa edilir. Hırsızın dışarıdan geldiği zannını vermek için elmastıraşla kesilen camın dışarıdan değil de içeriden kesilmiş olduğunun keşfi, ip merdivenin pencere aralığına iyice geçirilmiş olması ve bunun ayva ağacından yapılmasına imkân olmaması, odanın kilidinin maymuncukla zorlanmamış olması bu sebeple iz olmadığı için anahtarla açılmış olduğunun keşfi, Faik Bey'in küçük torbada sakladığı mektuplar ve entrik yapıyı daha da güçlendiren bir ipucu olarak Faik Bey'in şişmiş kanlanmış gözleri, yorgunluğu Ahmet Fatin'in yakaladığı ipuçlarıdır ve ustalığını ortaya koyar. Ahmet Fatin, suçluyu bulmasına karşın bunu gizleyerek Tilki Leman'a ulaşmaya çalışır. Kıyafet değiştirip kendisini Ermeni bir doktora benzeterak takibi sürdürür. Tilki Leman'ın soğukkanlılığı ve viski fırlatarak Ahmet Fatin'in elinden kurtulması ile hikâye sonlanır.

-Bakalım beni maskem altında tanıyacak mısınız? Tilki Leman birdenbire bir kahkaha salıverdi:
-Nasıl tanımam? En büyük dostum ve en büyük düşmanım, meşhur sertaharri memuru Ahmet Fatin Bey'i tanımayayım da kimi tanıyayım?
Şeytan kadın bu sözleri söyleyerek masanın üzerinde duran bir viski bardağını eline aldı:
-Şerefine bir kadeh viski içiyorum, Fatin! dedi (Safa, 2019, s. 60).

Bu anda Tilki Leman'ın soğukkanlılığına alaycı tavrı da eklenir ve bu şekilde tehlikeyi savuşturması söz konusudur. Suçun kurgusu ve hazırlanışı, klasik zengin ailenin sorumsuz genci üzerinden verilmektedir. Hem kurban hem de yardımcı konumuna düşen genci buna

kimin ittiği ve hırsızlığı ne için yaptığı soruları ekseninde geçen bu hikâye kim yaptı türüne yakın durmaktadır.

3.1.4. Apartman Baskını

Hikâye Tilki Leman'ın yardımcısını Ahmet Fatin'e gönderip iş birliği teklif etmesi ile başlar. Sonrasında çok iyi kurgulanan entrikalar ve Tilki Leman'ın kurnazlığıyla zengin bir Rum kadın soyulur.

3.1.4.1. Özet

Tilki Leman'ın yardımcısı Muhtar, Fatin'in yanına gelir ve Tilki Leman'ı yakalaması için ona yardımcı olacağını söyler. Fatin, bu adamdan kuşkulalmaz ve onun hikâyesini dinler. Bu öyküde Tilki Leman yine güzelliği ile ön plandadır, Handan ismiyle Türkçe öğretmeni olarak Kabris adlı Rum kadının evinde işe girer. Muhtar, yaşadıklarından ve Tilki Leman'ın kaldığı evden Fatin'e bahseder. Birlikte Rum kadının evine gidip Tilki Leman'ı yakalamak isterler. Ancak Tilki Leman ve yardımcısı Muhtar, Fatin'e tuzak kurmuşlardır. Fatin, Rum kadın ve hizmetçisinin Tilki Leman'ı sakladıklarını düşünüp karakolda sorgularken, Leman ev baskınına önceden bildiği için Muhtar'la birlikte Fatin'i tuzağa çeker ve madamın parasını, mücevherlerini alarak apartmandan kaçır. Cingöz Recai'nin Mehmet Rıza ile hırsızlık sonrası dalga geçtiği gibi bu öyküde de Tilki Leman Fatin'i arayarak hem olayları anlatır hem de Fatin ile dalga geçer.

3.1.4.2. Kişiler Kadrosu

Tilki Leman, Fatin ve Tilki Leman'ın yardımcısı Muhtar öyküde ana kişiler olarak yer alır. Kabris adlı Rum kadın ve hizmetçisi ise yardımcı kişiler olarak öne çıkar. Bir önceki öyküde olduğu gibi kişiler kadrosu geniş değildir.

3.1.4.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Apartman Baskını'nda işlenen suç, Rum Kabris Hanım'ın evinin soyulmasıdır. Suçun işlenişi ise dikkat çekici bir biçimde farklı kurgulanmış ve çok kolaylıkla gerçekleştirilmiştir. Tilki Leman, önce Fatin'i yardımcısı aracılığıyla kandırarak kendisini ele veriyormuş gibi

göstermiş, sonrasında Fatin'in Rum kadın ve hizmetçisinden şüphelenmesini sağlamış ve bunu bir fırsata dönüştürerek apartman soygununu rahatça yapmıştır.

Klasik polisiye kurgusu, hikâyenin başından sonuna kadar kusursuz bir şekilde işlenmiştir. Tilki Leman hikâyenin başında ayrıntılı bir şekilde tasvir edilmiştir. Tilki Leman Handan adında bir Türkçe öğretmeni olarak Rum Kabris Hanım'a Türkçe öğretmek bahanesiyle soyacağı eve girmiştir. Yardımcısını Ahmet Fatin'e göndererek soygunu tasarladığı şekilde yürütmek için yardımcısına yalan söyletmiştir. “-Fatin Beyefendi, gazeteler sizin Tilki Leman isminde güzelliğiyle erkekleri teshir eden ve cesaretiyle birçok müesseseleri soyan şeytan bir kadını yakalamak için bütün kudretinizi sarf ettiğinizi yazıyorlar. Ben size bu kadını yakalatmaya geldim!” (Safa, 2019, s. 65). Ahmet Fatin, yardımcının anlattıkları üzerinden olayı çözmeye çalışırken Tilki Leman kafa karıştırmaya devam ederek Rum kadını suçlu göstermiş, fırsattan istifade ederek soygunu rahatlıkla gerçekleştirmiştir.

Hikâyenin sonunda Tilki Leman, Ahmet Fatin'e hem gerçekleri anlatmak hem de onunla alay etmek için telefon eder. Ahmet Fatin gelen telefondaki sesi tanır ve öfkelenir. Ancak Tilki Leman evi çoktan soymuş ve değerli eşyaları çalmıştır:

-Benim güzel dudaklı Fatinciğim... Kızma... Dinle beni... O tevkif ettiğin Rum madamla hizmetçisi tamamıyla masumdurlar... Serbest bırak, sana gönderdiğim adamım yalan söyledi. Seni aldattık. Bak nasıl oldu... Ben bu Rum madamın zengin olduğunu biliyordum... Evine Türkçe muallimesi olarak girdim ve kıymetli eşyalarının yerini öğrendim. Fakat bir türlü aşırıyordum. Evde yalnız kalmam lazımdı. Bu hileyi düşündüm. Anladın mı şekerim?” (Safa, 2019, s. 78).

Hikâyenin olay örgüsünde entrika, işlenen suçtan daha fazla öne çıkarılmıştır. Kıvrak zekâsını kullanan Leman, Rum kadını evden uzaklaştırarak hırsızlığı rahatça yapabilmek için polis memuru Fatin'i de planına dâhil etmiştir. Polisiyenin temel entrika unsurları dikkate alındığında hikâye heyecan türüne uygun özelliklere sahiptir. Heyecan türünde olduğu gibi hikâyenin kahramanı Tilki Leman hep merkezde ve her şey onun etrafında gelişmektedir.

3.1.5. Karanlıklara Doğru

Bu hikâyede kısaca, Jale ismiyle Mısır Prensesi Şükran Hanım'ın nedimesi olmayı başaran Tilki Leman'ın onu oyuna getirerek çok kıymetli incilerini çalması, Ahmet Fatin'in olaya dâhil olarak onu yakalamaya çalışması, ancak Tilki Leman'ın kolaylıkla yakayı kurtarması konu edilir.

3.1.5.1. Özet

Dört ay önce geldiği İstanbul’da paha biçilmez incilerinden bahsedilen Mısır prensesi Şükran Hanım, İngiliz Sefarethanesi’nin balosuna katılacağı gün nedimesi Jale yani Tilki Leman tarafından oyuna getirilerek soyulur. Otomobille baloya giderken yolda tuzak kurulur ve Jale incileri haydutlardan korumak için kendisine vermesini, ondan kimsenin şüphelenmeyeceğini söyler. Prens bu fikri akıllıca bulur ve incilerini Jale’ye verir. Tekerlek patlaması bahanesiyle prensesin aşağı inmesi sağlanır. Tilki Leman ve onun adamı olan şoför oradan hızla uzaklaşırlar. Prens Şükran Hanım yoldan geçen otomobildeki erkeklerden yardım ister ve onlar da Ahmet Fatin’in yanına götürürler. Fatin, olan biteni sanki görmüşçesine prensese anlatınca prenses onun zekâsı karşısında çok şaşırır. Ahmet Fatin, Lincoln marka otomobili üzerinden Tilki Leman’ı yakalamayı düşünür, bunun üzerine otomobilin markası tüm polis teşkilatına söylenir. Tilki Leman yol çevirmesinde yakalanır, endişeyle beklerken yardımcısı Nuri kurnazlıkla Felemenk Sefarethanesi başkâtibi numarası yapar. Onu da karısı olarak tanıtip polislerin çevirmesinden kurtulur. *Apartman Baskını* hikâyesinde olduğu gibi Tilki Leman, Fatin’i arar, çevirmeden nasıl kolayca kurtulduklarını anlatır ve Ahmet Fatin ile alay eder.

3.1.5.2. Kişiler Kadrosu

Mısır prensesi Şükran Hanım, Jale ismiyle kendini nedime olarak tanıtan Tilki Leman, yardımcısı Nuri, sertaharri memuru Ahmet Fatin kişiler kadrosu içinde yer alır.

3.1.5.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Karanlıklara Doğru hikâyesinin merkezindeki suç, Mısır Prensесinin dillere destan incilerinin çalınmasıdır. Suçun kurgulanışında dikkat çeken detaylar, Tilki Leman’ın kendisini prensesin yanına Jale isminde bir nedime olarak aldırması ve onun güvenliğini kazanması, sonrasında da adamını şoför olarak prensesin yanına yerleştirmesidir. Bunları sağlayan Tilki Leman’ın prensesin incilerini ele geçirmesi hiç de zor olmaz. İngiliz Sefarethanesi’nin balosuna gitmek için yola çıktıklarında lastik patlaması numarasıyla prensesin arabadan inmesini sağladıktan sonra hızla oradan uzaklaşırlar:

“-Meraklanmayınız... Korkmayınız... İsterseniz incilerinizi çıkarıp bana veriniz... Ben saklarım... Üstümüze hücum ederlerse sizde incileri bulamazlar.

-Caddeye çıkıncaya kadar incileriniz bende dursun” (Safa, 2019, s. 85).

Olay bir şekilde Ahmet Fatin’e intikal ettiğinde onun olup biteni sanki ordaymışçasına doğru tahmin etmesi yoluyla polis memurunun zekâsına vurgu yapılır. Suçun çözümü hızlı olmuştur. Ahmet Fatin’in Tilki Leman’ı yakalama planı işe yaramaz ve polis çevirmesinden kurtulan Leman onu arayarak alay eder:

-Alo... kimsiniz?..
-Güzel gözlü Fatin'im... Benim!
-Ne var fenlenmiş kadın! Ne kaşınıyorsun yine?
-Ah Fatinciğim... Sorma... Lincoln otomobille Galata'dan geçiyordum polis cart diye durdurdu. Yüreğim hopluyordu. Adamım iyi ecnebi taklidi yaptı bereket versin kurtulduk. Otomobil tanınıyor satmam gerek. Kuzum canım, şu otomobile bir yağlı müşteri bulsana!!! Sana da komisyon veririm!!! (Safa, 2019, s 94, 95).

Diğer hikâyelerde Tilki Leman bir şekilde kadınlığını kullanarak erkekleri kandırırken ve hırsızlığı bu yolla gerçekleştirirken bu hikâyede ilk kez zengin bir kadını soyar. Bunu yaparken de zekâsını kullanır. *Karanlıklara Doğru*, hırsızlığın gerçekleşme sürecinde kahramanın yakalanma endişesi, tehdit altında olması ve tedirginlik atmosferinin olmasından dolayı gerilim türüne yaklaşmaktadır.

3.2. Çekirge Zehra'nın Harikaları

Server Bedi'nin kaleme aldığı bu seri, sekiz hikâyeyi kapsamaktadır. Bunlar; Göztepe, O Geceden, Bıçağı Sapla!, Mezarlıkta Hayalet, Denizde Bir Boğuşma, Altın Kupa, Dolap Deliğinden, İki Sıçrayış isimlerini taşır.

3.2.1. Göztepe Soygunu

Hizmetçi kılığına giren Çekirge Zehra'nın çetesiyle Göztepe'de bir köşkteki değerli mücevherleri çalması ve ustalıkla ortadan kaybolması konu edilir.

3.2.1.1. Özet

Göztepe'de bulunan bir köşkteki değerli mücevherleri ele geçirmek için Çekirge Zehra ve çetesi hazırlık yaparlar. Beş çete üyesi gece yarısından sonra köşke nasıl girecekleri ile ilgili konuşurlar. Mahmut adlı yardımcısı bir taşı ipe bağlayıp ağaç dalına tutunarak bahçeye girer ve sonrasında bahçe kapısının kilidini açarak diğer dört kişiyi içeri alır. İlk olarak köşkün hizmetçisini korkutup ilaçla bayıltırlar. Sigara paketine çizilen plana göre hareket ederek

köşkün odalarında ilerlerler. Mücevherlerin ve değerli bazı eşyaların bulunduğu dolaba ulaştıktan sonra Mahmut daha önceden temin ettikleri anahtarla dolabı açarak değerli şeyleri alır ve hızlıca köşkten ayrılırlar. Baygınlık geçen hizmetçi kız Perran feryat ederek köşk ahalisini haberdar eder. Bunun üzerine hırsızlığı sorgulamak için sertaharri memuru Selim olay yerine çağırılır. Perran hırsızlardan sadece birini sesinden tanıdığını söyler. Tanıdığı kişi yan köşkün şoförü Süleyman'dır. Selim, yan köşte yaptığı tahkikatta haberleşme pusulaları bulur ve Çekirge Zehra'ya ait bir fotoğraftan aslında Süleyman'ın çete üyelerinden biri olan Mahmut olduğunu anlar. Selim, Mahmut'un ihtiyatsızlığından aslında Perran'ın Çekirge Zehra olduğunu çözer. Bunun üzerine eve dönen Selim Zehra'ya yaklaşır ve bu durumdan korkan Zehra yatağın başucunda bulunan sürahiyi Selim'in kafasına attıktan sonra pencereden kaçır. Selim yaşadığı sersemliği atlatıp bahçede bütün köşk ahalisi ile birlikte Zehra'yı arar ancak hiçbir yerde bulamazlar. Bu durum karşısında Selim ümidini keser, ekibi ile birlikte köşkten ayrılır. Vaktin akşam olmasından sonra Zehra saklandığı ağaçtan inip keyifle sokak arasında kaybolur.

3.2.1.2. Kişiler Kadrosu

Hizmetçi Perran kılığındaki Çekirge Zehra ve çete üyeleri ile onları yakalamaya çalışan sertaharri memuru Selim bu hikâyenin ana kadrosunu oluşturmaktadır.

3.2.1.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Serinin ilk hikâyesi olan *Göztepe Soygunu* adından da anlaşılacağı gibi Göztepe'deki bir köşte işlenen hırsızlığı kim yaptı ve gerilim türünün özellikleri ile ele almaktadır. Olay örgüsünde hırsızlığın gerçekleşmesi ve sonrasında sertaharri memuru Selim'in suçu çözümlemesi anlatılır. Çekirge Zehra hırsızlıkları gerçekleştirirken daima çete üyelerini ön planda tutar. *Göztepe Soygunu* hikâyesinde de başlangıçta eve hizmetçi olarak girer ve çete üyelerinin hırsızlığı kolayca yapması için anahtarları önceden onlara teslim eder. Bu hazırlık sonrası çete üyeleri köşke girer ve soygunu yaparlar: “Beş kişi kızın etrafını sardılar. Hizmetçi bağırılmamıştı. Adamlardan bir tanesi kalın bir iple hizmetçiye bağlarken öteki de ağzını bezle tıkıyordu. Hırsızların elebaşısı cebinden bir şişe ile bir pamuk çıkardı, hizmetçinin burnuna tuttu. Uyutucu maddeyi koklayan hizmetçi bayıldı” (Safa, 2019, s. 14). “Mahmut dolabın önünde diz çöktü, cebinden bir anahtar çıkararak kapağı açtı ve içinden yedi kutu mücevher alarak ayağa kalktı” (Safa, 2019, s. 15).

Etkisiz hâle getirilen hizmetçi kılığındaki Çekirge Zehra şüphe çekmemek için baygın bekledikten sonra uyanmış gibi yapar ve avazı çıktığı kadar bağırarak ev ahalisini haberdar eder:

-Ne oldun Perran?
-Ay... Ay... Bastılar...
-Kim bastı?
-Bastılar... Sıktılar!
-Neyi sıktılar?
-Boğazımı sıktılar!
-Kimler?
-Hırsızlar
-Ne yaptılar sana?
-Üstüme saldırdılar... Kollarımı bağladılar... İlaç koklattılar
-Ne?..
-Bayıldım, başka bir şey bilmiyorum
-Bağırдың mı?.. Bağırmadım, dilim tutuldu
-Sana başka bir şey yaptılar mı? (Safa, 2019, s. 17).

Klasik polisiye kurguda olduğu gibi sabah olunca hemen yerel polisler ve arkasından Selim Bey olay yerine gelir ve köşkteki hırsızlığı çözmeye çalışır. Selim'in soruşturmaları ve sorgulamaları uzun sürer. Selim elde ettiği ipuçlarını birleştirir ve hırsızlığı yapan kişilere kesinlikle evden birilerinin yardım ettiği sonucuna varır. Baş şüpheli Perran, Selim tarafından sorgulanır. Çekirge Zehra ise daha önceden planladığı gibi olayın şüphelisi olarak dikkatleri yan köşkteki şoföre çevirir:

-Üstüne hücum eden adamların kıyafetlerini, suratlarını falan görebildin mi?
-Hayır... Karanlıkta idiler. Bir tanesinin küçük bir feneri vardı... Yüzüme tuttu... Gözlerim kamaştı... Yalnız... Bana öyle geliyor ki...
-O adamlardan bir tanesini tanır gibi oldum.
-Sesini duydum. Kime benzettin?
-Şurada bir Faik Paşaların köşkü vardır. Orada bir şoför var. Adı Süleyman. İşte ona benzetir gibi oldum (Safa, 2019, s. 21).

Selim hemen şoförün izini sürer ve odasında bazı mektup ve fotoğraflar bulur. Buldukları karşısında heyecanlanır ve Çekirge Zehra'nın asıl suçlu olduğunu tespit eder. Ayrıca, şoförün aslında Çekirge Zehra'nın adamı tıbbiye mektebinden terk ya da kovulmuş olan Mahmut olduğunu açıklar. Olay çözüme kavuştukça tehlikeyi fark eden Çekirge Zehra kurnazlığını kullanır ve Selim'e sürahi fırlatıp elinden kaçır. Köşkte bir ağacın tepesine çıkar ve bekler. Selim ve adamları uzun süre ararlar ancak Çekirge Zehra'yı bulamaz ve olay yerinden ayrılırlar. Ağaçtan inen Zehra hemen oradan uzaklaşır.

Tilki Leman ve Çekirge Zehra karakterleri, Server Bedi'nin kaleme aldığı kadın polisiye karakterlerdir (Yakar, 2014, s. 677). Serideki hikâyeler işlenen suçun ortaya konulması ile başlamaktadır. Suçun işlendiği mekân, suça uğrayan kişiler başlangıçta açıklanır ve sonrasında dedektif olay yerine çağrılır. Bu hikâyede, özellikle, suçlu kim, hırsızlık nasıl gerçekleşti? soruları okuyucuyu düşündürmektedir. Çözüm bulunması gereken soruların

olması *Göztepe Soygunu* 'nu Todorov'un belirlediği polisiyenin kim yaptı türüne uygun hâle getirmektedir.

3.2.2. O Geceden Sonra

Bu hikâyede zengin komisyoncu Şakir Bey'e metres olarak yanaşmayı başaran Çekirge Zehra'nın Rus Anna kılığına bürünerek yüklü miktarda para çalması, suçlu hizmetçi Marika gibi gösterilse de suçun Selim tarafından aydınlatılması konu edilir.

3.2.2.1. Özet

İstanbul'un önde gelen komisyoncularından Şakir Bey'in yüklü miktarda parası çalınır. Hemen Selim'e gelerek yardım ister. Selim, olayı Şakir Bey'den dinler. Şakir Bey gece eve zarfın içinde yüklü bir para ile geldiğini ve parayı yatak odasında güvenli bir yere koyduğunu, Rus metresi Anna ile uyurken hırsızların odalarına girip parayı çaldığını anlatır. Anna'nın uyarısı ile hırsızlara karşı koymaya çalışan Şakir Bey hırsızlardan birinin yumruğu ile sersemler. Bu sırada hırsızlar Anna'yı da başından yaralayarak paraları alıp kaçarlar. Sonra evin hizmetçisi Marika çığlık seslerini duyarak odaya girer. Şakir Bey'in anlattıklarından sonra Selim hırsızlığın işleniş şekline göre hırsızların ev ahalisinden biri tarafından yardım aldığını düşünür ve hizmetçi Marika şüpheli olarak tutuklanır. Selim, olayın bu kadar basit olmadığını düşünür ve Anna ile konuşmak ister. Anna'ya kendisini doktor olarak tanıtır ve eve geldiğinde Anna'nın elinde bir kâğıdı saklamakta olduğunu görür. Dedektif ayrıca Anna'nın sürekli odadaki aynaya baktığını fark eder ve ters yansıma ile karşı evlerden biriyle Anna'nın iletişimde olduğunu anlar. Dolayısıyla onun yardımı ile hırsızlığın gerçekleştiğini tespit eder. Selim, Anna'nın sakladığı nottan aslında onun Çekirge Zehra olduğunu anlar ve onu savunmasız yakalamak için plan yapar. Ancak Zehra olaydan haberdar olup Selim'in üzerine kapıyı kilitleyerek arabasına binip uzaklaşır.

3.2.2.2. Kişiler Kadrosu

İstanbul'un önde gelen komisyoncularından Şakir Bey, Anna ismiyle bir Rus metres olarak kendini tanıtan Çekirge Zehra, hizmetçi Marika ve sertaharri memuru Selim Bey bu hikâyede yer alan ana kişilerdir.

3.2.2.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

O Geceden Sonra'da suç; yüklü miktarda paranın çalınması, bu hırsızlıktan mesul olan ise Çekirge Zehra'dır. Hikâyenin entrik yapısı hedef saptırmalarla güçlendirilmiş olması bakımından oldukça ilgi çekicidir. Suçun tespit aşamasında suçlu profillerinde bilinçli olarak hedef şaşırtılır.

Hikâye, daha önce işlenmiş olan suçun failinin bulunması talebiyle başlar. Suçun tespiti ve ipuçlarının değerlendirilişi daha geniş biçimde olay örgüsünü şekillendirir. Selim'in son derece zeki ve dikkatli bir hafiye oluşu, ipuçlarını çok iyi okumasını beraberinde getirirken gerilim ve entrikayı da besler. Hırsızlığın şüphelileri olay anında evde olan iki kişi, Şakir Beyin metresi Anna ve yardımcısı Marika'dır. Anna'nın kafasından yara alması onun bu işte bir parmağı olmadığı düşüncesini güçlendirir. Marika suçlu bulunarak hapsedilir. Selim hırsızlığın işlendiği zaman bu iki kadının olay yerinde olmalarını doğal bulmasına karşın adamın anlattıklarından hırsızlığın bunlardan birinin yardımı ile gerçekleştirildiği fikrine varmıştır:

- Bu sirkatin evinizin içinden birinin ortaklığıyla yapıldığı muhakkaktır. Gerçi hizmetçiden başka hiç kimseden şüphe etmemek lazım geliyor. Fakat... İyi düşünelim...
- Evet... Bunu ben de düşündüm.
- Mamafih... Şimdi sizinle apartmanınıza gidelim. Kendi gözümle görmek istediğim bazı şeyler var.
- Hay hay. Hazırım beyim buyurun çıkalım (Safa, 2019, s. 34).

Selim'in bir plan yaparak kendisini bir doktor olarak tanıtması, Anna ile baş başa kaldığında odada bazı ipuçları araması ve muayene etme bahanesiyle kopardığı saçlardakinin kan değil de boya olduğunu fark etmesi, yaranın derin bir yara değil de ufak bir çizik olduğunu görmesi, Anna'nın yastığın altına gizlediği kâğıttaki şifreyi çözmesi, aynalarla yapılan şifrelemeyi bulması suçlunun tespitinin ve de kurgunun önemli aşamalarıdır. Kılık değiştirme (Rus metres Anna), şifreleme tekniği ve güzelliğini kullanma öne çıkar:

- Selim kadının başındaki sargıları çözdü ve onu teskin etti:
- Yaranın üstüne saçlar yapışmıştı da aldım, dedi. Sonra kadının başını tekrar sardı ve konuşma esnasında Rus kadını arada bir duvara bakıyordu. Bunu o kadar sık tekrar ediyordu ki Selim ayağa kalkıp odada gezindi (Safa, 2019, s. 35).

“-Bunlar Madam Anna'nın başından kopardığım saç telleri!

-Hayret etmeyiniz! dedi, şimdi birçok şeyler anlayacaksınız. Bu kan lekesi değil, adi bir boyalı sudan ibarettir” (Safa, 2019, s. 37).

“Selim kâğıttaki rakamların harflerini bularak şöyle bir cümle keşfetti:

-Bu gece saat...” (Safa, 2019, s. 39).

Selim eve gizlenerek Çekirge Zehra olduğunu keşfettiği Anna'yı kısı kıvrak yakalamak ister ancak, Çekirge Zehra'nın çetesi de iş başındadır. İlaç şişesinin içinde onu yakalanmaktan kurtaracak mesaj iletilmiştir:

O sırada kapı çalındı ve bir çocuk Şakir Bey'e bir ilaç şişesi verdi. Kadın şişeyi alarak:
-Haa... dedi benim karbonatım... Demin kapıcıyı eczaneye göndererek ısmarladım... 'Tazesini yok biraz sonra göndeririz' demişlerdi.
İlaç şişesini açmış ve tıpasına sarılan şu kâğıdı gizlice okumuştı:
-Şakir Bey'le beraber Selim de apartmana girdi. Malumatınız olsun (Safa, 2019, s. 41).

Çekirge Zehra son numarasını yaparak Selim'i odaya kilitler ve kendisini bekleyen otomobile binerek uzaklaşır. Hikâye beklenmedik bir sonla Marika'nın da çete üyelerinden birisi olduğu bilgisiyle nihayetlenir. İroni, bu bağlamda yaratılır. *O Gecedan Sonra* suçlu kim sorusunu okuyucuya her fırsatta sordurmaktadır ve hikâye bu açıdan kim yaptı türünün özelliklerini barındırmaktadır.

3.2.3. Bıçağı Sapla!

Bu hikâyede Şükriye Hanım isminde mükemmel Fransızca, Türkçe ve biraz da İngilizce bildiği için kendini kolaylıkla vezne memuru olarak işe aldırarak Çekirge Zehra'nın sadece cam üstünde fark edilebilen bir oyun yaparak rakamları değiştirmesi ve büyük bir sahtekârlıkla Beyoğlu'nda bir ticarethaneyi dolandırması konu edilmektedir.

3.2.3.1. Özet

Bütün maceralarda olduğu gibi bu hikâyede de zengin birine ait bir yer soyulmaktadır. Hikâye, Lalezar Ticarethanesinin muhasebecisi Levi Efendi'nin patronuna faturalarda yapılan sahteciliği ve on gündür bu şekilde ciddi miktarda dolandırıldıklarını anlatması ile başlar. Levi Efendi faturalardaki sahteciliğin sorumlusunun yakın zamanda işe alınan vergi memuresi Şükriye Hanım olduğu düşüncesindedir. Tahminlerinde yanılmamıştır. Çünkü mükemmel seviyede Fransızca ve Türkçe, biraz da İngilizce bilmekte olan ve gözlerinde ateşli coşkun bir parıltı olan bu kadın Çekirge Zehra'dır. Zekâsının yanında güzelliği sayesinde patronun güvenini kazanıp işe alınmıştır. Levi Efendi fatura sahtekârlığından sonra gazetelerden Çekirge Zehra'nın fotoğrafını görür ve memureye benzerliğinden sorumlunun Şükriye yani namı diğer Çekirge Zehra olduğunu anlar. Çekirge Zehra'nın kurnazlığını bildiklerinden onu kaçırmamak için hemen Selim'i ararlar. Selim hırsız bir odaya almalarını ve orada bekletmelerini söyler. Müdür Bey, memure Şükriye'yi işteki başarısından dolayı övüp maaşını artıracığını söyler ancak son derece gergindir. Kurnaz

Zehra bu sırada masadaki faturaları görür ve durumu anlar. Rahat tavırlar sergileyen Zehra, hırsızlığı nasıl yaptığını anlatır. Müdür hayret içerisinde iken Selim'i gören Zehra'da aynı şaşkınlıkla olduğu yerde kalır ve bir kadın olduğu için kibar davranılmasını ister. Zehra'yı polis arabasına bindiren Selim çok mutludur ancak Zehra iki adamının arkadan takip ettiğini ve bir işareti ile Selim'i bıçaklayacağını söyler. Bu durumda Selim bu yalana kanıp otomobili durdurur ve adamları aramaya başlar. Bu sırada Zehra oradan kaçarak kurtulur.

3.2.2.2. Kişiler Kadrosu

Lalezar Ticarethanesinin muhasebecisi Levi Efendi, ticarethane sahibi, Şükriye Hanım isminde karşımıza çıkan Çekirge Zehra ve sertaharri memuru Selim ana kişiler kadrosu olarak kurgulanmıştır.

3.2.3.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Hikâye, Levi Efendi'nin faturalarda sahtecilik yapılarak dolandırıldıklarını anlaması ve hemen ticarethane müdürüne olayı iletmesiyle başlar. Suçlu bellidir, yetenekleriyle kendini beğendirmeyi başaran ve yakınlarda işe başlayan vezne memuru Şükriye Hanım, aslında Çekirge Zehra'dır. Onun zekâsı ve kurnazlığıyla baş edemeyeceklerini bildikleri için sertaharri memuru Selim'i arayarak ona durumu intikal ettirirler. Selim aranmadan önce ticarethane muhasebecisi Levi Efendi yanlarında çalışan Şükriye Hanım'ın gazetelerdeki Çekirge Zehra olabileceği kuşkusu ile araştırma yapmış ve kadının Çekirge Zehra olduğuna ikna olmuştur:

-Aman müdür efendi! Felaket! Ticarethanemiz dokuz günden beri büyük bir sahtekârlıkla soyulmaktadır!

-Ne söylüyorsunuz Levi Efendi? Soyuluyor muyuz? Kimin tarafından? Ne sahtekârlıkla?

-Bakınız!... Her akşam veznedar tarafından bana tevdi edilen tediye fişleridir. İlk nazarda bunlarda bir yanlışlık yok. Lütfen dikkatli bakınız! (Safa, 2019, s. 47).

-Dehşet! dedi, adamakıllı soyuluyoruz ha?.. Bravo Levi Efendi biraz geç olmakla beraber sahtekârlığı çözdünüz. Fakat bu muazzam sahtekârlığı bir kadın nasıl yapabilir?

-Onu da keşfettim, müdür bey. Bu kadın bize 8 Temmuz günü vezne memuresi olarak geldi. Gazetede ilanımızı okumuş, kendisi mükemmel Fransızca, Türkçe, biraz İngilizce bildiği için müracaat etti (Safa, 2019, s. 49).

-Derhal Çekirge Zehra'nın gazetelerden bir resmini buldurdum ve uzaktan bu resimle bizim vezne memuresinin birbirlerine benzeyip benzemediklerine baktım.

Müdür son derece merakla ve sabırsızlıkla sordu:

-Benziyor mu?

-Şüphesiz. Ta kendisi. İşte o resim. Siz de bakınız (Safa, 2019, s. 49).

Levi Efendi, zekâsı ve uyanıklığı ile suçun ve suçlunun ortaya çıkarılmasını sağlayan kişidir. Suçlunun cezasını alması için ise Selim Bey seçilir. “Selim telefonda gayet neşeli konuşur: -Siz şimdi kendisini ticarethaneye ait işler bahanesiyle odanıza çağırınız ve alıkoyunuz. Ben oraya gelir ve hiçbir firara meydan vermeden onu tevkif ederim” (Safa, 2019, s. 51).

Çekirge Zehra hırsızlık yapacağı yere kılık değiştirerek bir vezne memuru gibi girmiş ve öğrendiği hileleri (kimyasal madde kullanımı) tatbik etmiştir. Entrik yapıyı, kullandığı kimyasal madde sayesinde göze çarpmadan dolandırıcılık yapması güçlendirir.

Çekirge Zehra bir kahkaha salıvererek ayak ayak üstüne attı:

-Eğer fişlerin sıfırlarını silmek için kullandığım Lloyd's Oks mahlûllerini değiştirmeseydim ve bayat Fransız ilacını kullanmasaydım sahtekârlığı katiyen anlayamazdınız ve ay sonuna kadar, yani hesabiyat mahı teftiş gününe kadar vezneyi soymakta devam ederdim. Kabahat ben de değil, mahlûlün bayatlığında; çünkü üç gün evvelki fişlere bakınız, silikler ışıktaki bile katiyen belli olmaz (Safa, 2019, s. 54).

Suçun işleniş bizzat suçu işleyen Çekirge Zehra'nın kendi ağzından aktarılır yani bir itirafla ortaya konulur. Zehra'nın rahat tavırları, müdürün odasına çağırılmasından itibaren kıvrak zekâsıyla ne olup bittiğini kavraması, müdürün vücut dilini çok iyi okuması, masa üstünde unutulmuş fişleri hemen fark etmesi ve ailesini arama bahanesiyle müdürün tepkilerini ölçmesi ile yakayı ele verdiğini anlar. O andan itibaren kendini kurtaracak planı kafasında kurgular ve soğukkanlılıkla sertaharri memurunu kandırmayı başarır. Hikâyede suç ve suçun kurgulanışından çok, Çekirge Zehra'nın kurnazlığı ve soğukkanlılığı ile bütün olayın seyrini değiştirebilmesi dikkat çekicidir.

Zehra, Selim'in elinden kurtulmak için müdürün yanında açmak istediği telefonda bahsederek Selim'i kuşkulandırır ve dikkatini çeker. Çetesini telefonla uyardığını ve onu kurtarmak için harekete geçtiğini söyler. Zehra'nın anlattıkları aslında bir kandırmacadan ibarettir. Bu sayede Selim'in dikkatini dağıtıp olay yerinden kaçmayı hedeflemiştir:

“Şimdi sana teklifim var. Bunu adamlarıma da işittirmek için yüksek sesle söylüyorum: Ya otomobili durdurursun, beni serbest bırakırsın yahut adamlarıma bıçak sapla! diye bağıracağım. Kendi hayatımı kurtarmak için emri vermeye mecburum. Çünkü benim canım da senin canın kadar tatlıdır” (Safa, 2019, s. 60).

Bıçağı Sapla! hikâyesinde ana kurgunun hırsızın kim olduğunun araştırılmasına değil, bilinen hırsızın yakalanması üzerine kurulması, bu hikâyeyi Todorov ve Osmanlı-Türk polisiyesinde yer alan heyecan türü içine sokmaktadır.

3.2.4. Mezarlıkta Hayalet

Bu hikâyenin konusu; Balabanzade Muhtar Bey'in oğlunun düğününde, gelinin üzerindeki kıymetli mücevherlerle kaçırılması, Selim Beyin bu işi çözmek için çağırılması ve aslında bunun bir kaçırma değil, Çekirge Zehra ve çetesinin soygun işi olduğunun anlaşılması üzerine kurgulanmıştır.

3.2.4.1. Özet

Çekirge Zehra'nın dördüncü macerası düğün yerinden kaçırılan gelin Semiha'yı bulma girişimi üzerinden şekillenir. Balabanzade Muhtar Bey'in oğlunun altı ay önce tanıştığı kızla düğünü yapılmak üzeredir. Düğün, meşhur tüccar Muhtar Bey'in köşkünde yapılmaktadır ve geline oldukça pahalı ziynet eşyaları ile değerli bir gelin başlığı kiralanarak takılmıştır. Hem ziynetler hem de başlık için gelinin kaçırıldığı düşünülür. Damat çılgına dönmüş iken babası Muhtar Bey, Selim'e telefon eder ve yardım ister. Olay yerine gelen Selim gelinin kız kardeşi Lamia Hanımı sorgular. Selim'e kardeşi Semiha'yı son gördüğünde dalgın, sarhoş gibi elinde bir pusula ile bahçeye doğru gittiğini söyler. Ev ahalisi ve Selim durumu anlamaya çalışırken hiç kimsenin tanımadığı bir çocuk elinde bir not getirir ve köşkten hızla gider. Not Semiha tarafından yazılmıştır ve notta kayınpederden para istenmektedir. Parayı vermezlerse Semiha'nın hayatı ve namusu ile tehdit etmektedirler. Parayı vermeye ikna olurlarsa kardeşi Lamia'nın parayı Kuşdili Mezarlığı civarına getirmesi istenir. Selim notu okuduktan sonra plan yapar ve avucunun içi gibi bildiği bölgede kurtarma operasyonunu organize eder. Plana göre zarf içerisine konulan para Lamia tarafından Semiha'ya teslim edilirken hapsedildiği yer öğrenilecek ve dokuz defa köpek taklidi yaparak Selim'e haber verilecektir. Selim kısa çalınan altı düdük sesi ile Semiha'yı hapsedenlere operasyonu başlatacaktır ancak Selim adrese geldiğinde bir an Lamia'ya bakar ve otomobilde olmadığını görür. Otomobilin etrafında Lamia'yı ararken bir not bulur ve nattan aslında Semiha'nın Çekirge Zehra olduğunu ve Lamia'nın da onun yardımcısı olduğunu öğrenir. Selim notu okuduktan sonra beyninden vurulmuşa döner ve hemen köşke döner ancak gelinin akrabalarından hiç kimseyi bulamaz.

3.2.4.2. Kişiler Kadrosu

Semiha ismiyle kılık değiştirerek gelin olarak karşımıza çıkan Çekirge Zehra, sertaharri memuru Selim, Balabanzade Muhtar Bey ve oğlu, aslında Zehra'nın yardımcısı olan ama

hikâyede gelinin kardeşi olarak kılık değiştiren Lamia sınırlı kişiler kadrosu içinde yer almaktadır.

3.2.4.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Mezarlıkta Hayalet'in olaylar kurgusu bizzat suç olayının kendisi ile açılır. Suç işlendikten sonra Selim'e haber verilir ve yardım istenir. İlk olarak düğün evinden gelin kaçırlılır, sonrasında Selim olay yerine gelir:

Düğün evi birbirine girmişti. Kız tarafı, oğlan tarafı, davetliler, hizmetçiler, çalgıcılar, bütün ahali oraya buraya koşuyor, kimi dizlerini dövüyor, birçok ağızdan:

-Eyvahlar olsun, eyvahlar olsun! nidaları yükseliyordu.

Çünkü gece yarısını bir gece, gelin birdenbire köşkün içinde kaybolmuş, nereye gittiği anlaşılmamış, aranmış, taranmış hiçbir yerde bulunamamıştı (Safa, 2019, s. 65).

Selim gelinceye kadar, düğün evi bir buçuk saat dalgalı bir deniz gibi çalkalandı. Artık herkes Selim'i bekliyordu. Selim bir düğün evinden kız kaçırmak kimin cüreti diye düşünürken aklından birkaç kere Çekirge Zehra geçti fakat onun bu işte parmağı olabileceğine dair iz bulamıyordu (Safa, 2019, s. 67).

İkinci aşamada gelinden mektup gelir ve gelinin kurtulması için fidye verilmesi istenir.

Görüldüğü gibi suç devam etmekte ve her an her şey olabilecek şekilde ilerlemektedir:

Sevgili zevcim ve muhterem kayınpederim!

Altı erkek beni kaçırdılar. Şimdi gizli bir köşkte mahpusum. Diyorlar ki: Kayınpederin yirmi bin lira verirse seni serbest bırakırız yoksa hayatın tehlikededir. Şayet parayı verirsiniz hemşirem sabah mezarlığa gelsin, parayı bana versin. Katiyen zabıtaya malumat vermeyiniz (Safa, 2019, s. 69).

Hikâyede muamma içinde muamma ön plandadır. Aslında gelini taktığı değerli başlık için kaçırdıkları düşünülür ancak tam aksine diğer hikâyelerdeki gibi Çekirge Zehra kılık değiştirmiş, bu zengin aileye gelin adayı olmayı başarmış ve bu büyük soygunu gerçekleştirmek için çete üyelerini eve aile üyeleri gibi göstererek yerleştirmiştir. Hikâyenin başlangıcında damatla altı aydır birlikte olduğu söylenmektedir. Çekirge Zehra erkekler üzerindeki etkileyciliğini bu hikâyede de kullanmaktadır. Hikâyede entrika unsuru olarak damadı etkilemiş ve planını bunun üzerinden yapmıştır. Selim ise gelini kurtarmak ve olayı çözmek için mektupta belirtilen mezarlıkta tertibat aldırıp suçluları yakalamayı planlar, ancak Çekirge Zehra planı bozar ve Selim yine Çekirge Zehra ve çetesini yakalayamaz. Olayların ortaya çıkması ve suçun aydınlatılması sertaharri memurunun zekâsı sayesinde olmaz. Bu itirafı bıraktırdığı mektupla Çekirge Zehra yaptırır: “Selim Bey! Benim ismim ‘Lamia’ değil. Ben gelin hanımın hemşiresi değilim. Gelin hanım Çekirge Zehra’dır, ben de onun maiyetinden biriyim. Gelin hanım kendisi kaçmıştır. Hakikati biliniz!” (Safa, 2019, s. 78).

Mezarlıkta Hayalet, sürekli heyecan ögesi barındıran, sürprizler içeren bir yapı üzerine kurulmuştur. Olay örgüsü ve muamma karmaşık bir kurguda sunulmuştur. Çekirge Zehra'nın kılık değiştirmesi ve hırsızlığı gerçekleştirmesi sırasında kimsenin hırsızın o olduğunu anlamaması kim yaptı türüne hikâyeyi yaklaştırmaktadır.

3.2.5. Denizde Bir Boğuşma

Çekirge Zehra'nın zenginliğiyle dillere destan olan Mısır Prensi Nasır'ı güzelliğiyle etkileyerek flört etmesi, bu sırada soygun için gerekli planları yaparak soygunu gerçekleştirmesi konu edilir.

3.2.5.1. Özet

Bu macerada zengin ama bir o kadar da cimri ve dikkatli çapkın Mısır Prensi Nasır'ın Çekirge Zehra tarafından soyulması işlenir. Yazar hikâyenin başında Melike'nin kimliğini açıklar ve Çekirge Zehra olduğunu söyler. Prens oldukça çapkındır, güzel kadınlarla arkadaşlıktan çok hoşlanır ve evinde sürekli eğlenceler düzenler. Ancak bu eğlencelerde kadınlara fazla para harcamaz sadece küçük paralar verir. Prens Nasır, Melike adında güzel bir hanımla tanışır, Melike çoğu zaman yalıda Prens ile birlikte kalır ve günlerce onu soymaya çalışır ama başarılı olamaz. Çünkü Prens Nasır serveti konusunda hem dikkatli hem de cimridir, paraları ve değerli eşyaları yatak odasında uşaklar tarafından korunmaktadır ve sürekli kilitlidir. Ayrıca Prens Nasır anahtarları yanından hiç ayırmamaktadır. O yüzden Zehra hırsızlık yapmakta zorlanmaktadır. Zehra zeki bir kadın olduğu için sabırla bekler ve mehtaplı bir gecede sandal gezisini fırsat bilir. Kürekleri çekerken öksürerek ısıklık çalar. Aslında bu çetesindeki adamlara bir işarettir. Denizde bir sandal belirir. Sandalın içindeki adamlar onlara yanaşır ve Prens Nasır'ı yakalayıp bağlarlar. Zehra aradığı fırsatı yakalamıştır, hızla yalıya döner. Hizmetlilere prensin ceketini alıp yanına gideceğini söyler. Bu durumdan şüphelenmeyen ve itaat etmeye alışmış hizmetçiler odaya girmesine karışmazlar. Zehra elde ettiği anahtarlarla Prens'in servetini eteğindeki gizli cebe koyup odadan bir ceket alır ve yalıyı terk eder. Denize gittiğinde işlerin ters gittiğini anlar ve Nasır'ın adamlarının elinden kurtulduğunu bir polisle geldiğini görür. Motorla sandala doğru yanaşan Prens ve polis ile Zehra'nın adamları arasında çıkan kavgada hepsi suya düşer. Zehra ise deniz motoruna atlar ve acemiliğini atlattıktan sonra motorla adamlarını alıp

Tophane sahiline bırakır. Kendisi ise yüzünde keyifli bir tebessümle poker oynamak için Büyük Ada'ya doğru ilerler.

3.2.5.2. Kişiler Kadrosu

Mısır Prensi Nasır, Melike kılığında Çekirge Zehra, adamları Nuri, Mahmut ve polis olmak üzere ana kişiler kadrosu oluşturulmuştur. Bu hikâyede Selim karakterine yer verilmemiştir.

3.2.5.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Yazar tarafından Çekirge Zehra'nın planladığı hırsızlık, diğer hikâyelerde olduğundan farklı biçimde entrika ve muamma olmadan doğrudan anlatılır. Yazar hikâyenin başında Melike'nin kimliğini açıklar ve Çekirge Zehra olduğunu söyler. Çekirge Zehra'nın Prens Nasır'a kurduğu tuzağın bütün ayrıntıları net olarak anlatılmaktadır: “İstanbul hayatını iyi bilmeyen ve İstanbul matbuatını iyi takip etmeyen Prens Nasır Melike'nin hakikatte Çekirge Zehra olduğunu hiçbir zaman anlayamamış ve anlayamayacaktı” (Safa, 2019, s. 81). “Çekirge Zehra bu Mısırlı ile on beş yirmi gün beraber yaşadığı halde on para soymaya muvaffak olamamıştı. Çünkü prens gayet hasisti. Yalısının her köşesini ağalarla doldurmuştu” (Safa, 2019, s. 82). “Çekirge Zehra Prens Nasır'ı soyup soğana çevirmenin hiç de kolay olmadığını anladı. Birkaç gün fenlenmiş zekâsını bu uğurda sarf ederek çareler araştırdı” (Safa, 2019, s. 81).

Çekirge Zehra, soygunu gerçekleştirmek için organize bir suç çetesine sahip olmasına rağmen, hazırlık aşamasından sonra tek başına hırsızlığı yapar, her şeyin kontrolünü kendi üstlenmektedir. Bu hikâyede mehtaplı bir gecede sandal gezisinde çete üyeleri ile Nasır'ı kısıkvrak yakalar ancak eve tek başına giderek hırsızlığı uygulamaya koyar. Entrik yapıyı besleyen temel duygu durumu, Zehra'nın sakinliğini ve soğukkanlılığını korumasıdır. “-Prens hazretleri beraber değiller mi, Melike Hanımefendi? -Hayır... Kendisi denizde... Ceketini almak için geldim... Bir de ağızlığını unutmuş” (Safa, 2019, s. 86).

Çekirge Zehra sakinliğini koruyarak hem prensin hem de polisin elinden kendi çete üyelerini de kurtararak olay yerinden kaçır: “Motor, gümüş köpüklü deniz sularını yararken Çekirge Zehra mesut bir tebessümle gülümsüyordu” (Safa, 2019, s. 94).

Çekirge Zehra'nın Harikaları adlı Server Bedi polisiyesinde Selim'in Çekirge Zehra ile birlikte ana karakter olmadığı tek öykü *Denizde Bir Boğuşma*'dır. Bu hikâyede soyacağı

kişiyi zor kullanmaktan çekinmemiştir ve bunu yaparken de yine deneyimli çetesinden yardım almıştır. Hikâyede Çekirge Zehra'nın adamlarının yakalanması ve kurbanın zorlayıcılığı Todorov'un gerilim türünün tehdit atmosferini yansıtmassından dolayı bu hikâyeye bu türe daha uygun olmaktadır.

3.2.6. Altın Kupa

Altı Kupa hikâyesi, kılık değıştiren Çekirge Zehra'nın Kadırğa'daki bir konağa emanet getirme bahanesiyle gelmesi ve değerleri eşyaları çalması üzerine gelişen olayları konu edinir.

3.2.6.1. Özet

Selim ve Çekirge Zehra'nın ana karakterler olduğu *Altın Kupa* hikâyesinde Çekirge Zehra Kadırğa'da bir konağa ev sahibinin kız kardeşinden haber getirdiğini söyleyerek misafir gibi girer. Çekirge Zehra ev sahibine kız kardeşinden gelen mektubu iletirken rahmetli yeğeni hakkında bilgi vererek onun güvenini kazanmaya çalışır. Onun İzmir'den emanetçi olarak geldiğine evdekiler inanır. Ev sahibesi, kız kardeşinin istediğı başörtüsünü almaya gittiğı sırada Zehra aile yadigârı değerli altın kupayı alıp hemen koynuna sokar. Odada bulunan değerli halıyı, antika saati hızla bir ipe bağlayıp pencerenin altındaki adamına sarkıtır. Ev sahibesi gelince hemen kalkan Zehra konaktan ayrılır. Ev sahibesi odaya baktığında eşyaların çalındığını anlar ve hemen polisi arar. Selim konağa gelir, hemen araştırmaya başlar. Önce İzmir'den getirilen paketlerin aslında İstanbul'dan alındığını ve misafirin aslında İzmir'den gelmediğini çözer. Ev sahibinin kız kardeşi ile ilgili bu kadar bilgi ancak tanıdık biri tarafından Zehra'ya söylenebilir. Selim eve girip çıkan bohçacının haber verdiğini düşünür. Bir plan yapar ve bohçacıyı bulur. Bohçacı yakalanınca bayılır ancak Selim ona Zehra'yı teslim etmesi için iş birliği teklif eder. Bohçacı ikna olur ve Zehra ile Ermeni bir kadının evinde bulunduğunu itiraf eder. Birlikte eve giderler ve Zehra gelmeden Selim'in saklanması söyley. Sonrasında Selim uzun zaman içerde beklediğinden seslere kulak kesilmişken birden kapı kapanma sesi ile oyuna geldiğini anlar. Selim kapının üstünde Çekirge Zehra tarafından yazılmış notu görür ve Zehra ile bohçacı kadın evden savuşur.

3.2.6.2. Kişiler Kadrosu

Kişiler kadrosu; Çekirge Zehra ve çetesi, sertaharri memuru Selim, konağın sahibesi, kız kardeşi ve hizmetçisi ile bohçacı kadından oluşmaktadır.

3.2.6.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Altın Kupa diğer hikâyelerin aksine erkeklerin kandırılmasından uzak, kadınların aktif rol aldığı bir hırsızlığı ele almaktadır. Bu hikâyede suç; İzmir’den bir emanet getiriyormuş gibi yapan Çekirge Zehra’nın güpegündüz misafir olduğu evi ustalıkla soymasıdır. Suçun işlenişi ile birlikte polis tarafından ipuçlarının araştırılması da olay örgüsünü şekillendirir. Hırsızlığa uğradığını anlayan evin hanımı derhal Selim’i çağırır ve sonrasında Selim ipuçları arayarak hırsızlığı çözmeye çalışır. Eve sürekli gelen bohçacı kadını konuşturup hırsızlığı yapanın Zehra olduğunu ispat etmeye çalışır: “-Hanımefendi! Son zamanlarda birtakım kadın hırsız türedi. Bu defa size gelen kadın Çekirge Zehra’dır, ele avuca sığmaz bir şeydir” (Safa, 2019, s. 102).

Entrik unsuru besleyen; ipuçlarının toplanması ve suçluların ortaya çıkarılışıdır. Selim, kıvrak zekâsıyla bu işin bir ortağı olacağını tahmin eder ve bohçacıyla olan münasebeti çözüp muammayı aydınlatmak ister. Suçlunun Çekirge Zehra olduğunu da bu ipuçlarını çözmeye başladığında anlar. Çünkü kadın İzmir’den geldiğini söylemesine karşın getirdikleri İstanbul’dan alınmıştır. Ancak Zehra çok daha zeki ve her türlü olasılığa hazırlıklıdır: “-Adı üstünde onun: Çekirge!... Ben onun nerede olduğunu bilmem ki... Zıp zıp sıçrar... Çat burada, çat kapı arkasında” (Safa, 2019, s. 106).

Bir mektup bırakarak olay yerinden bohçacı ile beraber kaçan Çekirge Zehra notunda şunları yazar: “Selim Bey, Siz bohçacı kadınla bu eve geldiğiniz vakit ben buradaydım. Sizi iyi aldatmış. Şimdi beraber savuşuyoruz. İnşallah başka sefer görüşürüz. Çekirge Zehra” (Safa, 2019, s. 110).

Altın Kupa suçlu kim sorusu etrafında şekillenmiş kim yaptı türünün özelliklerini barındırmakla birlikte diğer hikâyelerdeki gibi bu hikâyede de ana karakterler Selim ve Zehra’dır. Olay örgüsü işlenen suç ile başlamaktadır. Sonrasında Selim olay yerine çağırılmakta ve hırsızlığı çözmeye süreci başlamaktadır. Kılık değiştirme ve çeteye hareket etme Çekirge Zehra’nın suç işleyişini kolaylaştıran unsurlardır.

3.2.7. Dolap Deliğinden

Kılık değiştirerek evin hanımı olmayı başaran Çekirge Zehra'nın kolayca hırsızlık yapması ve kıvrak zekâsı ile Selim'i alt etmesini konu alan bir hikâyedir.

3.2.7.1. Özet

Mehmet Rıza'nın terfi etmesinden sonra baş dedektifliğe getirilen Selim'e İstanbul'un ünlü müteahhitlerinden Mithat Cemal Bey telefon eder ve bir ihbarda bulunur. Cemal Bey, olayın gizliliğini düşünüp Selim'i Tokatlıyan'a davet eder ve olanları tek tek anlatır. Cemal Bey bir yıl kadar önce melek gibi bir kadınla evlendiğini ve işte iken evden arandığını eşinin ağlayarak kendisine hediye ettiği pahalı zümrüt taşlı yüzüğün çalındığını söyler. Cemal Bey eşinin üzülmesine dayanamaz ve aynı yüzükten tekrar alır ve ilk hırsızlığı da cemiyette duyulmasın diye polise haber vermez. Ancak aldığı ikinci yüzük de çalınınca Selim ile irtibata geçmeye karar verir. Selim araştırmaya başlar ve ev ahalisi hakkında bilgi alır. Cemal Bey evde kayınvalidesi, üç emektar hizmetçisi, uşağı, aşçısı, misafir olarak bulunan kız kardeşi ve eşi, karısının halası ve onun oğlu Haldun'un olduğunu söyler. Cemal Bey, Haldun'un yaşadığı hayattan dolayı ondan şüphe ettiğini belirtir. Selim, Haldun'u takip eder ve onun pastanede genç, zarif, güzel bir kadınla buluştuğunu görür. Bu kadın Çekirge Zehra'dır. Selim hemen pastane müdürü ile anlaşp ikili arasındaki konuşmaları dinler ve yine bir hırsızlık yapacaklarını anlar. Selim, Cemal Bey'e olanları anlatır ve Cemal Bey tekrar bir yüzük satın alır. Aslında Selim ile plan yapmışlardır ve kimsenin görmediği bir anda Selim'i yüzüğü koyduğu odaya gizlice alır. Selim odadaki dolaba saklanır. Cemal Bey eşine de durumu açıkladıktan sonra odaya yabancı birinin girip girmediğini anlamak için üç öksürük ile haberleşeceklerdir. Her şey yolunda iken evin hanımı dolabın önünde başka bir ses çıkararak Selim'in üzerine dolabı kitler. Selim evin hanımının aslında Zehra olduğunu anlar. Evdeki tüm akrabalar da Zehra'nın adamlarıdır. Zehra, Selim ile alay eder ve yüzüğü alıp evden ayrılır. Olayları anlatan bir mektup bırakır ve Selim ile dalga geçer.

3.2.7.2. Kişiler Kadrosu

İstanbul'un ünlü müteahhitlerinden Mithat Cemal Bey, sertaharri memuru Selim, Cemal Beyin kayınvalidesi, üç emektar hizmetçisi, bir uşağı, bir aşçısı, kardeşi ve onun eşi, eşi kılığına giren Çekirge Zehra ve eşinin halası ve onun oğlu Haldun kılığında eve girmeyi başaran çete üyeleri ana kişiler olarak görünmektedir.

3.2.7.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Olay örgüsü, hırsızlık olayına maruz kalan kişinin (Cemal Bey) Selim'i arayıp olanları anlatması ile başlar. Cemal Bey evdekileri tanıtarak hırsızlığı aydınlatması için Selim'e yardımcı olur: "Evvela size ailem erkânını sayayım: Kayınvalidem, üç hizmetçi, bir uşak, bir de aşçı! Yani sekiz kişiyiz" (Safa, 2019, s. 116).

Cemal Bey, eşinin halaoğlu Haldun'dan şüphelendiğini Selim'e söyler ve Selim hırsızlığı çözmek için ipuçlarını takip eder. Daha önceki hikâyelerde olduğu gibi evden birinin hırsızlığa iştirak ettiğini düşünen Selim, Haldun'un peşine düşer ve şüphesinin haklılığını gözleri ile görür: "Haldun bir masa başında yalnız oturan zarif ve güzel bir kadına yaklaştı ve yanına oturdu. Selim kadını görünce gayriihtiyari bir çığlık koparacaktı zira bu kadın o idi, aylardan beri Selim'i peşinde koşturan, daima sıyrılıp kaçan esrarengiz ve şeytani kadın: Çekirge Zehra!" (Safa, 2019, s. 120).

Selim, asıl suçlunun Çekirge Zehra olduğunu anladıktan sonra Cemal Bey ile plan yapar ve Zehra'yı yakalamak ister. Planda evdeki dolaba saklanıp Zehra'yı kısıklı olarak yakalamak vardır. Ancak Zehra güzelliği sayesinde evin beyi Cemal Beyin karısı olmayı başarmış, ayrıca akrabaları kılığında çete üyelerini eve yerleştirerek hırsızlığı kolaylıkla gerçekleştirmiştir. Zehra'nın hırsızlık yöntemleri Selim tarafından keşfedilir ancak Cemal Bey karısının ünlü hırsız çekirge Zehra olabileceğini aklından bile geçirmediği için Selim ile olan bütün planları sevgili karısına anlatır ve bu sayede Zehra Selim'den ve planından haberdar olur:

Çekirge Zehra, ağzını dolabın deliğine getirerek:

-Guguuuk! dedi ve bir kahkaha salıverdi.

-Aç! Melun! Aç! Kıyamet koparıyorum!

Kadın, o şeytani, sinsî, derin, titreken, teshirker ve müstehzi kahkahasıyla gülerek:

-Nafile! dedi. Herkes bahçede... Kimse duymaz... Kaynanası, halam, halamın oğlu diye bu yalıya doldurduğum insanlar, hep adamlarımdır (Safa, 2019, s. 127).

Çekirge Zehra serisinin bu hikâyesinde Çekirge Zehra sertaharri memuru Selim ile alay ettiği bir mektup bırakır ve orada bütün olayın özetini verir:

Dünkü meseleleri bana hep anlattı. Turkuvaz'da veznedarın ayakları arasında beni tarassut etmeni çok beğendim. Yaman adamsın. Fakat bu sefer de gözünün önünde, masamdan yüzüğü alarak kaçıyorum. Cemal Bey'e arkadaşlarının biri ağzından telefon ettirdim, çıkıp gitti, yarım saat kadar gelemeyecek. Biz şimdi, sahte kaynana, sahte halam ve oğluyla beraber çıkıp gideceğiz. Koydunsa bul! Allah'a ısmarladık! (Safa, 2019, s. 128).

Bu hikâyeyi şekillendiren kılık değiştirerek iyi rol yapabilen Zehra'nın bizzat İstanbul'un ünlü müteahhitlerinden Mithat Cemal Bey'in karısı olması ve çetesini eve akrabaları gibi yerleştirerek hiç dikkat çekmeden hırsızlığı gerçekleştirmesidir. Oldukça zeki olması sayesinde Selim'in hamlelerini önceden bilir ve önlemine alır. Böylelikle Selim ile alay

edeceği malzemeyi de biriktirmiş olur. Selim, ipucu toplama anında zekâsı ile görünmesine karşın, Çekirge Zehra'nın akıl almaz hamleleri karşısında çaresiz kalır. Hikâye klasik heyecan türüne uygun özellikler taşımaktadır. Aslında her hırsızlık hikâyesi kim yaptı türüne yakın olsa da hikâyedeki başkahramanın merkezde olması, olayların onun etrafında gelişmesi heyecan türünü daha baskın okuyucuya sunmaktadır.

3.2.8. İki Sıçrayış

Bu hikâyede terzi kılığına giren Çekirge Zehra'nın Çakır İhsan'ın karısının inci kolyesini sahtesiyle değiştirerek çalması konu edilir.

3.2.8.1. Özet

Çekirge Zehra'nın son öyküsünde Selim'e bir telefon gelir ve telefondaki kişi Selim'in çok yakın arkadaşı Çakır İhsan, namı diğer manifatura tüccarı Tayfurzade İhsan'dır. Telefonda Selim'e garip bir şekilde dolandırıldığını söyler. İhsan, dokuz yıldır evli olduğu eşine almış olduğu inci gerdanlıkta bir gariplik olduğunu eşinin uyarısı ile anlar. İkisi de inci gerdanlıktaki incilerin sahte olduğunu ve bu değiş tokuşun nasıl gerçekleştiğini anlamaya çalışırlar. Geçmiş zaman evde gerdanlığın kopçası kopmuş ve incilerini toplayıp takmışlardır. Bir kere tramvayda gerdanlık kopup kadının kucağına inciler dökülmüş ve orda bulunan bir Ermeni kadın yardım etmiştir. Gerdanlık üçüncü kez terzide prova sırasında kopmuş ve terzinin yardımıyla inciler toplanmıştır. Gerdanlığın başına gelenlere bakıldığında bir yerde unutulmamış ve kaybolmamıştır. Tariflerden ve İhsan'ın tavırlarından Selim terziden şüphelenir ve onun Çekirge Zehra olduğunu düşünür. İhsan bu tavrından dolayı Selim'e şüphesinden dolayı tavırlıdır ancak Selim gerdanlıktaki inciler için Zehra'nın terzi kılığına girdiğine emindir. Selim bir plan yapar ve kendi eşi Melahat'ı da plana dâhil eder. Melahat'ı terziye gönderir ve kıyafet beğenen Melahat yüklü bir para verir ancak Zehra bozamayacağını söyler ve Selim baba rolünde gelip ödeme yapar. Masa üzerinde unutulmuş parayı Zehra dayanamayıp alır ve Selim suçüstü yapar. Selim Melahat'ı polis getirmesi için gönderir ve Zehra'ya da kelepçe takar. Zehra kelepçe ile dükkândan çıkmak istemez ve ağlar. Selim dayanamayıp kelepçeyi çıkarır. Sonrasında incileri nasıl çaldığını Zehra'dan öğrenirken dikkati dağılır ve Zehra, Selim'in bacakları arasından kaçır. Selim afallamış iken Çekirge Zehra iki sıçrayışta kapıya gider ve Selim'in üzerine kapıyı kilitler. Zehra çoktan

oradan uzaklaşmıştır ve Melahat ile polisler geldiğinde Selim kilitli dükkânda koltukta düşünceli ve üzgün bir şekilde oturmaktadır.

3.2.8.2. Kişiler Kadrosu

Selim, eşi Melahat, Tayfurzade İhsan ve karısı, terzi kılığında Çekirge Zehra kişiler kadrosunda yer alır.

3.2.8.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Hikâyede işlenen suç, inci kolyenin sahtesiyle değiştirilerek çalınmasıdır, bu suçu işleyen ise terzi kılığında karşımıza çıkan Çekirge Zehra'dır. Olay örgüsüne bakıldığında, diğerlerinde olduğu gibi, hikâyede sertaharri memuru Selim'in çözmesi gereken birtakım sorular vardır. Selim zekâsı ve elde ettiği ipuçlarıyla bu sorulara yanıt arar. Hırsızlık kim tarafından yapıldı? Çakır İhsan'ın evindekiler hırsızlığa dâhil oldu mu? Ya da hırsıza yardımcı oldular mı? İnci gerdanlığın değerli olduğunu kimler biliyordu? Bu sorulara cevap ararken ve diğer hikâyelerden farklı olarak hırsızlığı çözerken Selim kendi eşinden yardım alır. Çakır İhsan yakın arkadaşı Selim'e gelerek başından geçenleri anlatır ve yardım ister. Sonrasında Selim'in olayı çözme süreci başlar:

- Eski bir mektep arkadaşı Selimciğim. 139 İhsan hatırlıyor musun acaba?
- 139 İhsan?... Soğukçeşme Rüştüyesi'ndeki Çakır İhsan mı?
- Ta kendisi!
- Nasıl hatırlamam?... En sevgili arkadaşlarımdan biri
- Emret.
- Selim kısaca mesele şu: Ben evliyim. Genç bir karım var. İki sene evvel inci gerdanlık hediye ettim. Dün gece mühim bir şey oldu. Karım gerdanlığı çıkarırken çılglık attı:
- Aaa!... İhsan!... Bak dedi
- Şüphesiz... Bunlar sahte (Safa, 2019, s. 132).

Selim daha önceki vakalarda olduğu gibi evdeki herkesten şüphe duymaktadır. Ancak İhsan'a güvenir ve bu kez evin dışındakilerden şüphe duyar ve bu şüphesi onu Hanımlar Terzihanesi'ne götürür. Çakır İhsan, Selim'e terziden bahseder ve Selim, İhsan'ın kadına hayranlığını anlar:

- Şu terzi hanımı da biraz bana tarif eder misin?
- Mamafih tarif edeyim: Ufak tefek, kumral, elleri ayakları küçük, gayet güzel gözlü, kıvrak, tatlı, ince sesli...
- Ooo... Hazret... Sen galiba bu terzi hanıma abayı yakmışsın!
- Vallahi kadın hoşuma gidiyor... Senden saklamam... (Safa, 2019, s. 134).

İnciler son kez bu terzihanede koptuğu için Selim buraya odaklanır. Kadının tarifi aklındaki hırsıza, Zehra'ya uymaktadır. Selim planını kurar ve eşinden yardım alarak terzihanenin

yolunu tutar. *İki Sıçrayış*'ta Çekirge Zehra önce tatlı kadın edaları ile Selim'in aklını karıştırıp bir taraftan da hırsızlığı dürüstçe anlatır. Sonrasında Selim'in boş bir anında kıvraklığı ile kaçmayı başarır. “Zehra bir anda... Selim'in açık duran bacakları arasından sıyrıldı. Zehra iki sıçrayışta oda kapısını boylamıştı. Melun kadın dışarı çıkmış ve kapıyı dışarıdan kilitlemeye muvaffak olmuştu. Selim, koltukta başını avuçları için almış, yorgun ve meys oturuyordu” (Safa, 2019, s. 143).

Alışılmışın dışında akıllı bir hırsız ve dolandırıcı olan Çekirge Zehra, hırsızlığı gerçekleştirebilmek için terzihane açmış ve kendini terzi olarak tanıtmıştır. Kılık değıştirme olay örgüsünde önemli bir yer tutar. Ayrıca kadınlığını kullanarak erkeklerin beğenisini toplaması sayesinde kendinden şüphe edilmemesini de sağlamış olur. Soğukkanlı ve kıvrak oluşu ile bu son hikâyede de yakalanmasına karşın ele geçirilemez. Çetindaş'ın vurgusuyla “Çekirge Zehra avangart (öncü ve yenilikçi) özellikleri sayesinde diğer hırsız kadınlara göre ön plandadır” (Çetindaş, 2019, s. 377). *İki Sıçrayış* hikâyesinde kurbanların ve okuyucunun suçlu kim sorusu yoğun bir şekilde işlenmiştir. Suçluyu bulmaya çalışan dedektif Selim ve hırsızlığı gerçekleştiren Çekirge Zehra hikâyenin ana karakterli olup, bu hikâye kim yaptı türünün özelliklerini barındırmaktadır.

3.3. Kartal İhsan'ın Maceraları

Server Bedi tarafından yazılan Kartal İhsan serisi kahramanının adıyla ön plana çıkan ve on uzun hikâyeden oluşan polisiye bir eserdir. Polis Hafiyesi Kartal İhsan'ın Maceraları, tam anlamı ile Sherlock Holmes'ün birebir benzeri niteliğindedir. Kartal İhsan meslek hayatına polis teşkilatında başlamış ve sonrasında bu görevden ayrılmış, polis hafiyesi (özel dedektif) olmuştur. Yazar Server Bedi, hikâyelerde tıpkı Sherlock Holmes'un yardımcısı gibi Kartal İhsan'ın yanında yer almaktadır. Kartal İhsan Avrupa'da çıkan polis hafiyelerinden daha kurnaz, tecrübeli, cesur ve azimli bir yapıya sahiptir. Kitapta yer alan bütün eserler suçun gerçekleşmesi ve araştırılması üzerine kuruludur. Tüm maceralar Kartal İhsan'ın yakın arkadaşı Server Bedi isimli yazar tarafından kaleme alınmaktadır. Kartal İhsan'ın maceralarının çoğunluğu (*Kartal Pençesi*, *Baş Kesenler*, *Kanlı Esrarkeşler*, *Tekinsiz Ev*, *Kâğıthane Faciası*) çeteler tarafından işlenmiş planlı cinayetler olup asıl amaç para uğruna yapılan hırsızlıklardır.

3.3.1. Kartal Pençesi

Kartal Pençesi adını hikâyelerin başkahramanı olan Kartal İhsan'dan almaktadır. Hikâye, gözü pek polis hafiyesi Kartal İhsan'ın bizzat kendisine ihbara gelen adamın katil olduğunu yetenekleri ile anlaması ve katille birlikte diğer çete elemanlarını yakalaması, Server Bedi ile bütün suçluları ele geçirmesi üzerinden kurgulanmıştır.

3.3.1.1. Özet

İlk hikâyede kahramanın arkadaşı olan Server Bedi, okuyuculara, Kartal İhsan'ın mütevazı olduğundan maceralarını yazmak için zorlukla ikna ettiğini belirtir. Ayrıca hikâyenin başlangıcında Kartal İhsan'ı övgülerle tanıtır. Beykoz'daki hırsızlık çetesinin yakalanma hikâyesini dinlemek için Kartal İhsan'ın evine giden Server Bedi, telaşlı bir adamın hırsızlık ihbarı ve Kartal İhsan'dan yardım istemesi ile *Kartal Pençesi* hikâyesine başlar. İhsan'ın evine gelen adam (terlikçi Hüseyin) yan evdeki yaşlı bir kadının çığlıklarını duyduktan sonra eve girdiklerini ve kadını bıçaklanmış hâlde bulduklarını söyler. Cinayetin dışında kadının üç bin lirasının çalındığını ifade eder ve yardım ister. İhsan'dan beklenen suçu kimin işlediğini bulmak iken İhsan, Hüseyin'in suçlu olduğunu hemen anlar ve yardımcısı İbrahim'e Hüseyin'i evin bodrumuna kapatmasını söyler. Hayretle onu izleyen Server Bedi'ye dönerek neden böyle davrandığını açıklar. Bu izlerin ışığında yardımcısı İbrahim'e adamı bırakmasını söyler. Bu şekilde Kasımpaşa'da uzun zamandır hırsızlık yapan ve ele geçirilmeyen bir çetenin üyesi Hüseyin sayesinde tüm çeteyi yakalamayı planlar. Kartal İhsan ve Server Bedi birlikte çetenin peşine düşer ve tehlikeli badireler atlatarak çetenin bütün üyelerini ele geçirirler.

3.3.1.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâye Uşak İbrahim, Terlikçi Hüseyin, İhtiyar Kadın, Polisler, Kayıkçı, Hüseyin, çete üyeleri, imam, bekçi olmak üzere farklı karakterdeki kişilerden oluşmaktadır. Bu polisiyede parası yüzünden öldürülen ihtiyar, hikâyenin kurbanını temsil eder. Hırsızlık ve cinayet suçlarının çözümü polis hafiyesi Kartal İhsan'a bırakılmıştır. İpuçlarını yakalamada uzman olan Kartal İhsan yetenekleri sayesinde muammayı çözer. Polisiyenin asıl kahramanı ise gözü pek polis hafiyesi Kartal İhsan'dır. Gazeteci yazar Server Bedi Sherlock Holmes'in Watson'u gibi Kartal İhsan'ın dostu ve yardımcısı olarak hikâyede yer alır.

3.3.1.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Kartal Pençesi hikâyesinde Server Bedi, Kartal İhsan'la olan dostluğu ve onun suçlular arasındaki namı hakkında açıklamalar yaparak hikâyeye başlar. Ayrıca Kartal İhsan'ın ismini ön plana çıkarmak istemediğinden ve mütevazı olduğundan dolayı uzun zaman onun maceralarını yazamadığından bahseder. Server Bedi aynı zamanda hikâyede Avrupalı dedektiflerle Kartal İhsan'ı karşılaştırıp onun hepsinden üstün olduğunu vurgular. Özellikle karakteri ve kişiliği ön plana çıkartılır. Server Bedi, kendi yarattığı dedektifin kim olduğunu şu şekilde açıklar:

Herhangi bir hırsıza, bir katile Kartal İhsan adını söyleyiniz, korkusundan fal taşı gibi gözleri açılır; öfkesinden yumrukları ve dişleri sıkılır, vücudu bir ağaç dalı gibi titremeye başlar. Kartal İhsan şüphe yok ki müthiş bir zabıta memurudur. Bu harikulade adamın ismi Avrupa'ya bile yayılıyor. Memleketimizde de Kartal'ı tanımayan kalmayacaktır. Zira beş sene Kartal İhsan'la arkadaşlığım var. Onun en tehlikeli zamanlarda nasıl çelik gibi katı ve soğuk durduğunu ve en azılı haydutları nasıl yakaladığını bilirim. Bugüne kadar Kartal İhsan isminin gazetelere ve kitaplara geçmesini istemediği için maceralarını yazma iznini bana vermemişti. Hâlbuki her gün gazete sütunlarında okunan zabıta başarılarının çoğu Kartal İhsan'ındır. Artık İhsan'ın müsaadesini almış olduğum için her birini anlatma şerefini kazanacağım (Safa, 2019, s. 15).

Hikâyede Kartal İhsan, hırsızları ve katilleri yakalama yöntemi olan mahlût usulden ve hırsızların soğukkanlılığından bahseder. Yazar, muammanın çözümünde, suçluların yakalanmasında en büyük payı Kartal İhsan'a verir. Hikâyenin kurgu merkezinde cinayet suçu bulunmaktadır. Suç unsurlarını tespit etmek İhsan için önemlidir ve genellikle olay yerine gidilir ve ipuçları aranır daha sonra ise olay çözüme kavuşturulur. Kartal İhsan daima ipuçlarından bir şeyler bulup suçu aydınlatmaktadır. Eve gelen kişinin de suçlu olduğunu kendi yöntemleriyle anlar.

Kartal İhsan cevap verdi:

-İhtiyar kadını öldüren herif... Budur!

-Kim!

-İşte bu adam!

-Üstat! Akla hayret verici şeyler söylüyorsunuz. Bu adam nasıl bir katil olabilir? Nereden anladınız? Katil olaydı senin ayağına kadar gelebilir miydi?

-Şüphesiz! Benim evime kadar gelme küstahlığını gösteren suçlular vardır. Çıkmaztepe cinayetini unutuyor musun? (Safa, 2019, s. 21).

Server Bedi'nin *Kartal Pençesi*, *Baş Kesenler*, *Boğuk Ses*, *Çocukları Çalan*, *Kanlı Esrarkeşler*, *Kâğıthane Faciası*, *Yer Altındaki Ölü*, *Altı Parmaklı El*, *Tekinsiz Ev* ve *Kızıl Çeneli Baş* hikâyelerinden oluşan bu polisiye kitabının başkahramanı, polis hafiyesi (dedektif) Kartal İhsan'dır. Kartal İhsan'ın kim olduğuna ve nasıl dedektif olduğuna ilişkin merak edilenler hemen hemen bütün maceralarında açıklanır. *Kartal Pençesi*'ni Todorov'un alt tür tanımları içinde değerlendirdiğimizde ilk olarak şunu söyleyebiliriz ki hikâye suçun işlenmesi ve suçun araştırılması şeklinde gelişmektedir. Hikâyede Kartal İhsan'a gelen

kişinin anlattığı suç doğrultusunda suçu kimin yaptığı araştırılacak iken Kartal İhsan gelen kişinin suçlu olduğunu söyler ve o andan itibaren hikâye heyecan türüne yakınlaşır.

3.3.2. Baş Kesenler

Kartal İhsan, serinin ilk hikâyelerinde polis teşkilatında çalışan bir memur iken, son beş eserinde yirmi yıllık görevinden istifa etmiş ve devletten hiçbir maaş almadan tüm vaktini ve enerjisini suçluları yakalamaya adanmış bir polis hafiyesi olarak okuyucu ile buluşmaktadır. Server Bedi'nin gözünde Kartal İhsan sert mizaçlı siyah gözleri olan bir halk kahramanıdır. Kartal İhsan fazla konuşmayı sevmeyen, az gülen, kılık değiştirmede usta, olaylar karşısında kendisi ile özdeşleşen büyütecisi ile tıpkı Sherlock Holmes benzeri bir polis hafiyesidir.

Baş Kesenler Kartal İhsan'ın Beşiktaş'ta işlenen cinayetlerle bağlantılı bir hırsızlık vakasını soruşturması ve çete tarafından işlenen hırsızlık amaçlı cinayetleri çözmesi üzerinden kurgulanmıştır.

3.3.2.1. Özet

Hikâye Beşiktaş'ta yaşanan cinayetler karşısında polislerin aciz kaldığının anlatılması ile başlar. Beşiktaş'ta Alaeddin Bey ile birlikte toplam dört zenginin başı kesilerek öldürülmüş ve üç zenginin de paraları çalınmıştır. Bu olayların üstüne Nişantaşı eşrafından Nailpaşazadelerden Nuri Bey'in evi çete üyeleri tarafından ablukaya alınır ve çete bir mektupla Nuri Bey'den bütün değerli eşyalarını ve paralarını isterler. Korkak mizaçlı Nuri Bey parayı vermekten yanadır ancak cesur eşi Meliha parayı vermemek için köşkten kaçıp polis ve komşuları ayağa kaldırmak ister. Meliha dışarı çıkınca çete üyeleri hemen onu yakalayıp gözden kaybolurlar. Ancak amacına ulaşır ve komşularla bekçi eve gelirler. Nuri Bey karısının kaçırılmasından son derece üzgün bir şekilde düşünürken hemen karakola ve Kartal İhsan'a haber verir. Server Bedi ile koyu bir sohbetten olan İhsan gelen telefonla Server Bedi ile birlikte aylardır yakalamaya çalıştığı Beşiktaş katillerinin izini bulduğu için mutludur. İhsan eve varınca garip bir şekilde kafasını öne eğip iz sürmeye başlar. Kar yağışından ıslanmış zeminde ayak izlerini bulur ve izler köşke yakın bir kulübeye kadar gider. Nöbetteki çete üyesine yakalanmamak için yere yatar ve usulca yanına yaklaşır. Kloroformla bayılttıktan sonra diğer çete üyelerini yakalamak için İhsan ve Server Bedi birlikte harekete geçer. Kulübeye yaklaşır içeri bakınca yedi çete üyesi ve Meliha Hanımın

içeride olduğunu görürler. Meliha Hanım'ın başını keseceklerken Kartal İhsan kapıyı tekmeleyerek Server Bedi ile birlikte içeri girer ve dışarıda polis memurları varmış gibi yapıp haydutları etkisiz hâle getirmeye çalışır Meliha Hanımı kurtarıp yardım getirmesi için onu polis merkezine gönderirler. Kartal İhsan bütün haydutları yakaladıktan sonra sigara yakar ve keyifli keyifli içer ve “Azizim Server Bedi bir sigara da sen tütürmelisin” (Safa, 2019, s. 57) der. Meliha Hanım çok cesur bir kadın diye kendi aralarında konuştuktan sonra on beş polis ve polis amiri olay yerine gelir ve çete üyeleri yakalanır.

3.3.2.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede İstanbul'un Beşiktaş semti olay yeri olarak seçilmiştir. Beşiktaş'ta başlayan hikâyenin kişiler kadrosunda yer alanlar; Nuri Bey, Nuri Bey'in eşi Meliha, hizmetçiler, 5 çete üyesi, çocuklar, Alaeddin Bey, polis memurlarıdır. Bu polisiyede zengin ve varlıklı olanı Beşiktaş'taki semt sakinleri temsil eder. Cinayet ve hırsızlıkların çözümü Kartal İhsan ve onun sadık dostu Server Bedi tarafından sağlanmaktadır. İpuçlarını yakalayan Kartal İhsan, üstün zekâsıyla muammayı çözer.

3.3.2.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Server Bedi'nin *Baş Kesenler* hikâyesinin merkezinde İstanbul'un Beşiktaş semtindeki işlenen cinayetler olmasına rağmen asıl olay kaçırılan kadının odağında gelişmektedir. Hikâyede cinayetlerin fazlalığı bunun bir çete işi olduğunu akla getirmektedir. Hikâyenin gelişme bölümünde ise kurgu yerini muamma-cinayet ilişkisine bırakmaktadır. Server Bedi ve İhsan Ayaspaşa'daki evde otururken olay yani suç bilgisi gelir ve birlikte olayı çözmek için harekete geçerler. Olay, cinayet haberi ile başlar ve sonrasında tehdit edilen bir ailenin etrafında gelişir.

Beşiktaş civarında korkunç, tüyler ürpertici, dehşetli cinayetler oluyordu. Yeni türeyen bir kanlı katil çetesi bu semti öyle kırıp geçiriyordu ki iki aydan beri zabıta bu afete karşı acizdi. Beşiktaş'ta dört zenginin başı kesilmiş ve üç tanesinden de onar bin lira alınmıştı (Safa, 2019, s. 37).

“Nuri Bey! Köşkünüz çetemiz tarafından muhasara altındadır. İçeriden dışarıya hiç kimse çıkamaz. Mektubu getiren adama on bin lira para yahut o kıymette mücevher teslim etmezseniz hayatınız tehlikededir” (Safa, 2019, s. 38).

Karakoldan bu vakayı derhal polis müdüriyetine haber verdiler. Aynı zamanda meşhur polis hafiyesi Kartal İhsan'ın evine de telefon edildi. O sırada biz Kartal İhsan'la çay içiyorduk. Ben hemen her gece İhsan'ın evinde misafirim. Her gece bana bir hatırasını anlatıyor ve diyordu ki:

-Server Bedi! Sen yalnız benim muharririm değil, aynı zamanda kıymetli bir muavinimsin! (Safa, 2019, s. 42).

Kartal İhsan'ın derin bir düşünce içinde kaşlarını çatıldığını görüyordum. Onun böyle zamanlarda yaratıcı zekâsının, şeytânî kafasının, ne ince şeyleri düşünüp hazırladığını birçok tecrübelerle görmüştüm. Bu defa da Nişantaşı haydutlarına müthiş bir pençe vurmaya hazırlandığına şüphe yoktu (Safa, 2019, s. 43).

Kartal İhsan iç içe geçmiş cinayetlerin dışında olay yerindeki ipuçlarını araştırmaya odaklanmaktadır. İhsan evin bahçesinde sekiz türlü ayak izi bulmuştur. Olayın iç yüzünü öğrendikten sonra dostu Server Bedi ile plan yaparak suçluları yakalamaya çalışır ve her zaman suçluları adalete teslim ederler:

-Fakat sekiz türlü ayağı birbirinden nasıl ayırıyorsun? Birçok ayaklar birbirlerine benzemez mi?
-Hayır! Benzemez! Aynı numarada biçimde aynı kunduracı giyen birbirlerini eşit insan ayakları arasında bile fark vardır.
-Bu farklar ne gibi şeylerdir?
-Her insanın kundura giymesi başkadır. Keza her insanın ayak basışı da başkadır (Safa, 2019, s. 47).

Baş Kesenler'de zenginleri soyan bir çetenin yaptıkları ile karısı bu çete tarafından kaçırılan Nuri Bey'in yaşadıkları sürükleyici bir şekilde anlatılmıştır. Hikâyenin, suçlunun kim olduğunun araştırılmasına değil, bilinen suçlunun yakalanması eksenine üzerine kurulması bu hikâyeyi heyecan türüne yaklaştırmaktadır.

3.3.3. Boğuk Ses

Boğuk Ses, suçlu kim sorusu etrafında şekillenmiş olmakla birlikte kim yaptı türünün özelliklerini de barındırır. Hikâye; Faik Paşa'nın, karısına ait mirası ele geçirmek, köşkte kalan Rum mürebbiye Afroditi ile evlenebilmek için karısını öldürmesi, cinayeti uşağa yıkarak polisleri atlatması ve sonrasında Kartal İhsan'ın cinayeti çözmesi, Paşa ve adamlarını yakalaması üzerinden kurgulanmıştır.

3.3.3.1. Özet

Erenköy semtinde bir köşkte Faik Paşa, eşi, üç çocuğu, Rum mürebbiye ve Mahmut adında uşağı ile yaşamaktadır. Ancak eşi ile dargın olan Faik Paşa'nın evinde bir gece yatak odasında eşi ölü bulunur. Faik Paşa bizzat gitmeden Kartal İhsan'ı olayı çözmesi için evine çağırır. Paşa İhsan'a katilin uşağı Mahmut olduğunu söyler ve o sırada Mahmut'un orda bulunmaması şüpheleri haklı çıkarır. Yalnız Kartal İhsan her zamanki sakinliği ile evde ölen kadının bulunduğu yatak odasında ve cesedin üzerinde bazı izler aramaya başlar. İncelemeden sonra İhsan, Faik Paşa'dan bir taş ile bazı komutları yerine getirmesini ister.

Dört saat kırk beş dakika süren araştırmanın neticesinde o da Faik Paşa gibi katilin uşak olduğunu söyler. Ancak İhsan cinayetin bu kadar basit olmadığını “her hadisenin bir zahiri ve bir batını bir iç ve bir dış yüzü vardır” (Safa, 2019, s. 67) sözü ile açıklar. Sonrasında ise Paşa ile eşinin dargın olduğunu, uşağın yıllardır verdiği sadık hizmeti ve Paşa’nın Rum mürebbiye ile yakınlığını anlatıp katilin Faik Paşa olduğunu söyler. Faik Paşa, uşağı kuşukları üzerine çekmesi için mürebbiyenin iki kardeşi ile birlikte evin bodrumuna kapatır ve bunu bulan Kartal İhsan doğru kişinin peşinde olduğunu anlar. Uşakla birlikte plan yapan İhsan hem Faik Paşa’yı hem de iki Rum delikanlısını yakalar. Son olarak Server Bedi’ye kelepçe uzatır ve kadın dışındakilere kelepçe vurmasını söyler. Hikâyenin sonunda Server Bedi, İhsan ve yardımcısı İbrahim ile birlikte keman eşliğinde çay ve tütün içerler.

3.3.3.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler Faik Paşa, uşak Mahmut, Faik Paşa’nın karısı, Rum mürebbiye Afroditi, Afroditi’nin kardeşleri Niko ve Yani’dır. Bu polisiyede zengin ve varlıklı olanı ve aynı zamanda cinayete kurban giden kişiyi Faik Bey’in karısı temsil eder. Suçun çözümü polis hafiyesi Kartal İhsan’a bırakılmıştır. İpuçlarını yakalayan Kartal İhsan, üstün zekâsıyla suçlunun Faik Paşa olduğunu çözer. Polisiyenin asıl kahramanı Kartal İhsan’ın yanında her zamanki gibi Server Bedi yer alır.

3.3.3.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Hikâyede Kartal İhsan’ın Erenköy cinayeti karşısında gösterdiği başarı Server Bedi tarafından hayranlıkla anlatılır. Server Bedi okuyucuya yeni hikâyeyi ayrıntılı bir şekilde anlatmaya başlar: “Erenköy cinayetini düşündükçe şaşkınlıktan kendimi alamıyorum. Bir kere daha Kartal İhsan’ın bu işlerdeki yaratıcı zekâsına hayran olmuştum” (Safa, 2019, s. 61).

Serinin bu hikâyesinde suç; Faik Paşa’nın karısını öldürüp mirasını çalmak istemesidir, suçu işleyen Faik Paşa ve yardımcılarıdır. Suçlunun yakalanması ve cinayetin gün yüzüne çıkarılması için Kartal İhsan’dan yardım istenilir. Kıvrak zekâsı ile ün kazanmış olan Kartal İhsan davet edildiği köşke gider ve araştırmaya başlar: “Faik Paşa Kartal İhsan’ı köşke davet etmişti. Kitaplarımı yeni bir mevzu bulmak ümidiyle ben de kıymetli dostuma refakat ettim. Köşke beraber gittik. Paşa bize hanımın yattığı odayı, maktul cesedini, yerdeki bıçağı gösterdi” (Safa, 2019, s. 62).

Klasik dedektif romanlarında daima dedektif/polis olay yerine çağrılır ve olayı aydınlatması istenir. *Boğuk Ses*'te de ilk olayda suçun işlenmesi, ardından da Kartal İhsan'ın bunu ipucu ve delillerle araştırması ve çözüme kavuşturması işlenmiştir. Hikâyede yine İhsan'ın özelliklerine dair açıklamalar yer almaktadır. Ayrıca, ipucu araştırırken etrafındakilerin ona hayranlığı her zaman vurgulanmaktadır: “-Şaşılacak şey! İhsan Bey! Ben hiçbir zabitanın böyle ince çalıştığını görmedim. Sabahtan beri yirmi otuz kişi gelip gitti. Fakat hiçbiri sizin gibi dikkatle bakmadılar” (Safa, 2019, s. 63).

Kartal İhsan ipuçları için uzun zaman harcamaktadır ve bunu yaparken de etrafındakileri soruşturmaya dâhil etmektedir. İhsan, Faik Paşa'nın senelerden beri zevcesiyle dargın ve ayrı yaşadıklarını bilmektedir. Ayrıca, evdeki Rum mürebbiye ile Paşa arasındaki yakınlık Kartal'ın gözünden kaçmamıştır. “Kartal'ın tahkikatı, fasılasız, dört saat kırk beş dakika sürmüştü” (Safa, 2019, s. 65). “-Bu uşak hanımını çok seviyordu, on dokuz senedir aileye hizmet etmişti, cinayeti yaptıktan sonra bir toplu iğne bile çalmadan kaçmıştır. Niçin? Sebep ne?” (Safa, 2019, s. 67).

“-Bıçaktaki parmak izlerinde ne gördün?

-Bıçağın sol el parmaklarıyla tutulduğu aşikârdır. Diğer taraftan başka bir delil daha var.

-Nedir?

-Ayak izleri.

-Bahçedeki ayak izleri, kırk santimetredir. Hâlbuki uşağın ayakları kırk iki santimetre!” (Safa, 2019, s. 69).

Kartal İhsan ve Server Bedi bunca ipucuna rağmen uşağın son durumuna anlam verememişlerdir ve bu durumu aydınlattıklarında katili de kesin bulacaklarını düşünürler. Bir plan dâhilinde köşke gizlice girilip tetkik yapılarak uşak bulunduktan sonra asıl suçlular yakalanır: “İyi bir polis aynı zamanda iyi bir hırsız olmak mecburiyetindedir. Biz bu gece bunu tecrübe edeceğiz. Hiç kimsenin ruhu duymadan Paşa'nın köşküne gireceğiz!” (Safa, 2019, s. 71).

“-Sen bu köşkün uşağsın değil mi?

-Evet efendim.

-Seni oraya kim bağladı?

-Paşa! Üç kişiydiler. Afroditi (mürebbiye), bu karının iki palikarya kardeşi var” (Safa, 2019, s. 75).

Boğuk Ses hikâyesi suçlu kim? sorusunu sorgulatan kim yaptı türünün klasik bir örneğini sergilemektedir. Bu hikâyede suç çetesi yer almamaktadır. Hem karısının paralarını almaya çalışan hem de güzel sevgili ile aşk yaşayan kişi aynı anda bir karakterde verilmektedir.

3.3.4. Çocukları Çalan

Çocukları Çalan adlı hikâye, on iki, on üç yaşlarındaki okul çağındaki kız çocukları ile ucuz kartpostal satarak yakınlık kuran, onları kaçırpı tecavüz ettikten sonra öldüren bir suçlunun Kartal İhsan tarafından yakalanması üzerine kurgulanmıştır.

3.3.4.1. Özet

Pangaltı’da iki ay içinde beş kız çocuğu cani şekilde öldürölür ve bu olaylar dönemin seri katillerinden Fransız Laundru’yu akıllara getirir. Kartal İhsan, çocuk cesetlerinde izler bulamaz ve bu durum onu derinden etkilemektedir. Server Bedi’nin yine İhsan’ı bir ziyaretinde yaşlı bir adam gelir, kızı Müzeyyen’in eve gelmediğini ve Pangaltı cinayetleri gibi olacağı korkusu yaşadığını söyler. İhsan gerekli malumatı adamdan alır ve Müzeyyen’in arkadaşı Semahat ile görüşür. Semahat, Müzeyyen’in bir adamla gittiğini ve bu adamın kartpostal sattığını söyler. İhsan, kartpostalları görmek ister ve Semahat kartpostalları getirir. Kartpostallardan dükkânın yerini ve dükkân sahibinin Rum biri olduğunu tespit eder. Yaptığı tetkikler sonucunda çocukları kaçıranın bir şoför olduğunu düşünür. Sabah Rum kartpostalcı Angelides’i bulup kartpostalların onun dükkânından alınıp alınmadığını öğrenir. Bir şoför seri olarak bu kartpostallardan almıştır ancak Angelides kim olduğunu hatırlamaz. İhsan Lebon pastanesinde otururken olayı düşünür, altı çocuğun kaçırılması Şişli-Nişantaşı-Beşiktaş-Feriköy-Tatavla-Harbiye hattında cereyan eder. O zaman bu bölgedeki tanıdık şoförlerden yardım istemelidir. Angelides’in benzettiği şoförü Kartal İhsan fizyonomi uzmanı olarak süzer ve adamın kötölüğe eğilimli olduğu fikrine varır. Sonra Server Bedi ve İhsan Feriköy’de şoför ve çırağı olarak katilin peşine düşerler. Otomobille takip sonunda bir evin önünde dururlar ve içeri giren şoförün arkasından sessizce onlar da içeri girerler. Şoför, Müzeyyen’i çırılçıplak soymuştur ve onu da diğer kızlar gibi öldürmek üzeredir. Ama İhsan hızla elindeki silaha davranıp adamı kısıkıvrak yakalar ve kızı kurtarır. Cani katil ise idam edilmek üzere tutuklanır.

3.3.4.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler az sayıda olmasına rağmen ana karakterler hikâyenin seyrini etkilemektedir. Hikâyede cani ruhlu suçluyu bir şoför temsil etmektedir. Kurbanlar ise küçük kız çocukları, Semahat, Müzeyyen'dir. Suçlunun yakalanması görevi Kartal İhsan ve onun sadık dostu, yardımcısı Server Bedi'ye bırakılmıştır. Rum dükkân sahibi Angelides suçun çözümünde yardım eden kişi olarak hikâyede yer alır.

3.3.4.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Hikâyede Pangaltı civarında kız çocuklarını kaçıran ve tecavüz edip canice öldüren bir katilin izinin sürülmesi anlatılmaktadır. Hikâyenin girişinde Server Bedi İhsan'ı övmektedir. Diğer hikâyelere göre bu hikâyede çocuk hırsızlığı uzun zamandır çözülememiştir. Server Bedi İhsan'ın bu olayı uzun zamandır çözmeye çalıştığını fakat başarılı olmadığını şaşkınlıkla belirtir:

Son günlerde harikalı dostum Kartal İhsan'ın zekâsını işgal eden yegâne mesele şu idi: Pangaltı civarında meçhul bir adam veya kumpanya, mektepten çıkan çocuklardan birini kaçıırıyordu. İki ay içinde beş kız çocuğu kaçırılmış ve faili meydana çıkmamıştı. İki aydan beri Kartal İhsan da bu çocuk sirkati muammasını aydınlatmaya muvaffak olamadı. Bütün İstanbul ahalisi de bu menfur çocuk çalınması meselesiyle alakadar oluyor failerin yakalanmasını canıgönülden arzuluyordu (Safa, 2019, s. 83).

İhsan olayı çözmeye çalışırken Müzeyyen adlı bir kızın kaybolduğu haberi gelir ve hemen kızın babası sorgulanır. Adamın anlattıklarından çocuğun arkadaşı Semahat sorgulanır. Semahat sorguda İhsan'a kartpostal satan bir adamı tanıdıklarını ve bu adamın onlara ucuz kartpostal satarak yaklaştığını anlatmıştır:

Semahat Hanım dört tane kartpostal getirdi ve Kartal İhsan cebinden bir pertavsız çıkardı ve yirmi dakika kartlara baktıktan sonra ayağa kalktı ve bana çıkalım dedi. Kartal evine girer girmez parmak izlerinin tetkikine mahsus hususi atölyesine beni de soktu. Kartal İhsan'ın bu atölyesi en son fenni vasıtalarla mücehhezdi ve polis müdüriyetindeki atölyeden daha mükemmeldi (Safa, 2019, s. 92).

Kartal İhsan, kartpostallardaki izlerden çocukları kaçıranın bir şoför olduğunu anlamıştır ve kartpostalları satan dükkân sahibini ve onun sayesinde de şoförü bulur. “Kartal mükemmel bir fizyonomi mütehassısıydı, yani bir insanın çehresindeki çizgilerden ne tabiatta olduğunu keşfetmek fenninde mümkün olduğu kadar behre ve meleke kazanmıştı” (Safa, 2019, s. 98).

Sonrasında İhsan ilmî yetenekleri ile kılık değiştirme hüneriyle hızla çözüme ulaşmaya çalışır. Şoför kılığında çocuk hırsızını Server Bedi ile ararlar ve malum şoförü bulurlar. Her zamanki gibi Server Bedi ve Kartal İhsan suçluyu takip ederek yakalarlar:

“Ömrümde hiç unutamayacağım sergüzeştlerden biri de Kartal İhsan'la birlikte kılığımızı,

kıyafetimizi değiştirerek bir hafta müddetle Feriköy’de şoförlük etmiş olmamızdır” (Safa, 2019, s. 99).

İçeriye girdiğimiz vakit yerde bir yatak çırılçıplak soyulmuş bir kız çocuğu ve bizi görünce afallamış şoförü gördük. Bu manzarayı ömrüm oldukça unutmayacağım. Kartal birdenbire herifin üzerine atıldı ve onu yakaladı. ... Meşhur Fransız kadın katili Landru gibi şehvet duygularını tatmin ettikten sonra avlarını öldüren bu şoför adliyeye sevk edildi. Kızına kavuştuktan sonra o ihtiyarın gösterdiği delice sevinci görmek gözümün nnden gitmeyecek! (Safa, 2019, s. 104).

Çocukları Çalan ift hikyeyle başlar. İlkinde suçun hikâyesi anlatılırken, suçluların yakalanmasının ne çıkarıldığı ikinci hikâyede Kartal’ın hayatının zaman zaman tehlikeye girdiği diğer yandan sürprizlerin eksik olmadığı heyecan n plandadır. Bu özelliklerden dolayı, hikâye Todorov’un polisiyenin alt türü olan heyecan türüne daha uygundur. Ancak hikâyede süreç uzatılmış, suçluyu bulana kadar izlenen yol yavaş bir şekilde okuyucuya anlatılmıştır.

3.3.5. Kanlı Esrarkeşler

Kanlı Esrarkeşler adlı hikâyede suç, çete eliyle işlenmektedir. Hikâye, evin hizmetçisinin çete yeleri tarafından kandırılarak evin soyulması ve sonrasında hizmetçinin ortadan kaldırılmak istenmesi ekseninde gelişmekle birlikte Kartal İhsan’ın hizmetçiyi kurtarması ve çete üyelerini yakalaması ile son bulmaktadır.

3.3.5.1. zet

Hikâyede olaylar bir çete tarafından gerçekleştirilmekte olup hırsızlık amaçlı suç işlenmiştir. Kartal İhsan’a telefonla ulaşılır ve olaylar bu konuşma ile başlar. Yatağından kalkan İhsan telefonun ucundaki ses kesilince santral görevlisine tekrar aynı kişiyi bağlamasını ister. Santral görevlisi ve istihbarattan alınan bilgiler doğrultusunda kadının Ayaspaşa’da Alman Eliliğinin arkasında bir evde oturduğu tespit edilir. İhsan eve vardığında haydutlar evin altını üstüne getirip kaçmışlardır ve kadın korku dolu gözlerle İhsan’a bakmaktadır. Kadını hızla sorgulayan İhsan, kadının kocasının Bursa’da olduğunu ve hizmetçinin de izinli olduğunu öğrenir. Evdeki kolye ve değerli mücevherlerin çalındığını söyleyen kadın üç kişi olduklarını söyler. İhsan, her zamanki gibi izlerin peşinde evi en ince ayrıntısına kadar araştırır. İhsan, hizmetçinin aniden Sivaslı hemşerilerinin gelmesini ve onlarla tavuk pazarında buluşmasını sorgular, kadına ayrıntılı olarak bilmek istediklerini sorar. Bohçacı kadın ise başka bir şüphelidir. Eve geçen İhsan sabahleyin Server Bedi’yi de yanına alıp

çeteyi bulmaya gider. Öncesinde kılık değiştirmeyi ihmal etmezler. Çünkü tavuk pazarı dönemin hırsız, yankesici ve azılı suçlularının olduğu bir semttir. Tavuk Pazarı'nda evdeki araştırmalar sonucunda elde ettiği ipuçlarına istinaden kahvede sağ başparmağı kesik adamı bulur ve onu takip eder. Han çıkışında adamı beklerken zaman durmuş gibidir. Handan çıkan olmayınca İhsan ve Server Bedi içeri girip, usulca çetenin konuşmalarını dinler. Bohçacı kadın cinayet istemez iken diğer çete üyeleri hizmetçiye öldürüp çalınanları satmayı düşünüyordur. Odaya baskın yaparak çete üyelerini şaşırtan İhsan, Server Bedi'den çalınanları incelemesini ve polis çağırmasını ister. Kısa süre sonra altı polisle İhsan'ın yanına gelen Server Bedi çeteyi teslim eder ve hizmetçi çetenin elinden kurtulur.

3.3.5.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler santral görevlisi, soyulan kadın, hizmetçi Fatma, bohçacı Emine, kahveci, sağ başparmağı kesik kundura boyacısından oluşmaktadır. Bu polisiyede suçun çözümü polis memuru Kartal İhsan'a bırakılmıştır. İpuçlarından hareketle suçlulara ulaşan Kartal İhsan, Server Bedi ile suçluları yakalamayı başarır.

3.3.5.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Çift hikâye örgüsü ile karşımıza çıkan bu hikâyede, Kartal İhsan olayların merkezindedir. İhsan'a telefon gelir, olay anlatılır, yardım istenir ve İhsan dostu Server Bedi ile olay yerine gider, ipuçlarını araştırır ve çözüm bulmaya çalışır. Tipik bir kim yaptı türü olan bu hikâyede olay yerine varıldığında mağdur sorgulanır ve izler aranır: “Kartal İhsan böyle vak'aları çok görmüştü ki soğukkanlılığını hiç bozmadan kadını sükût içinde dinliyor ve bu haliyle ona da büyük bir teselli vermiş oluyordu. Kadın Kartal İhsan'ın bu kılı kırk yararcasına her şeye dikkat etmesine hayran hayran bakıyordu” (Safa, 2019, s. 110).

İhsan, ipucu araştırmayı, onlardan sonuca varmayı çok sever ve bu hikâyede de çok sayıda ipucu yer almaktadır. İpuçlarından biri kanlı bir bez parçası iken diğer ipucu ise bir festir. Kartal İhsan bu iki ipucunu ayrıntılı şekilde inceledikten sonra kadına bazı sorular sorarak suçluyu bulmaya çalışır. Kartal İhsan kadının hırsızlığı önemsemediğini görür ancak o suçluyu bulmaya kararlı ve bir o kadar da kendinden emindir. Olaydan bir gün sonra dostu Server Bedi ile kılık değiştirerek tavuk pazarındaki kahveye gider. Kartal İhsan hizmetçiye hırsızların oyununa getirmiş ve kandırmış olduğunu düşünür ve düşüncesinde haklı çıkar. Kahve macerasından sonra suçlular yakalanıp hizmetçi kız kurtarılır: “-Evet... Bu klasik bir

usuldür. İstanbul hırsızları bir bohçacı kadın vasıtasıyla bir evin içyüzünü öğrenirler ve büyük bir hırsızlığı kolaylaştıracak tertibat alırlar. Nitekim ev hanımını yalnız bırakmak için hizmetçiyi evden dün gece uzaklaştırdılar” (Safa, 2019, s. 118). “O gece haydutlar karakola tıklmış hizmetçi kurtarılmış ve biz Taksim’e giderek mücevherleri sahibine teslim etmiştik. Yine Kartal’ın sayesinde adalet bu melunların yakasına yapıştı” (Safa, 2019, s. 125).

Server Bedi’nin diğer polisyelerinde olduğu gibi entrika ve suç unsurlarının vazgeçilmezi olan kılık değiştirme yani tebdil-i kıyafet bu hikâyede de en ince ayrıntısına kadar işlenmiş, bu yolla suçlu bulunarak adalet sağlanmıştır.

3.3.6. Kâğıthane Faciası

Kâğıthane Faciası, şirket memurlarından Ferhat’ın Saime adındaki bir kadınla müdür Remzi Bey’i parası için öldürmesi ve sonrasında Kartal İhsan’ın katilleri yakalayarak çalınan parayı bulması üzerinden kurgulanmıştır.

3.3.6.1. Özet

Kartal İhsan polis müdürünü her zaman evinde ağırlar ancak bir gün polis müdürü çay içmek ve sohbet etmek için değil de bir vakada İhsan’dan yardım istemek için evine gelir. Vakayı anlatır. Sirkeci’de bir şirket müdürü olan Remzi Bey kayıptır. Herkes tarafından tanınmış biri olan Remzi Bey’in kaybolduğu ahali tarafından duyulmamıştır ve polis müdürü duyulmasını da istemez. Remzi Bey’in yanındaki paralar için kaçırıldığı düşünülür ve son zamanlarda böyle vakaların arttığı anlatılır. Ayrıca polis müdürü, Remzi Bey’in dayısının oğlu olduğunu söyler. Remzi Bey’in ara sıra eve geç geldiğini ancak bunu ev ahalisine haber verdiğini anlatır. Ayrıca vaka sonrasında şoför ve otomobil de ortada yoktur. Kartal İhsan soruşturmaya Remzi Bey’in şirketteki odasından başlar. Server Bedi’nin aziz dostu yine iz peşindedir ve Server Bedi ile birlikte bir macera başlar. İhsan, Remzi Bey’in şahsi yazışmalarını kontrol eder ve “S” harfi ile başlayan bir mektup bulur. “S” harfi belirgin iken diğer harfler net değildir ve tahminler ismin “Saime, Saniye, Samime” olabileceği yönündedir. Sonra bir kadın tarafından yazılmış kartvizit bulunur ve kartvizitteki gazinoya gidilir. Remzi Bey tarifine uyan bir adamla bir kadının buluştukları anlaşılır. Şirketteki nöbetçi Hüseyin Bey sorgulanır ve muhasebeci Ferhat Bey ile kız kardeşi Saime Hanıma ulaşılır. İhsan bu bilgilere göre Kâğıthane’ye doğru yola çıkar. Remzi Bey’in parası için öldürüldüğünü düşünen İhsan en azından failleri yakalama ümidi içerisinde hareket eder.

İhsan, polis müdürüne bunun bir çete vakası olduğunu şoförün de ortak olduğunu söyler. Ferhat'ın evine gelinir, otomobil ahıra saklanmışır. Şüphelerinde haklı olan İhsan Saime'yi sorgular ve üç kişinin bıçakla Remzi Bey'i öldürdüğü itirafını edinir. Bahçede gömülü olan ceset çıkarılır ve çete üyeleri tutuklanır.

3.3.6.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan bütün ana ve yardımcı karakterler; polis müdürü, Remzi Bey, şoför Tosun, şirket kapıcısı, Hüseyin Bey, muhasebeci Ferhat, Saime Hanım, bahçıvan Ali, Kartal İhsan ve Server Bedi şeklinde sıralanmaktadır.

3.3.6.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Hikâyede İhsan görevinden istifa edeli iki yıl olmuştur ve artık detektif olarak delicesine sevdiği mesleğini icra etme arzusu içindedir:

Kartal İhsan artık meşhurdur. Her yaştaki halk arasında onun ismini duymayan kalmamıştır. Ne kadar tevazu gösterirse göstere, adını gizlemeye çalışırsa çalışsın, kadirşinas Türk milleti ona layık olduğu şerefi vermekte tereddüt etmedi. Kartal İhsan resmi görevinden istifa edeli iki sene kadar oluyor. İhsan hükümetten hiçbir maaş almadığı halde eskisinden fazla hırsızların ve canilerin tevkifine çalışıyor ve muvaffak oluyor (Safa, 2019, s. 129).

Hikâyede yine diğer hikâyelerde olduğu gibi Kartal İhsan'a müracaat edilir ve olayın çözümü Kartal İhsan'ın bakış açısıyla anlatılır. İhsan olay yerine gider ve ipuçlarını araştırır. Sonrasında dostu Server Bedi ile elde edilen ipuçlarına göre suçluyu yakalayıp adalete teslim ederler. İhsan olay yerine gidince farklı bir kişiliğe bürünmektedir. Ayrıca etrafındakiler onun bu hallerine hayranlıkla bakmaktadır: “Kartal İhsan'ın garip bir tabiatı vardır, bir mevkie tahkikata gittiği vakit hemen başını yere eğer ve adımlarının etrafında meçhul şeyler arar. İzler! Onun tabiriyle bir vaka zuhur eden yerlere sanki gökten izler yağarmış” (Safa, 2019, s. 135). “-Bu kadar kısa zamanda her şeyi keşfedebilmeniz çok şaşılacak şeydir. Hem de bu keşifleriniz Kristof Kolomb'un yumurtasına da benziyor” (Safa, 2019, s. 143). Kartal İhsan son derece zeki, ipuçlarını çok iyi okuyan bir dedektiftir. Öngörülleri ve kuşkularında da yanılmaz. İpucunda yer alan “S” harfinden Saime'nin suça yardım ettiği fikrine varır:

-Bu Saime gibi kadınlara meslek hayatında hiç rast geldin mi?

Gülerek cevap verdi:

-Şüphesiz: Emin ol ki birçok zabıta vak'alarına kadınlar da karışırlar. Meşhur sözdür: 'Hangi taşı kaldırırsan altından mutlaka kadın parmağı çıkar.' Bu nazik parmakların kanlara bulandığı da çok vakidir (Safa, 2019, s. 150).

Server Bedi, İhsan'ın kadınlara bakışını hikâyenin sonunda olay çözüme kavuşunca sorup

anlamaya çalışmaktadır. Kartal İhsan'ın bütün hikâyelerinde, hikâye sonunda suçlu ortaya çıkarılır ve cezası muhakkak verilir. *Kâğıthane Faciası*, suçluların yakalanmasının öne çıkarıldığı, kahramanımızın hayatının zaman zaman tehlikeye girdiği, diğer yandan sürprizlerin de eksik olmadığı heyecan türü içinde ele alınacak bir hikâyedir.

3.3.7. Yeraltındaki Ölü

Yeraltındaki Ölü hikâyesi, babasının parasını çalmak isteyen serseri bir evladın hizmetçiyi kandırıp öldürmesi, hırsızlığı hizmetçinin üstüne yıkması ve sonrasında Kartal İhsan'ın olayı çözüme kavuşturarak genci yakalaması üzerinden kurgulanmıştır.

3.3.7.1. Özet

Kartal İhsan ve Server Bedi bir tatil günü Beyoğlu'nda bir lokantada yemek yemekteler. Telaşla lokantadan içeri giren Alaaddin adındaki genci gören İhsan adamda bir gariplik olduğunu anlar. Genç adam masalarına gelip söze başlamadan İhsan adamı hemen inceler ve adamın zevk ve eğlenceye düşkün biri olduğu ancak maddi imkânının yeterli olmadığı kanaatine varır. İhsan hemen adamın kolundaki boya lekesine dikkat kesilir. Adam uşağının boyadığı bahçe kapısına telaşla çarptığını söyler. İhsan adamı dinlerken Server Bedi de dikkat kesilir ve adamın işsiz, güçsüz tembel, zevke düşkün biri olduğu fikrine varır. Göztepe'de felçli babasına bakan hizmetçinin hırsızlık yaptığını ve karakola bilgi verdiğini ancak onların bu hırsızlığı çözemeyeceğini düşünerek İhsan'a geldiğini söyler. Alaaddin Bey, ertesi gün İhsan'la birlikte Göztepe'deki köşke gidip tahkikata başlar. İlk olarak besleme kızın odasına geçer ve Alaaddin Bey'i evden uzaklaştırmak için Kadıköy'e fotoğraf işi için yollar. Hemen evin gizli yerini bulur ve Alaaddin Bey'in dönmesini bekler. Adam geldiğinde Kartal İhsan hizmetçinin bu evde öldürülmüş olduğunu söyler. İhsan bunu bilerek Alaaddin Bey'e söyler, bu sayede onun telaşla hata yapmasını ister. Onun cesedi mahzenden çıkaracağını biliyordur ve planı hazırlar. Akşam köşke gittiklerinde Alaaddin'i kızın cesedini kucaklamış çıkartırken yakalarlar. Artık Alaaddin yakalanmıştır ve sakince teslim olur. Sonra polisler gelip cesedi alırlar ve çalınan paralar Alaaddin'in odasında bulunur.

3.3.7.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan bütün ana ve yardımcı karakterler; Alaaddin Bey, uşak, genç hizmetçi, Ahmet Şakir Bey, Kartal İhsan ve Server Bedi şeklinde sıralanmaktadır. Polisiye

hikâyelerde tipik suçlu karakterlerden birini de babasının servetine konmak isteyen serseri hayat yaşayan evlatlar oluşturmaktadır. Bu hikâyenin suç kurgusu da serseri gencin babasının parasını hilelerle ele geçirmesi ekseninde gelişmektedir.

3.3.7.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Hikâye suçlu kim sorusu etrafında şekillenmiştir ve kim yaptı türünün özelliklerini barındırır. Çete suçu yerine babasının parasını ele geçirmek isteyen genç delikanlının işlediği cinayet ele alınmıştır. Hikâyenin başlangıcında diğer hikâyelerde olduğu gibi Server Bedi, İhsan hakkında yine çeşitli bilgiler verir. Bu bilgilerden biri de İhsan'ın kendisine ödül verilmesinden, bunun teklif edilmesinden bile nefret etmesi ve öfkelenmesidir: “Meşhur polis hafiyesi havai eğlencelerden hoşlanan hafifmeşrep bir adam değildir, vazifesine şiddetle merbut, hayatının her saatinde çalışmaktan zevk alır” (Safa, 2019, s. 153). Hikâye asıl suçlu olan gencin İhsan'a gelerek yardım istemesi ile başlar:

Amiyane tabiriyle ocağınıza düştüm İhsan Bey! Bana bu iki bin altınımın ne kadarını bulursanız yarısı sizin yarısı benim!
Kartal yüzünü buruşturarak muhababını açıkça tersledi:
-Bana böyle mükâfatlar vaat etmeye lüzum yoktur. Siz yalnız adresinizi veriniz, yarın sabah evinize tahkikata gelirim. Bu kadar (Safa, 2019, s. 157).

Olay yerine geldiğinde Kartal İhsan, ona yardım için gencin aslında suçlu olduğunu hemen anlar ve bu karara nasıl vardığını Server Bedi'ye açıklar. Kartal İhsan'ın insanın vücut dilini çok doğru okuyabilmesi suçluyu hemen tespit edebilmesine olanak tanır. Öncelikle gencin kendilerine yalan söylediğini düşünür ve tavırlarından sefih bir hayattan hoşlandığını, o nedenle katil olabileceğini yine onun davranışlarından anlar:

-Sen roman ve hikâye yazmakla ömrünü geçirir bir insansın. Bu genç hakkında ne düşünüyorsun?
-Bu genç... İşsiz, havai meşrep, biraz cahil ve sevimli bir genç fikrini veriyor
-Bu genç bir yalancıdır! Yalan söylemeye alışkın ve hile yapmaya müsait bir tabiatı vardır (Safa, 2019, s. 157).

Kartal İhsan anlattıklarının dışında olay yerinde ipuçları arar ve hizmetçi kızın yatak odasında çok sayıda ipucuna ulaşır. Bu, Kartal İhsan'ın şahsına özgü bir durum olup bu işteki ilmî birikim ve yeteneğine bağlıdır:

“-Emin olunuz ki, dedim, bir gazeteyi okuyan adam beyaz kâğıttan nasıl birtakım haberler alırsa, Kartal İhsan da yatak çarşafının beyaz zeminine bakarak öyle izler keşfeder. Dostumun bu kabiliyeti muhayyirülükoldür” (Safa, 2019, s. 162).

“-Bir kadın yatağında birçok fizyolojik alaim görünür. Bunları anlamak bizim meslek erbabı

için kolaydır” (Safa, 2019, s. 169).

Bu hikâyede *Kartal Pençesi*’nde olduğu gibi suçlu kendi ayağı ile Kartal İhsan’a gelip olayı anlatır ve yardım ister. Amacı hedef şaşırtmaktır: “-Münevver bedhahların çoğu böyledir. Zabıtayı şaşırtmak isterler. Bu delikanlının da bütün maksatları zabıtayı şaşırtmaktır” (Safa, 2019, s. 169). Kitabın ilk macerasında olduğu gibi bu olayda da suçlu ile konuşur konuşmaz, daha hiçbir inceleme yapmadan Kartal İhsan gerçekleri anlar. Ayrıca, Kartal İhsan’ın *Boğuk Ses* hikâyesi de bu hikâyeye benzemektedir ve polisliyelerde sıkça rastlanan zengin baba ve o zenginliği ele geçirmeye çalışan genç klişesi bu hikâyede de net bir şekilde okuyucuya sunulmuştur. Server Bedi’nin okuyucuya suçluyu hemen açıklaması dışında hikâye suçlu kim sorusu etrafında şekillenmiş kim yaptı türünün özelliklerini barındırmaktadır.

3.3.8. Altı Parmaklı El

Hikâyenin adı, suçlunun altıparmaklı olmasından gelmektedir. Hikâyenin konusu, altıparmaklı bir hırsızın soygun amaçlı gittiği evde işlediği vahşi cinayet, bu sırada düşürdüğü sigara tabakası yüzünden Kartal İhsan tarafından yakalanması üzerine kurgulanmıştır.

3.3.8.1. Özet

Cani ruhlu suçlu, olayın geçtiği evdeki herkesi ve bekçiyi öldürmüştür. Hikâye, İhsan’ın telefonunun çalması ve polis müdürünün telaşla yardım istemesi ile başlar. İhsan karakola gittiğinde müdür olayı anlatır: Gece İshak Paşa muhitinde siyah mantolu bir adam Doktor Refik Paşa’nın evine girip iki hizmetçi, üç çocuk ve Refik Paşa’nın eşini canice öldürür. Komşular çılgınlara koştığında katil çoktan evdeki değerli eşyaları alarak kaçmış ve kaçarken arka mahalledeki bekçiyi de öldürmüştür. İhsan buna benzer bir olayın Üsküdar’da daha önce de işlendiğini anımsar ve müdüre ipuçlarını sorar. Müdür sadece çocukların odasında bir tütün tabakası bulunduğunu söyler. İhsan tabakayı inceler ve cani katil hakkında bazı fikirler edinir. Tabakadaki “H.U.” kısaltmasından hapisneden yeni çıkmış biri olduğu kanısına varır. Ayrıca sigara sarışından özensiz ve altıparmaklı olduğunu anlar. Kartal İhsan müdürden üç gün ister ve olay yerinden ayrılır. Hemen Server Bedi’yi arayıp eve gelmesini ister. Birlikte kılık değiştirip doktor ve yardımcısı olarak hapisnedenin yolunu tutarlar. Tabakayı yapan mahpus İbrahim bunu tuhafiyeci Remzi Bey’e yapıp verdiğini söyler. Kıskançlık sonucu karısını öldürüp hapse düşen Remzi Bey dört ay önce hapisneden

çıkıştır. Remzi Bey'in dükkânına gidip tabakayı sorarlar, o da uşağı Ahmet'e hediye ettiğini söyler. Ahmet ise tavuk pazarında tavla oyununda bir adama kaybettiğini ve tabakayı ona verdiğini açıklar. Bunun üzerine deniz askeri kılığına girip Ahmet'in söylediği kahveye giderler. Altıparmaklı adam oradadır ve tabakayı görünce hiddetle kendisine ait olduğunu söyler ve İhsan ile kavga eder. Kahvedekiler bu kavgalara alışık olduğu için herkes seyreder. Adam bıçakla saldıracak iken İhsan kısıvrak adamı yakalar ve oradakilere "Ben Kartal İhsan" der ve herkes taş heykeller gibi olduğu yerde kalır. İhsan, Server Bedi'den polis çağırmasını ister ve adam yakalanır. Polis müdürü İhsan'a madalya vermek ister ancak o mütevazılığından ödün vermez.

3.3.8.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler Doktor Refik Paşa, hizmetçiler, hapishane müdürü, başgardıyan, Üsküdarlı İbrahim, tuhafiyeci Remzi Bey, uşak Ahmet, Rum adamdır. Bu polisiyede suçlu yani hırsız ve katil altıparmaklı ele sahip adamdır. Hikâyenin araştırmasını ve olayları çözüme kavuşturmasını Kartal İhsan temsil eder. Suçun çözümü polis memuru Kartal İhsan'a bırakılmıştır ve o da sadık dostu Server Bedi ile ipuçlarını toplayarak suçluyu yakalar.

3.3.8.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Hikâye sürprizlerle dolu heyecan türünü yansıtan özelliklere sahiptir. Serinin bu hikâyesinde suç; canı bir hırsızın hem soygun hem de cinayet işlemesidir. Suçlunun yakalanması ve hırsızlık olayının gün yüzüne çıkarılması için Kartal İhsan'dan yardım istenilir. Kartal İhsan telefonla aranır ve olaylar başlar: "Kartal İhsan telefonu kapadıktan sonra yıkandı, giyindi, kahvaltısı etti ve motosikletine atlayarak polis müdüriyetine geldi" (Safa, 2019, s. 177).

Polis müdürü heyecana düşerek dedi ki:

-Vak'a mahalline gittim. Dehşet! Dehşet! Her yerde kan nehirleri akıyor! Bütün bir ev halkını katleden bir canı gördünüz mü?

Kartal İhsan tecrübede bir insan vakarıyla başını sallayarak:

-Vardır, ama pek nadirdir. 318 tarihinde Üsküdar'da böyle bir cinayet olmuştu (Safa, 2019, s. 178).

Kıvrak zekâsı ile ün kazanmış olan Kartal İhsan olay yerindeki sigara tabakasını inceler, sonrasında Server Bedi'yi yanına alıp olayı çözmeye giderler ve kılık değiştirerek hapishaneye oradan da Tavuk Pazarı kahvesine giderler. Kartal İhsan tıpkı batılı meslektaşları gibi ilme, felsefeye, en önemlisi incelemeye dayanarak olayları çözer: "Canı müthiş bir esrarkeştir. Hem o derecedir ki toksinomani illetine uğramıştır. Katilin sol eli

altıparmaklır” (Safa, 2019, s. 180).

Server Bedi ile Kartal İhsan suçluyu yakalarlar ve polis müdürü dâhil herkes tarafından takdir edilirler: “Bu vak’a üzerine polis müdürü Kartal’a bir madalya verdirmek istedi ise de böyle adi gösterişlerden hoşlanmayan kıymetli arkadaşım:-Sizin teveccühünüz bana kâfidir, demekle iktifa etti” (Safa, 2019, s. 193).

Hikâyede entrik unsuru besleyen bir tabakadan onun hapisshaneden çıkan birine ait olduğunun ve ayrıca o kişinin de altıparmaklı olduğunun keşfidir. Cinayetleri gerçekleştiren ve suçu işleyen bir kişidir ve toplu işlenen bir cinayet söz konusudur. Kartal İhsan’ın her hikâyesinde olduğu gibi burada da Server Bedi ile suçluları bulma sürecinde polisiyenin entrika unsuru olan kılık değiştirmeye başvurulmuştur. Bu hikâye Todorov ve Osmanlı-Türk polisiyesinde yer alan heyecan türüne yaklaşmaktadır. Özellikle, suçluları yakalama sürecinin ön planda olduğu hikâyede dedektif ve yardımcısı tehlikeler atlatarak hedeflerine ulaşmaktadırlar.

3.3.9. Tekinsiz Ev

Hikâye; kapalı bir evin içindeki eşyaların kaybolmasını olağanüstü varlıklara dayandıranlara karşı Kartal İhsan’ın dostu Server Bedi ile eve gidip tahkikat yapması ve elde edilen ipuçları sayesinde hırsızlığı açığa çıkarması üzerinden kurgulanmıştır.

3.3.9.1. Özet

Fatih’teki konakta eski yargıçlardan Ayetullah Efendi oturmaktadır. Konakta sürekli antika eşyalar kaybolmakta ancak olayın nasıl gerçekleştiği bir türlü çözülememektedir. Hırsızlık olunca ilk akla gelen İhsan’dır ve bu sefer polis müdürü ve konağın sahibi, Kartal İhsan’ı olayı çözmesi için davet ederler. Herkesin düşüncesi konaktaki olayların cinler, periler tarafından yapıldığı yönündedir. Ancak İhsan açıklanamayan hiçbir şeyin olamayacağını söyler ve muhakkak dikkatli inceleme ile olayın çözüleceğine inanır. Mehmet Rıza ile Cingöz Recai’yi örnek göstererek yetenekli polis hafiyelerinin cin, peri masalları ile uğraşmayacağını söyler. Server Bedi ve Kartal İhsan birlikte konağa giderler ve hızlıca konağı gezmeye başlarlar. Odadan beş halı, porselen saksı ve birçok antika çalınmıştır. Ev sahibi korkudan ev ahalisi ile bir odada toplu kaldıklarını doğaüstü bir olaydan kuşkulandıklarını söyler. Çalınan halının zeminini inceleyen İhsan evde tamirat yapıp

yapılmadığını sorar ve ev sahibi hamam tarafını gösterir. Hamamın uzun süredir kullanılmadığı söylenmesine rağmen İhsan tuğlaları kaldırıp hırsızların buradan girdiğini tespit eder. İhsan'ın tespitleri karşısında ev sahibi hayranlığını gizlemez ve İhsan'ın ellerini sıkarak. İhsan Server Bedi'ye dönüp birkaç gece konakta uykusuz kalacaklarını söyler ve çubuğunu yakar. Planı duyan çete üyeleri akşam karanlığından faydalanıp İhsan ve Server Bedi'yi tuzağa düşürüp yakalarlar. Çete üyeleri Kartal İhsan'ı tanıdıklarından onları burada öldürmeyip kendi mekânlarına götüreceklerini söylerler. İhsan boğa kadar güçlü ve zeki olduğu için bir yolunu bulup kurtulur ve Server Bedi'yi de kurtarır. Server Bedi hızla Fatih polis karakoluna gider ve polisleri alıp gelir. Sonrasında çete üyeleri kısıkvrak yakalanır ve vaka çözülür.

3.3.9.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan bütün ana ve yardımcı karakterler; hırsız İbrahim, Hasan, Mahmut, Ayetullah Efendi, polis müdürü, ev halkı, Kartal İhsan ve Server Bedi şeklinde sıralanmaktadır. Hikâyenin başkarakterleri Kartal İhsan ve onun sadık dostu, yardımcısı Server Bedi'dir.

3.3.9.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Klasik Kartal İhsan serilerinde olduğu gibi bu hikâyede de önce İhsan'a ulaşıp yardım istenir ve olayların gelişme süreci başlar. Hikâyede cin, peri durumu anlatılırken İhsan bunlara itibar etmez ve Cingöz Recai'ye gönderme yapar. Bu tür muhabbetler Kartal İhsan tarafından hoş karşılanmadığı için hemen olay yerini incelemek ister:

-Ne diyorsun hazret? Cin peri hikâyelerine inanacağım geliyor?
-Bugünün hırsızları yanında cin peri kaç para eder? Mehmet Rıza'yı senelerce uğraştıran Cingöz Recai'yi unutuyor musun? Bu herif bir cinden başka neydi? Kartal İhsan boş muaşeret sözleriyle vakit kaybetmekten hoşlanan bir adam olmadığı için konağı süratle gezmek istedi (Safa, 2019, s. 197, 198).

Araştırmalar evin yanındaki hamamdan hırsızların eve girdiğini ve buradan hırsızlığı yürüttüklerini göstermektedir. Kartal İhsan olay yerinde incelemeler yaptıktan sonra evin yanındaki hamamın kilit rol oynadığını anlar. Hamamda keşif sırasında tuzağa düşürülen Kartal İhsan ve Server Bedi, Kartal İhsan'ın zekâsı ve gücü sayesinde kurtulurlar. Sonrasında Server Bedi ve İhsan birlikte hırsızları ele geçirirler: “Kartal bir boğa kadar kuvvetlidir. Ama bu kalın gemici iplerini sökecek kuvvet hangi insanda vardır? Hatta buna muktedir olsa bile şu azılı haydutlarla kim uğraşabilir?” (Safa, 2019, s. 212). “Kartal kolunun

pazusunu iftiharla sıkarak yukarı kaldırdı ve ilave etti: -Eee... Evelallah bu pazu tenekeden değildir, çeliktir, çelik!” (Safa, 2019, s. 216).

Kartal İhsan’ın Maceraları içerisinde suçlular tarafından tuzağa düşürüldüğü tek hikâye *Tekinsiz Ev* hikâyesidir. Başkahramanın ön planda olması, yaşanan birçok olayın onun etrafında gelişmesi *Tekinsiz Ev*’i klasik polisiyenin alt türü olan heyecan türüne yaklaştırmaktadır. Kartal İhsan ve Server Bedi’nin suçlular tarafından tehlikeye sokulması, onların tuzaktan kurtulması gibi durumlar hikâyeyi heyecan öğeleri ile zenginleştirmiştir.

3.3.10. Kızıl Çeneli Baş

Polisiye hikâyelerde dedektif, olayın merkezinde yer alır ve araştırma yapma, analitik düşünme, suçları çözme yetenekleri ile tanınır. Kartal İhsan da bu yeteneklerini başarılı bir şekilde kullanabilen yerli bir Sherlock Holmes olarak okuyucuya sunulmaktadır. Hikâye, cimri amcasının mirasını almak için amcasını korkutarak öldürmeye çalışan gencin, Kartal İhsan tarafından yakalanması üzerinden kurgulanmıştır.

3.3.10.1. Özet

Cin ve perilerin dâhil olduğu bu hikâyede kardeşinin oğlu tarafından doğüstü olaylarla korkutulup kalp krizinden ölmesi planlanan bir amca vardır. Fatih’te bir evde yaşayan Salih Efendi ve hizmetçisi Ayşe Kadın evde doğüstü olaylar olduğunu düşünmektedirler. Salih Efendi oldukça zengin ama bir o kadar da cimri biridir ve onca zenginliğinin içinde akrabalarına yardım etmez. Salih Efendi evde bir gece uykusundan tıkrıtlar duyarak uyanır ve korku ile yatağına geri döner, sabah hizmetçiye durumu anlatır. Ayşe Kadın cinler, periler deyip Salih Efendi’yi uyarır. Bunun üzerine Salih Efendi karakola gider ve orada ona Kartal İhsan’ın olayı çözeceği söylenir. Salih Efendi İhsan’ın evine gidip yardım ister ve İhsan olaya dâhil olur. Server Bedi ile birlikte eve gider ve soruşturmaya başlar. İhsan akrabalarını sorar ve Hüseyin Rıza adlı yeğenin varlığını öğrenir. Yeğen fosforlu ışıklı maskelerle korkutucu bir yaratık gibi görünüp Salih Efendi’yi korkutur. Korku ile kalp krizi geçirip ölmesini düşünen Hüseyin Rıza aslında çaresizlikten ve parasızlıktan bu yola başvurmuştur. İhsan yeğenin çalıştığı yere gidip olayı aydınlatmaya çalışır ve eve girilen gün Hüseyin Rıza’nın izinli olduğunu öğrenir. Sonrasında Hüseyin Rıza’yı takip eder ve onu iş üzerinde iken yakalar. Durumu Salih Efendi’ye haber verdikten sonra Hüseyin Rıza’yı polislerle vermez. Salih Efendi’ye çaresizlikten bu işe kalkıştığını söyler ve yeğenini affetmesini ister.

Bu duruma üzülen Salih Efendi yeğenini affettikten sonra Server Bedi ve İhsan’a birer kahve ikram eder. İhsan sonrasında bu iki adamın gayet iyi anlaştığı haberini alır ve yaptığından gurur duyar.

3.3.10.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan bütün ana ve yardımcı karakterler; Salih Efendi, hizmetçi Ayşe Kadın, yeğen Hüseyin Rıza, Kartal İhsan ve Server Bedi şeklinde sıralanmaktadır. Hikâyenin yine başkarakterleri Kartal İhsan ve onun sadık dostu, yardımcısı Server Bedi’dir.

3.3.10.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Olay kurgusunda önce olayın gelişmesi işlenir ve sonrasında İhsan’dan yardım istenir. Kurgu diğer hikâyelerde olduğu gibi Server Bedi ve İhsan’ın olay yerinde izler araması ve bulunan ipuçlarına göre suçluyu yakalaması üzerine gelişmektedir. Başlangıçta yaşananlar cin, peri ile açıklansa da İhsan bunlara itibar etmez ve araştırmasını bildiği usullerle gerçekleştirir: “Artık bu asırda cine, periye kim inanır? Bunlar eskiden cahil halkın itikat ettiği şeylerdi” (Safa, 2019, s. 219). “Karakoldan Salih Efendi’ye dediler ki: -Aman git meşhur polis hafiyesi Kartal İhsan’a bunu anlat... O seni müşkülattan kurtaracak yegâne adamdır” (Safa, 2019, s. 223).

Kartal İhsan bu adama yardım etmek için söz verir ve akrabası hakkında bilgi toplar. Sonrasında Kartal İhsan adamın söylediklerine göre yeğeni şüpheli olarak hafızasına kazır. İhsan, ipuçlarından hareketle bu yeğenin peşine düşer ve olayı aydınlatmaya çalışır. “-Haydi, gidiniz ve merak etmeyiniz. Yakında kızıl çeneli başın da sizin, benim gibi etli kemikli insandan başka bir şey olmadığını göreceksiniz” (Safa, 2019, s. 226). Şüphelerinde haklı çıkan Kartal İhsan adamın yeğenini yakalar ama onun hâline de acır ve adamı sakinleştirir:

Kartal İhsan Salih Efendi’ye dedi ki:

-Bu adam şüphesiz mücrimdir ve kanun nazarında da mücazata layıktır. Fakat bu fenalığı insana yaptıran ihtiyaçtır. İhtimal ki yalnız garsonlukla geçinemiyor. Eğer Hüseyin pişman olduğunu bize temin ederse, sen de itiraz etmeyeceksin ve eskisi gibi kardeşinin oğlunu besleyeceksin (Safa, 2019, s. 237).

Cin ve perilerin dâhil olduğu bu hikâye suçlu kim sorusu etrafında şekillenmiş olup kim yaptı türünün özelliklerini de sergiler. Kartal İhsan’ın suçluya karşı bağışlayıcı olduğu tek hikâyedir. Ev sahibine durumu anlatıp onu suçluyu affetmesi konusunda ikna eder. *Kızıl Çeneli Baş* suçlu kim sorusu etrafında şekillenmiş kim yaptı türünün özelliklerini

barındırmakla birlikte, polisiyede yer almayan cin, peri durumlarını hikâye ele almış olsa da Server Bedi polis hafiyesi Kartal İhsan'ın akılcı çözümlere odaklanması ile bu olağanüstülüğü hikâyede kısa sürede çözüme kavuşturmuştur. Ayrıca, Knox ve Chandler belirledikleri kurallarda doğaüstü/fantastik ve olağandışı öğelerin kullanılmamasını belirtmişlerdir. Aynı zamanda Todorov'un beşinci kuralında da 'suçun işlenmesi, tahkikatı ve çözümlemesinde fantastik öğelere yer verilmemeli, mantık dışına çıkılmamalıdır' ifadesi yer almaktadır. Bu kurallara göre *Tekinsiz Ev* ve *Kızıl Çeneli Baş* hikâyeleri başta olmak üzere seçilen bütün hikâyelerde polisiyenin hem dedektif hem de suçlular tarafından uygulanmıştır.

3.4. Cingöz Recai Serileri

Peyami Safa, Server Bedi takma adıyla 1924'ten 1960'a kadar Cingöz Recai'nin başkahraman olduğu polisiye türde bir seri yazmıştır. Peyami Safa'nın Cingöz Recai serisi, Türkçede polisiye tür açısından en uzun süreli yayımlanan eser olmuştur. Neredeyse her dönemde her yaşta okuyucunun ilgisini kazanmıştır, Cingöz Recai'nin maceraları günümüzde de ilgiyle okunmaktadır. Bir Arsene Lupin taklidi olan Cingöz Recai; sevimliliği, adını haklı çıkartan kurnazlığıyla 100 yıldır, her nesilden okuyucunun ilgisini çeken ve etkileyen bir karakter olmuştur. Cingöz Recai ile Mehmet Rıza arasındaki mücadele etrafında şekillenen seri, sürekli heyecan ögesi barındıran, sürprizler içeren bir yapı üzerine kurulmuştur.

Peyami Safa, Cingöz Recai'nin başkahraman olduğu eserleri Server Bedi takma adıyla kaleme almıştır (Kaledibi ve Karapınar, 2019, s. 314). On öyküden oluşan ilk Cingöz Recai serisi Cingöz Recai'nin Harikûlade Sergüzeştleri adıyla 1924 yılında yayımlanmıştır (Şahin, 2015, s. 104). 1925 yılında Cingöz Recai Kibar Serseri adıyla ikinci seri yayımlanır (Şahin, 2022, s. 148). Cingöz Recai'nin maceralarını konu edinen eserler dikkate alındığında hepsinin yaklaşık olarak aynı şablona uygun olarak kaleme alındıkları fark edilir. Bu şablonu genel olarak tanımlamak gerekirse; anlatı, Cingöz Recai'nin yaptığı bir hırsızlıkla başlar. Cingöz Recai'nin ezeli rakibi polis hafiyesi Mehmet Rıza, aldığı ihbar üzerine olayı çözmek için harekete geçer. Olayın yapılış biçiminden hırsızlığın sorumlusunun Cingöz Recai olduğunu anlar. Onu yakalamak için zekice bir tuzak kurar fakat Cingöz Recai tam yakalanmak üzereyken bu tuzaktan kurtulmayı başarır, anlatının sonunda da Mehmet Rıza'ya olayı nasıl yaptığını anlatan bir not gönderir veya telefon eder. Cingöz ile Mehmet

Rıza arasındaki mücadele, amansızdır ve sürprizlerle doludur. Bu durum eseri okuyanın ilgi ve heyecanını artırır, esere karşı sürekli uyanık olmasını sağlar. Mehmet Rıza, Cingöz'ü yakaladığını sandığı her durumda hayal kırıklığına uğrar (Canbek, 2017, s. 76, Şahin, 2011, s. 1831).

Cingöz Recai, zengin bir ailenin mensubu olarak dünyaya gelen, iyi bir eğitim alan, Amerika'da uzun süre kaldıktan sonra yurda döndüğünde hırsızlıklarına başlayan ve peşindeki polis Mehmet Rıza'yı her defasında alt etmeyi başaran, kendisini zenginden alıp fakire veren Arsen Lüpen misali bir 'kibar hırsız' olarak nitelendirir. "Ancak Cingöz sadece Arsen Lüpen misali bir hırsız değildir, o aynı zamanda Sherlock Holmes'den de birçok özellikler almıştır" (Şahin, 2011, s. 1833).

Cingöz, eserlerde gerçek görünen hayalî bir kahramandır. Başarılarının, daima kişilik özelliklerine ve yeteneklerine dayandırılarak verilmesi, gerçek görünmesini sağlayan önemli faktörlerden biridir, denilebilir. Cingöz Recai, bilgi yönünden çok donanımlı bir kahramandır. Cingöz Recai; yakışıklı, kurnaz, cesur, soğukkanlı, zarif, tahsilli, görgülü, cömert ve kibar bir karakterdir. Özellikle, kadınları etkileme, halkın desteğini alma ve halkın hayranlığını kazanma Cingöz Recai'nin başarısının sırrıdır (Altunbay, 2021, s. 115). Maceralarında helal para kazanmış kimselere dokunmaz, haksız yolla servet sahibi olmuş kimselerden hile ile para çalar, elde ettiklerini muhtaçlara dağıtır. Her macerasında seçtiği kurbanlar benzer yaşam tarzına sahip insanlar olup, bunlar, yabancı zenginlerden, İstanbul'un zengin tüccarlarından, zengin kadınlardan, cimrilere, katillerden ve hırsızlardan oluşmaktadır (Altunbay, 2021, s. 121). Bilindiği gibi Cingöz Recai, bin bir kılığa girip istediği zaman, istediği yerde hiç tanınmadan, asla şüphe çekmeden işlerini halleden bir kahramandır. Yanında her zaman kıyafet değiştirmesine yarayan küçük makyaj çantası taşır ve dilenciden hamala, garsondan Amerikalı zengin tüccara istediği her kimliğe bürünür (Bal vd., 2021, s. 165). Kadının güzeline, mülkün kıymetlisine ve her tür nesnede kaliteye düşkündür. Birden çok yabancı dil bilir, hatta başkalarının yanında anlaşılmasın diye sevgiliyle İngilizce konuşur. Zekidir, dikkatlidir, esprili, çeviktir, akılcı ve sağduyuludur. Her konuda fikir sahibidir. Cingöz'ün bu mesleği seçmesinin nedeni macerayı ve heyecanı sevmesidir. Cingöz Recai'nin bir başka özelliği de kleptomani, yani çalma hastası olmasıdır (Kutlu, 2021, s. 87). Bu hastalığa yakalanan kişiler çalmadan duramazlar, çalmak onlar için bir anlamda yaşam biçimi hâline gelmiştir.

Cingöz Recai, hırsızlıklarını gerçekleştirirken kesinlikle cinayet işlemez. Toplam on altı kitapta sadece bir defa öldürme olayıyla karşılaşılır. Cingöz, bu cinayeti de hem kendi canını

hem de polis şefi Mehmet Rıza'nın canını korumak için gerçekleştirir. İşkenceye başvurmaz. Bütün hırsızlıkları teşkilâtının ve kendisinin disiplinli ve plânlı çalışmaları sayesinde başarıyla sonuçlandırır. Cingöz Recai'nin zıt ruh hâllerini bünyesinde barındıran bir yapısı vardır. En güç durumlarda bile şaka yapabilen, alaycı bir kişiliğe sahiptir. Ünü Avrupa'ya da yayılmıştır. İnsan psikolojisinden çok iyi anlar. Kendi ruh hâline has davranış şekilleri gösterir (Yiğit, 2005, s. 113).

Cingöz Recai öykülerinin bir önemli özelliği de 1920'li yılların İstanbul'unu bütün renkleriyle aksettirmesidir. Server Bedi'nin Cingöz Recai'si İstanbul'un her semtinde mekânı olan bir kahramandır. Bir bakarsınız Eyüp'te zengin ve iyiliksever bir emekli hayatı yaşar; bir bakarsınız Ayaspaşa veya Şişli'de dönemin en şık apartmanlarında bir Amerikalı centilmen olarak boy gösterir; bir bakarsınız Sarıyer'de eski bir köşkte yaşayan bir Abdülhamid dönemi paşazadesidir (Üyepazarcı, 2016, s. 62). Peyami Safa'nın 1924'te kaleme aldığı Cingöz Recai'nin Harikûlade Sergüzeştleri serisini 1925'teki Cingöz Recai Kibar Serseri serisi izler. 1928'de Yeni Cingöz'ün Maceraları ve Sherlock Holmes'e Karşı Cingöz Recai serileri çıkar.

3.4.1. Cingöz Recai'nin Harikûlade Sergüzeştleri

On öyküden oluşan ilk Cingöz Recai serisi Cingöz Recai'nin Harikûlade Sergüzeştleri adıyla 1924 yılında yayımlanmıştır. Bu seride 1. *Cingöz'ün Kız Kaçırması* 2. *Nazar Boncuğu* 3. *Kasa Başında* 4. *Anadolukavağı'nda Cinayet* 5. *Elmaslar İçinde* 6. *Kanlıca Vak'ası* 7. *Kumaş Parçası* 8. *Yangın Yerinde* 9. *Cingöz Tehlikede* 10. *Cingöz Kafeste* öyküleri vardır.

3.4.1.1. Cingöz'ün Kız Kaçırması

Kitabın ilk hikâyesi olan *Cingöz'ün Kız Kaçırması*'nda, Cingöz'ün zengin bir doktor olan Ahmet Nafiz Bey'i kızı Perihan'ı kaçırarak soymaya çalışması ve olayı çözmesi için Mehmet Rıza'ya başvurması, Cingöz'ün kılık değiştirme yöntemiyle Mehmet Rıza'yı atlatması üzerine kurulmuştur.

3.4.1.1.1. Özet

Doktor Nazif Bey'in köşkünden kızı Perihan, hizmetçileri Marika ile üzüm bağında dolaşırken kaçırlır. Yaşanılan bu olay derhal karakola bildirilir. Mehmet Rıza görevi

üstlenir, olayı açıklığa kavuşturmak için köşke gelir ve soruşturmaya başlar. Bu sırada Perihan, Cingöz Recai ve adamları tarafından önce bir otomobile sonra da bir motora bindirilir. Perihan'a ailesine iyi olduğu ama kendisini kurtarmalarını istediği bir telgraf yazdırılır ve telgraf Nazif Bey'in köşküne Cingöz Recai'nin yardımcısı Halit tarafından iletilir. Perihan, yaşadığı köşk kadar ihtişamlı olan Cingöz Recai'nin köşküne götürülür. Burada Perihan'a kendisi hakkında bilgi veren Recai; akli, zekâsı ve yakışıklılığı ile onu etkiler. Gecenin geç saatlerine kadar birlikte vakit geçirirler. Sabah ise Recai'nin isteğiyle bir mektup yazan Perihan babasından beş bin lira ister ayrıca parayı yalnız olarak bir tren istasyonuna getirmesini de ekler. Ertesi gün Mehmet Rıza, yanında üç memuru ve Nazif Bey ile Haydarpaşa İstasyonu'na giderler. Mehmet Rıza, Nazif Bey'e yapması gerekenleri anlatır. Trende oturan Nazif Bey'in yanına Cingöz gelir, kendisinden beş bin lirayı alır, telaşa kapılan Nazif Bey camdan Mehmet Rıza'ya seslenir. Koşarak gelirler ama kapı kapalı olduğu için içeri giremezler. Cingöz kılık değiştirerek diğer lokomotifte geçer ve oradan kimseye hissettirmeden kaçır.

3.4.1.1.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler Doktor Ahmet Nafiz Bey, eşi Melahat Hanım, kız kardeşi Hacer Hanım, Nafiz Bey'in kızı Perihan, Cingöz Recai, Cingöz'ün yardımcısı Halit ve polis memuru Mehmet Rıza'dır.

3.4.1.1.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Bu hikâyede suç; Nafiz Bey'in geçmişinde babasının haram yolla kazandığı paraların çalınmasına dayanmaktadır. Suçu Cingöz Recai adamları ile birlikte organize eder ve bu yolda bir planla evin kızını kaçırır.

Nafiz Bey, Melahat Hanım, Hacer Hanım hizmetçinin telaşla, koşa koşa geldiğini görmüşlerdi.

-Ne var Marika?

Genç Rum kızı, karanlıkta parlayan gözlerini açarak mırıldandı:

-Perihan Hanım'ı arıyorum.

-Ne...

-Hiçbir yerde bulamadım. Bağa gitmiştik, bana dedi ki makas al gel... Gittim... Yok orada...

Hiçbir yerde yok (Safa, 2019, s. 30).

Suçlunun yakalanması ve hırsızlık olayının aydınlatılması için Mehmet Rıza'dan yardım istenilir. Mehmet Rıza kız kaçırma olayını sorgularken zekâsı sayesinde bu olayın basit bir kız kaçırma olmadığını kavrar ve sonrasında köşkte başlayıp Cingöz'ü yakalamaya kadar

uzanan bir kovalamaca konu edilir: “Karakola müracaat edildi, komiser muavini, polisler geldiler, bağda, köşkte uzun arama yaptılar, hiçbir iz bulamadılar. Müdür-i umumi bu meselenin tahkikini Serhafiye Mehmet Rıza’ya havale etti, gazeteler esrarengiz bir gaybubet başlığında kıyameti koparmaya başladılar” (Safa, 2019, s. 30).

Klasik Cingöz hikâyelerinde olduğu gibi bu hikâyede de Cingöz kadınlar üstündeki etkisini kullanarak planını tatbik eder ve kızın aklını başından alarak babası ile ilgili gerçekleri anlatır, sonrasında kıza bir mektup yazdırır:

-Çocukluk etmeyiniz Perihan Hanım. Ağlamayınız. Vakıa biraz sinirlendiniz, hakkınız var, fakat... Şimdi... Şu kâğıdı alınız... Validenize, pederinize birkaç satır yazı yazınız... Derhal göndereceğim.
Anneciğim, babacığım;
Beni haberim olmadan kaçırdılar. Fakat hayatıma dokunmuyorlar. Meraklanmayınız. Zabıtaya haber veriniz, beni kurtarınız (Safa, 2019, s. 35).

Hikâyenin entrik unsurlarının ilk görüldüğü yer Cingöz’ün kıza kendini tanıttığı ve planını anlattığı bu bölümdür. Bu bölüm aynı zamanda suçun çözümlendiği kısımdır. Klasik entrika kurgusunda eve bir adamını sokan Cingöz Recai özellikle yardımcılarını kadınlardan seçmektedir, bu hikâyede de bir Rum kızı olan Marika evin hizmetçisi olarak köşke yerleştirilmiştir: “-Hem ben bu planı aylarca evvel kurdum. Marika’yı sizin köşke hizmetçi diye soktum zaten Rum kızları bu işlerde çok pişkinler. Şimdi yarın sabaha hazırlanmak lazım ve artık pederinizden parayı alırım” (Safa, 2019, s. 49).

Mehmet Rıza kızın babasına yazmış olduğu mektubu inceledikten sonra zekâsının onu yanıltmadığını anlamıştır. Mektupta istenilen yerde polislerle birlikte pusuda bekleyen Mehmet Rıza hırsız ele geçirmeyi planlamıştır. Ancak hikâye boyunca kaçırılan kıza nazik ve kibar davranan Cingöz Recai kılık değiştirerek istediği parayı alıp kimseye hissettirmeden polislerin ve Mehmet Rıza’nın elinden kaçmayı başarır: “-Hiç zahmet etme Rıza Bey! Kapı kilitlidir, içeri giremezsin başka zaman görüşürüz!” (Safa, 2019, s. 53).

Cingöz’ün Kız Kaçırması Server Bedi’nin polisiye macerasının başlangıcı niteliğindedir. Cingöz Recai’ye dair bilgiler bu ilk hikâyeden itibaren verilmeye başlanır:

-Bir kere kendimi size tanıtayım: Ben, şu arkanızdaki (Robert Kolej) Amerikan mektebinde okudum. Orada Türk talebesi bana (Cingöz Recai) derlerdi. Harikulade kurnazdım. Kendimi methetmek için söylemiyorum, çünkü kurnazlığım ben bile şaşırıyordum. Mesela, daha mektepte iken, arkadaşlarımın gözlerine bakar, ne düşündüklerini tahmin eder, ekseriya muvaffak olurdum. Öyle ki çocuklardan biri kabahat yapıp gizlemeye çalıştığı zaman muallimler beni çağırırlar, şunun gözlerine bak doğru mu söylüyor yalan mı anla derlerdi. Mektebin içinde gözümden kaçan hiçbir şey yok gibiydi. Mektepten çıkınca Amerika’ya gittim. Orada alçak ve yüksek takımdan herkesle ahbap oldum. Hatta bana Türkçe lakabımla cingöz diyorlardı asıl ismimi kimse bilmiyordu. Öyle bir iş yaptım ki çar çabuk zengin oldum. İstanbul’a geldim birkaç yerde köşk apartman otomobil aldım. Vakıa erkek kadın birçok ahbaplarım var. Hatta bugünkü polis müdür-i umumisi de çok iyi dostumdur. Yalnız benim küçüklüğümü de özgeçmişini de hakiki ismimi de bilmez. Esasen bu mahallede benim ismim başkadır düşündüm taşındım bu

memlekette ahaliyi soyarak zengin olmuş birtakım adamlar var onlardan para alıp fakire sakatlara acizlere dağıtmaya karar verdim işe başladım. İlk çırpıda yirmi bin lira vurdum. Bir hususi darüleytam açtım. Kırk üç yetim besliyorum. Gazeteler benden hürmetle bahsettiler. Şimdi yirmi bin lira daha lazım. Bir şefkat müessesesi daha açacağım şunu söyleyeyim ki bu yirmi binin beş binini kendime komisyon payı ayırıyorum insaniyet filan anladık ama... Para da lazım. Ben zengin yaşamaya bayılırım. Esasen başka türlü de elimden gelmez (Safa, 2019, s. 38).

Cingöz Recai'nin kendi ağzından söylenen bu cümleler, onun hırsızlık ve oyun kurmadaki başarısını, bu hikâye ve devamındaki hikâyelerde işlenen incelikli suçların çözümünün kolay olmadığını ve usta bir polis hafiyesinin kıvrak zekâsını gerektirdiğini açıklar niteliktedir. Polisiye türün en önemli özelliklerinden biri çift öyküleme tekniği olup, bu hikâyede de kız kaçırma ve kızı kurtarma anlatıları söz konusu iken asıl suç kaçırma eylemi sayesinde gerçekleştirilmektedir. Hikâye polisiyenin alt türleri açısından hem Todorov'un heyecan türüne hem de Osmanlı-Türk Polisiyesi'nin kibar erkek suçlu türüne uygun nitelikler taşımaktadır. Heyecan türü açısından başkahraman olan Cingöz hep merkezde ve ondan yola çıkarak olaylar şekillenmektedir. Kız kaçırma ve kızı teslim etme süreçleri heyecan öğelerinin üst seviyede olduğu bölümlerdir. Kibar erkek suçlu türünde ise, bir anti-kahraman ve onun iyi özellikleri, suçlu (genellikle hırsız) olması bir arada verilir. Hikâyede daima kazanan kahraman iken kaybeden de polisler olur. Cingöz Recai'nin bu hikâye ve diğer hikâyelerinde bu tür daima yer almaktadır.

3.4.1.2. Nazar Boncuğu

Nazar Boncuğu 'nda Beyoğlu'nda eşiyle sinemaya giden Ahmet Bey ve eşinin Cingöz Recai ile adamları tarafından tuzağa düşürülerek soyulması ve Mehmet Rıza'nın Cingöz'ü yakalamaya çalışması anlatılmaktadır.

3.4.1.2.1. Özet

Cingöz Recai, bu macerasında Beyoğlu'nda bir sinemada yardımcısı Halit ve adamlarıyla bir soygun peşindedir. Ahmet Bey ve eşi locada film izlerken Ahmet Bey, Halit tarafından dışarı çağrılmak üzere locadan uzaklaştırılır ve Cingöz Recai Ahmet Bey'in eşini kloroform ile bayıltarak üstündeki bütün mücevherleri soyar. Ahmet Bey'in locaya dönmesiyle bir anda ortalık karışır. Cingöz ve adamları karışıklıktan yararlanarak hemen orayı terk ederler. Bu yaşananlar üzerine Mehmet Rıza oraya gelir ve olayı soruşturduktan sonra hırsızlık yapanın Cingöz Recai olduğunu anlar, Cingöz'ün bir arabaya binip uzaklaştığını öğrenir. Aracın peşine düşer ama polisleri atlatır. Cingöz'ün yardımcısını takip eden Mehmet Rıza, onun

girdiği evde olacağını düşündüğü Recai'yi yakalamak üzere gizlice eve girer ve düşüncelerinde yanılmaz, Cingöz Recai sevgilisiyle oradadır. Cingöz'le aralarında bir itiş kakış yaşandıktan sonra Cingöz Recai, Mehmet Rıza'yı alt eder, ellerini bağlar. Cingöz yardımcısı Halit'i arayıp gelip onları almasını söyler. Melahat'tan bir mavi boncuk ile sarımsak ister. Bunları bir çengelli iğneye geçirip Mehmet Rıza'nın fesine takar. Melahat'ı da alarak evden çıkar.

3.4.1.2.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede zengini temsil eden Ahmet Bey ve eşi, onları soymaya çalışan Cingöz ile yardımcısı Halit, soyguncuları yakalamaya çalışan Mehmet Rıza ve Cingöz ile Mehmet Rıza'nın elinden kurtulurken ona eşlik eden sevgilisi Melahat yer almaktadır.

3.4.1.2.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Bu hikâyede entrika unsurları Cingöz Recai'nin yardımcısı Halit ile birlikte, Beyoğlu'nda bir sinema salonunda soyacağı kişileri belirlemesi ile başlar: “Bir kış gecesi, alafranga saat dokuz buçukta, Beyoğlu sinemalarının birinin kapısında, bilet gişesinin yanında uzun boylu, zayıf, zarif bir adam gişeden bilet alanlara dikkatle bakıyordu” (Safa, 2019, s. 58).

Salonun önünde zengin olabilecek kişiler giyimleri ve kuşamları ile takip edilmektedir. Sinema gişesinin önüne zenginliği giyiminden belli olan bir çift yaklaşır: “Son derece mükellef giyinmiş bir Müslüman hanımı, yanında kocasıyla bilet gişesine yaklaştı” (Safa, 2019, s. 58).

Soyulacak kişiler belirlendikten sonra Cingöz adamları ile birlikte mekânda sinema localarının hepsinin alınması sureti ile plan yapar ve planın ikinci aşamasında Cingöz düdükle kargaşa çıkarması için adamlarını uyarır: “Karanlıkta sinema oynarken ben şiddetli bir düdük çalacağım. Düdük sesini işitir işitmez, hepiniz localarınızdan fırlar, aşağı koşar, ahalinin arasına karışır, ‘hırsız var!’ diye bağırırsınız. İşte yapacağınız şey budur. Alın biletlerinizi” (Safa, 2019, s. 59).

Planın son aşamasında ise kadın kloroformla bayıldıktan sonra soygun eylemi gerçekleştirilir: “Ahmet Bey'in zevcesi üç dört kere nefes alınca mendildeki (kloroform) mayiiyle bayıldı, kendinden geçti. Uzun boylu adam kadının küpeleri, yüzükleri, bileziği, altın ve elmaslı saati aldı. Yavaşça locanın kapısını açarak dışarı çıktı” (Safa, 2019, s. 60).

Suçun gerçekleşmesinin akabinde klasik bir şekilde Mehmet Rıza olay yerine gelir ve soygunu soruşturmaya başlar: “-Ben Sertaharri Mehmet Rıza’yım. Zevcenize birkaç şey soracağım.

Sertaharri Mehmet Rıza, İstanbul’da birçok zabıta muvaffakiyetleri kazanmış meşhur bir memurdu” (Safa, 2019, s. 61).

Tahkikat neticesinde hırsızlığın Cingöz ve adamları tarafından yapıldığını anlar: “-Hay mel’un hay! Bu Cingöz Recai’nin işidir. Öteki localardakiler de onun avenesidir, çalınan eşyanız kaç lira kıymetindedir? -Küpeler bin beş yüz lira kadar ederdi. Yüzükler de bin... Saat, bilezik... Filan... Hepsi... Dört bin lira” (Safa, 2019, s. 63).

Cingöz’ün bir arabayla oradan ayrıldığını öğrenen Mehmet Rıza, arabanın peşine düşer ve polislerle birlikte arabayı durdurup Cingöz’ü tevkif etmek isterken, Cingöz Recai’nin otomobilde olmadığını görürler:

-Haydi bakalım! Recai Beyefendi... Şu kelepçeye nazik ellerinizi uzatınız!
Cingöz Recai, hala yerinde kımıldamıyordu, ölü gibi hareketsiz duruyordu. Mehmet Rıza şiddetli bir hayret çığlığı kapardı, Cingöz Recai değildi. Bu bir bastonla otomobilin yastıklarına geçirilmiş, bir ceket, bir yelek, bir maske, bir de festen ibaret cansız bir korkuluktü.
Mehmet Rıza düşündü: Muhakkak bu otomobil Cingöz’ün otomobilidir. Çünkü döşeme tahtaları, böyle fevkalade zamanlarda kaçmak için vaktiyle müteharrik (hareketli) tarzda yaptırılmıştı (Safa, 2019, s. 66).

Otomobil aldatmacasından sonra, Mehmet Rıza, Cingöz’ün yardımcısı ve sevgilisi olan Melahat’ın yanında olabileceğini düşünür ve haklı çıkar, fakat Cingöz’ün patırtı ile ele geçer bir suçlu olmadığını da iyi bildiğinden Mehmet Rıza tebdil-i kıyafet ile eve gizlice girer ve saklanır: “Mehmet Rıza perdenin arkasında sabırsızlanmaya başlamıştı. İçinden ‘vay zampara hayvan!’ diye mırıldandı” (Safa, 2019, s. 74).

“-Melahatciğim... Güllaç gibi vücudun var... Dudakların dudaklarımda eriyor... Geçenlerde bir genç kızın koynuna girdim. Hani şu Kızıltoprak’tan kaçırdığım kız... Vallahi... Sana yeminle söylüyorum, inan... Sen ondan bin kat güzelsin” (Safa, 2019, s. 75).

Cingöz ve sevgilisi arasındaki samimiyete ve konuşmalara şahit olan Mehmet Rıza dayanamayıp Cingöz’ü yakalamaya çalışır:

-Vay! Vay! Fare değil, Rıza Bey’miş. Fare değil, tavşanmış! Hayır, ola Rıza Bey? Seni hangi rüzgâr attı. Bir acı kahvemizi içmeye mi geldin? İyi ama... Vakit pek geç... Mevsimsiz bir ziyaret bu. Cingöz Recai daima soğukkanlı, kendine hâkim ve pek alaycıydı (Safa, 2019, s. 76).

Oda içerisinde Mehmet Rıza ile Cingöz arasında bir boğuşma yaşanır. Mehmet Rıza’nın bir anlık dalgınlığından faydalanan Cingöz, Mehmet Rıza’yı kloroform ile bayıltır ve ellerini kollarını bağlar: “Cingöz keskin bir ıslık çaldı. Mehmet Rıza başını geriye çevirmişken Cingöz Recai zabıta memurunun karnına müthiş bit tekme yaptırdı ki Mehmet Rıza yere

yuvarlanıp kaldı. Kadına bağırdı: -Melahat! Kloroform şişesini getir!” (Safa, 2019, s. 77).

Cingöz bayılttığı Mehmet Rıza’nın uyanması ile birlikte onunla her zamanki gibi alay eder ve Melahat’in yardımıyla bir nazar boncuğu takar ve hikâyenin sonunda ise her zaman olduğu gibi Mehmet Rıza’nın elinden kurtulur:

Melahat bavulu kaldırıyordu, Cingöz bavulu kadının elinden aldı:

-Erkekler dururken kadınlar zahmet etmezler sen yalnız bana bir mavi boncuk bul... Bir de sarımsak!

-Bu akşam çok yoruldun Rızacığım... Sana bir madalya takmak istiyorum.

Cingöz bunları bir çengelli iğneyle Rıza’nın fesine taktı. Sonra cebinden küçük bir kâğıt çıkardı. Kurşun kalemle birkaç kelime yazdı, onu da Sertaharri memurunun göğsüne ilişti. Mehmet Rıza’ya döndü:

-Allah’a ısmarladık Rızacığım kusura bakma. Biz daima karşı karşıyayız. Gün olur ki sen beni yakalarsın, unutma ki biz birbirimize hem düşman hem dostuz (Safa, 2019, s. 81).

Hikâye, klasik Cingöz Recai hikâyesi olup olay kurgusu ve entrika planlaması diğer hikâyelerdeki gibi gelişmektedir. İlk seriden itibaren Cingöz’ün zekâsı ve bu zekâsı ile Mehmet Rıza başta olmak üzere herkesle alay etmesi ve meşhur kahkahası bu hikâyede de dikkat çeker. *Nazar Boncuğu* suçun kurgulanışı olarak kim yaptı sorusunu okuyucuya sordurmakla birlikte heyecan öğelerini de barındırmaktadır. Cingöz’ün tiyatrodaki soyulacak kişileri etkisiz hale getirme süreci heyecanın üst seviyede yaşatmaktadır. Ancak, olaya dâhil olan Mehmet Rıza ile kim yaptı sorusu ortadan kalkmakta ve yerini bilinen suçluyu yakalama çabasına dönüşmektedir.

3.4.1.3. Kasa Başında

Hikâyede, Cingöz Recai zengin bir tüccarın kasasını soymak için tüccarın yanında çalışan Raşel’i kandırarak kendisi için çalışmaya ikna eder ve onun yardımıyla soygunu gerçekleştirir. Soygun sonrası Mehmet Rıza’nın hikâyeye girişi ile klasik kovalamaca başlar.

3.4.1.3.1. Özet

Sultan Hamamı’nda tüccarlık yapan Çerkez Abbas Mahmut, sokak ortasında iki kişi tarafından soyulur. Yaşanılan bu durum üzerine İstanbul’un meşhur polis hafiyesi Mehmet Rıza bu olayı aydınlayabileceği inancıyla Pangaltı Merkezi’ne çağrılır. Mehmet Rıza’yı karşısında bulan Abbas Mahmut, başına gelenleri heyecanla anlatır. Olan bitenleri dikkatle dinleyen Mehmet Rıza, bu işin içinde Cingöz Recai’nin olduğunu anlar ve olayı çözmek için bir plan yapar. Ertesi gün Mehmet Rıza, Ermeni bir genç kâtip olarak yazıhanede işe başlar ve kâtibe Raşel’i yakından izler. Raşel’in Recai ile iş birliği içinde olduğunu anlar. İkisinin bir gece patronun kasasını soyacaklarını anlayan Mehmet Rıza gizlenerek yazıhanede kalır.

Cingöz Recai'ye suçüstü yaparak ellerini kelepçeler fakat her zamanki maharetini gösteren Cingöz, adamları sayesinde Mehmet Rıza'nın elinden kurtulur.

3.4.1.3.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede asıl kahramanlar Cingöz Recai ve Mehmet Rıza olup diğer şahısları sıralayacak olursak; Cingöz'ün adamları, Abbas Mahmut, muhasebeci Kirkor, sekreter Abdullah Efendi, Matmazel Raşel, Yani kahvesindeki garson, bekçi Hasan ve polis memurları yer almaktadır.

3.4.1.3.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Hikâye Mehmet Rıza'nın evinde uzanırken Pangaltı karakolundan gelen bir telefonla karakola gitmesi ve onu bekleyen adamla görüşmesi ekseninde başlar: “İstanbul'un meşhur polis hafiyesi Mehmet Rıza, Sultanahmet'teki evinde gece yarısı koltuğuna uzanmış gazetelerini gözden geçiriyordu, telefonun zili çaldı: Kendisini Pangaltı Merkezi'nden çağırıyorlardı” (Safa, 2019, s. 86).

Adam başından geçenleri ve paralarının çalınmasını ayrıntısı ile Mehmet Rıza'ya anlatır. İyi giyimli birkaç adamın onu takip ettiğini ve sonrasında ise adamlar tarafından sıkıştırılıp cüzdanı ve anahtarlarını çaldırdığını açıklar. Adam bunları anlatırken Mehmet Rıza adama birkaç soru sorarak olayı aydınlatmaya çalışır:

- Her akşam böyle cebinizde iki bin lira bulunur muydu?
- Hayır... Aksi tesadüf... Yalnız bu akşam vardı.
- O adamlar, tramvayda da sizinle beraberler değil mi?
- Evet
- Karakaşlı, kara gözlü müydü?
- Evet
- Bu işi yapan o! diye bağırdı
- Kim?
- Kim olacak? Cingöz! (Safa, 2019, s. 89).

Adamın tarifleri ve deneyimlerinden yola çıkarak Mehmet Rıza Cingöz'ün içerden biri tarafından yardım aldığı kanaatine varır ve cıva gibi yeşil gözleriyle erkeklerin başını döndüren Yahudi kızı Raşel'den şüphelenir.

“-Matmazel Raşel nasıl kızdır?

-İyi kızdır. Yetimdir halayık gibi çalışır Allah rızası için... Namusuna diyeceğim yok” (Safa, 2019, s. 90).

Şüphesini adamlarla paylaşıp kılık değiştirerek kıza yaklaşır:

- Yarın ben sizin yazıhaneye tıpkı bir Ermeni genci gibi gelirim, hatta şapka bile giyerim. Öyle

güzel ermeni taklidi yaparım ki sen bile anlayamazsın...

-Siz misiniz? Safa geldiniz Mösyö Arşak! diyerek Mehmet Rıza'nın elini sıktı, onu Matmazel Raşel'e yeni bir arkadaş olarak takdim etti (Safa, 2019, s. 92).

Yazıhanede Raşel ile birlikte çalışmaya başlayan Mehmet Rıza onu yakından takip etmekte ve soruları ile Cingöz'ün adamı olup olmadığını anlamaya çalışmaktadır:

-Cingöz Recai için gazetelerde bazı şeyler yazıyorlar... Bu şeyler... Pek de doğru değil... İşitmişliğime göre Cingöz Recai pek merhametli, iyi kalpli bir adammış, yalnız haram yiyicilerin parasını yermiş.

-Cingöz için fena yazıyorlar ama... Ben bu adamdan hoşlanıyorum. Çok cesur adam... Çok... Güzel adam! (Safa, 2019, s. 94).

Mehmet Rıza, iş çıkışında Raşel'i takip eder ve Cingöz ile buluşmasına şahit olur. Raşel'in tanımaması için tebdil-i kıyafet ortama giren Mehmet Rıza, Cingöz tarafından tanınır ve garsonun mektubu ile karşı karşıya kalır:

Garson elindeki kâğıdı Mehmet Rıza'ya uzattı. Zabıta memuru kâğıdın üzerindeki şu satırları okudu:

Rıza Bey! Ben sana her zaman söylerim ki yüzüne alelacele sakal taktığın zaman foyanı meydana vuruyorsun. Tebdil-i kıyafet, tebdil-i çehre nasıl yapılır? Öğrenmek istersen Cingöz Recai'den ders al! (Safa, 2019, s. 98).

Cingöz, Mehmet Rıza ile konuşurken hafif ısıklık ile adamlarını çağırır ve sonrasında Mehmet Rıza'ya adamları saldırır, böylelikle Recai kasadan aldığı paralarla olay yerinden hızla kaçır: "Cingöz Recai zayıf ısıklık çaldı, sokakta beş altı gölge belirmişti, bunlar binaya doğru koştu. Cingöz pencereden onlara bazı şeyler söyledi. Mehmet Rıza göğsünün üstün üç dört yumruk yiyerek yere yuvarlandı" (Safa, 2019, s. 107).

Aslında hikâye kısmen kim yaptı türünün özelliklerini yansıtır olsa da hikâyenin, suçlunun kim olduğunun araştırılmasına değil, bilinen suçlunun yakalanması eksenine üzerine kurulması söz konusudur. Bu nedenle, soruşturma ve kovalamaca süreci hikâyeyi heyecan türüne yakınlaştırmaktadır. Hikâyede Cingöz Recai yardımcısını soyacağı yere yerleştirerek planını devreye sokar. Olay yerine gelen Mehmet Rıza hırsızlığı yapanın Cingöz Recai olduğunu anlar. Olay kurgusu Cingöz'ün helal yoldan para kazanmayan birini gözüne kestirmesi ve hırsızlığı gerçekleştirmesi ekseninde gelişmektedir.

3.4.1.4. Anadolu Kavağında Bir Cinayet

Birinci Dünya Savaşı yıllarında türlü yolsuzluklara başvurarak büyük bir servet toplamış, dama oyunu meraklısı Hüsnü Bey'in bu merakını kullanarak, Cingöz'ün usta dama oyuncusu Namık Bey adında biri olarak onun karşısına çıkması, servetinin bir kısmını çalarak zekice plânları sayesinde Mehmet Rıza ve polisin elinden kurtulması konu edilir.

3.4.1.4.1. Özet

Askerlikten emekli Hüsni Paşa ailesiyle birlikte Anadolu Kavağı'nda yaşamaktadır. Hali vakti yerindedir. Ömrünün son demlerinde dama oyununa merak sarmıştır ve kendine iyi bir dama oyuncusu arkadaş bulmuştur. Günlerini Namık Bey ile dama oynayarak geçiren Hüsni Paşa ailesinin evde olmadığı bir gün arkadaşıyla dama oynadıktan sonra yatar fakat gece evi soymak için gelen soyguncular tarafından boğazından bıçaklanarak öldürülür. Olay karakola bildirilir. Vakayı çözmek için Mehmet Rıza devreye girer, herkes sorgulanır bu esnada oyun arkadaşının kılık değiştiren Cingöz Recai olduğunu anlar. Elleri kelepçeyi geçirir ama bir şekilde yolunu bulan Cingöz Recai karakoldan kaçar.

3.4.1.4.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede haram yolla zengin olanı temsil eden Hüsni Bey, Hüsni Bey'in eşi ve çocukları, uşak, hizmetçi Fatma, Namık Bey (Cingöz Recai), Cingöz'ün adamları, umum müdürü, soyguncuları yakalamaya çalışan Mehmet Rıza yer almaktadır.

3.4.1.4.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Alışılmışın dışında akıllı bir hırsız ve dolandırıcı olan Cingöz Recai, bu hikâyede Abdülhamit dönemi paşalarından Hüsni Paşa'nın dama merakını bildiğinden evine Namık Bey kılığında girer ve onun güvenini kazanıp evine misafir olur: “Hüsni Paşa, ömrünün sonlarını rahat geçirmek için dama oynamaya merak sarmıştı. Fakat evin içinde hiç kimse bu oyunu bilmediği gibi, Kavak'ın mahdut muhitinde de bilen yoktu” (Safa, 2019, s. 112).

Cingöz Recai Hüsni Paşa ile oyuna ve sohbete dalarak adamlarının sessizce eve girmesini sağlar. Bu sırada Hüsni Paşa'ya sürekli köşkün tenhalığından ve korkularından bahsedip köşkü hızlıca terk eder: “-Vallahi... Doğrusunu istersen Paşa Hazretleri... bu çiftlikte korkuyorum... siz... çok zengin adamsınız... Düşmanlarınız vardır. Maazallah bir felaket vukua gelir... Ben ihtiyarım... Vukuattan ürkerim” (Safa, 2019, s. 113).

Köşkte bulunan Cingöz'ün adamları paşanın mücevher dolu çekmecesini soyarken yakalanma korkusu ile paniğe kapılırlar ve bu panikle serinin ilk cinayeti ve ölümü gerçekleşir.

Paşa bıçağı görünce titremeye başladı. Öyle titriyordu ki vücudu ile beraber karyola da sarsılıyordu. Hırsızın arkadaşları bağırdılar:
-Yapma, İhsan kan olmaz! Bırak!

Ve kolunu tutmak istemişlerdi, fakat hırsız olanca kuvvetiyle bıçağı Paşa'nın boğazına sapladı.

-Usta... Paşa ateş etti.

-Bağlamadınız mıydı?

Bağladık ama...

-Hay budalalar...

-Paşa yaralandı... Daha doğrusu... Öldü!

-Sersem! Ben size adam öldürmek yok demedim mi? (Safa, 2019, s. 117).

Hırsızlığın önüne geçen bu ölüm üzerine Mehmet Rıza hem ölümü hem de hırsızlığı soruşturmak için atanır ve Cingöz ile Rıza arasındaki heyecan dolu koşuşturmaca başlar.

-Rıza Bey! dedi, yine müthiş bir vak'a karşısındayız. Sizden himmet bekliyoruz.

Anadolukavağı'nda vuku bulan cinayet hakkında malumatınız vardır.

-Evet beyim. Cinayetin tarz-ı ifası pek gariptir. Hırsızların köşke suret-i duhulleri meçhul kalıyor. Saniyen, köşkün dâhilinde istimal ettikleri usule nazaran, bunlar son derece kurnaz adamlar... (Safa, 2019, s. 119).

Mehmet Rıza hem soygunu hem de hırsızlığı araştırırken bunun Cingöz Recai'nin usulünün dışında olduğunu söyler. Soruşturma esnasında Cingöz, olay yerinde Namık Bey kılığında dolaşmakta ve sorguya çekilmek istenmektedir. Zeki birisi olan Mehmet Rıza Namık Bey'in Cingöz olduğunu anlar. "Mehmet Rıza biraz daha çekince ihtiyarın yüzünden yekpare bir maske ayrıldı ve altından genç, güzel, bir çehre meydana çıktı: Cingöz Recai! -Vallahi aşk olsun. O kadar iyi bir makyaj yaptım ki beni tanıyacağını zannetmiyordum" (Safa, 2019, s. 125).

Mehmet Rıza, cinayetin Cingöz'ün adamları tarafından panikle yapıldığını ve Cingöz'ün Namık Bey kılığında dolaştığını anladıktan sonra Cingöz'ü yakalar. Ancak Cingöz sigarasındaki dumanı yayarak köşkten kaçmayı başarır: "Sigarayı tutan parmaklarıyla sigaranın ortasına basıvermişti. Birdenbire... odanın içini yemyeşil pis kokulu bir duman bürüdü. Cingöz bağırdı: -Kendinizi kurtarınız... Bu muhaberelede kullanılan boğucu gazdır!" (Safa, 2019, s. 131).

Cingöz Recai, Mehmet Rıza'nın elinden basit bir sigara entrikası ile kurtulur. Cingöz'ün soyacağı kişinin evinde polisler gelinceye kadar kalması ve kendisini sorgulatma isteği heyecanı üst noktalara taşımaktadır. Hem hırsızlık hem de bir cinayet bir arada ilk kez yer almaktadır. Bu hikâye polisiye türün alt türü kabul edilen heyecan türüne yaklaşmaktadır.

3.4.1.5. Elmaslar İçinde

Cingöz Recai'nin, bir mücevherat dükkânını soyamak için yaptığı türlü hilelerle dükkânın üst katındaki daireden dükkâna ulaşarak soygunu gerçekleştirmesi ve yine birtakım dalaverelerle polislerin elinden kurtulmasını konu edinen *Elmaslar İçinde* hikâyesi klasik kibar hırsızın polisler tarafından takibini akıcı bir dille okura sunmaktadır.

3.4.1.5.1. Özet

Cingöz Recai, bu hikâyesinde Aharonyan Efendi'yi adamlarına kaçırtır. Onun kılığına girerek yardımcıları Nahit ve Namık ile birlikte Aharonyan Efendi'nin evine girer ama Cingöz'ün niyeti Aharonyan Efendi'nin evini soymak değildir. Cingöz'ün asıl amacı evinin altındaki mücevherciyi soymaktır. Planları tıklar tıklar işleyen Cingöz, son anda evdeki hizmetçinin ellerini kollarını bağladıkları abisinin bir şekilde kurtulup polise şikâyetle bulunmasıyla zor durumda kalır. Nahit eve gelen polisleri oyalarken evden mücevherciye açılan delikten giren Cingöz ve Namık soyguna devam ederler. Bu sırada aklına bir fikir gelen Cingöz adamlarını arar ve dükkânın adresini vererek polis kılığında gelip onları suçüstü yakalamaları emrini verir. Nihayetinde Nahit de arkadaşlarının yanına iner ve hep birlikte kaçmayı başarırlar.

3.4.1.5.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede, Cingöz ile yardımcıları Namık ve Nahit, Aharonyan Efendi, uşak, Rum hizmetçi kız, Rum hizmetçi kızın kardeşi, Faik, polisler baş ve yardımcı karakterler olarak yer almaktadır.

3.4.1.5.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Cingöz Recai planladığı hırsızlık için kendi hâlinde bir tüccar olan Mösyö Aharonyan'ı adamlarına kaçırtır. Mösyö Aharonyan çok zengin biri değildir ancak Cingöz kılık değiştirip bu adamın yerine geçerek soyacağı mücevher dükkânına giriş biletini alır: “-Bunda anlaşılmayacak bir şey yok Aharonyan Efendi. Ben sizin kıyafetinize girdim. Bu kıyafetle sahte (Aharonyan Efendi) olarak apartmanınıza gireceğim” (Safa, 2019, s. 147).

Hikâyenin entrik kurgusunu başlatan başlangıçtaki kaçırma ve bu kaçırılmanın sebebi Mösyö Aharonyan'ın evinin altında kuyumcu dükkânı olmasıdır. Diğer entrika unsuru Cingöz'ün kılık değiştirme yöntemi ile adamın yerine geçip kuyumcu dükkânına girmek için Mösyö Aharonyan'ın evinden bir delik açmak suretiyle planını tatbik etmektir. Tabi aksilikler Cingöz'ün yakasını bırakmaz ve ev halkının durumun farkına varması ile Cingöz adamlarıyla kuyumcuya mahsur kalır.

-İş becerenin kılıç kuşananın! Derler. İşte hazineye kavuştuk. Bakın çocuklar... Bu dükkâna üç yerden girilebilir: Ya yeraltından ya tavandan ya kapıdan. Mağazanın üstündeki apartmanın bu dairende kim oturduğunu tahkik ettim. Aharonyan'a daireyi bana kiralaması için yüksek bir

fiyat verdim, köpoğlu herif razı olmadı (Safa, 2019, s. 155).

“Ahali caddenin üzerinde birikmiş haykırıyorlardı!

-Hırsız yakalandı! Hırsız yakalandı!

Sahte polisler üç hırsız mağazadan çıkardılar. Cingöz Recai’nin tevkif şayiası çabuk dağıldı ki Galatasaray merkezi memurlarını gönderdi” (Safa, 2019, s. 163).

Bu hikâyede Server Bedi, sertaharri memuru Mehmet Rıza’ya yer vermemiştir ancak Cingöz Recai adamları ile birlikte diğer polislerin elinden her zamanki gibi kurtulmayı başarır ve meşhur kahkahası ile polislerin düştüğü durumla alay etmeyi unutmaz. Mücevherleri alan Cingöz Recai ve yardımcıları, mağazayı gerçek polislermiş gibi kuşatan kendi adamları sayesinde kaçarlar. *Elmaslar İçinde*, klasik kaçırma entrikası ile suçun işlenmesi kurgusunda gerçekleşmekte olup, Todorov’un heyecan türünün özelliklerini yansıtmaktadır.

3.4.1.6. Kanlıca Vakası

Hikâye; Cingöz’ün çok zengin bir kadın olan Şaziment Hanım ile kendini Nafiz Bey olarak tanıtip evlenmesi ve kadının evine yerleştikten sonra değerli eşyaları çalması ile gelişen sonrasında ise, Nafiz Bey olmadığı anlaşılan Cingöz Recai’nin Mehmet Rıza’nın elinden kurtulması konusunu içermektedir.

3.4.1.6.1. Özet

Zengin bir kadın olan Şaziment Hanım ile Nafiz Bey bir ay gibi kısa bir süre içinde tanışıp evlenirler. Nazif Bey, Şaziment Hanım’ın evine yerleşir. Karı koca bir sabah uyandıklarında evdeki antika halının olmadığını görürler, ertesi gün ise antika soba ortada yoktur. Durumu hemen karakola bildirirler. Bir memur gelir evdeki herkesi sorguya çeker ama bir sonuç elde edemeden evden ayrılır. Bir sonraki gün ise salondaki duvardan bir tablo çalınmıştır. Nafiz Bey bu olayı Mehmet Rıza’nın çözeceğini düşünerek onu yalıya davet eder. Mehmet Rıza, evdeki bütün hizmetkârları sorguya alır ve ev sahiplerine hırsızın kim olduğunu bulduğunu söyler. Çok şaşırان karı koca hemen kim olduğunu nasıl bulduğunu Mehmet Rıza’dan söylemesini isterler. Sigara izmaritinden yola çıkarak Nafiz Bey’in Cingöz Recai olduğunu anladığını söyler. Ellerini kelepçelediği Nafiz Bey’in önce takma bıyıklarını çıkarır sonra da yüzündeki maskeyi çeker alır. Gördüklerine inanamayan Şaziment Hanım onu sevdiğini, şikâyetçi olmadığını söyler ama artık bunun bir kamu davası olduğunu söyleyen Mehmet Rıza, karakolu aramak için yan odaya Cingöz ile gitmeye çalışır. Mehmet Rıza, Cingöz’ün

ani bir hareket ile karnına tekme atması üzerine yere kapaklanır. Cingöz hızlıca odadan çıkıp onu oraya kilitlerler. Cingöz Recai ısıklık çalarak bir motora işaret verir ve eşine ertesi gece tekrar geleceğini söyleyerek orayı terk eder. Ertesi akşam dediği gibi Cingöz köşke gelir, eşiyle birlikte planlar yaparken Mehmet Rıza da adamlarıyla oradadır. Cingöz'ü yakalamayı umar ama Cingöz yine Mehmet Rıza'nın elinden maharetli bir şekilde kaçır.

3.4.1.6.2. Kişiler Kadrosu

Mehmet Rıza, Nafiz Bey kılığındaki Cingöz Recai, Şaziment Hanım, köşkteki hizmetçiler, Cingöz Recai'nin adamları, sivil polisler *Kanlıca Vakası*'nın başlıca kişi kadrosunu oluşturmaktadır.

3.4.1.6.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Hikâyede olaylar Nafiz Bey ile Şaziment Hanım'ın evliliğinin ilk ayında evlerindeki kaybolan eşyaların sırrını çözmek için Mehmet Rıza'nın davet edilmesiyle başlar: “Zavallı Nafiz Bey bu devamlı felaketlere keskin bir çare düşünüyordu. Nihayet meşhur sertaharri memuru İstanbul'un zeki polis hafiyesi Mehmet Rıza Bey'i yalıya davet etmek aklına geldi” (Safa, 2019, s. 170).

Mehmet Rıza evde hemen tahkikata başlar ve evin sahiplerine: “-Evet, hanımefendi ve beyefendi! Ben bu eşyanın kimin tarafından çalındığını biliyorum. Hırsızın elime geçmesi için yirmi dört saat müsaadenizi isteyeceğim” (Safa, 2019, s. 171) der. Mehmet Rıza evdeki sigara küllerinden ve mendilden keşfeder ki, Nafiz Bey aslında Cingöz Recai'dir. Şaziment Hanım bunu duyunca şaşkınlık ve hayal kırıklığı ile kahrolur: “-Bu külleri pertavsızla gördüm, muayene ettim! Her sigaranın küllerinden ne neviye mensup olduğunu izah eden bir fen vardır. Bu küller İskoçya sigaralarına aittir. Meşhur Cingöz Recai sirkat esnasında bu İskoçya sigarasını tellendirir. Vazgeçemez!” (Safa, 2019, s. 172).

İpuçlarını çok doğru okuyabilen Mehmet Rıza, kıvrak zekâsıyla olayı hemen çözer:

-Daha ileriye giderek diyebilirim ki, bu bizim Cingöz Recai'nin mendilidir.

-Amma yaptınız ha!

-İşte size markası. Pertavsızımı vereyim de iyice bakınız!

Filhakika bez parçasının kenarında d.j.r. markası vardı. Fransızcada (d.j.) harfleri (C) gibi okunduğu için Cingöz Recai isminin ilk harfleriydi (Safa, 2019, s. 174).

“-Cingöz Recai bu yalının içinde yatıp kalkıyor!

-Ne diyorsunuz Rıza Bey? Kabil mi? İmkân haricinde bu!

-Cingöz Recai öyle bir adamdır ki adi hırsızlara, Altındış İbrahimplere, Kurşun Ahmetlere benzemez” (Safa, 2019, s. 175).

Şaziment Hanım evlendiği adamın hususi hayatı hakkında hiçbir bilgiye sahip değildir. Mehmet Rıza’ya sigaraların Nafiz Bey’e ait olduğunu söyler ve sonrasında Cingöz yakalandığını, asıl kimliğinin açığa çıktığını anlar: “-Yakalandık ha... dedi. Vallahi aşk olsun Rıza Bey sana! Doğrusu bu kadar ince düşündüğünü bilmiyordum. Fakat... Bizim hanım sigara meselesinde foyamı meydana çıkarmasaydı sen bu izi çakmayacaktın, itiraf et!” (Safa, 2019, s. 178).

Cingöz yakalandığı anda Mehmet Rıza’dan kurtulmak için bir oyun düşünür ancak bir yandan da Şaziment Hanım’a olan aşkını ve aslında onu çok sevdiğini söyler. Aslında kendisinin bir çalma hastası olduğunu yoksa onu gerçekten sevdiğini vurgular:

Ben dünyayı dolaşmış bir adamım. Yüzlerce kadın beni sevdi. Fakat ben hiçbirini sevmedim. Yalnız seni sevdim. Şu karşıdaki denizin Boğaz olduğuna nasıl eminsen öyle emin ol! Fakat şunu da bil: Bende (kleptomani) illeti var. Yani hayatta benim için en büyük zevklerden biri çalmaktır. Kumarbaz kumardan; ayyaş içkiden; esrarkeş esrardan nasıl vazgeçemezse ben de çalmaktan vazgeçemem (Safa, 2019, s. 180).

Şaziment Hanım Cingöz’ün bu sözlerinden etkilenip ona inanır ve Mehmet Rıza’ya engel olmaya çalışır:

-Allah aşkına... Rıza Bey... Bırakınız... Nedir bu canım... Recai’den başka İstanbul’da peşine düşülecek adam kalmadı mı?
-Hiçbir kuvvet beni onu yakalamaktan menedemez, kaçınız!
Genç kadın çıplak vücudu, çıplak ayaklarıyla sertaharri memurunun yolunu kesiyor, bağırıyordu:
-Yakalayamayacaksınız, hayır! Ya beni öldürürsünüz ya bu işten vazgeçersiniz.
Mehmet Rıza kuvvetli erkeklerden ziyade kendisini mağlup etmeye müsait bu genç kadınla mücadeleye mecbur oldu. Onu belinden yakaladı havaya kaldırdı (Safa, 2019, s. 190).

Bu kargaşada Cingöz Recai ihtiyar kadın hizmetçi kılığına girerek entrikasını yapar ve Mehmet Rıza’nın elinden kaçmayı başarır: “Bu ihtiyar hizmetçi kadın alelacele tuvalet odasına girerek Rıza’nın Şaziment Hanım’la mücadelesi esnasında kadın kıyafetine giren Cingöz Recai idi, bu suretle yalıdan da kolayca kaçmıştı!” (Safa, 2019, s. 192).

Bu hikâyede en önemli entrika, Cingöz’ün kadınlar üzerindeki etkileyciliğini kullanmış olmasıdır. Zengin bir kadını kandırıp hem onu soyar hem de onun aşkı sayesinde Mehmet Rıza’nın elinden kurtulmayı başarır. Yine kılık değiştirme entrikasını uygulayarak klasik polisiye unsurları sergiler. Hikâye, suçlunun ön planda olduğu ve olayları entrikalarla şekillendirmesi ekseninde gelişmektedir. Bu açıdan hikâye Osmanlı-Türk Polisiyesinin kibar erkek suçlu ve heyecan türleri içine sokmaktadır.

3.4.1.7. Kumaş Parçası

Hikâyede Cingöz Recai'nin ustalığını sergilediği bir dizi karmaşık olaydan meydana gelmektedir. Öncelikle kendi kimliğini gizlemeden Nadide Hanım ile tanışıp kadının satın aldığı kumaş parçasını çalan Cingöz, daha sonra antika meraklısı Amerikalı Brokenştali kılığına girerek Nadide Hanım'dan kumaş parçasını satın almaya çalışır. Cingöz bu oyunu ile rahatlıkla Nadide Hanım'ın evine girip çıkar ve çaldığı kumaş parçasına kadının antika koleksiyonunu da dâhil eder.

3.4.1.7.1. Özet

Antika eşya düşkünü olan Nadide Hanım, babasından kalan büyük servetini antika eşyalara harcamaktadır. Genç, güzel ve eşinden henüz ayrılmış olan Nadide Hanım yine bir antika alabilmek adına Tepebaşı'na gider. Peşinde dikkatini çekmeye çalışan uzun boylu, yakışıklı, hoş bir bey vardır ama Nadide Hanım ona pas vermez. Peşindeki bu hoş bey, onunla birlikte antikacı dükkânına girer. Antikacının, Şeyh Edebalı'ye ait olduğunu söylediği kumaş parçasını almak isteyen Nadide Hanım'a rakip olarak oda pazarlığa tutuşur fakat mağaza sahibi eski müşterisi olduğu için kumaşı Nadide Hanım'a verir. Ertesi gün Nadide Hanım'ın kapısı çalar. Gelenler kumaş parçasını aldığı dükkân sahibi ve Amerikalı bir beydir. Onları içeri kabul eden Nadide Hanım gelen Amerikalının bir gün önce satın aldığı kumaş parçasını daha yüksek fiyatla satın almak niyetinde olduğunu öğrenir. Fakat Nadide Hanım kumaşın kendinde olmadığını söyler. Cingöz onu çalmıştır. Tekrar geleceklerini söyleyerek Antikacı ve Amerikalı oradan ayrılır. Cingöz Nadide Hanımı arar. On bin lira komisyon karşılığında kumaşı vereceğini söyler. Nadide Hanım bunu kabul eder. Cingöz kumaşı getirir, Nadide Hanım kumaşı onunla ilgilenen Amerikalıya verir ama Amerikalı sahte olduğu gerekçesiyle kumaşı almaz, orijinalini getirirse yüz bin lira vereceğini söyler ve oradan ayrılır. Aslında bu Amerikalı müşteri Cingöz Recai'dir. Cingöz, Nadide Hanımı tekrar arar. Gerçek kumaş parçasını getireceğini söyler. Nadide Hanım bu sefer ona güvenmez ve Mehmet Rıza'yı arayıp olanları anlatır. Mehmet Rıza gelir, eve gizlenir ama her zamanki gibi Cingöz evdeki diğer değerli antikalarla birlikte kaçmayı başarır.

3.4.1.7.2. Kişiler Kadrosu

Bir antika hırsızlığını temeline alan hikâyede; Nadide Hanım, Rum hizmetçi, antikacı Mösyö Yasef, antika taciri Mister Brokenştali rolünde Cingöz Recai ve Mehmet Rıza ana karakterlerdir.

3.4.1.7.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Bu hikâyede antika meraklısı bir kadın olan Nadide Hanım'ın üzerinden bir dizi hırsızlık olayı gerçekleşmektedir. Cingöz Recai hikâyenin başlangıcında kadını takip eder ve onu kaçırp planını gerçekleştirir: “Nadide Hanım antika meraklısıydı. Kendisi daha genç ve cidden güzel bir kadındı. Gayetle şuh, kıvrak ve füsunkârdı” (Safa, 2019, s. 196). “Nadide'nin çırpınmasına meydan bırakmadan avucunda tuttuğu lastikten bir kilidi ağzına geçirdi” (Safa, 2019, s. 199).

Hikâyenin ilerleyen bölümlerinde Cingöz yine bilindik numarasını yapar ve kılık değiştirerek (Mister Brokenştali) kadın üzerindeki tesirini de kullanarak hırsızlığa devam eder. Amerikalı bir antikacı olarak kadınla iletişim kurar: “-Bu kumaş parçası sizi pek alakadar mı ediyor? -Evet madam. Bizim Amerika'da en kıymetli antika eşyanın fihristini havi kataloglar vardır. Türk tarihine ait bu kumaşın da o kataloglarda ismini ve resmini gördüm” (Safa, 2019, s. 202).

Cingöz iki kez ele geçirdiği kumaş parçası sayesinde kadına yakınlaşır ve yakışıklılığı ile kadını hem elde eder hem de antika koleksiyonuna bir adım daha yaklaşır:

- Kumaş parçasını getirip gizlice size vereceğim.
- Fakat ben de bu satıştan peşin komisyon alırım.
- Nasıl komisyon?
- İki türlü komisyon: Evvela on bin lira. Sakın itiraz etmeyiniz. Sonra... Bu gece size geleceğim.
- Bana bir kadının bir erkeğe verebileceği en tatlı şeyi vereceksiniz (Safa, 2019, s. 205).

Cingöz tarafından bir daha kandırılmamak adına Nadide Hanım Mehmet Rıza ile iletişime geçer ve ondan yardım ister. Mehmet Rıza hem kadının verdiği bilgiler hem de Cingöz'ü tanımamasının verdiği güçle Cingöz'ün planlarını ortaya çıkarıp onu yakalamak için uğraşır. Mehmet Rıza, Amerikalı ve antikacı; Nadide Hanım'ın evinde Cingöz'ü nasıl yakalayacaklarına dair plân yaparlar. Plân gereği; Mehmet Rıza ve Amerikalı, kadının yatak odasına geçerek saklanırlar. Nadide Hanım, Cingöz'ü beklemek için salona geçtiği vakit yatak odasından gürültüler işitir. İçeri girdiği zaman Mehmet Rıza'nın elleri ayakları bağlanmış hâlde yerde yattığını görür. Cingöz yüzündeki maskeyi çıkararak gerçeği anlatır:

- Cingöz Recai yahut Mister Brokenştali! Nasıl sevgilim? Çok iyi tebdil-i kıyafet yapıyorum değil

mi? Sen de beni üç gündür bu budala Rıza gibi Amerikalı zannettin ya...
-Bu Amerikalılar da benim adamlarım; fakat halis muhlis Türk'türler. İcabında bir Amerikalıya benzemesini pekiyi bilirler (Safa, 2019, s. 217).

Cingöz Recai'nin kadınlar üzerindeki cazibe ve etkileyiciliğinin yer aldığı bu hikâyede de hırsızlık gerçekleşir ve soyulan kadın hem kızgın hem de Cingöz Recai'ye hayranlık beslemekten kendini alamaz. Hikâyenin sonunda Amerikalı zannedilen adamları ile birlikte Cingöz Mehmet Rıza'nın elinden kaçmayı başarır. *Kumaş Parçası'nda* olayların gelişimi kim yaptı sorusunu bulmaktan ziyade suçlunun ele geçirilmesi üzerine geliştiğinden, bu durum hikâyeyi Todorov'un polisiyesinde yer alan heyecan türüne yaklaştırmaktadır.

3.4.1.8. Yangın Yerinde

Yangın Yerinde, Cingöz Recai'nin Harikulade Sergüzeştleri adlı hikâye kitabında, konusu, Cingöz Recai'nin kazancını haksız yollardan sağlamış Mahmut Bey'i soyması ve polislerin elinden kurtulması şeklinde gerçekleşmektedir.

3.4.1.8.1. Özet

Mahmut Bey, Fatih'teki iş yerinden çıkar, kahvehanede uzunca vakit geçirdikten sonra evinin yolunu tutar. Mahmut Bey, bir süre sonra takip edildiğinden şüphelenir. Şüphesinde de haklıdır. Adamlar önünü kesmiştir. Adamların ellerinden kurtulmak ister ama adamlar buna izin vermez. Evindeki kasanın anahtarını isterler, Mahmut Bey anahtarların yanında olmadığını söyler ama mecburen anahtarları adamlara verir. Cingöz ve adamı Ziya, Mahmut Bey'in evine giderler. Kapıyı çalarlar. Mahmut Bey'in eşinin kapıyı açmasıyla Cingöz ve adamı Ziya eve dalarlar. Kadından kasanın yerini öğrenirler. Cingöz, kasayı tam boşaltmıştır ki kadının Ziya'nın elinden kurtularak sokağa koştuğunu görür. Kadın feryat fıgan yardım ister. Cingöz ve adamı içeride kalmış kaçmaya fırsat bulamamışlardır. Hemen bir plan yapan Cingöz, Ziya ile birlikte kömürlüğe iner kömür çuvallarının içine girerler. Herkes üst katları ararken onlar oradan kaçarlar.

3.4.1.8.2. Kişiler Kadrosu

Klasik Cingöz hikâyelerinde olduğu gibi haksız yolla servet sahibi olan Mahmut Bey, Mahmut Bey'in eşi, Cingöz'ün yardımcısı Ziya, Hamdi, Ahmet, Ahmet Efendi, İhsan

Efendi, Şakir Efendi, Bekçi, komiser karakterleri ile gerçekleşen hırsızlıkta Cingöz yine başrolde iken Mehmet Rıza'ya rastlanmamaktadır.

3.4.1.8.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Hikâyede olay kurgusu bu kitaptaki *Cingöz'ün Kız Kaçırması* ve *Elmaslar İçinde* hikâyelerinde olduğu gibi zengin adamın kaçırılması ve evine gidilerek hırsızlığın gerçekleştirilmesi ekseninde gelişir: “-Fukara mısın? Mantar atma! Sana Mahmut Bey derler. Su içinde elli bin liralık adamsın. Fakat zengin görünmemeye çalışırsın. Biz senin bu paraları ne edepsizliklerle kazandığını da biliriz” (Safa, 2019, s. 225).

Zengin adamın evine Cingöz ve yardımcısı Ziya birlikte kılık değiştirme ya da evin içerisine adam yerleştirme entrikaları olmadan giderek adamın eşini etkisiz hâle getirip hırsızlığı yapmaya çalışırlar. Ancak, kadın cesur olunca Cingöz ve adamlarının planları aksar ve polisin, ahalinin katılımı heyecanı artırır: “Mahmut Bey'in zevcesi bir erkek gibi kuvvetliydi. Cingöz'ün elinden kurtuldu ve avazı çıktığı kadar: Aaaa... A dostlar! diye bağırırken muavin Ziya kadının göğsüne yumruk indirdi ve bayıldı” (Safa, 2019, s. 231).

“-Hatun! Çaçaronluğu bırak! Bana Cingöz Recai derler. Elimden kolay kurtulamazsın” (Safa, 2019, s. 232).

“-Yetişin... a dostlar... koşun... beni öldürüyorlar... kesiyorlar... Mahalleyi Cingöz Recai soyuyor... Bir dakikada gelmezseniz ortalığı yangına verecek... Koşunuz!” (Safa, 2019, s. 235).

Cingöz her zaman bir çıkış yolu bulmakta usta olduğundan bu sefer de aklına kömürlüğe saklanmak gelir. Uygun zaman gelince polislerin elinden kaçmayı planlar ve planında her zamanki gibi başarılı olur. Bu hikâyede cesur kadın ön plandadır ve her fırsatta Cingöz ile adamlarına zor anlar yaşatmaktadır. Diğer hikâyelerde kadınlar kurban ve çekingen tipler iken bu kadın aksine gözü pek ve sözünü esirgemeyen bir tipler kaleme alınmıştır. Hikâyede kaçırma eylemi heyecanı arttırmakla birlikte, kaçırılan adamın eşinin cesareti suçluları zor duruma sokmakta ve yakalanma korkusu gerilimi tırmandırmaktadır. Bu özelliklerden dolayı hikâye hem heyecan hem de gerilim türlerinden izler taşımaktadır.

3.4.1.9. Cingöz Tehlikede

Cingöz Pera Palas'ta verilen baloda Amerikalı bir hanımın inci gerdanlığını çalmayı

planlamaktadır. Bu hikâyede, Cingöz'ün giriştiği soygunu meşhur polis hafiyesi Mehmet Rıza'ya yakalanmadan başarıyla gerçekleştirmesi kurgulanmaktadır.

3.4.1.9.1. Özet

Meşhur sertaharri memuru Mehmet Rıza, Sultanahmet'teki evinde henüz uyanmıştır. Yatağından kalkınca hizmetçisinin başucuna koyduğu mektupları bir bir okur. Mehmet Rıza, bütün bu mektuplar arasında bir de balo davetiyesi bulur. Bir hayır cemiyeti Pera Palas'ta verilen muhteşem bir baloya davet ediyordur, Mehmet Rıza gülümser bu davet hoşuna gitmiştir. Hemen kalkar, hızlıca hazırlanır ve Pera Palas'a gider. Sertaharri memuru bir köşeye çekilerek bütün davetlileri gözden geçirirken birdenbire uzakta büfenin yanında Cingöz Recai'yi görür. Cingöz, sürekli kılık değiştirdiği için sertaharri memurundan başka kimse onu tanımamıştır. Sertaharri memuru, Cingöz'ü nasıl yakalayacağını düşünürken, Cingöz Recai, bir elini Mehmet Rıza'nın omzuna koyarak der ki: Bana iki dakika müsaade et o gerdanlığı alıp geleyim. Rüzgâr gibi kadının yanına giderek onu dansa kaldırır. Bütün maharetini göstererek kadının boynundaki yirmi bin liralık gerdanlığı cebine indirir. Mehmet Rıza, neye uğradığını bilmeyerek düdüğünü çıkarır şiddetle öttürür. Derhal Cingöz'ün peşine düşerler. Yaşanan hengâmenin arasından Cingöz pencereden bir otomobilin üstüne atlayarak otomobilin içine girer ve süratle oradan uzaklaşır. Mehmet Rıza hemen onun arkasındadır. Bütün yaşanan kovalamacanın ardından Mehmet Rıza'yı atlattığını düşünen Cingöz Recai, Rumelihisarı'ndaki muhteşem Köşkü'ne gelir. Bir süre sonra adamları evin önünde birinin varlığından bahsederler. Cingöz yakalayıp hemen içeri getirin emrini verir, içeriye getirdikleri kişinin Mehmet Rıza olduğunu görür. Cingöz, hayran hayran Mehmet Rıza'ya bakar ve adamlarına mükellef bir sofrta hazırlamalarını söyler.

3.4.1.9.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler Cingöz Recai, Mehmet Rıza, Amerikalı kadın, garson, davetlilerdir (yabancı şirket müdürleri, gazete muhabirleri, hükümet yetkilileri, sosyetenin önde gelenleri). Bu polisyyede yine bir hırsızlık olayı ve çözümü işlenmekte olup, hikâyenin başkahramanları Cingöz Recai ile Mehmet Rıza'dır. Diğer karakterler ise yardımcı kişiler olarak hikâyede yer alır.

3.4.1.9.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Son görevinden sonra Mehmet Rıza evinde kendisine gelen mektupları incelerken bir balo davetiyesi dikkatini çeker. Pera Palas'taki bu partiye katılarak üzerindeki yorgunluğu atmayı düşünür: “Sertaharri memuru, hizmetçisinin başucuna koyduğu mektupları birer birer açtı. Bütün bu kâğıtlar arasında bir de balo davetiyesi buldu. Pera Palas'ta muhteşem bir baloya davet ediyordu. Mehmet Rıza gülümsedi. Nedense bu davet hoşuna gitti” (Safa, 2019, s. 248).

Hikâyede Cingöz hırsızlık yapacağı mekâna Mehmet Rıza'yı bu balo davetiyesi ile getirir. Mehmet Rıza Cingöz'ün planı olduğunu anlamadan onu görüp yakalama hevesine kapılır. Tam bu sırada Cingöz Mehmet Rıza'ya yaklaşıp sohbet eder: “Cingöz Recai uzun boyuna yakışan zarif bir frak giyinmiş, tek gözlüğünü yerleştirmiş, beyaz eldivenleriyle son derece şen, kayıtsız, müsterih, yanındaki kadınlara meraklı ve tuhaf bir şey anlatır gibi görünüyordu” (Safa, 2019, s. 250).

-Müthiş adamsın!
-Yok canım... O kadar müthiş değil... En büyük kusurum seni çok sevmektir Rıza Bey... Kör olayım şu İstanbul içinde seni benim kadar takdir eden yoktur dersem inanmazsın. Sen emret ben sana teslim olurum.
-Ben sadak istemem
-İşte bu huylarını beğeniyorum Rıza; mesleğini çok seviyorsun (Safa, 2019, s. 252).

“-Şu kadını görüyor musun Rıza Bey? Lütfen boğazına bak! Tam yirmi bin liralık bir inci gerdanlığı var. Zengin bir Amerikalının zevcesidir. Boynundaki inci gerdanlığı görünce peşi sıra buraya geldim” (Safa, 2019, s. 253).

“-Bana iki dakika müsaade et, o gerdanlığı alıp geliyim. İstersen incileri paylaşıyoruz, istersen gerdanlığı sana veririm sen de kollarını kabarta kabarta onu sahibine iade edersin” (Safa, 2019, s. 254).

İkili arasındaki sohbetten hemen sonra Cingöz kadına yaklaşır ve söylediği gibi gerdanlığı çalar ve Mehmet Rıza ile aralarında kovalamaca başlar:

“-Ne vakit aldın be?

-Nasıl olacak? El çabukluğu marifet! Ben sabahtan inci gerdanlığın sahtesini hazırlamış, gelmiştim. Bu kadar basit hokkabazlıkları Portakaloğlu bile yapıyor ben yapamaz mıyım?” (Safa, 2019, s. 255).

Bu kovalamaca Cingöz'ün otomobil entrikası ile farklı bir boyuta taşınır. Cingöz bu entrika ile kurtulduğunu düşünürken Mehmet Rıza otomobile saklanıp Cingöz'ün evine kadar ulaşır. Bunu fark eden Cingöz, Mehmet Rıza'yı takdir eder ancak evin her yerinde Cingöz'ün

adamları olduğu için onu yakalamaya Mehmet Rıza yine muvaffak olamaz: “-Vallahi aşk olsun! Aferin! Nihayet benim evime kadar geldin ha... Mamefih başımın üstünde yerin var... Bu gece benim misafirimsin” (Safa, 2019, s. 266).

Cingöz Recai serilerinde hikâyelerin en temel unsuru kimliğin gizlenmesi olup bu amaca yönelik tebdil-i kıyafet entrikası Cingöz tarafından her hikâyede uygulanmaktadır. Ayrıca Cingöz işleyeceği suçları daima gazeteler ya da telefon vasıtası ile Mehmet Rıza ve diğer polisler, halka bildirmektedir. Bu hikâyede yazar Todorov ve Osmanlı-Türk polisiyesinin alt türü olan heyecan türünü baloda yaşananlar ile ön planda tutmuştur.

3.4.1.10. Cingöz Kafeste

Cingöz Kafeste, serinin son hikâyesi olup Çanakkale Boğazı’ndan Marsilya’ya gitmek üzere yola çıkmış vapurdaki zengin kimselerin soyulması üzerine kurgulanmıştır. Hikâyeyi diğer hikâyelerden ayıran en önemli özellik, Cingöz’ün Mehmet Rıza tarafından yakalanmış olmasıdır.

3.4.1.10.1. Özet

Marsilya’ya gitmek üzere Çanakkale Boğazı’ndan içinde pek çok zenginin yer aldığı bir yolcu gemisi yola çıkar. Cingöz de bu gemideki yerini alır ve adamlarıyla birlikte büyük bir soygun gerçekleştirir. Soygun haberi büyük bir hızla yayılır. Mehmet Rıza durumu öğrenince çok hiddetlenir ve ölümü pahasına Cingöz’ü yakalamaya karar verir. Bir plan yapar. Ülkeye çok zengin bir ailenin geleceğini ve onları gezdirmek için dil bilen bir rehber arandığı ilanını verir. Yaşlı bir adam kılığına girerek yazıhanede bekler. Sonunda Cingöz de gelir ve ismini yazdırır. Yazıhaneden çıkar çıkmaz adamlarıyla Cingöz’ün peşine düşer. Uzun uğraşlar sonucu Cingöz’ün ellerine kelepçeleri takarak onu karakola götürür.

3.4.1.10.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler diğer hikâyelere göre sınırlı sayılacak sayıdadır. Cingöz Recai ve Mehmet Rıza başkarakterler olup onlara vapur yolcuları, polisler ile Cingöz’ün adamları eşlik etmektedir. Bu polisiyede yine bir hırsızlık olayı ve çözümü işlenmekte olup hikâyenin başkahramanı Cingöz aktif olarak vapurda okurun karşısına çıkmaktadır.

3.4.1.10.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Hikâyede Cingöz herhangi bir entrika unsuru kullanmadan adamları ile birlikte zengin yolcuların olduğu bir vapurda hırsızlığı gerçekleştirir. “Lloyds Kumpanyası’nın vapurlarından biri Marsilya’ya gitmek üzere yola çıkmıştı. Yolcularının çoğu ecnebi seyyahlar, Arabistan ve Suriye’den İstanbul’a oradan ya kendi vatanına avdet eden Fransızlar yahut Asya’dan Avrupa’ya geçen Amerikalılardan, Ruslardan, Türklerden mürekkepti” (Safa, 2019, s. 270).

Cingöz, bütün yolcuları adamları sayesinde toplayıp onlara durumu açıklayıcı konuşma yapar ve kendi mesleği ile onların meslekleri arasındaki ortak yönleri söyler:

Küçükten beri harikulade işler yapmayı pek severim. Düşününüz ki sizin memleketlerinizde de Arsen Lüpen gibi harikalı adamlar var. Ayıplamayınız, bu bir meslektir. Ben fukara bir adam olmadığım halde bu işi yalnız keyfim için yapıyorum. Hem sizin ve benim mesleklerimiz arasında ne fark var? Ben açık, mertçe, göz önünde çalışıyorum. Siz, gizlice, şeytanca, kitaba uydurarak çalışıyorsunuz. Her zenginin serveti bir dalavere, sirkat mahsulüdür. Haydan gelen huya gider. Zannedirim ki yanlış söylemiyorum (Safa, 2019, s. 276).

Mehmet Rıza vapurdaki hırsızlığı gazetelerden duyunca artık Cingöz’ün fazla olduğunu ve yakalanması gerektiğini düşünür. Bu kez Mehmet Rıza, Cingöz’ü ele geçirmek amacıyla gazetelere Amerikalı milyarderlerden Mister Thomson Edwards’ın, dünyanın en büyük incisine sahip hanımı ile İstanbul’a seyahatlerinde kendilerine rehberlik edecek, İngilizceyi çok iyi bilen birini aradıklarına dair uydurma bir ilân verir:

İngilizceye Vakıf Bir Genç Aranıyor
Meşhur Amerika milyarderlerinden Mister Tomas Edwards, zevcesi Madam Tomson’la birlikte yakında İstanbul’a bir seyahat icra edeceklerdir. Madam Tomson küre-i arzın en büyük incisini üzerinde taşıyacaktır. Kendilerine mükemmel rehberlik edecek İngilizceye bihakkın vakıf bir genç arıyorlar (Safa, 2019, s. 278).

Rehberlik için müracaat edenleri bir ihtiyar kılığında kaydeden Mehmet Rıza, Cingöz’ü ilk bakışta tanır ve takip etmeye başlar. Dikkatli bir polisin sayesinde Mehmet Rıza Cingöz’ü yakalar ve bu halk arasında büyük yankı uyandırır:

Halk arasında bir feryat koptu:
-Cingöz! Cingöz’e bakın! Yakalandı... Mehmet Rıza yakaladı...
Cingöz Recai, son derece uysal bir hareketle ellerini uzatarak:
-Kafese girdik ha. Tüh! Yemeği polis müdüriyetinde yiyeceğiz demek. Yemek yemeye alıştığım lokantalardan başka yerde ağzıma bir lokma koyamam. Haydi, bakalım (Safa, 2019, s. 288).

Aslında bu hikâye ile yazar Server Bedi yeni bir karakterle okurlarının karşısına çıkmaktadır ve bu nedenle hikâyede Cingöz’ü yakalatır. Server Bedi Cingöz’ü yakalatmak ile on paralık seriye ara vermeyi planlar ve ilk Cingöz romanı başlar. Server Bedi’nin Cingöz Recai serüvenlerini bitirmek istemesi, tıpkı Sir Arthur Conan Doyle’un Sherlock Holmes’ünün *Final Problem* adlı öyküsünde ezeli düşmanı Mortimer ile birlikte öldürüp sonra da

okuyucuların isteğiyle diriltmesiyle benzeşir (Safa, 2019, s. 13). Cingöz'ün yakalanmasından önceki olaylarda vapurdaki yolcuların panik olmaları ve vapurda yaşananlar hikâyeyi gerilim türüne yaklaştırmaktadır. Ancak, bilinen suçlunun yakalanması bölümü ise heyecan türünü ön plana çıkarmaktadır.

3.4.2. Cingöz'ün Esrarı

On paralık hikâyelerden oluşmayan ve Cingöz'ün yeni macerasının tek kitapta işlendiği *Cingöz'ün Esrarı* polisiye roman olarak ilk olma özelliğine sahiptir. Kitapta olaylar, Cingöz'ün, Mehmet Rıza'nın zengin akrabasıyla evlenerek kızın ailesini soyması, bir banka soygunu gerçekleştirmesi, Mehmet Rıza tarafından yakalandıktan sonra hapisten kaçmayı başarması ve kendisini yakalamak isteyen Mehmet Rıza'yı yakalayarak herkesi Mehmet Rıza'nın Cingöz, kendisinin de Mehmet Rıza olduğuna inandırması kurgusunda ilerlemektedir.

3.4.2.1. Özet

Mehmet Rıza, Beyoğlu'nda tebdil-i kıyafet hırsızların, dolandırıcıların, katillerin bulunduğu bir meyhaneye gider etrafı kolaçan eder. Bu severek yaptığı mesleğinin bir parçasıdır. Son zamanlarda Cingöz'ün adamlarının burada takılmaya başladıklarını öğrenir. Cingöz'ü yakalamak için bu adamları bulup onların vasıtasıyla Cingöz'ün bileklerine kelepçeyi geçirmeyi hayal etmektedir. Bir süre meyhanede oturan Mehmet Rıza, içeri giren dört kişinin Cingöz'ün adamı olduğu anlar. Adamların konuşmalarını dinleyen Mehmet Rıza bir soygun yapacaklarını duyar. Sarıyer'de oturan zengin bir ihtiyarı soyacaklardır. Mehmet Rıza telaşla kapıyı çalar ve kendini tanıttıktan sonra eve girer. Mehmet Rıza, yaşlı adama Cingöz'ün adamları tarafından soyulacağı haberini verir. Ama bu zaten bizzat Cingöz'ün bir oyunudur. Cingöz sakalını çıkarır ve bir kahkaha patlatır. Yaşananların hepsi Mehmet Rıza'yı oraya getirmek için bir oyundur. Cingöz, Mehmet Rıza'ya bir süre önce Nişantaşı'nda yürürken bir anne kıza rastladığını ve kızıdan çok etkilendiğini anlatır. Hemen peşlerine düşmüş evlerini öğrenmiş ve yaptığı araştırma neticesinde kızın Sultan Hamit'in yakın adamlarından Tacettin Bey'in kızı olduğunu öğrenmiştir. Duydukları karşısında şaşkına dönen Mehmet Rıza; Tacettin Bey benim dayımdır, onun kızına el süremezsin, der. Cingöz ise kızla çoktan nişanlandığını ertesi gün ise nikâhlanacaklarını onu ise nikâha gelip de bir arıza çıkarmaması için kaçırdığını anlatır. Üç gün boyunca Mehmet Rıza Cingöz'ün köşkünde tutulur. Üçüncü

günün sonunda Cingöz ve eşi Mebruke köşke gelirler. Mehmet Rıza'nın yanına uğrayan Cingöz dayısının konağını adamlarıyla nasıl soyduğunu anlatır. Daha sonra eşi Mebruke'yi de alarak köşkten ayrılır. Mehmet Rıza serbest kalır kalmaz hemen müdüriyete gider. On beş gün önce işe başlayan ama oldukça da cevval olan Necati'yi yanına alarak Cingöz'ün nereye gittiğini bulmaya çalışır. Kamyon lastiklerinin izlerinden yola çıkarak Cingöz'ün olduğu yeri bulur. Ama bu yine Cingöz'ün bir oyunudur. Bu ev boştur. Mehmet Rıza'nın Mebruke'yi bulması için böyle bir oyun yapmıştır. Çünkü karısını sevmektedir ve karısı da annesi özlemiştir. Mehmet Rıza Mebruke'yi annesine kavuşturur. Mebruke bunun Cingöz'ün bir oyunu olduğunu söyler. Perşembe günü tekrar gelip kendisini götürceğini anlatır. Perşembe günü birçok önlem alırlar ama Cingöz Mebruke'yi kaçırmayı başarır. Mehmet Rıza polis merkezinde otururken ihtiyar bir adam odasına girer ve ona bir mektup uzatır. Mektupta Mebruke yardım istemektedir. Mehmet Rıza bu ihtiyarın Cingöz'ün adamlarından biri olabileceğini düşünür ve peşine takılır. Düşüncesinde haksız değildir. İhtiyarın yüzündeki maskeyi çıkarınca büyük bir şaşkınlık yaşar, çünkü Cingöz'ün adamı olan bu kişi şube müdürü Mahmut Bey'dir. Mahmut Bey, Cingöz'ün karakollarda pek çok adamı olduğunu söyler. Mehmet Rıza neden bir türlü Cingöz'ü yakalayamadığını anlar. Mahmut Bey'in yakalandığını öğrenen Cingöz, hemen Mehmet Rıza'yı arar. Ona Mahmut Bey'i bırakırsa bir suç örgütünü yakalamasında kendisine yardım edeceğini söyler. Mehmet Rıza bu teklifi kabul eder ve Cingöz'le buluşurlar. Cingöz, ona bir Rum çetesinin İsveç Bankasını soymak için hemen yanındaki bir evi kiraladıklarını ve evin bodrum katından bankaya doğru on iki metre tünel kazdıklarını bizzat gösterir. Salıyı çarşambaya bağlayan gece bankayı soyacaklardır. Soygun bilgisini alan Mehmet Rıza, hemen banka müdürünün yanına gider ve soygunu haber verir. Hem banka hem de emniyet soygun için gerekli önlemleri alır. Bütün gece tünel yolunda beklerler ama soygun gerçekleşmez. Önlem alınmayan üst katta soygun yapılır. Cingöz, Mehmet Rıza'ya bir mektup gönderir. Bu mektupta Cingöz, şube müdürü Mahmut Bey'in aracılığıyla iki sene önce emniyete memur olarak girdiğini bir süredir de kendisinin emrinde çalışan Necati olduğunu açıklar. Bu mektubu okuyan Mehmet Rıza, beyninden vurulmuşa döner ve hemen polislikten istifa eder, istifa mektubunu gazetelere gönderir. Amacı işlerini gizliden yürütüp Cingöz'ü yakalamaktır. Kılık değiştirir ve Ferit ismiyle Cingöz'ün yanına işe girer. Cingöz ona bir apartmanın tabanını delmek için bir görev verir. Yaptığı işi Cingöz çok beğenir. Tabanını delerek girecekleri ev, zengin bir Ermeni'nin evidir. Amacı bu zengin adamın karısının mücevherlerini çalmak ve kızını kaçırmaktır. Türk düşmanı olduğu için kızını kaçırmak ve intikam almak istemektedir. Bu durumu öğrenen Mehmet Rıza hemen evi soyulacak adamın

yanına gider ve durumu anlatır. Mehmet Rıza adamın evine birkaç memur göndererek önlem alır. Mehmet Rıza da soygunun yapılacağı odada bekler. Gecenin olmasıyla soygun başlar. Tavandan içeri giren Cingöz yakalanır. Günlerce bütün şehir, gazetelerden öğrendiği bu haberlerle çalkalanmıştır. Günler boyu Mehmet Rıza tebrik mesajları almıştır. Cingöz, Mehmet Rıza'ya eşini görmek istediğini söyler. Hapishaneye Mebruke gelir. Cingöz oyununu yapar ve eşiyi yer değiştirerek hapisten kaçırır. Mehmet Rıza Mebruke'yi takip eder. Bir lokantada yemek yiyen karı kocayı dinler ve bir vapurla Avrupa'ya gideceklerini öğrenir. Günü geldiğinde iki adamıyla birlikte Mehmet Rıza da vapura biner. Ama Cingöz onu görür ve tanır. Hemen adamlarına haber verir ve Mehmet Rıza'yı yakalatır. Odasına götürüp ellerini ayaklarını bağlatır. Kendisi de Mehmet Rıza'nın yerine geçer. Sabah olunca vapurda Cingöz ve adamlarının Mehmet Rıza tarafından yakalandığı haberi yayılır. Vapur Çanakkale'ye geldiği zaman Cingöz'ün kalan adamları diye Mehmet Rıza polisler verilir. Vapurdaki zengin bir adamın değerli eşyalarını çalan Cingöz, Mebruke ile Avrupa'ya gider.

3.4.2.2. Kişiler Kadrosu

Bu kitapta yer alan karakterlere baktığımızda; olayların hepsinde de asıl kahraman Cingöz Recai iken rakibi ise Mehmet Rıza'dır. Peyami Safa'nın Server Bedi imzalı incelenen kitaplarının çoğunda, başkahraman Cingöz Recai; iyilerin hakkını gözetken, daima kötülerden ve soygunculardan çalan, kibar bir hırsızdır. Mehmet Rıza, Cingöz Recai'yi yakalayabilmek için uğraşan, ona hayranlık duymaktan kendini alamayan, çok zeki, kurnaz ve ünlü bir polis hafiyesidir. Kitabın diğer önemli karakterleri; Kalpazan Niko, kasa hırsızı Vasil, Anastas, yankesici Mehmet, Cingöz'ün adamları, Mebruke, polis müdürü Hamdi (Cingöz'ün adamı), Basri Paşa'nın oğulları, polis memurları, çingene Gülistan ve eşi, Avukat Haydar Bey, Madam Bogosyan, Hınıryan'ın eşi ve kızı şeklinde sıralanmaktadır.

3.4.2.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Cingöz'ün Esrarı romanında toplum içerisindeki adaletsiz sermaye dağılımı sorgulanmaktadır. Bu adaletsizliğin peşine düşen ve buna çözüm arayan kişi ise Cingöz Recai'dir. Diğer hikâyelerinde olduğu gibi hırsızlık yaparak, zenginden alıp yoksula vererek adalet dağıtmaya çalışmaktadır. Olay örgüsü bu kurala göre şekillenirken *Cingöz'ün Esrarı*'nda birbirine benzeyen beş olay ele alınır (Sağiroğlu, 2023, s. 156). Yaşlı adamın evinin soyulması (Safa, 2022, s. 15), Mebruke'nin kaçırılması (Safa, 2022, s. 24), İsveç

bankasının soyulması (Safa, 2022, s. 90), Ermeni deri tacirinin evinin soyulması (Safa, 2022, s. 150), Cingöz Recai ve Mebruke'nin vapurla Avrupa'ya kaçması (Safa, 2022, s. 190). Olaylar zincirinin merkezinde Mehmet Rıza yer almakla birlikte sürekli olaylarda tebdil-i kıyafet Cingöz Recai'nin peşine düşmektedir. Her Cingöz Recai hikâyesinde olduğu gibi olayların sonunda Mehmet Rıza ipuçlarını yanlış çözdüğü için yanılır ve Cingöz Recai kaçmayı başarır.

İlk olayda Mehmet Rıza, Beyoğlu'nda tebdil-i kıyafet hırsızların, dolandırıcıların, katillerin bulunduğu bir meyhaneye gider, orada Cingöz'ün adamlarının bulunduğunu düşünür ve onları yakalayarak Cingöz'e ulaşacağı düşüncesindedir. Bu maksatla tebdil-i kıyafet meyhane etrafında dolaşır: “Mehmet Rıza daima sarhoş bir ecnebi neferi taklidi yaparak lokantanın önünde sallana sallana dolaşıyor ara sıra duvara dayanıp başını göğsüne sarkıtarak sızmış gibi görünüyordu” (Safa, 2022, s. 18).

Yaşlı ihtiyarın evine geldiğinde ise Mehmet Rıza Cingöz'ün oyunu ile karşı karşıya kalır ve Cingöz bilerek Mehmet Rıza'yı oraya getirmiştir. Her zamanki kahkahası ile Mehmet Rıza'ya etkilendiği kız ve ailesi hakkında bilgi verir ve Mebruke adlı kızın Mehmet Rıza'nın akrabası olduğunu, kızın ailesine kimsesiz bir genç olarak kendini tanıttığını anlatır: “-Ama kız harikulade güzel nasıl söyleyeyim? “Harikulade güzel” tabiriyle anlatamam ki... Boy pos, kaş göz, endam, cilve, kıyafet, hülasa bir kızı gösterecek ne varsa hepsi mükemmel! Bu kız bana şöyle yan gözle, tatlı tatlı bir bakış attı” (Safa, 2022, s. 27).

“-Ben onlara kendimi küçükten beri Avrupa'da bulunmuş İstanbul'a yeni gelmiş kimsesiz bir Türk genci gibi gösterdim. Beni sana sormak istiyorlardı. İstanbul'da beni hiç kimsenin tanımadığını anlattım” (Safa, 2022, s. 28).

Mehmet Rıza'nın sorun çıkarmaması ve kızla rahat evlenebilmesi için Cingöz bu oyunu oynamış ve Mehmet Rıza'yı ihtiyarın evinde üç gün misafir etmiştir. Üçüncü günün sonunda Cingöz, eşi Mebruke'yi de yanına alarak gelir ve Mehmet Rıza'ya yaptığı soygunu ayrıntılarıyla anlatır. Serbest kalan Mehmet Rıza emniyetteki adamı Necati ile Cingöz'ün izini sürmeye başlar. Mehmet Rıza tutulduğu evde Mebruke'nin yazısını bulur ve onu kurtarır. Aslında bu Cingöz'ün bir oyunudur. Mebruke'yi günü gelince geri alacağını söyleyen bir mektup gönderir ve gelen mektup ile Mebruke ve Mehmet Rıza ile diğer polisler Cingöz'ü beklerler: “Rızacığım otomobili alıyorum. Siz benim adamımı bağlayıp yola bırakmışsınız. Ben onu kurtarıyor ve yerine sizin şoförünüzü koyuyorum. Bugünlük bu kadar. Mebruke'yi de yakınlarda yanıma alacağım çünkü hayatımdan vazgeçerim ondan geçmem!” (Safa, 2022, s. 78).

Mektup bırakma sürecinde Mehmet Rıza Cingöz'ün adamı olan polis müdürü Mahmut Bey'i yakalar ve yıllardır Cingöz'ün neden kaçabildiğini anlar. Cingöz, Mehmet Rıza'yı telefonla arayarak adamını serbest bırakması karşılığında, İsveç Bankası'nın soyulmamasına yardım edeceğini söyler. Mehmet Rıza, bu teklifi kabul eder. Cingöz, Mehmet Rıza'ya çetenin bankayı soyabilmek için kazdığı tüneli ve ikamet ettiği evi gösterir. Sonrasında ise, Necati'nin kimliğini de açıklar:

Üstat! Emrinizde iki senedir çalışan muavininiz size şu mektubu yazarak hem gülünç ve hem feci bir hakikati itiraf ile yüzünüze vuracağını rüyanızda görseniz inanmazdınız. Hem gülünç hem de feci olan bu hakikat şudur: Bendeniz yani sadık muavininizin asıl ismi Cin... Göz... Recai'dir!... (Safa, 2022, s. 143).

Mehmet Rıza; Cingöz'ü yakalayabilmek için mesleğinden istifa ettiğine dair mektubu gazetelere vererek Cingöz'ü gizlice yakalamayı planlar. Böylece Cingöz'ü kendi entrika kurgusuyla yakalamak ister: "Cingöz Mehmet Rıza'nın yanında üç sene nasıl çalıştıysa Mehmet Rıza da aynı desise ile Cingöz'e sokularak onun bütün esrarını elde etmiş bulunacaktı" (Safa, 2022, s. 181).

Cingöz, Ferit'ten memnun olduğu için maksadının alt katta oturan zengin deri taciri Ermeni'nin karısının mücevherini çalmak, aynı zamanda bir Türk düşmanı olan Ermeni'nin kızını kaçırmak olduğunu söyler: "-Bu deri tacirin Türk düşmanıdır. Mütareke de gizli cemiyetin reisi bu domuzdu" (Safa, 2022, s. 177).

Mehmet Rıza yakaladığı bu fırsatla Cingöz'ü yakalar ve hapse yollar. Cingöz, Mehmet Rıza'ya hapisanede iken itiraflarda bulunur ve Mebruke'ye olan aşkını söyler:

"Cingöz bir çocuk gibi hıçkırıklarla hüngür hüngür ağlamaya başlamıştı. Cingöz Recai ağlıyor! Serveti, itibarı, aşkı, hayatı mahvolan Cingöz Recai, serserilerin kralı şimdi bir kadın gibi, bir çocuk gibi, bir deli gibi ağlıyor!"
-Vallahi Rıza... yakalanmak, hapse atılmak, ahaliye rezil olmak, şan ve şöhetimi, servetimi kaybetmek... Hiçbiri bana dokunmuyor. Fakat... Mebruke'yi kaybetmek beni öldürüyor... Ben bu kadını seviyorum, Rıza çıldırısıya seviyorum... Ondan ayrı yaşadıkça verem olup öleceğim..." (Safa, 2022, s. 194).

Mehmet Rıza ve Cingöz arasındaki samimiyet Mebruke ile görüşmesine imkân sunar ve Mebruke ile sohbet eder, ona aşkını anlatır: "-Mesela... Ben hayatımda yalnız para değil... Senin gibi güzel kadınlar da çaldım!" (Safa, 2022, s. 256). Mebruke aşkı için hapiste kalmayı göze alır. Cingöz ile yer değiştirirler ve bu kılık değiştirme oyunundan sonra Mehmet Rıza onları takip eder. Ancak Cingöz kılık değiştirme konusunda usta olduğu için Mehmet Rıza'nın yerine geçer ve bir mektupla Mehmet Rıza'ya veda eder.

"Bugünden itibaren, işten çekileceğim ve belki de balaylarımı geçirmek için canım gibi sevdiğim ve beni canından fazla seven Mebrukeciğimle bir Avrupa seyahatine çıkacağım. Talih bizi bir daha ne zaman karşıya karşıya getirir? Sabık muavinin, akrabaların ve arkadaşın

Cingöz Recai” (Safa, 2022, s. 149).

Romanda aksiyonun en çok yükseldiği, aldatmaca ve muammanın doruğa çıktığı kısımlar hep Cingöz’ün kılık değiştirdiği ve çevresi tarafından tanınmaz bir kişiye dönüştüğü bölümlerdir. Öyle ki tüm kahramanlar birbirinin yerine geçer, biri diğerinin kimliğine bürünür: Cingöz, Başkomiser Mehmet Rıza, yardımcısı Necati; Mehmet Rıza ise çete üyesine dönüşür (Şahin, 2011 s. 94, 95). *Cingöz’ün Esrarı’nda* olaylar zinciri birbirini takip etmekte ve her olayda farklı heyecan öğeleri yer almaktadır. Cingöz’ün evliliği, evlendiği kızın evini soyması, Mehmet Rıza tarafından yakalanması, hapisten kaçması ve Mehmet Rıza’nın elinden kurtulması sarmalında, heyecan türünün özelliği olan başkahramanın merkezde ve olayların içinde olması görülmektedir.

3.4.3. Cingöz Recai Kibar Serseri

On öyküden oluşan bu seri 1925-1926 yılları arasında dönemin gazetelerinde tefrika olarak yayımlanmıştır. Bu seride sırasıyla 1- *Cingöz Geldi*, 2- *Esrarlı Köşk*, 3- *Karanlıkta Bir Işık*, 4- *Kadın Cinayeti*, 5- *Düşman Şakası*, 6- *Tütüncünün Ölümü*, 7- *Aynalı Dolap*, 8- *Tatavla Cinayeti*, 9- *Son Muvaffakiyet*, 10- *Cingöz’ün Akıbeti* isimli öyküler vardır.

3.4.3.1. Cingöz Geldi

Cingöz Geldi, Cingöz Recai Kibar Serseri adlı serinin birinci hikâyesidir. Hikâyenin konusu, Cingöz’ün zengin bir kadının elmas küpelerini baloda çalacağını Mehmet Rıza’ya bildirmesi üzerine, asılları otel odasında tutulan küpelerin, kadının hizmetçisi rolündeki Cingöz’ün yardımcısı tarafından çalınması kurgusuna dayanmaktadır.

3.4.3.1.1. Özet

Sertaharri memuru Mehmet Rıza, vaktinin büyük bir kısmını Sultanahmet’teki evinde geçirmektedir çünkü onu en çok meşgul eden meşhur serseri, kibar hırsız Cingöz Recai’dir. Cingöz’ün Amerika’da neler yaptığını, ne maceralar yaşadığını düşünürken hizmetçisi içeri girer ve sizi bir bey görmek istiyor, der. Mehmet Rıza misafiri salona almasını söyler yattığı yerden isteksizce doğrulur. Mehmet Rıza tam odadan çıkacaktır ki kapı birdenbire açılır ve içeriye bir adam girer, giren bu adam Cingöz Recai’dir. Mehmet Rıza büyük bir hayrete düşmüştür. Bir dakika kadar put gibi hareketsiz kalmıştır. Cingöz, Mehmet Rıza’nın

kolundan tutarak onu bir koltuğa oturtur. Kendisi de karşı koltuğa oturur. Cingöz, Mehmet Rıza'ya İstanbul'a gelirken vapurda zengin bir Türk ailesiyle tanıştığını ve kadının kulağındaki pırlanta küpelerin peşinde olduğunu anlatır. Bu zengin aile pazar akşamı Amerika Sefareti'nde verilecek bir baloya davetlidir. Cingöz de bu davete giderek küpeleri çalacaktır. Cingöz, Mehmet Rıza'yı ikna etmek için bu küpelerin Yıldız Sarayı'ndan vakti zamanında kadının kocası tarafından çalındığını söyler. Daha sonra Cingöz oradan ayrılır. Mehmet Rıza bu ailenin Pera Palas Otel'de kaldığını öğrenir ve onları ziyarete gider. Mehmet Rıza aileye baloda küpelerinin Cingöz Recai tarafından çalınacağını, küpelerin sahtesini yaptırıp baloya o küpelerle gelmelerini söyler. Balo günü bütün önlemleri alan Mehmet Rıza, uzunca bir süre Cingöz'ün gelmesini bekler. Gece yarısından sonra Cingöz, Mehmet Rıza'yı arar. Cingöz, Mehmet Rıza'ya baloya gelmeyeceğini söyler. Balodaki küpelerin sahte olduğunu bildiğini, asıl küpelerin ise kendisinde olduğunu anlatır. Bu ailenin yanındaki hizmetçinin yardımcısı olduğunu, karı koca baloya gittiğinde otele gidip rahatlıkla odaya girerek aynalı dolaptan orijinal küpeleri alıp hizmetçiyle birlikte otelden çıktıklarını anlatır.

3.4.3.1.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler Amerikalı zengin karı koca Halet Hanım ile Kerim Bey, hizmetçi Pervin rolünde Mebruke, Cingöz Recai ve Mehmet Rıza'dan oluşmaktadır. Hırsızlık olayının çözümü sertaharri memuru Mehmet Rıza'ya bırakılmıştır. Hikâyenin asıl kahramanı ustaca hırsızlığıyla nam salmış olan Cingöz Recai'dir. Mebruke ise hikâyede kilit rolde yer almaktadır.

3.4.3.1.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Bu hikâyede olay örgüsü Cingöz'ün Mehmet Rıza'yı ziyareti ve balodaki yapacağı hırsızlığı anlatması ile ilerlemektedir:

O gün bu mülahazalar içindeyken hizmetçi içeriye girerek:

-Sizi bir bey görmek istiyor! dedi.

-Nasıl bey?

-Gençten, yakışıklı bir adam. Polise işi düşmüş. Sizi mutlaka görecekmış.

-Vay! Misafir Mehmet Rıza'nın boynuna sarılıyor onu bir kardeş gibi şapır şupur öpüyordu. Bu adam, bu misafir, Cingöz Recai idi (Safa, 2022, s. 29).

-Yahu... Rıza... İnsana bir merhaba derler bir seneden beri birbirimizi görmedik. İnsanın köpeğini bile göreceği gelir. Bizim seninle o kadar arkadaşlığımız var. Hem de ben senin ayağına kadar gelmiş, "Rızacığım ne âlemde gidip göreyim" demiş, yakayı ele vermeyi bile göze almışım

da sen bir “safa geldin” bile demiyorsun (Safa, 2022, s. 30).

Mehmet Rıza hırsızlığın gerçekleşmemesi için küpenin sahibini uyarır. Ancak Cingöz ona zengin ama haram yolla kazanılan küpelerin çalınması gerektiğini açıklamıştır:

“-Bu kıymetkâr küpelerinize İstanbul’un büyük bir serserisi göz koymuştur.

-O serseri sizinle birlikte Amerika’da bulunuyordu. ‘Ahmet Münir’ nam-ı müstearını taşıyordu.

-İşte o nazik, o kibar genç, meşhur bir serseridir. İsmi de Cingöz Recai’dir” (Safa, 2022, s. 37).

-Dinle bak. İşin içyüzü var. Bu bir çift pırlanta elmas taş bu kadının kendi malı değildir.

-Yaa?

-Aşırmadır.

-Nereden?

-Hatırlıyor musun? Meşrutiyet’ten sonra Yıldız Sarayı’nda gayet kıymetli iki elmas taş çalınmış hırsız bulunamamış herkes de bunu İttihat ve Terakkinin aşırılığına hükmetmişti (Safa, 2022, s. 33).

Bu aslında Cingöz’ün bir oyunudur, çünkü Mehmet Rıza’nın dürüstlüğüne inandığı için anlattıklarını hemen gidip ilgili kişilere bildireceğini adı gibi bilmektedir. Hikâyenin entrik unsuru ise Cingöz’ün yardımcısını soyacağı kişilerin yanına yerleştirmiş olmasıdır. Hizmetçinin verdiği bilgiler doğrultusunda Mehmet Rıza’nın planını öğrenen Cingöz Recai hırsızlığı gerçekleştirir. Olay örgüsünün gelişme aşamasında Mehmet Rıza Cingöz’ü yakalamak için mekânda bekler ancak Cingöz plan dâhilinde hırsızlığını tatbik eder.

-Sizi telefonda istiyorlar dediler. Mehmet Rıza telefona koştu, aleti eline alınca sesi tanıdı. Usta hırsız gülüyordu:

-Akşamlar hayır olsun Rızacığım.

-Mel’un sen misin?

-Sesimden tanımışsındır

-Neredesin? Niçin gelmedin?

-Gelmedim ve gelemeyeceğim Rızacığım. Sana arz-ı itizar etmek için telefon ediyorum. O bir alay memuruna da söyle, rahatsız olmasınlar (Safa, 2022, s. 42).

Mehmet Rıza, Cingöz’ün yardımcısını bu zenginlerin yanına yerleştirdiğini anlar ama küpeler çalınmıştır. Cingöz telefonla durumu açıklar.

“-Bu Pervin’i nerede bulmuştunuz?

-Amerika’da... Kimsesiz kalmış bir Türk kızıydı... Gayet kibar ruhlu bir kızdı... Acıdık... Yanımıza almıştık...” (Safa, 2022, s. 46).

-Hakiki maksadın neydi?

-Ben dört aydan beri bu küpelerin peşindeyim. Evvela Mebruke’yi New York’ta, kimsesiz kalmış bir Türk kızı gibi, bu ailenin yanına koydurdum. Fakat Halet Hanım hiçbir gün, hiçbir gece küpelerini kulağından çıkarmıyordu. Halet Hanım’ın sahte küpeleri ile baloya geleceğini Mebruke haber verdi (Safa, 2022, s. 49).

Cingöz Recai her hikâyesinde olduğu gibi bu hikâyede de entrik unsurları yardımcısını

hırsızlık yapacağı yere yerleştirme ve kendisini farklı biri olarak tanıtmak şeklinde gerçekleştirmiştir. Mebruke'yi Pervin kılığında kendisini de Ahmet Münir olarak tanıtmıştır. *Cingöz Geldi* hikâyesinde olaylar suçu işleyen kişinin yakalanması üzerine kuruludur ve bu durum hikâyeyi Todorov ile Osmanlı-Türk polisiyesinde yer alan heyecan türü içine sokmaktadır.

3.4.3.2. Esrarlı Köşk

Esrarlı Köşk'ün konusu kısaca, Cingöz'ün kaçırdığı eski sefirlerden Namık Bey'in kılığına girerek, Namık Bey kimliğinde yaşadığı bir hafta süresince köşkünün soyması ve polislerin elinden kurtulmasıdır (Yiğit, 2005, s. 55).

3.4.3.2.1. Özet

Eski sefirlerden Hüseyin Namık Bey; Anadoluhisarı'nda oturduğu köşkten bir haftadır para ve bazı kıymetli eşyasının çalındığını meşhur polis şefi Mehmet Rıza'ya bildirir. Mehmet Rıza, incelemelerde bulunmak üzere köşke gider. Polis şefi, hırsızları yakalayabilmek amacıyla köşkte kalmaya karar verir. Mehmet Rıza'nın, Namık Bey'in odasında kalarak hırsızları yakalamaya çalıştığı bir gece, içeri giren biri onu etkisiz hâle getirir. Mehmet Rıza, kendine gelince Namık Bey'in duvarda asılı antika tüfeğinin çalınmış olduğunu anlar. Mehmet Rıza ve Namık Bey; bir süre sonra, Namık Bey'in eşinin de köşkte olmadığını fark ederler. Aradan zaman geçince Cingöz'ün, köşkü soyan ve Namık Bey'in eşini kaçıran kişinin kendisi olduğunu açıklayan mektubunu alırlar. Mektubun sonunda Cingöz, Mehmet Rıza'ya gece yarısı Namık Bey'in odasında buluşmak üzere bir randevu verir. Bunun üzerine Mehmet Rıza, müdüriyetten çağırdığı memurları köşkün muhtelif yerlerine yerleştirir. Kendisi de Namık Bey'le birlikte odada beklemeye başlar. Gece yarısı olunca Namık Bey, yüzündeki takma sakalı çıkarır ve Cingöz Recai ortaya çıkar. Mehmet Rıza, silahının tetiğini çeker; fakat bu silahı kendisine daha önce Namık Bey diğer adıyla Cingöz verdiği için silah ateş almaz. Cingöz, Namık Bey'le eşini nasıl kaçırdığını ve soygunları nasıl gerçekleştirdiğini anlatır. Cingöz, köşkten yeteri kadar eşya çaldığı için Namık Bey'le karısını serbest bırakacağını da belirtir. Cingöz sakalını takıp tekrar Namık Bey olarak Mehmet Rıza'nın adamlarının arasından rahatlıkla çıkarak oradan uzaklaşır.

3.4.3.2.2. Kişiler Kadrosu

Hikâyede yer alan karakterlere baktığımızda; asıl kahraman Cingöz Recai iken rakibi ise Mehmet Rıza'dır. *Esrarlı Köşk*'teki diğer şahısları sıralayacak olursak; Namık Bey, Namık Beyin eşi, köşkteki hizmetçiler, polis memurları yer almaktadır.

3.4.3.2.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Hikâye olay örgüsü ve entrika kurgusu açısından diğer hikâyelerle aynı şablonda kaleme alınmıştır. Hikâyede Mehmet Rıza sürekli Cingöz'ü yakalama hevesinde ancak her seferinde kaçmayı başaran Cingöz'ün alaycı tavırlarına maruz kalmaktadır. Hikâyede kılık değiştirme baş entrika unsuru olup, bu konuda Cingöz oldukça maharetlidir.

Cingöz Recai Hüseyin Namık'ı kaçırdıktan sonra onun kılığına girip yaklaşık bir hafta boyunca köşkte yaşar. Cingöz, Mehmet Rıza olan ilişkisini bir satranca benzettiği için yaptığı hırsızlıkları daima ona haber vermektedir. Hüseyin Namık Bey; Anadoluhisarı'nda oturduğu köşkten bir haftadır para ve bazı kıymetli eşyasının çalındığını, meşhur polis Mehmet Rıza'ya bildirir. Mehmet Rıza, incelemelerde bulunmak üzere köşke gider. Polis şefi, hırsızları yakalayabilmek amacıyla köşkte kalmaya karar verir: “-Yatağımın başucundaki ceviz dolap gürültüsüz açılmış ve içinden üç altın torbam alınmıştı. Bin dört yüz Türk altını Rıza Bey!” (Safa, 2022, s. 57). “-Paşa hazretleri! Bu esrarengiz hırsız köşkünüzün içindedir. Bir haftadan beri sizin aranızda yaşıyor. Kendini göstermiyor. Fakat bütün hususi hayatınızı biliyor” (Safa, 2022, s. 59).

Hikâyenin ilerleyen aşamasında Mehmet Rıza aslında Cingöz'ün oyununda kukla gibi olmuştur. Cingöz kendini ele verince yani Namık Bey'in kendisi olduğunu söyleyince asıl Namık Bey'e ne olduğu açığa çıkmıştır:

Seni biraz tenvir etmek için bu mektubu yazıyorum. Köşkteki sirkatin faili benim. Her şey benim tertibatımla yapılmıştır. Paşa'nın zevcesinden şüphelenme. O kadıncağız masumdur. Ve dün gece adamlarım tarafından köşkten kaçırılmıştır. Ben bu gece, seninle konuşmak için yine köşke geleceğim. Beni Paşa'nın kuleli odasında bekle. Şakirdin Cingöz Recai (Safa, 2022, s. 68).

-Şaşma şimdi her şeyi anlayacaksın. Sen iki günden beri bu köşkün içini alt üst ediyorsun. Hırsızın bu köşkün içinde yaşadığını da anladın. Fakat bir saniye bile Namık Paşa'dan şüphe etmedin.

-Asıl Namık Paşa nerede?

-Sekiz gün evvel bir otomobille benim evime getirildi (Safa, 2022, s. 74).

Esrarlı Köşk hikâyesinde yer alan kılık değiştirme, kaçırma ve Cingöz'ün kadınlar üstündeki cazibesi polisiyenin klişelerini açıkça yansıtmaktadır. *Esrarlı Köşk* hikâyesi heyecan türü açısından başkahraman olan Cingöz'ün etrafında gelişmekte ve onun planları ekseninde

şekillenmektedir. Özellikle, Cingöz'ün yaptığı hırsızlıkların bilinmesini istemesi ve Mehmet Rıza'ya haber vermesi heyecanı üst seviyelere taşımaktadır.

3.4.3.3. Karanlıkta Bir Işık

Karanlıkta Bir Işık, Cingöz Recai'nin iyi İngilizce bilmesi sayesinde iki aileyi soyması üzerine kurgulanmıştır. Hikâyede her iki soygunda dedektif Mehmet Rıza olup Cingöz'ü yakalama gayreti içerisinde. Her hikâyede olduğu gibi bunda da Cingöz entrikalarla kurtulur.

3.4.3.3.1. Özet

Paşa; bir akşam hanımı, kızı ve kızının hocası Profesör Mister Edward ile köşkün tıraşında otururken yatak odalarının lâmbasının birdenbire yanıp söndüğünü görür ve yanındakileri durumdan haberdar eder. Mister Edward odaya bakmak üzere yanlarından ayrılır. Olay yerine giden İngiliz profesör, iki yabancı adamın bavulun içine bir şeyler doldurduğunu görür ve adamların üstlerine silahla yürür; fakat arkasından gelen iki adam tarafından kloroformlu pamuk koklatılarak bayıltılır. Balkonda oturanlar, bir süre sonra İngiliz'i baygın bir hâlde bulurlar. Evdeki hizmetçi kadınlarla uşakların da odalarında uyutulmuş oldukları ve en önemlisi de Paşa'nın hanımına ait mücevherlerin çalındığı anlaşılır. Olayı soruşturan Mehmet Rıza, eve girdiği ilk andan itibaren Cingöz Recai'nin İngiliz profesörü kılığına girdiğini anlar. Cingöz'ü yakalayabilmek ve şüpheleri başka yöne çekebilmek için uşak Niko'yu tutuklar. Cingöz'ü de takip eder. Cingöz'ün girdiği apartmanın kapıcısından, İngiliz'in tüccar Kemalettin Bey'in iki çocuğuna İngilizce öğretmek için haftada bir iki kere geldiğini ve Kemalettin Bey'in eşinin kıymetli bir inci gerdanlığı olduğunu öğrenir. Mehmet Rıza, tüccara evlerine gelen İngilizce hocasının aslında Cingöz Recai olduğu haberini verir. Tüccarı Cingöz'ün, karısının gerdanlığını çalabileceği konusunda da uyarır. Cingöz'ü yakalamak amacıyla Mehmet Rıza, tüccarın evine ihtiyar bir adam kılığında gider. Tüccarın, Mehmet Rıza'yı İngiliz profesörüne, eski dostlarından Saffet Bey diye tanıtmaya rağmen Cingöz Recai, bu adamın Mehmet Rıza olduğunu anlar. Mehmet Rıza silahını çıkarır ve Cingöz'e yöneltir. Cingöz, Mehmet Rıza'nın dikkatini dağıtarak dışarı çıkmayı başarır. Tüccar, Mehmet Rıza'ya eşinin gerdanlığının çalınmasını engellediği için teşekkür eder. O sırada telefon çalar ve Cingöz, gerdanlığı çalıp yerine sahtesini koyduğunu, İngiliz profesör rolüyle başka soygunlar da gerçekleştirdiğini söyler.

3.4.3.3.2. Kişiler Kadrosu

Celâl Paşa, Celal Paşa'nın eşi Samiye Hanım, Celal Paşa'nın kızı Meliha, köşkteki hizmetçiler, uşak Niko, polis memurları, Profesör Mister Edward rolündeki Cingöz Recai, kapıcı, Kemalettin Bey, Kemalettin Bey'in eşi, Kemalettin Bey'in oğlu ve kızı, Saffet Bey rolünde Mehmet Rıza, Cingöz Recai'nin adamları hikâyenin geniş kişi kadrosunu oluşturmaktadır.

3.4.3.3.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Hikâyede iki olay gerçekleşmektedir. İlk olayda, İstanbul'un sayılı zenginlerinden biri olan Celâl Paşa, kızına İngiliz bir hoca tutar iken ikinci olayda da tüccar Kemalettin Bey'in iki çocuğu için İngilizce öğretmeni tutulmuştur. Her iki olayda da iyi derecede İngilizce bilen Cingöz'ün, bu özelliğinden faydalanarak kendini İngiliz profesör olarak tanıtmayı ve iki zengin ailenin içine girmesi yer almaktadır. İlk olayda Celal Paşa Türk olmayan ecnebilere daha çok güvendiği için kızına İngiliz bir hoca tutmuştur: "İstanbul'un sayılı zenginlerinden biri olan Paşa'nın bir zevcesi, bir kızı vardır. Ecnebilere başka insanların dostluğuna ehemmiyet vermeyen Paşa kızını tamamiyle İngiliz terbiyesine göre büyütmeye çalışmaktadır" (Safa, 2022, s. 80).

Celal Paşa ve ailesi bir gün balkonda otururlarken, odalarında bir ışık görürler. Mister Edward ışığın ne olduğuna bakmaya gider ve sonrasında Celal Paşa ve ailesi merdivenlerden aşağıya indiğinde Mister Edward'ı yerde yatarken görürler. Bu Cingöz'ün oyunudur ve amaç hırsızlığın yapılırken İngiliz profesörün üzerindeki şüpheleri ortadan kaldırmaktır. Evdeki değerli eşyalar hırsızlar tarafından çalınmıştır: "Paşa'nın zevcesine ait büyük bir mücevher kutusunun içindeki altmış bin liralık mücevherlerin çalındığı görüldü. Hizmetçi kadınlar odalarında, kloroformla uyutulmuş ve bağlanmışlardı. Uşaklar dairesinde de vaziyet aynıydı" (Safa, 2022, s. 85).

Hırsızlık sonrası eve Mehmet Rıza ve ekibi çağrılır. Mehmet Rıza olay yerine geldiğinde İngiliz profesöre dikkatli baktığında tanıdık bir sima görmektedir. Olaylara sonradan dâhil olan Mehmet Rıza ve polisler hırsızlığı çözmek yerine hırsızın Cingöz olduğunu bildikleri için Cingöz'ü yakalama üzerine planlar yaparlar ve aileye olanları açıklarlar:

Mehmet Rıza en ziyade İngiliz'in gözlerine dikkat ediyor ve daha köşke ilk girdiği dakikadan itibaren bu profesör hakkında verdiği hükümde yanılmadığını anlıyordu. Evet, bu adam, bu İngiliz, bu profesör, bu Mister Edward dedikleri mahlûk, o idi, o, daima o: Cingöz Recai! (Safa, 2022, s. 88).

Mehmet Rıza şüphe çekmemek, bu doğrultuda Cingöz'ü tanımadığını göstermek için evin uşağından şüphelenmiş gibi yapar ve Cingöz'ü takip eder. Takibi Mehmet Rıza'yı tüccar Kemalettin'in evine getirir. Cingöz burada da İngilizce öğretmeni olarak çalışmaktadır ve asıl maksadı evin hanımının gerdanlığını çalmaktır. Tüccara durum açıklandıktan sonra Mehmet Rıza Cingöz'ün kılık değiştirme entrikası ile tüccarın evine girer. Fakat Cingöz Mehmet Rıza'yı tanır:

“-Hangi Safvet Bey? Bu bizim Mehmet Rıza!.. Benim de eski dostumdur!

-Merhaba Rıza, şu sakalı çıkar Allah aşkına maskaraya dönüyorsun! dedi” (Safa, 2022, s. 96).

Ancak Rıza'nın Cingöz'ü ele geçirme hevesi bu hikâyede de kursağında kalır ve Cingöz olay yerinden kaçmak için Mehmet Rıza'ya küllük fırlatıp dikkatini dağıtır: “Mehmet Rıza masanın ayaklarına doğru gayriihtiyari gözlerini eğmek mecburiyetinde kalmıştı. Bu kısa andan istifade eden Recai masanın üstünde duran ağır bir gümüş sigara tablasını Mehmet Rıza'nın başına fırlattı” (Safa, 2022, s. 98).

Olay kurgusuna bakıldığında klasik Cingöz Recai serisi karşımızdadır. Entrika unsuru olarak kılık değiştirme Cingöz Recai ve Mehmet Rıza tarafından ustalıkla yapılmakta ve ikili arasında kovalamaca hikâyenin sonuna kadar devam etmektedir. ‘Kim yaptı?’ türünde olay örgüsü karmaşık bir yapıya sahiptir. Ancak Server Bedi polisiye eserlerinde özellikle, Cingöz Recai serilerinde suçluyu okura göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında hem bu hikâye hem de diğer hikâyelerde bu durum sıklıkla tekrar edilmektedir. *Karanlıkta Bir Işık*, Todorov'un belirttiği gibi polisiyenin alt türü olan heyecan türüne yakınlaşmaktadır.

3.4.3.4. Kadın Cinayeti

Dayısından kendisine kalan miras yüzünden öldürülen ve parası çalınan genç üzerinden ilerleyen bu hikâye, polisiye romanda öne çıkan iki temel suçu bir arada içermektedir. Hikâye, Cingöz Recai'nin hem paraların hem de katilin yerini bulabilmek için Mehmet Rıza'yla iş birliği yapması ve gencin katili ile paraların yeri bulunduktan sonra katili Mehmet Rıza'ya teslim edip paraları alarak olay yerinden kaçması üzerine kurgulanmıştır.

3.4.3.4.1. Özet

Mehmet Rıza, Beyoğlu'na gitmek için tramvaya biner. Bir süre yol gittikten sonra tam önünde oturan adamın kibar hırsız, meşhur serseri Cingöz Recai olduğunu fark eder. Onu hemen oracıkta tutuklamak ister ama Cingöz o tramvaya bir plan yaparak binmiştir. Adamları aracılığıyla tramvaydan inip iki ayrı otomobille تنها bir yere geldiklerinde Cingöz Recai Mehmet Rıza'ya bunların hepsinin bir oyun olduğunu asıl maksadının geçen hafta Şişli'de Bomonti Caddesi'nde on dokuz yaşında öldürülen bir gencin katilini bulmak olduğunu söyler. Dahası da vardır. Cingöz katili de bilmektedir. Mehmet Rıza'ya düşen katili yakalamaktır. Cingöz, Mehmet Rıza'ya gencin öldürüldüğü odayı kiraladığını, üç gündür orada kalıp olayı çözdüğünü anlatır. Gence Suriye'deki amcasından para gelmiştir ve açgözlü ev sahibi kadın parayı çalmak için genci bıçaklayarak öldürmüştür. Cingöz Recai ve Mehmet Rıza birlikte cinayetin işlendiği odaya giderler. Mehmet Rıza ev sahibi kadının falına bakarak ona bir oyun oynar ve kadına olayı itiraf ettirerek kadını tutuklar. Tüm bunlar olurken ölen çocuğun parası ev sahibi kadının çekmecesindedir ve Cingöz paraları alarak çoktan oradan uzaklaşmıştır.

3.4.3.4.2. Kişiler Kadrosu

Kadın Cinayeti hikâyesinde asıl ve yardımcı karakterler; polis memurları, tramvaydaki biletçi, vatman, Cingöz Recai'nin adamları, katil Madam Vasiliki, maktul, maktulün dayısı, maktulün arkadaşı, Cingöz Recai ve Mehmet Rıza şeklinde sıralanmaktadır.

3.4.3.4.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Bu hikâyede Cingöz Recai tramvay oyunu ile Mehmet Rıza'nın karşısına çıkıp daha doğrusu onun dikkatini çekip, bir cinayet olayını aydınlatmada birlikte hareket etmeyi önermektedir. Tramvaydaki bütün insanlar Cingöz'ün adamıdır ve Mehmet Rıza bunu bilmemektedir:

“Mehmet Rıza tramvayla Beyoğlu'na gidiyordu. Tramvayda otururken birdenbire gözleri önünde oturan bir adamın ensesine ilişti Bu adam bu, bu, önünde oturan adam o idi, o ta kendisi: Cingöz!” (Safa, 2022, s. 104).

Vatman! diye bağırdı. Şu öndeki kapıyı çabuk kapa ve kilitle. Ben sertaharri memuru Mehmet Rıza'yım. Tramvayda hırsız var. Hem de ne hırsız! Şu adam Cingöz Recai'dir! Cingöz Recai'nin Mehmet Rıza tarafından böyle göz önünde yakalanması bütün tramvay halkının ölünceye kadar unutamayacakları tarihi manzaralardan biriydi (Safa, 2022, s. 107).

-Telaş etme Rıza! Biraz makul ol! Görüyorsun ki bütün bu tramvay vakası bir hikâyedir. Seni

buraya getirmek için tertip edilmiştir. Maksadım evvela biraz eğlenmekti; fakat hakiki maksadım seninle hususi konuşmak arzusudur. Mühim bir mesele için seni görmek istiyorum. Böyle oyunlar yapmazsam senin beni enseleyeceğini pekiyi bilirim (Safa, 2022, s. 111).

-Biliyorsun ki ben artık sirkat işleriyle uğraşmıyorum. Çalmaktan vazgeçtim, tövbe ettim. Şimdi zabıtaya yardım etmek istiyorum. Memlekette bazı şerirlerin fenalıkları beni müteessir ediyor. Şu Şişli’de Bomonti Caddesi’nde, geçen hafta esrarengiz bir cinayet olduğunu tabii hatırlarsın. Katilin de bulunacağı yok galiba (Safa, 2022, s. 112).

Cingöz Recai işlenen cinayetin katilinin kim olduğunu bilmektedir ancak mazlumlara yardım eden Cingöz Recai hem katili yakalatıp hem de parayı alıp ihtiyaç sahibine vermek düşüncesindedir. Mehmet Rıza bu plana ikna olur ve birlikte olayı çözmeye çalışırlar. İlk olarak Cingöz Recai elde ettiği ipuçlarını Mehmet Rıza ile paylaşır:

“-Üç gün evvel, Rıza! Ev sahibi ihtiyar kadın alt kattaki küçük odada oturur, üstündeki odayı kiraya verir. Kiracısı delikanlı katledildikten sonra, oda boş kaldı. Geçen gün ben oraya gidip odayı tuttum. İçeride üç gün oturdum” (Safa, 2022, s. 113).

“-Ben bu kadın hakkında evvela sıkı fıkı bir tahkikat yaptım. Öğrendiklerim şunlar: Gayet para canlısı, cimri, edepsiz, yalancı bir kadın.

-Kadınlar arasında caniler yok mudur?” (Safa, 2022, s. 118).

“Kadın hava karardığı sıralarda eve geldi. Bu altmış yaşını geçkin kurt gibi sert, vahşi suratlı, çehresinden fenalığa istidadı pek ziyade belli olan korkunç bir Rum karısıydı” (Safa, 2022, s. 119).

Mehmet Rıza Cingöz Recai’nin paraları alıp kaçacağını aklından geçirmemiştir. Fakat Cingöz Recai bu hikâyede hem hırsızlık suçunu işlemeyi hem de işlenen bir cinayeti zekâsı ile çözüp Mehmet Rıza ve polislerle yardım etmeyi amaçlamıştır. Mehmet Rıza da bu yardıma onay vermiştir. Entrika unsuru sadece Cingöz’ün tramvay oyunu ile hikâyede yer almaktadır. Kılık değiştirme, adam yerleştirme, kaçırma bulunmamaktadır. Bu hikâyede iki suç unsuru (cinayet, hırsızlık) birlikte işlenmiştir. Cinayeti çözme sürecinde suç kurgusu hem okur hem de Mehmet Rıza açısından kim yaptı sorusunu sordurmaktadır. Hırsızlık ise, cinayete bağlıdır ve suçlunun yakalanma korkusu heyecan öğelerini ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle, hikâye hem kim yaptı hem de heyecan türüne yaklaşmaktadır.

3.4.3.5. Düşman Şakası

Düşman Şakası hikâyesi başından sonuna kadar Cingöz’ün alaycı kimliğinin ön planda olduğu ve Mehmet Rıza’ya olan sevgisini, hürmetini sergilemektedir. Hikâye Cingöz’ün Mehmet Rıza’yı evindeki eşyaları çaldığına inandırarak, ona bir şaka yapmasından ibarettir.

3.4.3.5.1. Özet

Mehmet Rıza, Sultanahmet'te büyük ve güzel bir evde oturur. Evinde kıymetli antika olan pek çok eşyası vardır. Mehmet Rıza bekârdır ve hiç evlenmemiştir. Bir gece evinde uyurken başında bir ağırlık hisseder ve gözlerini açar. Karşısında Cingöz'ü bulur. Cingöz silahını Rıza'nın kafasına dayamıştır. Kibar hırsız bu sefer biricik dostu Mehmet Rıza'nın evini soymak için gelmiştir. Cingöz, Mehmet Rıza'yı oyalarken adamları alt kattaki antikaları çalmaktadır. Bir süre sonra da Cingöz ve adamları evden uzaklaşırlar. Aradan birkaç gün geçer. Cingöz, Mehmet Rıza'yı arar ve çaldıkları antika eşyaları ona satmak istediğini söyler. Aralarında bir pazarlık başlar. Bir süre sonra Cingöz, şaka yaptığını ve eşyaların hepsini ertesi gün gece getirip yerine koyacağını söyler. Mehmet Rıza, Cingöz'ü yakalamak için plan yapar ama Cingöz gelmez. Sabah olduğunda Cingöz'den bir mektup gelir. Mektupta evden hiçbir şey çalmadığını her şeyi çini sobanın içine sakladığını yazar. Bu oyunu yapmasının sebebi olarak da kendini ve biricik dostunu eğlendirmek olduğunu söyler.

3.4.3.5.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler diğer hikâyeler göre oldukça az kişiden oluşmaktadır. Mehmet Rıza'nın uşağı Ahmet, Mehmet Rıza'nın hizmetçisi, aşçı Fatma Hanım evin emektarları olarak hikâyede yerlerini almaktadırlar. Ayrıca, Cingöz Recai ve adamları, polis memurları diğer kişiler olarak hikâyede yer alırlar.

3.4.3.5.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Olay kurgusu Mehmet Rıza'nın evine gizlice giren Cingöz Recai'nin onu uyandırması ve hırsızlık yapmaya geldiğini anlatması ile gelişir:

Müthiş hırsız elindeki rovelverin namlusunu Mehmet Rıza'nın saçları arasına sokmuş, ayakta, gayet sakin hatta biraz da mütebessim, duruyor, boş kalan eliyle de yumruğunu sıkarak sertaharri memurunun yastığına bütün kuvvetiyle bastırıyordu.

-Rıza istersen hemen çıkar giderim. Söyle bana istersen çıkıp gideyim

-Buraya niçin geldin? (Safa, 2022, s. 130).

-Uzun zamandan beridir iş yapmadığımı biliyorsun. Doğrusunu istersen avuç dolusu para sarf ettiğim için birazda züğürtledim. Kimi sorayım? Artık bu memlekette zengin kalmadı. Biraz da orta hallilere hatır soralım dedim. Aklıma sen geldin. Hem dostumdan birkaç şeyi alırım hem de kendisiyle biraz konuşurum diye geldim (Safa, 2022, s. 132).

Cingöz adamları ile planladığı bu hırsızlığı gazetelere bildirir ve böylece hem Mehmet Rıza'yı kızdırır hem de zekâsının övülmesini ister. Mehmet Rıza hem düştüğü durum hem de Cingöz'ün cesareti karşısında hayret içerisinde bu durumdan kurtulmaya çalışırken o da

gazeteye durumu açıklayan bir mektup gönderir: “Kabil mi ki bu vaka duyulmasın! Mehmet Rıza gazetelere meselenin hakikatini kendi ağzıyla anlatınca kimsede şüphe kalmamıştı. Cingöz Recai de izah etmek için gazetelere bir mektup neşretmişti” (Safa, 2022, s. 137).

“Çarşamba gecesi saat ikiyi kırk geçe üstadım Mehmet Rıza’nın evini ziyaret ettiğim şaiyası doğrudur. Bu hareketimden maksat hem ziyaret hem de biraz ticarettir. İki maksadıma da muvaffak oldum. Mesele bundan ibarettir. Cingöz Recai” (Safa, 2022, s. 138).

Cingöz’ün muzipliği denebilecek bu hikâye, aslında onun ne kadar yetenekli olduğunu da gözler önüne sermektedir. Bu şakayı daha fazla uzatmadan Mehmet Rıza’ya durumu ayrıntılı bir şekilde açıklar:

-Rızacığım... Birkaç gece evvel evinden aldığım bütün eşyayı yarın gece aynı saatte sana getireceğim ve yerli yerine koyacağım. Bir kıl bile çalınmış olmayacak. Ben sana bir şaka yapmak istedim. Yoksa dostunun evini soyan adı hırsızlardan değilim. Bunu göreceksin. Yarın gece... Aynı saatte... (Safa, 2022, s. 142).

Muhterem Rıza!

Dün gece çok yoruldun, uykusuz kaldın, beni bekledin. Antika odana git. Büyük çini sobanın kapağını aç bütün çaldığım eşyayı iğne ipliğe varıncaya kadar orada bulacaksın. Ben o eşyayı götürmemiştim ki getireyim! Bütün bunlar seni ve kendimi eğlendirmek için yaptığım bir dost şakasından ibarettir (Safa, 2022, s. 146).

Hikâye tam olarak olay kurgusu açısından Cingöz Recai’ye yakışan bir şekilde oluşturulmuştur. Cingöz alaycı ve zevk için hırsızlık yapan biri olduğu için bu hikâyede dostum dediği Mehmet Rıza’ya bir hırsızlık şakası yapar ve dost bildiklerine asla kötülüğünün dokunmayacağını bu şakayla gösterir. Entrik kurguya bakıldığında ise Cingöz’ün adamları sayesinde eve girmesi dışında kılık değiştirme ve eve adam sokma gibi unsurlardan yararlanılmamıştır. *Düşman Şakası* hikâyesinde Cingöz Recai tarafından gerçekleştirilen mizah olay kurgusunda baş öğedir ve bu özellikten dolayı hikâye Osmanlı-Türk polisiyesinin kibar erkek suçlu türüne yakın durmaktadır.

3.4.3.6. Tütüncünün Ölümü

Hikâye Tütüncü Abbas Efendi etrafında kurgulanmıştır. Tek başına yaşayan, bekâr ve zengin olan bu adam işten eve evden işe gidip gelmektedir. Evinde hiçbir yardımcısı olmayan bu adamı sadece kardeşinin oğlu ziyaret etmektedir. Hikâye bir gün Abbas Efendi’nin ölü bulunması ile cinayet vakasına ve dolayısıyla Mehmet Rıza’ya intikal eder. Hikâyenin asıl önemli noktası tüm gazetelerde cinayetin Cingöz Recai tarafından yapıldığı söylenir ve bu noktadan sonra Cingöz Recai için kendini aklama serüveni başlar.

3.4.3.6.1. Özet

Beyazıt'taki evinde yalnız oturan Tütüncü Abbas Efendi zengin bir adamdır. Eşi çoluğu çocuğu yoktur. Yakın ve uzak akrabası da yoktur. Sadece ölen kardeşinin üvey oğlu vardır o da ayda yılda bir gelir birkaç gün kalır gider. Bir salı akşamı Abbas Efendi yanında yüklü bir parayla evine gelir. Kapıları kilitler ve yatar. Ertesi gün evinden çıkmayınca komşuları merak eder. Kapıyı çalarlar açan olmayınca zabıtaya haber veririler. Zabıtalara kapıyı kırarak içeriye mahalleliyle birlikte girerler. Abbas Efendi'nin odasına çıkarlar. Abbas Efendi yüzükoyun yere uzanmış kanlar içinde yatmaktadır. Sırtından bıçaklanarak öldürülmüştür. Kapı zorlanmadığı için tanıdık birinin katil olduğu düşünülür. Akla ilk kardeşinin üvey oğlu Mahmut gelir. Mahmut cinayet saatinde başka yerde olduğunu kanıtlar. Bunun üzerine halk Cingöz'ü suçlamaya başlar. Mehmet Rıza ise Cingöz'ün asla birini öldürmeyeceğini bilir. Cingöz, üzerindeki suçlamalardan kurtulmak için gazeteye bir mektup gönderir. Cinayet işlemediğini, kimin yaptığını bir haftada çözeceğini, çalınan parayı da eline geçirirse Kızılay Cemiyeti'ne bağışlayacağını söyler. Cingöz derhal araştırmaya başlar. Mahmut'un yemek yediği lokantanın sahibi ve motorcular cemiyetiyle konuşur ve cinayeti işleyenin Mahmut olduğunu kesinleştirir. Eşi Mebruke ile bir plan yapar ve Mahmut'a cinayeti itiraf ettirir. Katili zabıtalara teslim eder.

3.4.3.6.2. Kişiler Kadrosu

Tütüncünün Ölümü hikâyesinde asıl ve yardımcı karakterler; Tütüncü Abbas Efendi, Abbas Efendinin komşusu, Abbas Efendinin yeğeni Mahmut, lokantacı, Motorcular Cemiyeti Başkanı, motorcu genç, Cingöz Recai ve Mehmet Rıza şeklinde sıralanmaktadır.

3.4.3.6.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Cinayet, Cingöz Recai tarafından işlenmemiştir. Kendini aklama işi Cingöz Recai için büyük önem taşımıştır. Olay örgüsünün en başından beri araştırmacı rolündeki Mehmet Rıza, Cingöz'ün kesinlikle cinayet işlemeyeceğini bilir ve ona göre hareket eder: “Gazetelerden biri bu cinayete ait yazılara şöyle bir serlevha koymuştu: ‘Bu işte de Cingöz'ün parmağı mı var?’ Hâlbuki Mehmet Rıza Cingöz Recai'nin katil vakalarında hiç dahli olmadığını elini kana bulamadığını gayet iyi biliyordu” (Safa, 2022, s. 152).

Gazetelerde yazanlar karşısında hem hayal kırıklığına uğrayan hem de adını temize

çıkarmaya çalışan Cingöz, gazete ilanı ile hem suçluyu bulmayı hem de parayı Kızılay’a vermeyi vaat etmektedir. Cingöz Recai klasik entrikalarını bir kenara bırakıp zabıta gibi olayı araştırmaya başlar ve araştırmada en büyük yardımcısı eşi Mebruke olur: “Herkes bilir ki ben cinayetten nefret ederim ömrümde hiçbir insanın ve hiçbir hayvanın kanına girmedim. Bu işle meşgul olmaya karar verdim” (Safa, 2022, s. 152).

“-Muhterem Rıza! dedi. Katili yakaladım. Parayı kalın bir zarfla Hilal-i Ahmer’e gönderiyorum. Katil Büyükdere’deki pembe yalıdadır. Nasıl yakaladığımı sana mektupla bildiriyorum.” (Safa, 2022, s. 171).

Cingöz Recai bu hikâyede bir cinayet vakasının sorumlusu olarak suçlanırken olaylar Cingöz’ün dirayeti ve Mehmet Rıza’nın Cingöz’e olan güveni ile çözülür. Cingöz Recai, Abbas Efendi’yi Mahmut’un öldürdüğünü ve parasını çaldığını açığa çıkardıktan sonra paralara el koyar ve paraların hepsini Kızılay’a bağışlar. Hikâyede cinayeti işlemediğini ispat etmek için Cingöz’ün suçluyu bulma çabası bu hikâyeyi kim yaptı türüne yaklaştırmaktadır. Ayrıca, bu süreçte Cingöz tarafından yapılan türlü entrikalar okur nezdinde hikâyenin heyecan dozunu üst seviyelere çıkarmaktadır.

3.4.3.7. Aynalı Dolap

Beyoğlu’nun bilinen zengin Rum iş adamlarından biri bir gün Mehmet Rıza’yı arar ve yatak odalarından eşinin gerdanlığının çalındığını söyler. Hikâyeye başlanırken adamın anlattıklarından Mehmet Rıza bu işin ucunda Cingöz Recai’nin olduğunu tahmin eder ve olayı araştırmaya gider. Bütün ipuçları Cingöz Recai’yi göstermektedir.

3.4.3.7.1. Özet

Mehmet Rıza’yı bir gün zengin bir Rum tüccar arar ve eşinin inci gerdanlığının çalındığını söyler, Mehmet Rıza’dan yardım ister. Mehmet Rıza, adamın Beyoğlu’ndaki evine gider. Olay yerini inceleyen sertaharri memuru, aynalı dolabın arkasındaki duvarın kırılmış olduğunu fark eder. Hırsızlar yan daireden duvarı dolap hizasında keserek, dolaptan da vidaları gevşeterek istediklerini almış ve soygunu gerçekleştirmişlerdir. Mehmet Rıza bunu yapabilecek kişinin Cingöz olduğunu düşünür ve yanılmaz. Yan daireye gittiğinde karşısında Cingöz’ü bulur. Cingöz, Mehmet Rıza’nın dikkatini dağıtarak elinden silahını alır ve kapıyı Mehmet Rıza’nın üzerine kilitleyerek oradan uzaklaşır. Kendi çabalarıyla daireden çıkan

Mehmet Rıza hemen yan daireye geçer ve kadının konuşmalarından Cingöz'ün onun kılığına girerek kocasıyla oradan çıktığını anlar. Hemen peşlerine düşer. Bir otomobile binerek onları takip eder. Bir dönemece geldiklerinde Mehmet Rıza öndeki otomobile atlar ama gördüklerine şaşar kalır. Otomobilde Rum tüccardan başka kimse yoktur, o da baygındır. Rum tüccar kendine geldiğinde anlarlar ki Cingöz tüccarın üzerinden de yüklü miktarda para çalmıştır.

3.4.3.7.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan ana ve yardımcı karakterler; Rum tüccar Nicoladis, Rum tüccarın eşi, Rum tüccarın hizmetçileri, Cingöz'ün hizmetçisi, tütüncü, şoför İbrahim ve Cingöz Recai ile Mehmet Rıza şeklinde sıralanmaktadır.

3.4.3.7.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Adı gibi cin olan Cingöz Recai bu hikâyede hünerlerini ortaya koyarak hem Mehmet Rıza kılığına girip hem de hırsızlığın yapılacağı yere yakın ev tutarak entrikalarını gerçekleştirir. Hikâyeye adını veren aynalı dolap numarası da Cingöz'ün takdir edilecek numarası olup, Mehmet Rıza her zamanki gibi Cingöz'ü yakalamak için koşturmaca içerisine girer ve sonuçta Cingöz Recai kaçmayı başarır. Dolap numarası ile ilgili olarak Mehmet Rıza ev sahibine şunları söyler:

“-Evet, bu işi İstanbul'da bir kişi yapabilir: Cingöz!

-Cingöz!

-Evet. Cingöz evlerin altından tünel bile kazdırır. Ben neler gördüm.

-Cingöz Recai için bir insanın hayatını öğrenmek çok kolaydır” (Safa, 2022, s. 181).

Hikâyede heyecan duygusu bir an bile eksik kalmaz, Server Bedi bu hikâyede heyecanı ve muammayı her an canlı tutmuştur. *Aynalı Dolap*, bilinen hırsız ele geçirmeye odaklandığından hikâye Todorov'un polisiyesinde yer alan heyecan türüne yaklaşmaktadır.

3.4.3.8. Tatavla Cinayeti

Tatavla Cinayeti adlı hikâyede en önemli nokta Cingöz'ün ilk kez bir cinayet işlemesidir. Hikâyenin olay kurgusu; Cingöz'ün zengin bir Ermeni çifti öldürerek mücevherlerini çalan

hırsız Dimitri'yi öldürmesi ve mücevherleri Dimitri'den alarak Mehmet Rıza'nın elinden kurtulması üzerine kurgulanmıştır.

3.4.3.8.1. Özet

Mehmet Rıza bir gece evinde uyurken telefonu şiddetle çalar. Telefondaki kişi Tatavla Merkezi'nden aradığını mühim bir cinayetin olduğunu hemen gelmesini söyler. Mehmet Rıza hemen yola çıkar. Tatavla'da büyük bir evde yaşayan Ermeni karı koca yataklarında kalplerinden bıçaklanarak öldürülmüşlerdir. Kadının değerli mücevherleri de çalınmıştır. Olay yerini ve maktulleri inceleyen Mehmet Rıza, katilin solak Dimitri olduğunu anlar. Solak Dimitri'yi tutuklamak için bir plan yapar. Tatavla'nın en tehlikeli katil ve hırsızlarının takıldığı meyhaneye gider. Solak Dimitri'nin Kurt Mahmut isimli arkadaşını bulur ve kendisini Dimitri'nin evine götürmesini ister. Kurt Mahmut, Mehmet Rıza'yı Dimitri'nin evine götürür. Merdivenlerden çıkarken Mehmet Rıza'nın kafasına vurulur ve Mehmet Rıza etkisiz hâle getirilir. Oradan sürüklenerek bodruma atılır. Zifiri karanlık olan bu yerde bir gölge görür. Sesinden gölgenin Cingöz olduğunu anlar. İki eski dost olanları konuşurken Dimitri gelir. Onları öldürmekle tehdit eder. İkili planlar yaparak Dimitri'den kurtulmanın yollarını ararlar. Kapının arkasında gizlenerek odaya giren Dimitri'nin üstüne atlarlar. Cingöz, Dimitri'nin elinden bıçağı alarak Dimitri'ye saplar. Kapıyı da kilitleyerek oradan kaçır. Odanın kapısını açmak için uğraşan Mehmet Rıza dışarı çıkınca Cingöz'ün Dimitri'nin çaldığı mücevherleri alarak kaçtığını açıklayan notu okur.

3.4.3.8.2. Kişiler Kadrosu

Tatavla Cinayeti'nde başkahraman Cingöz Recai ve onun amansız takipçisi sertaharri memuru Mehmet Rıza'dır. Başkarakterler dışında hikâyenin olay örgüsünde yer alan yardımcı karakterler olan Cingöz Recai'nin adamları, Emin Bey, cinayete kurban giden Ermeni karı-koca, Niko, Salih, Dimitri, Sarı Eftim ve Mahmut okuyucunun karşısına çıkmaktadır.

3.4.3.8.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Hikâyede olay örgüsü cinayet soruşturması ile başlar ve katilin belirlenmesi sonrasında olaylar hem Cingöz hem de Mehmet Rıza için aynı noktada kesişir. Dönemin bütün polisiye

hikâyelerinde suçun yoğun olduğu Tatavla ön plandadır. Tatavla karakolu çaresiz kalınca Mehmet Rıza'dan yardım ister ve Rıza hemen soruşturmaya başlar: “-Bir cinayet vuku bulduğu zaman evvela yarayı dikkatle muayene etmek lazımdır. Katillerin hüviyeti, ekseriya açtıkları yaranın şeklinden keşfolunur. Çünkü her katilin kendine mahsus bir bıçak vuruşu vardır. Ben Tatavla'daki katillerle kasası hırsızlarının hepsini tanırım” (Safa, 2022, s. 201).

“-Evet! Solak Dimitri! Katil odur! Fakat zabıta memurluğu da doktorluk gibidir. Evvela teşhis koyarak hastalığın amilini keşfettikten sonra, o amili izale etmek lazımdır. Yani faili yakalamak!” (Safa, 2022, s. 204).

Mehmet Rıza olayın çözülmesinde bu tip suçluların sevgililerinin olduğundan ve onların yanında olabileceklerinden bahseder: “-Biliyorsunuz ki dedi, bu heriflerin daima bir aftostları vardır. Çoğu bir kariya sevdalıdırlar. Şimdi siz adam yollarsınız; Solak Dimitri'nin aftosunun kim olduğunu, nerede bulunduğunu öğrenirsiniz” (Safa, 2022, s. 204).

Araştırmalar Mehmet Rıza'yı ve Cingöz'ü aynı yerde buluşturur ve ikisi de katil-hırsız Dimitri'nin oyununa gelirler. Kurtulma sürecinde Cingöz cinayet işlemek zorunda kalır ve bu tamamen nefs-i müdafaa olup bu yolla aziz dostu Mehmet Rıza'yı da korumuştur. Hikâyenin sonunda Cingöz hırsızlık malları ile olay yerinden kaçmayı başarır:

“-Senin burada işin ne, Cingöz!

-Senin ne işin varsa benim de o.

-Ben faka bastım.

Cingöz bir kahkaha salıverdi:

-Ben de öyle” (Safa, 2022, s. 211).

“-Ulan domuz haydut! Ben adam öldürmem ama seni gebertmek insaniyete büyük hizmettir! Dedi ve bıçağın birini havaya kaldırarak Dimitri'nin arkasına sapladı” (Safa, 2022, s. 216).

Cingöz Recai serileri içerisinde bu hikâye; Cingöz Recai'nin cinayet işlediği, elini kana buladığı tek hikâye olma özelliğini taşımaktadır. Aslında cinayet hem kendisini hem de Mehmet Rıza'yı korumak adına işlenmiş olup öldürülen kişi de azılı bir suçludur. Hikâyede işlenen cinayet gerilimi tırmandırmasına rağmen olayların hızlı ve heyecanlı şekilde gerçekleşmesi bu hikâyeyi genel hatları ile polisiyenin alt türü olana heyecan türüne yakınlaştırmaktadır.

3.4.3.9. Son Muvaffakiyet

Son Muvaffakiyet adlı hikâyede, olaylar Cingöz Recai ile Mebruke'nin bir kumaş mağazasının önünde Cingöz'ün bu mağazayı soyup soyamayacağı ile ilgili sohbetleriyle başlamaktadır. Hikâyenin ana olayı ise, Cingöz Recai'nin kumaş tüccarı Zaven Efendi'nin kılığına girip onun adına kredi çekmesi ekseninde kurgulanmıştır.

3.4.3.9.1. Özet

Cingöz Recai ve eşi Mebruke Sultanhamam'da Ermeni tüccar Zaven'in sahip olduğu büyük bir kumaş mağazasında alışveriş yapıp çıkmışlardır. Mebruke, bu ihtişamlı binaya bakarak kocasına bu mağazayı soyup soyamayacağını sorar. Cingöz bir süre mağazayı inceledikten sonra soyabileceğini söyler. Ertesi gün Cingöz kılık değiştirerek yanında iki adamıyla bu mağazaya gelir. İçerde dolaşır ve incelemeler yapar. İki gün sonra saat dört civarı mağazaya tekrar gelir ve direk dördüncü kata çıkar. Bu sefer kılık değiştirmez. Tüccarın kapısını çalar ve içeri girer. Tüccarın karşısındaki koltuğa oturur. Üzerinde ismi ve hayırsever hırsız yazılı bir kartvizit uzatır. Tüccardan kibarca on beş bin lira ister. Bu parayı vermek istemeyen tüccarı bayıltarak hemen onun kılığına girer. Adamlarını odaya çağırır ve tüccarı bir sandığın içine koyarak mağazadan çıkarırlar. Cingöz Recai iki gün boyunca tüccarın mührünü kullanarak bankalardan para çeker. Ancak bir süre sonra mağaza çalışanları sahte Zaven'den şüphelenirler. Durumu polise bildirirler. Polisler derhal mağazaya gelerek binanın etrafını sararlar. Cingöz bir kaçış planı yapar. Polis kılığındaki adamı caddedeki bütün polisleri binanın arkasına yönlendirir. Binanın ön kısmındaki pencereden sokağa ip sarkıtarak inen Cingöz oradan koşarak uzaklaşır.

3.4.3.9.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler Cingöz'ün eşi Mebruke, Cingöz'ün adamları, Ermeni tüccar Zaven Efendi, mağaza memurları, polislerdir. Bu polisiyede zengin ve varlıklı olanı Zaven Efendi temsil ederken, olayın çözümü sertaharri memuru Mehmet Rıza'ya bırakılmıştır. Hikâyenin ve olayın asıl kahramanı ise ustaca hırsızlığıyla nam salmış olan Cingöz Recai'dir. Hikâyede Cingöz'ün sağ kolu ve en güvendiği kişi eşi Mebruke'dir.

3.4.3.9.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Bu hikâyede olay örgüsü Cingöz ve eşinin gezinti esnasında bir dükkânı soyup soymamakla ilgili konuşmaları ile başlar: “Cingöz Recai ile zevcesi Mebruke Sultanhamamı’nda büyük bir kumaş mağazasından alışveriş ederek sokağa çıkmışlardı. -Recai! Bu ticarethaneyi soyabilir misin? -Soyabilirim Mebruke” (Safa, 2022, s. 220).

“-Bir hırsız gözüne malik olmak kolay şey değildir. Bak, ne basit. Evvela bilmelisin ki bu ticarethanelerde kasa her zaman mal sahibinin kendi odasında durur. Kabul edersin ki mal sahibi bu binanın en mükellef odasında oturur” (Safa, 2022, s. 221).

Cingöz eşine hırsızların düşünce dünyasını ve bakış açılarını anlatır ki bu arada da dükkânı soyma planı oluşur. Cingöz bu hikâyede iki kez kılık değiştirme entrikasını siyah toz ve kloroformla birlikte tatbik eder.

“Cingöz Recai ticarethaneye girdi. Tam bir taşralı tacir kıyafetindeydi. Üstünde bol elbiseler... ayağında galoş kundura... başında büyük bir fes ve yüzünde sarı bir sakal!..” (Safa, 2022, s. 224).

“Cingöz Recai pantolonunun cebinden ansızın tacirin gözlerine siyah bir toz serpti. Tacir bu tozun acısıyla gözlerini oğuştururken, Cingöz küçük bir kloroform şişesi çıkararak Zaven Efendi’nin burnuna tuttu” (Safa, 2022, s. 229).

“Cingöz Recai cebinden bir kutu çıkardı. Bu kutunun içinde Cingöz’ün çehre değiştirmek için kullandığı ayna, fırçalar, boyalar, türlü renkte sakal ve bıyık kılları, takma saçlar vardı. Cingöz’ün makyaj yapmadaki hüneri dillere destandır” (Safa, 2022, s. 230).

Hikâyede diğer hikâyelere göre ilginç gelen nokta Mehmet Rıza’nın hikâyenin sonunda karşımıza çıkmasıdır. Bazı serilerde hiç yok olmasına rağmen burada son bölümde bir kez adı geçmektedir. Hikâye adından da anlaşılacağı gibi Server Bedi, Cingöz Recai için artık yolun sonuna gelindiğini düşündürmektedir. Server Bedi bu fikrini yani seriyi sonlandırmayı bu kitabın son hikâyesine taşır. Hikâye polisiyenin alt türleri açısından hem Todorov’un heyecan türüne hem de Osmanlı-Türk Polisiyesi’nin kibar erkek suçlu türüne uygun nitelikler taşımaktadır. Hikâyede Cingöz ve eşi olayların merkezinde ve onların planlarına göre şekillenen bir suç bulunmaktadır.

3.4.3.10. Cingöz'ün Akıbeti

Server Bedi'nin kahramanı Cingöz Recai'yi sonlandırdığı kitabın bu son hikâyesinde olay kurgusu kısaca; Basra Valisi Mehmet Paşa'nın karısı Kâmuran Hanım'ın pırlanta küpelerinin çalınmak istenmesi ve Mehmet Rıza'nın entrikasıyla Cingöz'ün yakalanması şeklinde kurgulanmıştır. Kurgunun en önemli noktası Cingöz'ün Mehmet Rıza tarafından kolaylıkla kandırılıp tuzağa düşürülmesidir.

3.4.3.10.1. Özet

Cingöz ve yaşadıklarını roman hâline getiren yazar dostu Server Bedi Tokatlıyan Oteli'nin salonunda buluşup sohbet ederler. Server Bedi dans edenleri izlerken Cingöz'ün gözleri salondaki kadınların mücevherlerindedir. Cingöz, sarışın bir kadını gözüne kestirir. Kadının kulaklarındaki mücevherde gözü kalır. Hemen kadının hakkında bir inceleme yapıp bilgi sahibi olur. Birkaç güne kadar bu sarışın kadına ulaşır ve onu etkilemeyi başarır. Tokatlıyan Otel'de oldukları bir gün Server Bedi'yi de bu kadınla tanıştırır. İsmi Kâmuran olan bu kadın Cingöz'ü ve Server Bedi'yi eşiyile verecekleri akşam yemeğine davet eder. Bu iki dost davete katılır. Server Bedi kadının yaşlı kocasıyla tavla oynarken Cingöz ve Kamuran yan odaya geçerler. Kadının yaşlı kocası Server Bedi'ye kendisinin Mehmet Rıza olduğunu ve Cingöz'ün yan odada polisler tarafından yakalandığını söyler. Server Bedi şaşırır. Gerçekten de Cingöz yakalanmış hapisaneye konulmuştur. Bir süre sonra Server Bedi Cingöz'ü hapisanede ziyaret eder. Cingöz, dostuna hapisanede kaldığı müddetçe 'Hırsız ve Polis' adlı büyük bir ilmi eser yazacağını ve artık insanlığa faydalı olmak istediğini söyler. Artık bundan sonra kendisinin hırsız Cingöz değil insan Recai olarak anılmak istediğini bunun için de ne gerekiyorsa yapacağını belirtir.

3.4.3.10.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler içerisinde en önemlisi Server Bedi'dir. Çünkü hikâyenin yazarı açık şekilde kendisini hikâyenin içerisinde göstermekte ve kahramanı Cingöz Recai'nin dostu olarak okurun karşısına çıkmaktadır. Cingöz Recai maceralarının sonuncusu olan bu hikâyede; Recai'nin eşi Mebruke Hanım, Basra Valisi Mehmet Ali Paşa, Valinin eşi Kâmran Hanım ve Mehmet Rıza kişi kadrosunu tamamlamaktadır.

3.4.3.10.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Bu hikâyede olay örgüsü Cingöz'ün elinde gözüксе de Mehmet Rıza *Son Muvaffakiyet*'teki hırsızlıktan sonra muazzam bir plan yapmıştır. Yazar bile hikâyenin sonunda bu planı şaşkınlıkla karşılamaktadır. Entrika bu kez Cingöz Recai üzerine kurulmuştur. Mehmet Rıza bir kadın vasıtası ile daha doğrusu Cingöz'ün güzel kadınlara olan ilgisi ve zaafından faydalanarak bir tuzak planlar ve bunda başarılı olur. Hikâyede Server Bedi Cingöz ile ilgili yaşadıklarını, olumlu ve olumsuz düşüncelerini okurla açıkça paylaşır:

Bir zamanlar İstanbul ve bütün Türkiye'yi kendisiyle meşgul eden, fakirlere kendini sevdiren, zenginlere dış bileyen, zabıta'yı sinirlendiren ve Türklerin göz bebeği Mehmet Rıza'yı senelerce peşinden sürükleyen Cingöz'ün birçok sergüzeştı arasından yirmi tanesini seçtim yazdım. Bu adamla arkadaşlığım benim için şüphesiz bir leke olabilir zira bu adam kibar, alicenap, zeki ama bir hırsızdır, hırsız! Cingöz gibi insanların çoğalmamasını temenni etmek vazifedir (Safa, 2022, s. 242).

Bu kitapta Cingöz'ün sergüzeştleri nihayet buluyor. Ne kadar zeki olursa olsun her hırsızın bir akıbeti vardır ki, hayranı olduğum Cingöz Recai de bu neticeden yakayı kurtaramamıştır. Kendimi Cingöz'ün dostu olmak lekesinden temizlemek için şu müdafaayı ileri süreceğim: Ben romancıyım yazmaktan başka işim gücüm yoktur. Ben herkesi dost doğru yazmak için her şeyle ve herkesle temas etmeye mecburum. İyilerle olduğu kadar kötülerle de dost olmak, mesleğimin bana yüklediği eğlenceli vazifelerden birincisidir (Safa, 2022, s. 243).

Mehmet Rıza'nın planında yer alan kadın, Server Bedi ve Cingöz'ü yemeğe davet eder ve kadınlığını kullanıp Cingöz'ün gafil avlanmasını sağlar.

Kurduğum tuzak şudur: tanıdığım kibar fahişelerden birini buldum, kendisine muvakkaten, ağır pahada bir çift küpe vererek bunları kulaklarına takmasını söyledim. Plan mucibince bu fahişe küpeleri Cingöz'e gösterecekti; zaten Cingöz'ün daima kadın mücevherlerine dikkat etmek âdeti olduğu için bu kolay bir şeydi (Safa, 2022, s. 259).

Server Bedi olayların farkına vardığında artık Cingöz Recai yakalanmış ve çaba göstermeden teslim olmuştur:

“Cingöz'le Kamuran yatak odasına gittiler... O muhabbet esnasında karyolanın altına, esvap dolabına saklanan polisler Cingöz'ün heyecanlı bir saniyesinde üstüne yürürler boğazını sıkırlar ve yüzüne kloroform çektirerek herifi bayıltır ve bileklerine kelepçeyi takarlar” (Safa, 2022, s. 260).

-Yine kaçmaya muvaffak olacağını ümit ediyor musun?

-Hayır... Bu defa niyetim yok hükümet bütün hilelerimi biliyor. Zaten bu meslekten bıktım. Hapishanede 'Hırsız ve Zabıta' ismiyle büyük bir ilmi eser yazmak istiyorum. Roman falan değil, merak etme, sana rakip çıkmayacağım ilmi eser olacak (Safa, 2022, s. 261).

“-Vay hassas muharrir! Sana yemin ediyorum ki bundan sonra bütün hayatımı hapishanede beşeriyete hizmet etmeye hasret edeceğim bundan sonra hırsız Cingöz yok insan Recai vardır buna iman et!” (Safa, 2022, s. 262).

Cingöz Recai serisinin yazarı Server Bedi bu hikâyede başkahraman gibi Cingöz Recai ile birlikte olayların içinde net bir şekilde yer almaktadır. Başkahraman ile karşılıklı diyalogları

çok olmakla birlikte Server Bedi, Cingöz Recai'yi hem övmekte hem de onun yakalanmasını istemektedir. *Cingöz'ün Akıbeti* serinin diğer hikâyelerine göre Server Bedi'nin Cingöz'e veda ettiği bir hikâyedir. Aslında suçlu bellidir ve dolayısıyla kim yaptı sorusuna gerek kalmamaktadır. Server Bedi bu hikâyede heyecan türünün özelliği olan başkahraman Mehmet Rıza'yı ön plana çıkarmaktadır. Olaylar onun ekseninde gelişmektedir. Bu hikâyede ana karakterler Mehmet Rıza ve Cingöz Recai'dir.

3.4.4. Cıva Necati'nin Harikalı Sergüzeştleri

Cingöz Recai Kibar Serseri kitabının son hikâyesi olan Cingöz'ün Akıbeti ile Server Bedi Cingöz'ün sergüzeştlerini sonlandırıp on paralık türde Cıva Necati adlı yeni bir karakterle okuyucu karşısına çıkmıştır. Server Bedi'nin bu karakteri, ismi dışında tamamıyla Cingöz Recai'nin bir kopyası olarak ortaya çıkmıştır. Okurda karşılık bulamayınca serinin 13. hikâyesi ile Cingöz Recai'ye geri dönmüştür. Bu serinin 12 hikâyesi Cıva Necati adıyla okuyucu ile buluşmuştur. On yedi öyküden oluşan bu serinin geri kalan hikâyeleri ise Cingöz Recai olarak yayımlanmıştır. Cıva Necati hikâyeleri sırasıyla şunlardır: 1-*Bacadan Çıkan Duman* 2-*Alevlerden Sonra* 3-*Esrarlı Dolap* 4-*Mişon'un Definesi* 5-*Bodrumda Kalanlar* 6-*Tiyatro Baskını* 7-*Bir Düğün Gecesi* 8-*İnci Tespih Sirkati* 9-*Altın Dolu Küp* 10-*Zifiri Karanlıklarda* 11-*Çalınan Vasiyetname* 12-*Japon Masası*. 1928 yılının başlarında okurun ilgisini kaybetmeye başlayınca Server Bedi Cıva Necati karakterinden yeniden Cingöz Recai'ye dönmüştür ve Cingöz Recai adı ile 4 hikâye kaleme almıştır. Bunlar: 1-*Madam Çiviciyan'ın Gerdanlığı* 2-*Soyulan İngiliz* 3-*Banka Soygunu* 4-*Kanlı Mektup*.

3.4.4.1. Bacadan Çıkan Duman

Kitabın birinci hikâyesi olan *Bacadan Çıkan Duman*, Cıva Necati'nin boy gösterdiği ilk hikâyedir ve bu hikâyede hırsızlığın türü, çimento şirketi müdürü Fahri Bey ile eşi Melahat Hanım'ın yaşadıkları evin soyulmasıdır. Evin sahipleri bir yalanla evden uzaklaştırılarak hırsızlık gerçekleştirilmektedir. Hırsızlık sonrası polisler habere verilmesi ile Mehmet Rıza'nın olaya dâhil olması ve sonrasında Cıva ve adamlarının hikâyeye adını veren bacadan kaçışları kurgulanmıştır.

3.4.4.1.1. Özet

Cıva Necati bu öyküsünde Ümran-ı İktisadi şirketinin müdürü Fahri Bey'i ve eşini oyuna getirir. Adamlarını göndererek her ikisinin de hasta olduğunu eşlere ileterek onları Taksim Sıraselviler'de bir eve getirtir. Birbirlerini hasta zanneden Fahri Bey ve eşi tuzağa düştüklerini anlarlar. Bu sırada odaya uzun boylu, zarif bir bey girer. Fahri Bey ve eşine kendini tanıtır. Bu kişinin Türkiye'de şöhreti alıp başını giden kibar ve zeki hırsız Cıva Necati olduğunu öğrenen karı koca küçük bir şok yaşar. Cıva Necati buraya niçin getirildiklerini soran Fahri Bey'in eşi Melahat Hanım'a niyetinin soygun yapmak olduğunu söyler. Soygundan amacının onların üstündekileri değil evdeki kasayı soymak olduğunu dile getirir ve adamları aracılığıyla evi soyar. Olayı öğrenen Mehmet Rıza, derhal soygunun olduğu eve gider ama Cıva Necati ve adamları evin bacasından çoktan kaçmışlardır.

3.4.4.1.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler içerisinde Server Bedi'nin yeni karakteri Cıva Necati okuyucu karşısına ilk kez çıkmaktadır. Cingöz Recai izlerine sahip bu hırsızın rakibi yine zeki ve başarılı memur Mehmet Rıza'dır. Diğer karakterler ise benzer niteliklere sahip olup, bu hikâyede Fahri Bey, Fahri Bey'in eşi Melahat Hanım, Fahri Bey'in çalışanları kişi kadrosunu tamamlamaktadır.

3.4.4.1.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Cingöz Recai serilerindeki hikâyelerde olduğu gibi Cıva Necati sergüzeştlerinde de başlangıçta Cıva Necati'nin özelliklerinden bahsedilir. Server Bedi bu karakteri çıkarmasına rağmen Cingöz'ün etkisinden çıkamamış ve birebir Cingöz'ün kopyası olan Cıva Necati aynı entrika kurgusu ile hırsızlıklarını gerçekleştirmiştir. İlk hikâyede soyulacak kişiler kandırıldıktan sonra Cıva ve adamları hırsızlık planlarını tatbik ederler. Kandırma entrikası hem Fahri Bey'e hem de eşine ikisinin de hastalandığı yalanı söylenerek gerçekleştirilir:

-Ümran-ı İktisadi şirketi müdürü Fahri Bey'in zevcesi genç ve güzel Melahat Hanım, apartman kapısında bekleyen memurun yanına koştu:

-Ne var? diye sordu.

-Efendim müdür beyefendiye şirkette bir fenalık geldi, merak etmeyiniz yalnız sizi görmek istiyor haber gönderdi arzı malumat etmeye geldim (Safa, 2022, s. 14).

-Ne o? Ne var karıcığım? Hasta mısın? Bir felaket mi oldu? Telaştan bittim, çabuk anlat!

-Sen anlat hasta olan sen değil misin?

-Ne hastalığı? Sen hasta olmuşsun

-Ben mi? Allah Allah! Şimdi evden geliyorum senin fenalaştığını söyledi memur.

-Bu işte bir hile var... bizi tuzağa düşürdüler... (Safa, 2022, s. 15).

Sonrasında ise karı koca kaçırılır ve kaçırıldıkları mekânda Cıva Necati kendini takdim eder:

Uzun boylu gayet zarif gözleri büyük ve parlak kaşlarının ucu sivri zeki ve güler yüzlü bir adam içeri girdi.

-Sefa geldiniz aziz misafirlerim! dedi.

-Evvela size kendimi takdim edeyim bendeniz Cıva Necati'yim. Türkiye'de şöhreti senelerce devam eden gazetelerde her gün ismi geçen hikâyelerde romanlarda bile bahsedilen kibar ve zeki hırsız! Cıva Necati! Mehmet Rıza'nın daimi aradığı ve bulmaya çalıştığı adam (Safa, 2022, s. 16).

Cıva Necati güç gösterisi yapar gibi telefonla Fahri Bey ve eşine yardımcısı Feridun'un evlerindeki çalacakları değerli eşyaları saydırır ve Fahri Bey bu duruma öfkelenip Cıva'ya silah çeker, ancak Cıva Necati sakince karşılar:

-Alo... Feridun... Nasılsın yavrum?.. Tamam... Say... Dokuz yüzük... Dört çift küpe... İki pandantif... İyi onu da al... Uşak halısı? Sekiz metre murabba fena değil... Açamıyor musun? Kır! Ha... Çelik!... Ben olsaydım açardım... Fakat zarar yok, Fahri Bey burada... Anahtarı kendisinden isteriz (Safa, 2022, s. 19).

Cıva Necati, Fahri Bey ile lafa daldığı bir anda eşi Melahat Hanım telefonla polise haber verir ve Cingöz'ün serilerinde yer alan meşhur polis müdürü Mehmet Rıza olaya dâhil olur ve hırsız polis kovalamacası başlar. Cıva Necati'de de hırsız yakalamak kolay değildir ve Mehmet Rıza Cıva'yı ilk hikâyede Cıva Necati'nin kurnazlığı sayesinde elinden kaçırır.

Bacanın içinden mutfığa bir taş düştü. Bu taşta bir kâğıt sarılı idi. Mehmet Rıza kâğıdı açtı ve kurşun kalemle acele yazılmış olan şu satırları okudu:

Üstat, bacadan duman gibi uçuyorum nihayetsiz hürmetlerimi kabul et! Dostun ve şakirdin Cıva Necati (Safa, 2022, s. 24).

Entrik kurgu adam kaçırma, alıkoyma ve hırsızlığı gerçekleştirme üçgeninde tezahür etmiştir. Bilindiği gibi Server Bedi Cingöz Recai serisinin son hikâyesinde kahramanını hapse göndermiştir. Hem geçim kaygısı hem de okurun beklentisi doğrultusunda yeni bir kahraman ortaya çıkarması gerekmiştir. Cıva Necati polisiyenin temel entrika unsurlarını kullanan, zeki, yakışıklı, kurnaz ve cesur özellikleri ile kibar hırsız türüne yakışır bir karakter olarak hikâyelerde boy göstermeye başlamıştır. Bu özellik ile hikâyeyi Osmanlı-Türk polisiyesinin bir türü olan kibar erkek suçlu kategorisine sokmak mümkündür.

3.4.4.2. Alevlerden Sonra

Alevlerden Sonra, Cıva Necati'nin kılık değiştirip kendini Fransız Doktor (Profesör Oltramar) olarak tanıtmaması, antika meraklısı, zengin bir Yunanlının antika vazosunu çalması ve Mehmet Rıza'nın elinden kurtulması üzerinden kurgulanmıştır.

3.4.4.2.1. Özet

Cıva Necati, Harbiye’de büyük bir apartman satın alır ve sahte ecnebi doktor kimliğiyle burada yaşamaya başlar. Cıva Necati’nin bu apartmanı satın almasının nedeni antika eşya meraklısı Yunan kiracıyı soymaktır. Antika koleksiyonu olan Yunanlının elindeki vazanın peşindedir. Metresiyle yaşadığı dairede perdeleri tutuşturmak suretiyle bir yangın çıkarır. Apartmandaki herkes gibi Yunanlı kiracı da paniğe kapılır ve antika vazoyu bir arkadaşının evine sandık içinde götürürken Cıva Necati’nin adamları tarafından soyulur. Yunanlı durumu derhal Mehmet Rıza’ya bildirir. Mehmet Rıza olayı incelemeye başlar. Metresiyle evine giren Cıva Necati burada Mehmet Rıza tarafından yakalanır ve elleri kelepçelenerek karakola götürülmek üzere otomobile bindirilir. Ancak otomobil karakolun olduğu semte değil Topağacı’nda ıssız bir yere gider. Cıva Necati’nin adamları otomobilin etrafını sararlar ve Cıva Necati’yi Mehmet Rıza’nın elinden kurtarırlar.

3.4.4.2.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede Cıva Necati, Mehmet Rıza, zengin Yunanlı, Feridun, Lusi, Rum ve Yahudi hizmetçiler kişi kadrosunu oluşturmaktadır. Hem Cingöz’de hem de Cıva Necati’de Server Bedi soyulacak kişileri çoğunlukla haram yolla zengin olmuş ya da Türk düşmanı ecnebilere seçmiştir. Hikâyede Cıva’nın sevgilisi Lusi de sadık yardımcısı Feridun gibi Cıva Necati’nin işlerini kolaylaştırmaktadır.

3.4.4.2.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Serinin bu ikinci hikâyesinde suç; çok kıymetli antika bir vazanın Cıva Necati tarafından büyük bir ustalıklarla çalınmasıdır, suçu işleyen bizzat Cıva Necati’nin kendisidir. Suçlunun yakalanması ve hırsızlık olayının gün yüzüne çıkarılması için Mehmet Rıza’dan bizzat hırsızlığa uğrayan Yunanlı tarafından yardım istenilir. Cıva Necati, ilk olarak hırsızlığı gerçekleştirmeden önce Harbiye’de bir ev satın alıp bu evde ecnebi Doktor Oltramar olarak kalır. Evi satın almasının asıl amacı vazanın bulunduğu eve yakın olmaktır:

Cıva Necati Harbiye’de sahte bir ecnebi doktoru hüviyetiyle ikamet ediyordu. Cıva’nın İstanbul’un her semtinde evleri, apartmanları, sahte unvanları ve büyük bir teşkilat şebekesi olduğu malumdur. Cıva’nın Harbiye’de üç yüz bin liraya satın aldığı bu apartman Teşkilatı’nın on dokuzuncu bölgesinin merkezi ise de kibar hırsızın maksadı başkadır. Antika eşyaya fevkalade meraklı olan ve emsalsiz bir koleksiyon sahibi de bulunan Cıva Necati aylardan beri bu kıymetli vazoyu aşırma için birçok çareler düşünmüş, nihayet zengin Yunanlının kiracı olarak oturduğu apartmanı satın almaya karar vermiştir (Safa, 2022, s. 28).

Hikâyenin entrik unsurlarının ilk görüldüğü yer burası olur. Bu bölüm aynı zamanda suçun çözümlenmeye başladığı bölümdür. Cıva Necati entrikalarına devam eder ve oturduğu evi sırf vazoyu çalmak için ateşe verir: “-Ne yapıyorsun? Delirdin mi? Yangın çıkarıyorsun Cıva! Delirdin mi? -Sus! Korkma... Bu işin sonunda bir milyon var” (Safa, 2022, s. 30).

Yangın başlayınca civardaki evler boşaltılırken bu fırsatı değerlendiren Cıva Necati antika vazoyu ele geçirir. Ancak vazonun çalındığı anlaşıncı Mehmet Rıza’ya haber verilir. Mehmet Rıza bu işin Cıva Necati tarafından yapıldığını anlar hatta olay yerine dönen Cıva’yı tanır ve iki rakip arasında kovalamaca başlar. Cıva Necati uzun zamandır görmediği Mehmet Rıza’yı görmek adına kendini tehlikeye atar ancak kaçacağına inandığı için soğukkanlı davranır.

Cıva gülümsedi ve birkaç saniye düşündü. Hayatının yegâne düşmanı olduğu halde canı kadar sevdiği Mehmet Rıza ile karşılaşmak istiyordu.
Mehmet Rıza elinde bir rovelverle çıktı.
-Yeter Cıva Necati! diye bağırdı
Usta hırsız Mehmet Rıza’yı görünce gülerken bağırdı:
-Vay! Rızacığım! Sen buradasın ha... Yakalandık desene... Eyvah!... Beni faka bastırdın ha!...
(Safa, 2022, s. 38).

“Bu vesile ile seni karşıma çıkaran Cenab-ı Hakk’a bin hamd ve sena olsun. Zira ne zamandan beri seni hakikaten göreceğim gelmişti. Hatta bir acı kahveni içmek için evine kadar da gelmek istiyordum. Artık hacet kalmadı” (Safa, 2022, s. 40).

Olay örgüsü ikilik taşımaktadır. Önce hırsızlık olayı anlatılır sonrasında dedektif Mehmet Rıza gelir ve olaylar tekrar Rıza’nın gözüyle anlatılır. Cıva Necati kılık değiştirme entrikasıyla planladığı hırsızlığı gerçekleştirir. Cıva Necati serinin ikinci hikâyesinde entrika kurgusu ve suç unsuru kapsamında yangın çıkarmayı bile göze almıştır. Aslında amaç polisin elinden kurutulmak olduğu için ufak çapta bir yangın entrik unsurlarda ilk kez kullanılmıştır. Yangın çıkarma eylemi hikâyeyi Todorov’un ve Osmanlı-Türk polisiyesinin alt türü olan heyecan türüne yakınlaştırmaktadır.

3.4.4.3. Esrarlı Dolap

Hikâye, Cıva Necati’nin hırsızlığı gerçekleştirebilmek için soyacağı dolabın bulunduğu yerin alt katına denk gelen bir kundura dükkânını kiralaması, alttan delik açarak dolaba ulaşması ve hırsız yakalamak için dolabın başında nöbet bekleyen Mehmet Rıza’yı da atlatarak dolabın içindekileri alması üzerine kurgulanmıştır.

3.4.4.3.1. Özet

Mehmet Rıza'yı zengin bir arkadaşı Beşiktaş'taki evine çağırır. Evinin alt katında bir dolabının olduğunu ve o dolaptaki her şeyin çalındığını söyler. Olayı soruşturan Mehmet Rıza arkadaşıyla birlikte dolabın içine beş bin lira koyarak başında sabaha kadar nöbet tutmaya karar verir. Gece bir ara elektrikler kesilir yeniden elektrikler geldiğinde beş bin liranın yerinde olmadığını görürler. Evin bütün kapıları kilitlidir, kimse eve girmiş olamaz. Bir süre sonra telefon çalar. Telefonu açan Mehmet Rıza karşısında Cıva Necati'yi bulur. Büyük bir kahkahadan sonra Cıva Necati, Mehmet Rıza'ya olayın nasıl olduğunu tek tek anlatır. Birgün tramvayda ev sahibinin, yanındaki arkadaşına evinin adresini söyleyip bütün servetinin bir dolapta olduğunu anlattığını duyduğunu söyler. Bunun üzerine harekete geçip elektrik memuru olarak eve geldiğini, bütün odaları gezerek dolabın olduğu yeri keşfettiğini, odanın altında bulunan kundura dükkânını kunduracıya para vererek kiralayıp adamlarıyla birlikte tavanı delmek suretiyle birkaç defa dolabı soyduğunu anlatır. Arkadaşına selam söyle diyerek telefonu kapatır.

3.4.4.3.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede Cıva Necati, Mehmet Rıza, Mehmet Rıza'nın arkadaşı, Mehmet Rıza'nın arkadaşının eşi Emine kişi kadrosunu tamamlamaktadır. Az sayıda karakterle yazılan hikâyede başkarakterler yine Cıva Necati ve Mehmet Rıza'dır.

3.4.4.3.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Bu hikâye Cingöz Recai'nin *Aynalı Dolap* hikâyesine benzer kurguda olup, Cıva Necati suçu bizzat kendisi işlemiştir. Suç, bir dolap içerisindeki servetin ele geçirilmesidir. Ancak evin içine girilmeden dolabın içindekilerin alınması garip ve bir o kadar da ilginç olduğundan evin sahibi Mehmet Rıza'dan yardım ister: “-Muhterem dostum! dedi. Seni garip bir mesele için davet ettim. Bizim evin içinde esrarengiz bir sirkat vuku buldu. Geçen sabah para almak için dolabı açtığım vakit ne görsem beğenirsin? İçi bomboş!” (Safa, 2022, s. 44).

Hikâye, polis memurunun davet edilmesi ile aslında yeni başlar. Hem Mehmet Rıza hem de arkadaşı dolap içindeki çalınanlara akıl erdirememekte ve kendi aralarında olayı sorgulamaktadır. Mehmet Rıza, hırsızlığın Cıva tarafından yapıldığını düşünmektedir:

-Ben size dedim ya evin içinde casus var! Azizim sakın itiraz etme! Mesele şudur: Cıva Necati senin evinin içine adamlarından birini koymuştur.

Ev sahibi inat ediyordu:

-Hayır... Evimin içine kimseyi sokamaz...

-Bizim meslekte itimat yoktur... Ben herkesten şüphe etmeye mecburum.

-Cıva Necati'nin kandırmadığı insan yoktur. Belki bu kızcağızı da iğfal etmiştir. Unutma ki Cıva Necati yaman zamparadır (Safa, 2022, s. 48).

Cıva Necati entrik unsurları şu şekilde kurmuştur: bir tramvay seyahatinde dolapla ilgili öğrendiği bilgiler ışığında soyacağı eve yakın yahut aynı yerde ev ve dükkân kiralar. Evin içerisini ve dolabın yerini belirlemek için elektrikçi kılığında keşif yapar ve sonrasında kiraladığı dükkândan dolabın olduğu yere delik açmak suretiyle hırsızlığı gerçekleştirir. Bu hırsızlığa maruz kalanlar bu işin nasıl olduğunu anlayamaz ve şaşkınlıkla Mehmet Rıza'nın yardımını beklerler:

-Bak ne kadar meçhul noktalar var. Cıva Necati benim bu dolapta para sakladığımı nereden biliyor? Evime nasıl giriyor? Anahtarı nasıl aşırıyor? Hiç iz bırakmadan dolabın içinden paraları nasıl alıyor? İçine yeniden para koyduğumu ne biliyor? Hani sizi çağırdı mı nereden anlıyor? Bunların hepsi meçhul değil mi? (Safa, 2022, s. 49).

Mehmet Rıza sezgilerinden Cıva Necati'nin bu hırsızlığı gerçekleştirdiğini düşünür ancak tam bir kanıt yoktur. Yaptığı hırsızlığın bilinmesini istediğinden Cıva, Mehmet Rıza'ya oyun oynar ve işin aslı anlaşılır. Ancak her zaman olduğu gibi Cıva Necati adı gibi Mehmet Rıza'nın elinden kayıp gider: "Tavandan tam dolabın bulunduğu yere seksen beş santimetre murabba bir delik açtım. Sonra dolabın altını kestim. İstedğim vakit tavandaki delikten dolabın altını açarak içindekileri boşaltacaktım. Görüyorsun ki mesele basit bir marangozluk ve rençberlikten ibarettir" (Safa, 2022, s. 54).

Esrarlı Dolap adından da anlaşılacağı gibi entrikanın bir dolap üzerinden kurgulandığı ve sonrasında kılık değiştirme, ev-dükkân kiralama, bilgi toplama gibi entrika unsurlarının devreye girdiği bir hikâyedir. Hikâyeye adını veren dolap muamması akıllarda soru işareti bırakmakta ve dolaptakileri kim çaldı sorusunu okura sordurmaktadır. Ancak, Server Bedi bu kahramanında da kahramanın ağzı ile suçu kimin gerçekleştirdiğini açıklar ve hikâyeye o andan itibaren heyecan türüne yaklaşır.

3.4.4.4. Mişon'un Definesi

Cıva Necati'nin Harikalı Sergüzeştleri kitabında yer alan *Mişon'un Definesi* bu kitabın en meşhur hikâyelerinden biridir. Hikâyeye, Cıva Necati'nin okuduğu gazeteden haber aldığı ölmek üzere olan Mişon isimli bir zengin adamın definesinin çalınması üzerine kurgulanmıştır. Hikâyede gazete detayı Cingöz'de olduğu gibi Cıva Necati'de de hırsızlıkların belirlenmesinde kullanılan önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.4.4.4.1. Özet

Cıva Necati, Rumeli Hisarı'ndaki evinde ince zekâsı, cesareti ve kıvraklığı ile ustasının teveccühünü kazanmış olan muavini Ferudun ile oturmakta kendilerine soygun yapacakları bir iş aramaktadırlar. Gazeteleri karıştıran Cıva Necati bir haberde Balat'ta Mişon isiminde ihtiyar bir Yahudi'ye babasından on beş sene önce büyük bir mirasın kaldığını, bu mirası evine saklayıp yerini de kimseye söylemediğini okur. Bu haber üzerine Ferudun ile eve saklanmış olan defineyi bulmak için plan yaparlar. Yaptıkları plandan yola çıkarak Mişon'un evine gidip karısını etkisiz hâle getirerek bağlarlar. Cıva Necati Azrail kılığında Mişon'un yanına girer ve Azrail'miş gibi konuşarak ondan definenin yerini öğrenir. Hemen evin bodrumuna inen ikili defineyi henüz bulmuşlarken polisin kapıya dayandığını anlarlar. Bir tünelden kaçmak üzereyken onları Mişon'un karısının haber verdiği Mehmet Rıza karşılar. Ferudun'un Mehmet Rıza'nın çenesine vurup onu yere yıkmasıyla üstüne çullanıp bağlarlar ve oradan uzaklaşırlar.

3.4.4.4.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede Cıva Necati kadar ön planda olan karakter Mişon'dur. Cıva Necati'nin adamları ve yardımcısı Ferudun, Mehmet Rıza, Mişon'un eşi ve Yahudi hizmetçi kişi kadrosunu tamamlamaktadır.

3.4.4.4.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Serinin bu hikâyesinde suç; Mişon isimli bir zengin adamın definesinin Cıva Necati ve adamları tarafından büyük bir ustalıkla çalınmasıdır. Hikâyenin entrik unsurlarının ilk görüldüğü yer Cıva Necati ve adamı Ferudun'un sohbetleri ile gazete ilanının olduğu yerdir. Bu bölüm aynı zamanda suçun başlangıcı ve çözüme doğru ilerlediği bölümdür:

Feridun:

-Usta! dedi, işsizlikten canım sıkılıyor.

Cıva hafifçe başını salladı:

-Hakkın var bir aydır boş oturuyoruz. Ben de gazeteleri alıcı gözüyle okuyorum, belki bir iş çıkar. Şu İngiliz milyonerini soyduğumuz vakit herifi gazetelerden tanımiştık

Cıva gazeteyi muavine uzattı. Haber şu idi: 'Mişon'un Definesi' (Safa, 2022, s. 58).

Hikâyede Cıva Necati alaycı kişiliği ile birlikte kılık değiştirme entrikasına başka bir boyut kazandırır ve Azrail kılığında soyacağı eve girer. Sonrasında Mişon'u konuşturmak için en uygun metodu nasıl seçeceğini yardımcısına anlatır ve definenin yerini öğrenir:

-Mişon! Ben Azrail'im... fakat... korkma... senin canını almaya gelmedim.

-Emret!
-Söyle bana... Definenin yerini hiç kimseye haber vermedin mi?
-Hayır!
-Aferin!... Hiç kimseye söylemeyeceğine söz veriyor musun?
-Söylemem, söylemem.
-Kim sorarsa yanlış cevap vereceksin... Define bahçede diyeceksin yahut bodrumdadır diyeceksin (Safa, 2022, s. 63).

İşler Cıva Necati ve adamı için iyi giderken Mişon'un eşi Mehmet Rıza'ya haber verir ve hırsızla polis karşı karşıya kalır. Ancak soğukkanlı hırsız ve yardımcısı kurtulmayı başarırlar: "Rıza gözünü Cıva Necati'den ayırmıyordu. -Yahudi karısı karakola haber vermiş oradan da bana telefon ettiler. Otomobille yıldırım gibi geldim. Zahmetin boşa çıkmadı. Düşünüz önüme bakalım" (Safa, 2022, s. 66).

Kaleme alındığı dönemde okur tarafından çok beğenilen *Mişon'un Definesi* klasik polisiyede yer alan ecnebiler öldürülmez ilkesine uymaktadır. Cıva Necati hikâye boyunca sadece soygunu gerçekleştirme amacı ile ecnebi Mişon'u korkutur ve asla canına dokunmaz. Hikâyenin sonunda Mehmet Rıza, yine Cıva ve yardımcısını elinden kaçıırır. Hikâyenin en can alıcı ve mizah ögesi içeren noktası Cıva'nın Azrail kılığına girerek kurbanı korkutup hırsızlığı gerçekleştirmesidir. Mizah ve define arama öğeleri hikâyeyi Todorov'un polisiyesi açısından heyecana yaklaştırırken, Osmanlı-Türk polisiyesinde ise hikâye kibar erkek suçlu türüne daha yakındır.

3.4.4.5. Bodrumda Kalanlar

Bodrumda Kalanlar adıyla özdeşleşmiş bir hikâye olup Cıva Necati'nin yardımcısı Fufu'nun Paşa'nın yalısına Matmazel Mari adıyla yerleşip Cıva Necati ve adamlarını yalıya sokması, Cıva Necati'nin Mehmet Rıza'yı tuzağa düşürüp yalıyı soyması üzerinden kurgulanmıştır.

3.4.4.5.1. Özet

Cıva Necati bu öyküsünde, Ferudun ile birlikte bir motorla gecenin zifiri karanlığında bir yalının yanına yanaşır. Yalıya girerek bu büyük yalıyı soyarlar. Ertesi sabah uyanan yalının hanımı derhal Mehmet Rıza'yı arar ve soyulduklarını, eşinin de kaçırıldığını anlatır. Mehmet Rıza hemen yalıya gelir ve yalıdaki herkesle konuşur. Tahkikatlarının sonucunda yalının hanımına hırsızlığın Cıva Necati tarafından matmazelin yardımıyla gerçekleştiğini anlatır. Eşinin ise yalının bahçesindeki iki katlı harap köşkün bodrumunda olduğunu söyler. Hemen köşke giderler ve Paşa'nın bağlı olan ellerini çözerler. Bir an önce oradan çıkmak isterler ama kapı üstlerine kilitlemiştir. Bulundukları yerin kapısından Cıva Necati Mehmet

Rıza'ya seslenir. Yalıda o kadar çok soyulacak şey vardı ki bir gecede bitmeyeceğini anlayarak Paşa'yı buraya kilitledim. Olay sana ulaşacak sen de buraya gelecektin. Paşayı kurtarmak için buraya geldiğinde seni kilitleyip kalan işimi tamamlayacaktım, der ve dediği gibi yalıyı soyduktan sonra Çengelköy merkezini arar ve onların oradan kurtarılması için bilgi verir.

3.4.4.5.2. Kişiler Kadrosu

Tüm seri boyunca benzer karakterler okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Bu hikâyede de zengin olan İhsan Paşa ve onun hanımı, Hatice, Perran mağdur karakterleri temsil etmektedir. Hırsızlığı gerçekleştiren karakterler ise Cıva Necati, Ferudun ve Cıva'nın diğer adamları, Matmazel Mari yani Fufu'dan oluşmaktadır. Bu hikâyenin dedektifi ise meşhur polis hafiyesi Mehmet Rıza'dır.

3.4.4.5.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Bodrumda Kalanlar hikâyesinde suç; bir yalının Cıva Necati ve adamları tarafından büyük bir ustalıklarla soyulmasıdır ve her zamanki gibi suçlunun yakalanması ve hırsızlık olayının gün yüzüne çıkarılması için evin içindekiler tarafından Mehmet Rıza'dan yardım istenilir. Kıvrak zekâsı ve tecrübesine güvenilen Mehmet Rıza ipucu araştırırken ayak izlerini bulur: “Cıva'nın ayak izlerini gayet iyi tanırım. Otuz sekiz numara potin giyer. Puhu kuşu taklidi yaptığını hizmetçilerin ifadelerinden istihraç ettim. Cıva'nın yalıda adamı olduğu kapıların hiç zorlanmadan açılmasından belli” (Safa, 2022, s. 76).

Mehmet Rıza bulduğu küçük ipucunun yanı sıra Cıva Necati'nin huyunu bildiği için yalıya kendi adamlarından yerleştirdiğini düşünür ve yalıdakileri araştırır. Araştırmalarında yanılmayan Mehmet Rıza, Cıva Necati'nin yardımcısına ulaşır: “Cıva Necati'nin soymak istediği evlerin, köşklerin, yalıların içine kendi adamlarından bir hizmetçi ve bir uşak koyarak kapıları kolaylıkla açtığını biliyordu. Ustasının bu sefer de aynı usule müracaat ettiğini anladı” (Safa, 2022, s. 71).

Klasik Server Bedi polisiyesinde Cingöz Recai ve Cıva Necati her zaman Mehmet Rıza'nın elinden kaçmayı başarmaktadırlar ve bu hikâyede de aynı son okuru beklemektedir. Hikâyelerde ortak karakter isimlerine ve mekânlara rastlamak mümkündür. Cıva Necati hikâyede yalıya yerleştirdiği adamı vasıtasıyla hırsızlığı gerçekleştirir ancak evdekilerin

polisi araması kovalamacayı heyecanlı hâle getirir. Basit bir şekilde hırsızlık sonlanacakken Mehmet Rıza'nın olaya dahli hem Cıva Necati'yi neşelendirir hem de okurun heyecanını arttırır. Ancak sonuç kaçınılmazdır ve Cıva Necati Mehmet Rıza'yı bodruma kilitleyerek kurtulmayı başarır. *Bodrumda Kalanlar* hikâyesinde suçun kurgulanışı incelendiğinde yalı soygunu klasik kim yaptı türüne daha yakın ögeler taşımaktadır. Yalıdakilerin dedektifi arayıp soygunu bildirmeleri ve bunun üzerine tahkikatın yapılması ile suçluyu bulma çabası kim yaptı türünü yansıtmaktadır.

3.4.4.6. Tiyatro Baskını

Tiyatro Baskını, Cıva Necati'nin zengin bir kadının değerli inci gerdanlığını, adamları ile planladığı entrika unsurlarına göre çalması ve keskin zekâsı sayesinde polislerin elinden kurtulması şeklinde kurgulanmıştır.

3.4.4.6.1. Özet

Cıva Necati, bu sefer pahalı bir inci gerdanlığın peşindedir. Tepebaşındaki bir tiyatrodaki İstanbul'un birçok zengin ve kibar ailelerinin katılacağı bir müsamerenin olacağı bilgisini edinir ve hemen planını yapar. Oyunun ikinci perdesi çok heyecanlıdır ve planlar bu perdede gerçekleştirilecektir. Öncelikle inci gerdanlıklı kadının kocası, yan locadaki alımlı ve oldukça güzel Faika tarafından dikkati çekilerek locadan çıkarılacak sonra da sarı uzun sakallı kamburu çıkmış elleri ve bacakları titreyen altmış beşlik bir ihtiyar kılığında olan Cıva Necati inci gerdanlıklı kadının locasına girecek, onu kloroform ile bayıltacaktır. Plan tıkr tıkr işler. Cıva Necati gerdanlığı çalar ama inci gerdanlıklı kadının kocası iplerinden kurtularak polise durumu haber verir. Tiyatronun kapıları polisler tarafından tutulur. Can havli ile yeni bir plan yapan Cıva Necati oyuncuların kostümelerini giyerek kaçmayı başarır.

3.4.4.6.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler Faika, ihtiyar kadın ve kocası, tiyatrodakiler, tiyatro oyuncuları, Cıva Necati'nin adamları, polisler, esvap memuru şeklinde sıralanmaktadır. Bu polisiyede zengin ve varlıklı olan ihtiyar kadın temsil eder. Hırsızlık olayının çözümü bu hikâyede sıradan polis memurlarına bırakılmıştır ve Mehmet Rıza'ya rastlanmamaktadır. Polisiyenin asıl kahramanı ise ustaca hırsızlığıyla nam salmış olan Cıva Necati'dir. Faika, ihtiyar kadının kocasını baştan çıkaran Cıva Necati'nin yardımcısı olarak hikâyede yer alır.

3.4.4.6.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Tiyatro Baskını hikâyesi daha önceki on paralık Cingöz Recai serilerinde yer alan *Nazar Boncuğu* hikâyesine benzerlik göstermektedir. Hikâyenin entrik unsurları Cıva Necati'nin kılık değiştirerek tebdil-i kıyafetle yaşlı bir adam kılığında mekâna gitmesi ile başlar: “Cıva Necati de o gece tiyatroya gelmişti. Sarı uzun sakallı, kamburu çıkmış, elleri ve bacakları titreyen altmış beşlik bir ihtiyar kıyafetinde idi” (Safa, 2022, s. 82).

Cıva Necati adamlarının tiyatrodaki yerlerinden emin olduktan sonra yardımcısı güzel ve zarif Faika baştan çıkartma entrikası ile devreye girer ve zengin kadının kocasını kadının yanından uzaklaştırır: “Faika talimat mucibince herife şuh ve cazip nazarlar atmaya başlamıştı. Cıva Necati Faika'nın teşhirkar bakışlarındaki cazibeyi beğendi” (Safa, 2022, s. 86).

Cıva Necati tek başına kalan kadını kloroform suç aleti ile bayıltır ve gerdanlığı hemen alır. “Cıva avucundaki pamuğa kloroform akıttı ve pamuğu kadının burnuna götürdü. Beş, altı nefesten sonra kadın bayılmıştı. Cıva boynundan inci gerdanlığı çıkardı ve cebine attı” (Safa, 2022, s. 88). Ancak kadının kocasının kurtulması ile kusursuz ilerleyen plan aksar ve polisler işin içine dâhil olurlar. Bunun üzerine Cıva Necati hem kendisini hem de adamlarını bu durumdan kurtarmak için aklını kullanır ve tiyatrodaki oyuncuların kılığına girerler. Polislerin yanından Yeniçeri kılığına girerek uzaklaşırlar ve kaçmayı başarırlar: “Şimdi biz birer aktörüz. Isık çalarak gürültü ile aşağıya ineceğiz: Korkmayınız. Sahne karanlıktır. Aktörler birbirlerini kolayca tanımazlar. Biz de herkesin yanından hızlı geçip bahçe kapısına çıkalım” (Safa, 2022, s. 93).

Cıva Necati her ne kadar yeni bir kahraman olsa da Cingöz Recai serilerindeki bazı on paralık hikâyelerle benzerlik söz konusudur. Okurun gözünde Cıva Necati Cingöz'ün benzeri olan, onun gölgesinde kalan bir kahramandan ibarettir. *Tiyatro Baskını*, Cıva ve adamlarının tiyatro oyunundaki planları ve yakalanmama adına yeniçeri kılığına girmeleri açısından Todorov'un belirlediği heyecan türüne yaklaşmaktadır.

3.4.4.7. Bir Düğün Gecesi

Cıva Necati'nin kendisini Avrupa'dan yeni gelmiş İzmirli bir genç olarak tanıtır, Mısırlı İhsan Paşa'nın kızıyla evlenmesi ve düğün günü İhsan Paşa'nın kızının başında takılı olan değerli tacı çalması ve hırsızlık sonrası kaçması ekseninde kurgulanmıştır.

3.4.4.7.1. Özet

Mısırlı Hasan Paşa'nın Kuruçeşme'deki kırk beş odalı muhteşem yalısında İstanbul'un görmediği bir debdebe ile güzeller güzeli kızının düğünü yapılmaktadır. Yalı, yerli ve yabancı pek çok davetliyi ağırlamaktadır. Hasan Paşa'nın kızının güzelliği, zekâsı, herkesçe bilinmektedir. Zengin ve itibarlı talibi çoktur ama o bir tiyatro oyunu esnasında tanıştığı gençle evlenmektedir. Gelinin başındaki paha biçilemez taç, davetliler arasında konuşulmakta 'aman Cıva Necati görmesin' gibi lakırdılar edilmektedir. Bu sohbetlere kulak misafiri olan damat, Cıva Necati'nin buna cesaret edemeyeceğini, her şartta eşini koruyacağını söyler. Gelin hanım ise bir kahkaha atarak Cıva Necati'nin bütün maceralarını okuduğunu, eğer cesaret edip gelir ve tacını almayı başarırsa ona kızmayacağını söyler. Gecenin ilerleyen vakitlerinde Cıva Necati'den geline bir not ulaştırılır. Notta Cıva Necati, bu gece gelip tacınızı alıp gideceğim, der. Bütün salona bu not okunur ve herkes ne olup biteceğini merakla bekler. Birden elektrikler kesilir. Gelin ortada yoktur. Damat bey yalının en üst katında kilitli bir odada gelin hanımını bulur. Gelin baygındır ve başında tacı yoktur. Hemen Kartal İhsan'a durum bildirilmek istenir, damat 'siz onu arayın ben bizzat evine gidip getireyim' diyerek odadan süratle çıkar. Yalıya gelen Kartal İhsan incelemelerinin ardından durumu çözdüğünü ve bir daha damatlarını göremeyeceklerini söyler. Çünkü damat kılık değiştirmiş Cıva Necati'dir.

3.4.4.7.2. Kişiler Kadrosu

Hikâyenin geniş bir kadrosu bulunmakla beraber serinin hikâyelerinden ayrılan en önemli karakter Server Bedi'nin ünlü polis hafiyesi Kartal İhsan'ın bu hikâyede yer almasıdır. Bu hikâyede Mısırlı İhsan Paşa, İhsan Paşa'nın kızı Mevhibe, İhsan Paşa'nın damadı kılığında Cıva Necati, Kartal İhsan, düğün davetlileri, düğündeki uşak ve hizmetkârlar, polis memurları diğer karakterler olarak yer almaktadırlar.

3.4.4.7.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Suçun içeriği ve kurgulanışı polisiye türün en önemli kriterlerinden biridir ve bu hikâyede suçun işlenmesinde ilk entrika unsuru; Cıva Necati'nin damat kılığında yakışıklılığını ve cazibesini kullanarak bir kadını kandırmasıdır: "Paşa'nın kızı aynı zamanda güzel cazip ve zekiydi. O güne kadar hiçbir gencin izdivaç talebini kabul etmemişti bir ecnebi müsameresinde kıymetli bir Türk genciyle tanıştı, sevişti, evlenmeye karar verdiler" (Safa,

2022, s. 96).

Olay örgüsü incelendiğinde Cıva Necati Paşa'nın kızını düğünde kandırır ve odaya çağırıp hırsızlığı gerçekleştirir:

-Aşağıda dans ediyordum. Uşaklardan biri geldi, bana: “Zevciniz sizi yatak odasında acele görmek istiyor!” dedi. Çıktım. Odaya girdim. Bu sırada birden elektrikler söndü. “Tehlike var! Bak lambalar da söndü!” dedi. Tacı başımdan aldı yanımdan ayrıldı sonra geldi. Gel biz seninle sevişelim diyerek beni kucakladı zaten sarhoşum (Safa, 2022, s. 103).

Olay örgüsünde diğer hikâyelere göre tek farklılık, Kartal İhsan karakterinin yer almasıdır. Suçlunun yakalanması ve hırsızlık olayının gün yüzüne çıkarılması için Server Bedi'nin meşhur polis hafiyesi Kartal İhsan'dan yardım istenilir. “-Kartal İhsan Bey’e telefon edelim ondan başka hiçbir zabıta memurumuz Cıva Necati ile uğraşamaz. O gelirse pek çok şeyleri meydana çıkarır dediler” (Safa, 2022, s. 104).

Zekâsı ve ipuçlarını çözme yeteneği ile ün kazanmış olan Kartal İhsan, hırsızlıkla ilgili ipuçları yakalamaya çalışır. Bulduğu küçük ipuçları onu Cıva'ya götürür: “-Bendeniz her şeyi anladım. Evvela şunu haber vereyim ki bir daha damadınızı hiç göremeyeceksiniz çünkü Cıva Necati odur. -Benim kocam Cıva Necati miydi? Kocam! Benim kocam!” (Safa, 2022, s. 107).

Server Bedi polisiyesinde kahramanlar polisiyenin vazgeçilmez entrika unsuru kılık değiştirmeyi birçok hikâyede kullanmaktadır. *Bir Düğün Gecesi* hikâyesinde Çekirge Zehra'nın *Mezarlıkta Hayalet* hikâyesinde gelin kılığına girip yaptığı hırsızlık ile bu hikâye benzerlik göstermektedir. Cıva Necati bu hikâyede damat kılığında hırsızlığı başarı ile gerçekleştirmiştir. *Bir Düğün Gecesi*, sürükleyiciliği ve heyecanlı anların olduğu sürprizlerle dolu bir hikâyedir. Kılık değiştirme entrikası ile hırsızlığı kimin yaptığının son ana kadar anlaşılmaması hikâyenin Todorov'un polisiye alt türü kim yaptı türüne uygun hâle getirmektedir.

3.4.4.8. İnci Tespih Sirkati

İnci Tespih Sirkati adlı on paralık hikâye, Şah İsmail Safevi'nin değerli tespihini Cıva Necati'nin zekâsı ve yardımcıları sayesinde çalması ve yakalanmadan hırsızlığı tamamlaması şeklinde kurgulanmıştır.

3.4.4.8.1. Özet

Cıva Necati sonbaharda Büyükkada'daki köşkünde her zamanki gibi balkonda oturmuş gazetesini okumaktadır. Haberlere uzun uzun göz süzdükten sonra gazetede bir haber dikkatini çeker. Bu habere göre Beyoğlu'nda bir antikacıda Şah İsmail'e ait olan, her bir tanesi on dört gram ağırlığındaki safi yakuttan otuz üçtaşlı antika tespih teşhir edilecektir. Okuduğu bu haber karşısında gözleri parlayan Cıva Necati hemen bir plan yapar. Derhal makyaj odasına giderek bir saat kadar uğraştıktan sonra yaşlı bir adam kılığına girer. Öğleden sonra bu değerli tespihin sergilendiği antikacı dükkânına gider. Tespihi görüp dükkânı gezdikten sonra mağaza sahibinin yanına giderek tespihin görülmesine imkân tanıdığı için kendisine teşekkürlerini sunar. Cıva Necati kendisinin de bir antika dolabının olduğunu ve bu antika dolabı satmak istediğini, mağazada dolabını teşhir edip edemeyeceğini sorar. Cıva Necati dükkân sahibinden aldığı olumlu cevap üzerine adamları ile bir plan yapar ve adamlarına antika dolabı mağazaya taşır. Cıva Necati'nin adamları dolabın kilidinin bozuk olduğunu söylerler. Dolabın içine gizlenen Cıva Necati gece yarısı kimse yokken dolaptan çıkar ve antika tespihi çalar. Ertesi gün dükkân sahibinin fark etmesiyle olay ortaya çıkar polise haber verilir ama çözülemez.

3.4.4.8.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede de klasik karakterler yer almaktadır. Hırsızlığı gerçekleştiren Cıva Necati başkarakter iken soyguna maruz kalan ve zengin kişiyi temsil eden mağaza sahibi olan Karabetyan Efendi'dir. Hikâyenin yardımcı karakterleri ise Cıva Necati'nin yardımcısı Fazıl, Hasan, bekçi ve polis memurundan oluşmaktadır. Bu hikâyenin dedektifi ve araştıranı ise meşhur polis hafiyesi Mehmet Rıza değil sıradan polis memurudur.

3.4.4.8.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Suçun kurgulanışı gazete haberlerinden yola çıkarak gerçekleştirilmektedir. Suç unsuru hikâyenin adından da anlaşılacağı gibi inci tespihtir ve suçlu yine Cıva Necati'dir. Gazete ilan ile hedefini belirleyen Cıva Necati planını yapar ve değerli tespihi ele geçirmek için harekete geçer: “Tiyatro baskını vakasından beri gazeteler kendisinden bahsetmez olmuşlardı. Çünkü aradan iki ay geçmesine rağmen Cıva Necati yeni bir sergüzeşte girmemiş beklemişti. Nihayet fırsat karşısına çıkıyordu. Gazetelerde meşhur bir antikacı mağazasının ilanını okudu” (Safa, 2022, s. 112).

Okuduğu gazete ilanından sonra yardımcısından gerekli bilgileri alıp entrika unsuru kılık değiştirme hilesiyle değerli eşyayı çalacağı mekâna gider ve keşif yapar. Bu kısım hikâyenin entrik unsurlarının ilk görüldüğü yerdir ve bu bölüm aynı zamanda suçun çözümlendiği kısımdır: “Cıva telefonu kapadı. Sonra ağır ağır makyaj odasına giderek bir saat kadar uğraştı ve ihtiyar bir adam kılığıyla dışarı çıktı” (Safa, 2022, s. 114).

Hırsızlıktan sonra hiç kimse hem tespihin sahibi hem de polisler hırsızlığın nasıl yapıldığını anlayamamışlardır. Bu durum Cıva Necati’nin hoşuna gitmekte ve gazetelerde bu haberleri okudukça zevk duymaktadır: “Cıva Necati bu vakadan yirmi gün sonra Büyükağa’daki köşkünün balkonunda gazetelerin yazdıkları satırları okurken gülümsüyor, kahkahalar atıyor, parmakları arasında parlayan tarihi tespihin göz kamaştırıcı tanelerini suphanallah diye çekip duruyordu” (Safa, 2022, s. 123).

Cıva Necati’ye bu hikâyede Mehmet Rıza eşlik etmemektedir ancak diğer polis memurları da Mehmet Rıza gibi Cıva Necati’yi ellerinden kaçırmazlar. Hikâyenin entrik unsurları kılık değiştirme, mekân keşfi, saklanma gibi çeşitli unsurları bir arada içermektedir. Her zamanki gibi Cıva Necati hırsızlık için tebdil-i kıyafet mekâna gider ve sonrasında mekâna dolap satma fikri ile içeriye girip hırsızlığı gerçekleştirir. Dolabın içinde Cıva Necati saklanmıştır ve hırsızlık bu planla gerçekleşir. Osmanlı-Türk polisiyesinde kibar erkek suçlu türünde, genellikle hırsızlık yapan bir anti-kahramanın olayların merkezin olması Todorov’un alt türlerinden ayrılmaktadır. Bu hikâyede de Cıva Necati başrolde ve hikâyenin başından sonuna kadar yer almaktadır. Bundan dolayı bu durum hikâyeyi kibar erkek suçlu türüne yaklaştırmaktadır.

3.4.4.9. Altın Dolu Küp

Altın Dolu Küp hikâyesi, Cıva Necati’nin gazetede ki haber doğrultusunda ihtiyar bir adamın sakladığı defineyi ele geçirmek için çevirdiği entrikalar üzerine kurgulanmış ve Cıva Necati ile ihtiyar adamın akrabaları arasındaki çekişmeyi ele almıştır. Hikâyede suçtan ziyade define bulma yarışı ön plandadır.

3.4.4.9.1. Özet

Cıva Necati en sevdiği yardımcısı Fazıl ile Büyükağa’daki köşkünde oturmaktadır. Fazıl Cıva Necati’ye bu esnada gazete okumaktadır. İkili gazetede çok garip bir habere denk gelir.

Gazetede ki habere göre Fatih’te ölüm döşeginde yatan bir ihtiyar ölmeden on beş dakika önce yakınlarına bir definenin yerini bildiren bir kâğıt uzatır. Kim bu kâğıtta yazanları çözerse yarısı onun yarısı devletin olacaktır, der. İhtiyar bu sözlerinden sonra ölür. Yakınları ise definenin yerini çözmeye çalışırlar ama bir türlü çözemezler. Hemen gazeteye defineyi bulmak için çözmeye yardımcı olana mükâfat vereceklerini bildirdikleri bir ilan verirler. Cıva Necati ve yardımcısı Fazıl hemen işe koyulurlar ve definenin yerini çözerler. Bizzat Cıva Necati ihtiyarın yakınlarının yanına gider defineyi hemen bulacağını söyler ama yarısını ister. İhtiyarın yakınlarının definenin yarısını vermeye gönülleri yoktur. Cıva Necati evin hizmetçisini kandırarak bir plan yapar. Doktor kılığına girerek hizmetçiyi tedavi etmek için adamlarıyla birlikte eve gelir, defineyi alır ve boş küpü bırakıp gider. O günden sonra senelerce o planı kimse çözememiştir. Boş küpü bile meydana çıkaramamışlardır.

3.4.4.9.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan az sayıdaki karakterler içerisinde Cıva Necati başkahraman rolündedir ve en büyük yardımcılardan olan Fazıl yine bu hikâyede yerini almıştır. Hikâyenin yardımcı karakterleri ise ihtiyar adam ve akrabaları ile hizmetçi kız Hatice’den oluşmaktadır.

3.4.4.9.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Bu hikâyede klasik polisiyede yer alan cinayet ve hırsızlık suçlarının yerine saklı definenin bulunma macerası işlenmiştir. Hikâyede ihtiyar adamın ailesi ve akrabalarına vasiyeti altın dolu küptür ve bu küpü bulmaları için onlara şifreli bir not bırakmıştır: “-Ben ölüyorum. Allah cümlenize afiyet versin bir küp dolusu para biriktirdim. İşte vasiyet ediyorum hanginiz bu defineyi bulursa yarısı hükümetin yarısı onun olacaktır. -İşte bu kâğıt da o definenin planıdır. Kimin zekâsı keskin ise defineyi o hak edecek” (Safa, 2022, s. 127).

Suçun kurgulanışı yani defineye giden yolda Cıva Necati ve adamı bir gazete haberi ile defineyi ele geçirme planı yaparlar:

- Canım sıkılıyor Fazıl. İş yok. Vakit geçmiyor. Bana biraz keman çalar mısın?
- Biraz gazete okusam dinlemez misiniz?
- Oku bakalım.
- Burada garip bir haber var.
- Oku bakayım?
- Yeraltında esrarengiz bir define (Safa, 2022, s. 126).

Gazete haberinden hareketle Cıva Necati entrik unsurların en bilineni olan kılık değiştirme ile altın dolu küpün peşine düşer. Hikâyede öncelikle Cıva Necati ihtiyarın akrabalarına

şifreyi çözdüğünü söyler ve defineyi bölüşmeyi teklif eder, ancak akrabalar buna yanaşmaz. Bunun üzerine Cıva Necati eve adam sokma entrikası yerine evin hizmetçisini ayarlayıp kendisi için çalışmaya ikna eder ve hasta numarası yapan hizmetçinin doktoru olarak eve girer. Çözdüğü şifreye uyarak defineyi alıp evden uzaklaşır.

- Bu akşam evde elini karnına bastırarak aman ay sancım tuttu ölüyorum diye bağıracaksın.
- Gebelik taklidi mi yapacağım? Bundan ne çıkacak?
- Beyler sana kız nen var diye soracaklar ölüyorum kör bağırsağım tuttu diyeceksin. Bana bakan doktorun telefonu çağırın o hastalığımı bilir diyeceksin (Safa, 2022, s. 132).

Bu seride kılık değiştirme akrabaları kandırmak için iki kez baş entrika unsuru olarak kullanılmıştır. Ayrıca, bu hikâyede gazete haberi, Cingöz Recai’de olduğu gibi hırsızlık planlarının ve hırsızlığın yapılmasının anahtarı durumundadır. Bu hikâyede klasik polisiyede yer alan cinayet ve hırsızlık suçlarının yerine saklı definenin bulunma macerası işlenmiştir. Hikâyede Cıva ve yardımcısının define peşindeki sürükleyici macerası polisiyenin alt türü olan heyecan türünün öğeleri ile sunulmaktadır.

3.4.4.10. Zifiri Karanlıklarda

Zifiri Karanlıklarda, heyecanın ve muammanın yoğun yaşandığı bir hikâyedir. Hikâye, Cıva Necati’nin Londra otomobil fabrikatörünün güzel kızı Miss Ketı Brekenştayn’ın yakut küpelerini çalabilmek için kurguladığı hırsızlığı anlatmaktadır.

3.4.4.10.1. Özet

Cıva Necati, Tarabya’daki Tokatlıyan Otelı’ne yerleşmiş, boğaza nazır balkonunda siyah sigarasını tütürürken şeytani düşüncelere dalmıştır. Kaşları çatık ve bütün yüzünü kaplayan dumanlar arasında yalnız kemikli uzun burnu görünüyor, gözleri parlıyordur. Düşündüğü şeylerden pek memnundur ve hesabının neticesinden de pek emindir. Cıva Necati, otelde herkesle sadece İngilizce konuşuyordur. Çünkü buraya İngiliz tabiat âlimlerinden Jack Shelton unvanıyla yerleşmiştir. Cıva Necati’nin bu otele gelmesindeki maksadı; bir haftadan beri bu otelde bulunan gayet zengin bir İngiliz kadının yakut küpelerini çalmaktır. Bir hafta boyunca Cıva Necati, bu küpeleri nasıl çalışacağının planını yapmıştır. Şoförü aracılığıyla bu zengin İngiliz kadının şoförünü sarhoş bırakmak suretiyle onu aradan çıkarmış, bu hoş İngiliz kadının yanına gelerek kendisinin de Amerikan sefarethanesine gideceğini eğer isterse onu da götürebileceğini söylemiştir. Aldığı davetten çok memnun olan İngiliz kadın hemen odasına çıkarak hazırlıklarına başlamıştır. İngiliz kadın odasındaiken kısa boylu,

gür bıyıklı, zeki bir adam ziyaretine gelir. Bu adam, İngiliz kadını büyük bir nezaketle selamlar ve hemen kendisini tanıtır: Ben maruf bir Türk taharri memuruyum. Adım Kartal İhsan'dır. Burada size ait bir mesele için bulunmaktayım, der. Memleketimizin en meşhur hırsız şu an bu otelde İngiliz tabiat âlimi olarak bulunmakta ve asıl amacı sizin yakut küpelerinizi çalmaktır, der. İngiliz kadın duydukları karşısında şaşkına dönmüştür, şimdi ne yapacağım, diye sorar. Kartal İhsan, İngiliz kadına hiç korkmamasını söyler, doğal bir şekilde onunla arabaya binip baloya gitmesini söyleyerek kendisinin de hemen arkasından geleceğini ve uygun bir anda hırsız gözaltına alacağını belirtir. İngiliz kadın tabiat âlimi olarak kendini tanıtan Cıva Necati ile baloya gider. Baloda bir anda ışıklar söner ve ortalık zifiri bir karanlık içinde kalır. Bu esnada İngiliz kadının kulağına sertaharri memuru çabuk küpelerinizi bana veriniz bir hücumu uğramak üzeresiniz diyerek küpeleri İngiliz kadından alır. On dakika sonra odaya uzunca boylu, metin çehreli bir adam girer, İngiliz kadına Kartal İhsan olduğunu söyler. İngiliz kadın kandırıldığını anlar. İngiliz tabiat bilimcisi ve sertaharri memuru olduğunu söyleyen kişi Cıva Necati'dir.

3.4.4.10.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler Miss Ketı Brekenştayn, Ferudun, şoför İbrahim, Şükrü, şoför Zaver, Cıva Necati ve Kartal İhsan'dır. Karakterler aynı rollerde hikâyedeki serüvenlerini gerçekleştirirler. Cıva Necati hikâyede Kartal İhsan'ın yerine geçmekte ve hırsızlıkta en büyük yardımcı adamı Ferudun'dan görmektedir. Hırsızlığa maruz kalan ise zengini temsil eden Miss Ketı Brekenştayn'dır.

3.4.4.10.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Zifiri Karanlıklarda hikâyesinde, Peyami Safa'nın nam-ı diğer Server Bedi'nin bütün on paralık hikâyelerinde olduğu gibi aynı şablon kullanılmıştır. Olay örgüsü klasik olarak işlenen bir suç ve suçun sahibinin bulunması şeklinde gelişmektedir. Bu hikâyede suç; Cıva Necati'nin değerli küpeleri çalması olup, suçu bizzat kendisi işlemektedir: “Cıva Necati istirahat nedir bilmeyen en boş zamanlarını bile çalışarak faydalı geçirmek isteyen bir mahlûktur. Buraya İngiliz tabiat âlimlerinden Jack Shelton unvanıyla gelmişti. Maksudı otelde bulunan gayet zengin İngiliz kadını soyamak!” (Safa, 2022, s. 139).

Otelde pusuda bekleyen Cıva adamı vasıtası ile kadının şoförünün rahatsızlanmasına neden olup sonra ona yardımcı olmak bahanesiyle yaklaşır, ardından kendi adamlarından birini

Kartal İhsan kılığına girip küpeleri çalar. Klasik ironi unsuru kullanarak Cıva Necati bir mektup ile Kartal İhsan'la hem alay eder hem de gücünü gösterir: “-İhsan Beyciğim!.. İngiliz kadına söyle: Küpelere teşekkür ederim cidden harikulade güzel küpeler!.. Fakat kendisine şunu da söyle, vallahi, gözleri küpelerinden bin kat daha güzeldir” (Safa, 2022, s. 152).

Bu hikâyede Mehmet Rıza yerine Server Bedi'nin meşhur polis hafiyesi Kartal İhsan sahneye çıkmıştır. Ancak Kartal İhsan çok aktif rol almamaktadır. Hikâyede muamma içinde muamma ve heyecan yoğun bir şekilde yer almaktadır. Bu öğeler dikkate alındığından hikâye Todorov'un heyecan türüne yakınlaşmaktadır. Cıva Necati hem bir İngiliz hem de meşhur polis hafiyesi Kartal İhsan kılıklarına girerek planladığı hırsızlığı gerçekleştirir. Cıva Necati her zamanki gibi güzel bir ecnebi kadının mücevherlerine göz koymuş ve onları almak için planını uygulamıştır.

3.4.4.11. Çalınan Vasiyetname

Hikâye, Cıva Necati'nin helal para kazanmış kimselere dokunmayıp, haksız yolla servet sahibi olmuş kimselerden hile ile para çaldığının göstergesi niteliğindedir. Hikâyenin başlangıcında Cıva Necati, haramzade Ahmet Hulusi Bey'in kardeşinden kalan bütün serveti kardeşinin yetimlerine vermek yerine haksız yolla kendisine aldığını bilmektedir. Hikâye, Cıva Necati'nin bu serveti Ahmet Hulusi Bey'den zorla alması ve polislerin elinden kurtulması üzerine kurgulanmıştır.

3.4.4.11.1. Özet

Büyük manifatura taciri Ahmet Hulusi Bey'in biraderi Mahmut Saffet Bey vefat eder. Ahmet Hulusi Bey, uzaktan akrabaları olan üç yetimin de hakkının yazılı olduğu vasiyetnameyi alır ve servetin tümüne sahip çıkar. Yetimler ise ellerinde vasiyetname olmadığı için kendi paylarını alamazlar. Çalınan vasiyetname olayını gazetelerden öğrenen Cıva, yetimlerin hakkını aramak amacıyla Ahmet Hulusi Bey'in yazıhanesine gider. Ahmet Bey'den vasiyetnameyi zor kullanarak alır; fakat Ahmet Bey, yazıhaneden kaçarken yazıhanenin demir kapısını Cıva'nın üstüne sürgüler. Cıva Necati, yazıhanedeki hademeyi etkisiz hâle getirerek hademenin ceketini giyer, böylece içeri giren polislerin onu hademe zannetmelerini sağlar. Cıva'nın yüzüne sürdüğü kırmızı mürekkebi de odanın loş karanlığında kan sanan polisler, hademe sandıkları Cıva'nın eczaneye gitmesine izin verirler. Sokağa fırlayan Cıva Necati, bir otomobile atlar ve uzaklaşır.

3.4.4.11.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişileri iyi ve kötü karakterler olarak sınıflandıracak olursak, Hulûsi Bey hikâyenin kötü karakteridir. Cıva Necati bir hırsız olsa da aslında kibar ve yardımsever bir portre çizmektedir. Hikâyenin iyileri ise, hademe Mustafa, Mahmut Saffet Bey, Mahmut Saffet Bey'in çocuklarıdır. Bu hikâyede suçu araştıranlar her zamanki gibi polis memurlarıdır.

3.4.4.11.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Cıva Necati yetimlerin hakkını korumak için bu hikâyede hırsızlık suçunu işler. Yine gazetelerden öğrenilen bir haber üzerine harekete geçen Cıva Necati bizzat mekâna gider ve güzellikle işleri halletmek ister. Bunun için Hulusi Bey'e giderek durumu izah eder: “-Uşak içeriye girdi Hulusi Bey'e bir kart uzattı: -Bu adam sizi acele görmek istiyor! Hulusi Bey gözlüğünü takarak kartdöviziti okudu: Cıva Necati hırsızları soyan hırsız” (Safa, 2022, s. 156).

“-Vasiyetnamenin şu kasada olduğunu biliyorum onu derhal bana vereceksiniz. Bu kâğıt şahsen benim hiçbir işime yaramaz. Vasiyetname ancak içinde isimleri geçen insanlara aittir. Bu kâğıdı sizden yardımına koşturmak istediğim o yetimler namına talep ediyorum” (Safa, 2022, s. 159).

Cıva Necati doğrudan kendi kimliği ile Hulusi Bey'in karşısına çıkmıştır ve boğazına bıçak dayayarak vasiyeti alır: “-Vasiyetnameyi aldım. Kasanızda beş paranıza da ilişmedim. Çünkü bu işte maksadım hırsızlık değildir. Üç yetime iyilik etmek istiyorum, kimseden on para almayacağım” (Safa, 2022, s. 162).

Hikâyede suçun kurgulanışında Cıva Necati entrika unsurlarına sadece kaçmak için başvurmuştur. Yakalanmamak için hademeyi ikna edici bir konuşma yapar ve sonrasında hademe kılığına girerek polislerin elinden kurtulur. Olay duyulduğunda gazeteler Cıva Necati hakkında güzel sözler yazar: “Gazeteler şu mütalaada bulundular: Keşke Cıva Necati harikasını, zekâsını yalnız böyle hayır işlerinde istimal eden afif meslek erbabından bir adam olsaydı memleket ve insaniyet neler kazanacaktı!” (Safa, 2022, s. 167).

Merhamet ve yardımseverlik Server Bedi'nin iki kibar hırsız Cıva Necati ve Cingöz Recai'de yer almakta olup, Cingöz Recai'deki gibi Cıva Necati de yaptığı hırsızlıkların bazılarını yardımseverliğinden dolayı yapmaktadır. *Çalınan Vasiyetname* hikâyesinde

olaylar kim yaptı sorusu yerine nasıl sorusuna yanıt aramaktadır. Hikâyede bilinen hırsızın macerası anlatılmakta olup, bu durum hikâyeyi Todorov'un polisiyesinde yer alan heyecan türü içine sokmaktadır. Ayrıca, Osmanlı-Türk polisiyesindeki kibar erkek suçlu türüne de yaklaşmaktadır.

3.4.4.12. Japon Masası

Japon Masası adlı hikâye Cıva Necati'nin Harikalı Sergüzeştleri kitabının önemli bir hikâyesidir ve Cıva Necati'nin son macerası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hikâyeden sonra Server Bedi Cingöz Recai'ye geri döner. *Japon Masası*, Cıva Necati'nin Muhtar Şadi isimli bir adamın antika masasını çalabilmek için kendini İskoç olarak tanıtmayı ve masayı çalması üzerine kurgulanmıştır.

3.4.4.12.1. Özet

Kadıköy'de Muhtar Şadi Bey isminde zengin bir adam yaşamaktadır. Bu zat her akşam evinin penceresinde oturur kahvesini içer. Yine böyle bir akşamda uzun boylu bir adamın evine geldiğini görür. Onu karşılamak için kapıya doğru ilerler. Uzun boylu, gayet zarif giyinmiş terbiyeli bir adam olan bu ziyaretçi Muhtar Bey'e selam verir. Muhtar Bey, ziyaretçisini içeri davet eder ve aşağıdaki salona inerler. Bu zarif ziyaretçi, ziyaretinin sebebinin Muhtar Bey'e ait olan antika Japon işi masayı almak olduğunu açıklar. Muhtar Bey, ailesinden yadigâr olduğu için satmak istemediğini söyler ama ziyaretçi bu masayı yedi bine kendisine satmazsa bir saat yirmi beş dakika sonra bedavaya kendisinin olacağını söyler ve Muhtar Bey'e asıl kimliğini açıklar. Muhtar Bey'in evindeki bu ziyaretçi Cıva Necati'dir. Muhtar Bey masayı satmayacağını dile getirdikten sonra Cıva Necati köşkten ayrılır. Muhtar Bey hemen dostu olan Kartal İhsan'ı arar. Kartal İhsan en az iki saat içinde yanına geleceğini söyler. Bu sırada Muhtar Bey'i daha önce masaya talip olan İskoçyalı ismindeki kişi arar ve ertesi gün İstanbul'dan ayrılacağını ve masayı on beş bin liraya vermesini teklif eder. Muhtar Bey, bu teklifi hemen kabul eder. İskoçyalı hemen gelir masayı arabaya Muhtar Bey ile yüklerler. Yanında parasının olmadığını söyleyen İskoçyalı muhtara onunla evine kadar gelmesini söyler ve yola çıkarlar. Issız bir sokağa geldiklerinde araba durdurulur. İskoçyalı cebinden silahını çıkarır ve kimliğini açıklar. İskoçyalı ve Cıva Necati aynı kişidir.

3.4.4.12.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler Muhtar Şadi, Kartal İhsan, Cıva Necati ve yardımcılarıdır. Bu polisiyede zengin ve varlıklı olanı Muhtar Şadi temsil eder. Hırsızlık olayının çözümü polis hafiyesi Kartal İhsan’a bırakılmıştır. Polisiyenin asıl kahramanı ise ustaca hırsızlığıyla nam salmış olan Cıva Necati’dir.

3.4.4.12.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Japon Masası hikâyesinde olayın başında Kartal İhsan yer almaktadır. Aktif olarak görev almasa da hikâyede adı geçmektedir. Serinin bu hikâyesinde suçlunun yakalanması ve hırsızlık olayının gün yüzüne çıkarılmasından ziyade ne yapılıp yapılmayacağı konusunda danışman olarak Kartal İhsan hikâyede yerini alır:

-Kartal İhsan da benim ahabım... Hani şu meşhur polis hafiyesi. -Mühim bir mesele var İhsan Bey... Biraz evvel, uzun boylu bir adam odamda bulunan Japon masasını benden yedi bin liraya satın almak istedi. Kendisini de tanıttı Cıva Necati imiş hemen size telefon ediyorum (Safa, 2022, s. 176).

Cıva Necati ise klasik olarak önce göz koyduğu eşya için mal sahibini ikna etmeye çalışır ancak amacına ulaşamazsa masayı çalmaya karar verir:

-Eğer bu masayı bana yedi bin liraya verirsiniz yedi bin lira kazanmış olursunuz, vermeyecek olursanız ben sizden bu masayı bedava alacağım!
-Benim mesleğim zenginlerin eşyasını bedava ele geçirmeyi bana öğretmiştir.
-Hırsızlık!
-İşte şimdi size kendimi takdim etmenin sırası, benim ismim Cıva Necati’dir (Safa, 2022, s. 172).

Cıva Necati hemen planını devreye sokar ve tebdil-i kıyafet İskoçyalı bir uzman olarak hırsızlığı gerçekleştirir ve Muhtar Bey ile alay edercesine sohbet eder: “-Sana yedi bin lira teklif eden Cıva Necati ile on beş bin lira vereceğini söyleyen İskoçyalı aynı adamdır Muhtar Bey! Hakikatte bu masayı almak için beş para vermek niyetinde değildim” (Safa, 2022, s. 181).

Kartal İhsan hikâyede yer alır ancak bir polis hafiyesi gibi değil de suç hakkında bilgi alınan danışman gibi görev yapmaktadır. Cıva Necati her zaman olduğu gibi kaçmayı başarır. Aslında hikâyedeki en temel entrika unsuru kılık değiştirmedir ve Cıva Necati bunu oldukça başarılı bir şekilde gerçekleştirmektedir. Heyecan türünde başkahraman daima olayların merkezinde ve onun planlarına göre olaylar şekillenmektedir. Bu hikâyede de Cıva Necati aksiyon dolu bir maceraya girer ve bu macera hem kibar erkek suçlu hem de heyecan türlerine yaklaşmaktadır.

3.4.4.13. Madam Çiviciyan'ın Gerdanlığı

Cingöz'ün, zengin bir Ermeni'nin eşinin gerdanlığını çalabilmek için aile doktoru sıfatıyla tebdil-i kıyafet çiftle yakınlaşması ve yapacağı hırsızlığı Mehmet Rıza'ya haber verip işin heyecanını yaşayarak amacına ulaşması hikâyesinin temelini oluşturmaktadır. Hikâyesinin sonunda Cingöz Recai Mehmet Rıza'nın elinden kurtulmayı başarmaktadır.

3.4.4.13.1. Özet

Cingöz, Mehmet Rıza'yı Ermeni zengini Keteon Çiviciyan'ın karısının inci gerdanlığını çalacağını haber vermek üzere telefonla arar. Mehmet Rıza, Ermeni zenginin hırsızlığına karşı uyarmak amacıyla evine gittiğinde onu ve eşini, aile doktorları ile otururken bulur. Cingöz'ün gerçekleştirmeyi plânladığı bu hırsızlıktan telâşa kapılan Madam Çiviciyan'a, Mehmet Rıza gerdanlığı emniyetli bir yere saklamasını söyler. Rum aile doktoru, en güvenli yerin banka olduğunu söyleyince, Mehmet Rıza bu öneriyi onaylar. Çiviciyan'ın işi olduğu için gerdanlığı bankaya Rum aile doktoru ve Mehmet Rıza'nın götürmesini kararlaştırırlar. Otomobille bankaya doğru ilerlerken Rum aile doktoru, Mehmet Rıza'ya gerdanlığın daha önce çalınmış olduğunu, bankaya götürdüklerinin sahte olabileceğini belirtince Mehmet Rıza; gerdanlığı cebinden çıkartır ve inceler. Daha sonra incelemesi için gerdanlığı doktora uzatır. Doktor gerdanlığı alınca, cebinden silahını çıkarır ve polis hafiyesine doğrultur. Doktorun, Cingöz Recai olduğu bu esnada anlaşılır. Cingöz, otomobilin kendisinin ve şoförünün de adamı olduğunu söyleyerek her şeyin daha önceden ayarlandığını belirtir. Mehmet Rıza'ya gerçekleştirdiği soygunun detaylarını anlattıktan sonra onu arabadan nezaketle indirir.

3.4.4.13.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede Cingöz Recai ve Mehmet Rıza gibi klasik karakterler yer almaktadır. Hırsızlığı gerçekleştiren Cingöz Recai başkarakter iken soyguna maruz kalan ve zengin kişiyi temsil eden ise Keteon Çiviciyan'ın eşidir. Bu hikâyesinin dedektifi ve araştıranı ise meşhur polis hafiyesi Mehmet Rıza'dan başkası değildir. Hikâyede az karakter olmasına rağmen heyecan süregelen bir şekilde gelişmektedir.

3.4.4.13.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Bu hikâyede Cingöz Recai tutuklu olduğu hapisshaneden kaçmıştır. İnsanların onu unuttuğunu düşündüğünden bir suçla tekrar kendini hatırlatmak ister. Bunun için öncelikle hem dostu hem de düşmanı olan Mehmet Rıza'ya yapacağı hırsızlığı haber verir ve alay etmeyi ihmal etmez:

-Ah dostum herifin bir karısı var görülecek şey... Karıda bir gözler, bir dudak gerdan var... Uf...
-Karının gerdanı ne kadar güzelse gerdanlığı da o kadar güzel... Tam Cingöz'e layık değil mi?
-Düşündüm Mehmet Rıza dostumla bir el oyun oynamayacak olduktan sonra bu dalaverelerin ne kıymeti var dedim. Onun için sana telefon ettim haberin olsun Madam Çiviciyan'ın gerdanlığını aşıracağım (Safa, 2022, s. 186).

Hikâyede aslında suçluyu bulmak yani kim yaptı sorusunu sormak yerine Cingöz Recai olayları yönetmektedir. Yapacağı hırsızlığı Mehmet Rıza'ya haber vermesi onun hem cüretini hem de bundan zevk aldığını göstermektedir. Hikâyenin sonunda ise Cingöz Mehmet Rıza'nın elinden kurtulmayı başarmaktadır: “Cingöz Mehmet Rıza'ya vaktiyle yazdığı mektuplardan birinde bu mücadele oyunlarına zabıta satrancı unvanını veriyordu. Meşhur hırsızın bu çetin, tehlikeli korkunç ve eğlendirici mücadeleler, bir satranç oyunundan farksızdı” (Safa, 2022, s. 187).

Okurlar tarafından Cıva Necati karakteri fazla sevilmediği ve tutulmadığı için yazar Server Bedi meşhur kahramanımız Cingöz Recai'nin başkarakter olduğu maceralarına bu hikâye ile tekrar geri dönüş yapmıştır. Hikâyede polisiyenin olmazsa olmazı entrika unsuru olarak kılık değiştirme başrolde yer almaktadır. *Madam Çiviciyan'ın Gerdanlığı*, Cingöz Recai'nin yeniden doğduğu ve okurlarla buluştuğu hikâye olma özelliği açısından büyük öneme sahiptir. Hikâyede başkarakter olması, hapisshaneden kaçması gibi öğeler hikâyenin heyecan türüne uygun olduğunu göstermektedir.

3.4.4.14. Soyulan İngiliz

Hikâye, Cingöz'ün İstanbul'a gelen İngiliz milyarderi soyabilmek için adamının yardımıyla şoförünü etkisiz hâle getirmesi, şoförü kılığına girerek İngiliz'i soyması ve polisleri atlatabilmesi kurgusunda gerçekleşmektedir. Mehmet Rıza yine Cingöz'ün bir adım gerisinde gelmekte ve hikâyenin sonlarında okura gösterilmektedir.

3.4.4.14.1. Özet

Cingöz Recai, okuduğu gazeteden meşhur İngiliz milyarder Mister John Çarlıçester'in İstanbul'a geldiğini öğrenince, milyarderi soyabilmek için yardımcısı Feridun ile İngiliz'in kaldığı otele gider. Feridun, otomobillerinin bozulduğunu söyleyerek İngiliz'in şoföründen yardım ister. İngiliz'in şoförü, arızayı anlamak için otomobile binince Cingöz, kloroformlu pamuğu şoförün burnuna tutarak onu bayıltır. Cingöz, şoförün kıyafetlerini kendi üstüne giyer ve milyarderin otomobiline binip beklemeye başlar. Bavulları otomobile taşıdıktan sonra İngiliz milyarder otomobile biner. İngiliz, İstanbul'un yollarını bilmediği için Cingöz, otomobili ıssız yerlere götürür. Cingöz'ün arkasından Feridun da otomobille gelmektedir. Cingöz, arabayı durdurur ve silahını milyardere doğrultur. Feridun ise, milyarderin üstünü arayarak cüzdanlarını alır. Cingöz; milyardere, çek defterine bankadaki tüm parasının miktarını yazdırdıktan sonra Feridun'la Londra Bankası'na gider. Milyarder, çekin üzerine işaret koyduğu için bankadaki yetkililer, Cingöz ve yardımcısı Feridun'u emniyete bildirirler. Şüphelenen Cingöz ve adamı, bekletildikleri odanın penceresinden terasa tırmanarak kaçmayı başarırlar.

3.4.4.14.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler İngiliz milyarderi John Çarlıçester, oteldeki garsonlar, Rum şoför Niko, İngiliz Bankası çalışanı, polis memuru, Cingöz Recai'nin adamları, Cingöz ve Mehmet Rıza'dır. Bu polisiyede zengin ve varlıklı olanı İngiliz milyarderi John Çarlıçester temsil eder. Hırsızlık olayının çözümü polis memuru Mehmet Rıza'ya bırakılmıştır. Polisiyenin asıl kahramanı ise ustaca hırsızlığıyla nam salmış olan Cingöz Recai'dir.

3.4.4.14.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Olay örgüsü ve suçun kurgulanışı her zaman olduğu gibi gazetelerdeki haberlere ve ilanlara bakılarak başlamaktadır. Cingöz Recai gazete haberlerinden sonra milyarderi soyma planını uygulamaya başlar. Suçun ilerleme aşamasında Cingöz kılık değiştirerek gazeteci rolünde milyardere yaklaşır.

“Meşhur İngiliz milyarderi Mister Con Çarlıçester dün sabah şehrimize gelmiştir. İki gün ikametten sonra Hind-i Çini'de hitam bulacak seyahatine devam etmek üzere İstanbul'dan ayrılacaktır” (Safa, 2022, s. 200).

“Alo... Siz misiniz Mister Çester... Burası İngilizce “*Orient News*” gazetesi idarehanesi. Muharrirlerimizden sizinle küçük bir mülakat yapmasını arzu ediyoruz. Mümkün müdür? Teşekkür ederim. -İyi değil mi bir gazeteci sıfatıyla yarın herifle konuşacağız...” (Safa, 2022, s. 201).

Ancak bu entrika unsuru planı için yeterli olmadığından Cingöz Recai milyarderin şoförü kılığına girer ve bunu yaparken polisiyenin en etkili suç aleti kloroformu kullanır. Cingöz yardımcısı ile milyarderi ıssız yerlere götürüp zorla soyarlar. Ancak milyarderin kurnaz planı yüzünden bankada zor anlar yaşasalar da kurnazlıkla polislerden kaçmayı başarırlar: “Polis oda kapısını kırmaya mecbur olmuştu. Meşhur sertaharri memuru Mehmet Rıza içeriye girdiği vakit masanın üstünde bir kâğıt buldu: Sana zahmet oldu Rızacığım. Cingöz Recai” (Safa, 2022, s. 211).

Feridun aynı zamanda Cıva Necati’nin de en sevdiği yardımcısıdır ve Server Bedi Cingöz Recai’nin bu hikâyesinde de Feridun’u kullanmıştır. Aslında Server Bedi’nin polisiye eserlerinde benzerlikler ve geçişler bazı hikâyelerde oldukça dikkat çekmektedir. Hikâye Cingöz Recai’nin ön planda olduğu bir hikâyedir. Hikâyede kahramanın aktif rol alması ve kurbanın hilesi hikâyeyi heyecan türüne uygun hâle getirmektedir.

3.4.4.15. Banka Soygunu

Banka Soygunu, Cingöz Recai’nin hayalini kurduğu bir banka soygununu yapması üzerine kurgulanmıştır. Hikâyede Cingöz plan yapıp keşifleri ile adamlarını yönlendirip soygunu kolaylıkla başarmaktadır. Böylesine büyük bir soygun basit şekilde sonuçlanmamakta ve Mehmet Rıza ile adamları yine Cingöz Recai’ye zor anlar yaşatmaktadır.

3.4.4.15.1. Özet

Cingöz Recai, muavini Feridun’la dört günden beri Galata’da Voyvoda Caddesindeki asri kahveye her akşam gelip oturmaktadır. Kılık değiştirmeye bile gerek duymadan muavini karşısına alır, tavla oynar, sonra camın kenarına oturarak caddeyi ve karşıki binaları seyrederek. Onun bu durumunu fark eden muavini Feridun ustasına, usta seninle burada tavla oynamak büyük bir zevk ama sanırım sizin asıl maksadınız tavla oynamaktan ziyade karşıki büyük beyaz binayı seyretmekten hoşlanmanızdır, der. Cingöz, Feridun’un zekâsını takdir ettiğini söyleyerek Feridun’a tam dört saat sonra bu bankayı soymuş olacağız, der. Ve hemen

işe koyulurlar. Sabah saatlerinde bankanın yanındaki taş binaya gelirler. Cingöz Recai bir yıllığına bu binayı kiralamıştır. Cingöz, muavini Feridun’la bu eve girer ve bankayı nasıl soyacaklarını Feridun’a bir bir anlatır. Soygun vakti gelince Cingöz Recai, binanın damından bir merdivenle bankanın en üst katındaki bir pencereden içeri girer. Feridun damda bir bacanın yanında pencereyi gözetlemeye koyulur. Bu esnada evin içinden tıkırtılar geldiğini duyan Feridun, basıldıklarını anlar. Gelenler Mehmet Rıza ve adamlarıdır. Hemen bacanın içine girerek saklanan Feridun polislerin konuşmasını dinledikten sonra derhal oradan çıkar ve Cingöz’e haber vermek için pencereden bankaya girer. Cingöz ve Feridun bir plan yaparak bankadaki bekçiyi kloroform ile bayıltırlar. Bankaya giren Mehmet Rıza ve adamlarını bankanın bekçisiymiş gibi kandırarak bankadan uzaklaşırlar.

3.4.4.15.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler Cingöz Recai, Cingöz’ün yardımcısı Feridun, Mehmet Rıza’nın adamları Hasan Efendi ve Muhyiddin Efendi ile banka bekçileri şeklinde sıralanmaktadır. Hikâyenin başrol karakterleri Cingöz Recai ile yardımcısı Feridun’dur. Her hikâyede olduğu gibi ihbar ve yardım isteği üzerine olay yerine gelen, araştıran Mehmet Rıza ve adamlarıdır.

3.4.4.15.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Serinin bu hikâyesinde suç; Danimarka Bankası’nın Cingöz ve adamı Feridun tarafından soyulmasıdır, suçu işleyen bizzat Cingöz Recai ve adamıdır. Suçlunun yakalanması ve soygunun gün yüzüne çıkarılması için yardım istenilen Mehmet Rıza ekibi ile birlikte olay yerindedir. Yardımcısı ile başlangıçta normal hayat koşturmacasında günlerini geçiriyor gibi iken aslında Cingöz Recai polisiye kurgunun temel taşı olan keşif ve gözlem yapmaktadır. Cingöz Recai adamına gerçek fikrini açıkladıktan sonra soygun için entrikalarından biri olan ev satın almayı gerçekleştirdiğini de anlatır:

- Benim haberim olmadan iyi iş yapmışsınız usta.
- Her şeyi sana haber vermek lazım değil. Bazı yalnız başıma çalışmak hoşuma gider.
- Şu kör olası kasap şarkısını ıslıkla çalar mısın Feridun pek hoşuma gidiyor!
- Yapacağımız şeyleri anlatayım: Bahçede sekiz metrelik bir merdiven hazırladım. Bunu iple çekerek dama çıkaracağız. Bankanın duvarına dayayacağız, bankaya gireceğim sen merdiveni çekeceksin. Damın bir köşesinde bekleyeceksin. Ben fenerle işaret verince merdiveni dayayacaksın (Safa, 2022, s. 215).

Banka soygunu Cingöz’ün zeki planı ile kusursuz ilerlerken ihbar üzerine Mehmet Rıza ve adamları olay yerine gelip Cingöz’ü yakalamaya çalışır fakat her zamanki gibi Cingöz Recai zekâsını kullanır ve bankanın bekçilerinin kılığına girip Mehmet Rıza’nın yanı başından

kaçar. Cingöz adamı Feridun’a konuştuklarını gülerek hatırlatmayı da unutmaz. “-Saate bak tam bir değil mi? Ben sana kahvede dememiş miydim ki gece yarısından tam bir saat sonra Danimarka bankasını soymuş bulunacağız! -Sen bir harikasın usta!” (Safa, 2022, s. 225).

Entrika kurgusu bu hikâyede de değişmemektedir. Plan kurma, planı uygulama temelinde gerçekleşen soygunda polisiye türün klişe unsurları en ince ayrıntısına kadar işlenmiştir: “Şimdi iki hırsız bankanın resmi bekçileri kıyafetinde idiler. Feridun taşralı bekçi taklidi yaparak bağırdı. -Koşunuz... Çıhınız... Yukarıda boğuşuyor...” (Safa, 2022, s. 223).

Banka Soygunu, Cingöz Recai’nin büyük hırsızlıklarından biridir. Uzun zamandır böyle bir hırsızlığı yapmak istemiş bu zamana kismet olmuştur. Yanında yine güvendiği yardımcısı Feridun yer almaktadır. Cingöz Recai’nin bu hikâyesi Osmanlı-Türk polisiyesinin alt türü olan kibar erkek suçlu türüne uygun özellikler taşımaktadır. Bu özelliklerden ilki, hikâyede, hırsızlık yapan suçlu bir anti-kahramanın bulunmasıdır. İkinci olarak hikâyede daima kazanan kahraman iken kaybeden de polislerin olmasıdır.

3.4.4.16. Kanlı Mektup

Bu öyküde Cingöz Recai yine ezeli dostu ve rakibi Mehmet Rıza ile hırsız polis kovalamacasına girmektedir. *Kanlı Mektup*, Cingöz Recai’nin meşhur Musevi zengini Ishak Galanti’nin kızı Matmazel Ferare’yi kaçırp babasından para istemesi ve Mehmet Rıza’nın onu yakalama çabası üzerine kurgulanmıştır.

3.4.4.16.1. Özet

On altı yaşlarında bir çocuk meşhur sertaharri memuru Mehmet Rıza’nın yanına giderek cebinden bir mektup çıkarır. Bu mektubu Cihangir’de yangın yerinde bulunduğunu, zarfın üstündeki yazıyı okuduğunu ve hemen alıp getirdiğini söyler. Mehmet Rıza, zarfı açar ve içindeki satırları okur. Meşhur Musevi zengini Ishak Galanti’nin kızı tarafından yazılan bu mektupta kaçırılan ve hapsedilen kız kurtarılmak için yardım istemektedir. Sertaharri memuru çocuğu da yanına alarak Cihangir’e yangın yerine gider. Çocuk mektubu bulunduğu yeri gösterir. Hava kararmak üzeredir. Virane bir evin etrafında dolaşmaktadır. Bodrum kat penceresinden bir ses gelir. Rıza Bey, ben burada mahpusum, kaçamıyorum. Kapılar kitli, sesini duyar. Mehmet Rıza elinde silahıyla sessizce bu harabeye girer, ortalık zifiri karanlıktır. Bu karanlık içerisinde içerisi birden aydınlanır. Aydınlığın içerisinde Cingöz

Recai ortaya çıkar. Mehmet Rıza'yı bir odaya davet eder, orada Mehmet Rıza'ya planlarını anlatır. Cingöz Recai adamlarına emir vererek Mehmet Rıza'yı soymalarını söyler. Mehmet Rıza'nın giysilerini giyerek onun kılığına girer. Cingöz Recai bir otomobile atlayarak İshak Galanti'nin evine gider. Kendisini Mehmet Rıza olarak tanıtan Cingöz Recai, Musevi tacirlerinin elini sıkarak hayırlı haber getirdiğini ancak bu mutluluğun biraz masraflı olacağını söyler. Yahudi zengin hay hay, der. Cingöz Recai hizmeti karşılığında elli bin lira ister. Mösyö çek defterini almak için odadan çıkar. Cingöz Recai adamın bu kadar çabuk ikna olmasına şaşırır. Hemen adamlarını arar, Mehmet Rıza'nın adamı arayarak orada olan kişinin Cingöz Recai olduğunu söylediğini öğrenir hemen adamlarına emirler verir. Odaya giren İshak Galanti'nin kafasına bir yumruk vurarak onu bayıltır. Cebinden kasanın anahtarını alarak kasadaki bütün paraları ceplerine doldurur. Pencereden bir alt kata inerek adamlarının yardımıyla oradan uzaklaşır. Hemen eve giderek Mehmet Rıza ve kızı serbest bırakır.

3.4.4.16.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler İshak Galanti, Matmazel Ferare, ocuk, Cingöz Recai ve Mehmet Rıza'dır. Bu polisiyede zengin ve varlıklı olanı Musevi İshak Galanti temsil eder. Hırsızlık olayının çözümü polis memuru Mehmet Rıza ve ekibine bırakılmıştır. Polisiyenin asıl kahramanı ise ustaca hırsızlığıyla nam salmış olan Cingöz Recai'dir. ocuk, Cingöz'ün adamları ve polisler hırsızlık olayının gerçekleşmesi ve polisten kurtulma olaylarında yardımcı kişiler olarak hikâyede yer alır.

3.4.4.16.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Hikâye Mehmet Rıza ile başlar. Olay örgüsü bu kez kaçırılan bir kadının mektubunun Mehmet Rıza'ya ulaşması ve tahkikatın başlaması sonucunda ilerler. Bu hikâyede suç; Cingöz'ün zengin Musevi'yi kızı aracılığıyla soymasına dayanmaktadır. Suçu Cingöz Recai bizzat kendisi organize eder ve bu suçu gerçekleştirmek için öncelikle evin kızını kaçırır: “Bu mektubu bulan Allah rızası için polis müdüriyetinde Mehmet Rıza Bey'e götürsün bir insanın hayatını kurtarmış olur” (Safa, 2022, s. 228).

“Rıza Bey!

Ben meşhur Musevi zengini İshak Galanti'nin kızımı Cihangir'de bir eve kaırıldım ve hapsedildim. Hayatım tehlikededir. Beni kurtarınız. Matmazel Ferare” (Safa, 2022, s. 228).

Mehmet Rıza mektupta yazılanlardan hareketle kızı kurtarmak için harekete geçer ve aslında Cingöz'ün tuzağına düşer, gittiği evde onunla karşılaşır. Asıl amaç Cingöz'ün Rıza'nın yerine geçip kızın ailesinden para almak istemesidir. Entrika kurgusu yine kaçırma, kılık değiştirme üzerine kuruludur. “-İşte oldum bir Mehmet Rıza da ben! dedi. Hayatımda üçüncü defa senin kıyafetine giriyorum Rıza. Artık kendimi sana benzetmeye alıştım. Bak şu takma bıyıklara...” (Safa, 2022, s. 233).

Cingöz Recai tebdil-i kıyafet Mehmet Rıza kılığında kızın babasından paraları alacakken Mehmet Rıza'dan gelen telefon planı aksatır. Cingöz kızı elinden kaçırdığı için söylenir ama asıl amacına ulaşır ve Mehmet Rıza'ya yakalanmadan kurtulmayı bu hikâyede de başarır: “-Canım Ferare!.. Şeker kız... Hoş ben onu yine ele geçiririm ya... Bu sefer babasının parasını değil kendisinin vücudunu soymak için!” (Safa, 2022, s. 239).

Hikâyeye şahıs ile başlama; polisiye unsurlar içerisinde özellikle okurun ilgisini çekmek ve heyecan düzeyini arttırmak için planlı bir şekilde yapılmaktadır. Server Bedi polisiyesinde de bu duruma rastlanmaktadır. Olay örgüsüne bakılacak olursa; tüm hikâye boyunca Cingöz'ün türlü entrika unsurlarını kullanarak hırsızlık yapması ve Sertaharri memuru Mehmet Rıza'yı alt etmesi anlatılmaktadır. Olay örgüsü açısından bu hikâye Todorov'a göre heyecan türüne yakın iken Osmanlı-Türk polisiyesinde kibar erkek suçlu türüne yaklaşmaktadır.

3.4.4.17. Üç Buçuk Parmak

Kitabın son hikâyesi olan *Üç Buçuk Parmak*, Server Bedi'nin tıp bilgisini karakterler aracılığı ile sunduğu bir hikâyedir ve hikâyenin ana kurgusu, Cingöz Recai'nin bir hırsızlık peşinde entrikalar yapması ve Mehmet Rıza'nın onu yakalamaya çalışması şeklinde gelişmektedir. Hikâyede Cingöz Recai'nin her zaman kullandığı; kılık değiştirme, ev-dükkân kiralama, mektup, gazete ilanı gibi klasik polisiyenin entrik unsurlarına bir arada yer verilmiştir.

3.4.4.17.1. Özet

Sertaharri memuru Mehmet Rıza, bir öğle vakti Sultanahmet'teki evinde öğle yemeğini yerken hizmetçisi odaya girer ve bir adamın acele kendisini görmek istediğini söyler. Adamı misafir odasına aldırان Mehmet Rıza yanına gider. Gelen; orta boylu, tıknazca sarı benizli, kumral sakallı, saf bakışlı bir adamdır. Mehmet Rıza misafirine bir sigara ikram ederek sizi

dinliyorum, der. Adam cebinden bir gazete çıkarır ve gazetede ki ilanı gösterir. İlanda sakat parmaklı bir adam aranıyor, yazar. Karşılığında da iyi bir ücret verilmektedir ve iş sadece üç gün sürecektir. Hemen gazetede ki ilanda yer alan adrese gittiğini orada bir Amerikalı doktorla yardımcısının olduğunu anlatır. Kendinden başka birçok kişinin de geldiği ama en uygununun kendisi olduğu söylenmiş ve işe alınmıştır. Üç gün orada yatacak çeşitli deneyler yapılacaktır. Üç günün sonunda da parasını alacaktır. Bu süre içerisinde kendisine bu meseleyi kimseye söylememesi tembih edilir ancak o, endişelendiği için Mehmet Rıza'ya durumu anlatmıştır. Mehmet Rıza olayı anlamak için adama işi ve evi hakkında sorular sorar. Mehmet Rıza, adamın evinin bitişiğinde İbrahim Molla'nın evinin olduğunu öğrenince işi çözmüştür. Bu kişilerin asıl maksadı adamı evinden uzaklaştırarak İbrahim Molla'nın evini soymaktır. Adam duydukları karşısında büyük bir şaşkınlık yaşar. Evinin tuvaletinden bir yol açılmış ve İbrahim Molla soyulmuştur. Mehmet Rıza yanındaki adamla birlikte Amerikalı doktorun apartmanına gider. Kapıcı, doktorun sabah erkenden çıkıp gittiğini giderken de Mehmet Rıza adında birine mektup bıraktığını söyler. Mehmet Rıza mektubu alır ve okumaya başlar. Mektubu yazan Cingöz Recai'dir. Yedi yüz elli lirayı evini hırpaladığı adama vermesini söyler gözlerinden öperek mektubunu bitirir.

3.4.4.17.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler sınırlı sayıdadır ve bu karakterler; Cingöz Recai ve adamları, Mehmet Rıza ve ekibi, üç buçuk parmaklı adam ve İbrahim Molla'dan oluşmaktadır. Bu polisiyede zengin ve varlıklı olanı İbrahim Molla temsil eder. Hırsızlık olayının çözümü polis memuru Mehmet Rıza ve ekibine bırakılmıştır. Hikâyenin ana karakteri ise ustaca hırsızlığıyla nam salmış olan Cingöz Recai'dir. Hırsızlığın başından sonuna kadar Cingöz'ün adamları da yardımcı kişiler olarak hikâyede yer alır.

3.4.4.17.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Serinin bu son hikâyesinde suç; gazete ilanından çok farklı olarak İbrahim Molla adlı zengin evinin Cingöz Recai tarafından akıl dolu planla soyulmasıdır, suçu işleyen bizzat Cingöz Recai ve adamlarıdır. Suçlunun yakalanması ve soygunun gün yüzüne çıkarılması için gazete ilanına başvuran üç buçuk parmaklı adam tarafından Mehmet Rıza'dan yardım istenilir. Kıvrak zekâsı ile ün kazanmış olan Mehmet Rıza Cingöz'ün vermiş olduğu gazete ilanından hareketle ipuçları yakalamaya çalışır.

Mehmet Rıza ipuçlarını birleştirerek ilanın Cingöz Recai tarafından verildiğini anlar: “-O Amerikalı Doktor, Amerikalı değildir halis Türk’tür ve İstanbulludur ve sizin pek ziyade tanıdığınız bir adamdır. -Kimdir? -Cingöz Recai!” (Safa, 2022, s. 250).

Cingöz planladığı hırsızlığın ikinci aşamasını tatbik eder ve kılık değiştirme entrikasıyla asıl hedefine adamları sayesinde ulaşır. Mehmet Rıza olayı çözmesine rağmen her zamanki gibi geç kalır ve Cingöz klasik bir mektup bırakarak kaçar:

“Rızacığım!

Yedi yüz elli lirayı fakir adama ver. Evini hırpaladık. Ona borçluyum. Bu mektubu gözlerinden öpmeye vakit bulamadığım için arz-ı hürmet makamında yazıyorum. Allah’a ısmarladık benim dahi üstadım. Şakirdin Cingöz Recai” (Safa, 2022, s. 253).

Entrika unsuru gazeteye verilen ilan olup asıl suç için bir ön hazırlık olarak gazete ilanı öne çıkmaktadır. Server Bedi, hikâyelerde Cingöz Recai’nin okumayı sevmesini ve zekâsını bu okumaya borçlu olduğunu her fırsatta vurgulamaktadır. Hikâyede kurbanın şüphe duyduğu için Mehmet Rıza’ya gelmesi ve yanlış işlere bulaşmak istememesi hikâyeyi Todorov’un ve Osmanlı-Türk polisiyesinin heyecan türüne yakınlaştırmaktadır.

3.4.5. Sherlock Holmes’e Karşı Cingöz Recai

1928’de yayımlanan ve on paralıktır türdeki serilerin sonuncusu olan Sherlock Holmes’e Karşı Cingöz Recai’de 15 macera yer almaktadır. 1 - *Kaybolan Adam*, 2 - *Karanlıkta Hücum*, 3 - *Han Baskını*, 4 - *Yerin Dibinde Sesler*, 5 - *Gece Tuzağı*, 6 - *Ateşten Gözler*, 7 - *Sekiz Adım Kala*, 8 - *Al Kanlar İçinde*, 9 - *Gece Kuşları*, 10 - *İmdat*, 11 - *Şeytani Tuzak*, 12 - *Sahte Sherlock*, 13 - *Domuz Sokağı Vak’ası*, 14 - *Polis Tuzağı*, 15 - *Cingöz’ün Ziyafeti*.

3.4.5.1. Kaybolan Adam

Cingöz ile Mehmet Rıza arasındaki çatışmaya meşhur İngiliz dedektif Sherlock Holmes ve onun yardımcısı Dr. Watson da dâhil olur. Cingöz’e karşı, Sherlock Holmes bile başarılı olamamıştır. Serinin bu hikâyesi aynı zamanda “Sherlock Holmes İstanbul’da” olarak anılmaktadır. Hikâyenin konusu, Cingöz’ün uluslararası bir genel müdür olan Nafiz Bey’in kılığına girerek banka hesabından yüklü miktarda parayı zimmetine geçirmesi ve Mehmet Rıza ile İstanbul’a davet edilen Sherlock Holmes’e oyun oynayarak kaçmayı başarması şeklinde kurgulanmıştır.

3.4.5.1.1. Özet

İstanbul polis müdürü ve sertaharri memuru Mehmet Rıza gece yarısından sonra Sirkeci Garı'na giderler. Bir köşede iki kişi ayakta beklemektedir. Bunlardan biri Sherlock Holmes'tur diğeri de yardımcısı Doktor Watson'dur. Sherlock Holmes, Doktor Watson, polis müdürü ve Mehmet Rıza müdüriyetin otomobiline binip Pera Palas Otel'ine gelirler. Otelin girişinde Sherlock Holmes ayaküstü polis müdürüne beni İstanbul'a davet etmenizdeki meseleyi anlatınız, der. Polis müdürü kısaca olayı anlatır: Yaklaşık iki ay evvel millî bir şirketin müdürünün Londra'ya gittiğini, buradaki Londra Bankası'ndan elli bin lira çektiğini, fakat ailesinin ondan bir türlü haber alamadığını söyler. Vapurla İstanbul'a Galata rıhtımına ayak basacağı haberi gelir. Fakat Nafiz Bey bu vapurdan çıkmaz. Vapurdaki listede adı yer almasına rağmen vapurdan inmemiştir. Olay gazetelere aksetmiştir. Dört gün evvel polis müdüriyetine bir şoför müracaat ederek vapurun geldiği gün Nafiz Bey'e benzer bir yolcuğu taşıdığını söyler. Yanında uzun boylu, kıvrak burunlu, bir adam vardır. Polis memuru Mehmet Rıza Bey şoförle beraber Nafiz Bey'in götürüldüğü evi bulur fakat evin içi boştur, sertaharri memuru Nafiz Bey'in yanındaki uzun boylu adamın Cingöz Recai olduğunu düşünmektedir. Polis müdürü Sherlock Holmes derhal o evi görmek istediğini söyler ve yola koyulurlar. Evde incelemeler yaparlar. Taksi şoföründen şüphe ederler. Sonra Nafiz Bey'in olduğu evi bulurlar. Nafiz Bey iki aydır oradadır ve Londra'ya hiç gitmemiştir. Her şey Cingöz'ün işidir.

3.4.5.1.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler Cingöz Recai'nin adamları, polis memurları, tercüman, Perapalas Oteli çalışanları, Nafiz Bey, zabıta memuru şeklinde sıralanmaktadır. Bu polisiyede zengin karakteri Nafiz Bey temsil ederken, hırsızlık olayının çözümü Mehmet Rıza ve Sherlock Holmes'e bırakılmıştır. İpuçlarını takip eden iki dedektif hem Mehmet Rıza'nın Cingöz'ü tanıması hem de Sherlock'un iz sürme yeteneğinden faydalanarak muammayı çözerler. Polisiyenin asıl kahramanı ise ustaca hırsızlığıyla nam salmış olan Cingöz Recai'dir.

3.4.5.1.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Hikâye, Sherlock Holmes ve yardımcısı Watson'un İstanbul'a bir suçu aydınlatmak için gelişi ile başlar. Aslında olay kurgusu klasiktir: Cingöz Recai entrika unsurları ile suçu işler

ve Mehmet Rıza ile birlikte dünyaca meşhur dedektif Sherlock Holmes onu yakalamaya çalışır. Fakat her iki dedektif de başarılı olamaz ve Cingöz Recai kaçır. Hikâyede ünlü İngiliz dedektifin İstanbul’a gelişi Sherlock Holmes’in klasikleşen özellikleri ile anlatılır:

Orada, bir köşede iki kişi ayakta bekliyordu. Bunlardan biri, diz kapaklarından aşağıya kadar uzun bul ağır İngiliz kumaşından mamul bir palto giymiş kasketini kaşlarının üzerine kadar geçirmiş uzun burunlu, çekik ince dudakları arasına bir pozisyonu sıkıştırmış parlak ve nafiz bakışlı heybetli ve hareketsiz duran bir adamdı Sherlock Holmes (Safa, 2022, s. 17).

İstanbul’a yeni geldiği için dinlenmesinin uygun olacağı düşünülse de Sherlock Holmes hemen işe başlamak ister: “-Yorulmak âdetim değildir. Beni İstanbul’a davetinizi icap eden meseleyi anlatınız bu gecedan itibaren faaliyete başlamak istiyorum vaktim çok kıymetlidir” (Safa, 2022, s. 18).

Mehmet Rıza yaşanan suçu ve gelişmeleri hızlıca Sherlock Holmes’e anlatır ve Cingöz’ün ne yaman bir hırsız olduğundan sıklıkla bahseder: “-Bu şeytan zekâlı ve harikalı serseri, İstanbul’da senelerden beri çalışan zabıta’yı uğraştıran birkaç defa yakalandığı halde kurtulan ve Amerika’ya kaçan fevkalbeşer bir mahlûktur” (Safa, 2022, s. 20). “Doktor Watson dedi ki: -Biz Cingöz Recai’nizin ismini Londra’da da çok işittik hatta onu New York’ta da tanıyorlar” (Safa, 2022, s. 21). “Kâğıdın üstünde hayretle İngilizce şu cümleyi okudular: Sefa geldiniz Sherlock Holmes Cingöz Recai” (Safa, 2022, s. 22).

Suç, aslında Cingöz’ün Nafiz Bey’in kılığına bürünüp banka hesaplarından para alması olup suçun kurgulanışı klasik Cingöz’ün adam kaçırma, tahkikat yaptırma ve adamları ile hareket etme entrik unsurlarına göre gelişmiştir. On paralık öykü formatında olmasına rağmen serinin bu öyküleri uzun formatta kaleme alınmıştır. Her öykü farklı konuları ele alıyor olmasına karşın aslında aralarında ilişkiler bulunmaktadır. Bu hikâye ile birlikte serinin birçok hikâyesinde Sherlock Holmes ve yardımcısı Watson, Mehmet Rıza ile birlikte Cingöz Recai karşısında başarısız olurlar. Osmanlı-Türk polisiyesinde ortaya çıkan alt türler arasındaki pastiş (bir kahramanın, bir olayın ya da tipik bir unsurun başka bir metne taşınması) türüne bu hikâye başta olmak üzere, *Sherlock Holmes’e Karşı Cingöz Recai* hikâyelerinin tamamında rastlanmaktadır.

3.4.5.2. Karanlıkta Hücum

Kitabın ikinci hikâyesi olan *Karanlıkta Hücum* aynı zamanda *Sherlock Holmes’in Gece Ziyaretçisi* adıyla da anılmaktadır. Hikâye Cingöz ile sevgilisinin zengin kuyumcu

Muratyan'ın parasını çalabilmek için oynadığı oyunu ve kendini yakalamak isteyen Sherlock Holmes, Mehmet Rıza ve Doktor Watson'u atlatabilmesi üzerinden kurgulanmıştır.

3.4.5.2.1. Özet

Sherlock Holmes, İstanbul'a geleli on iki gün olmuştur. Yardımcısı ile Pera Palas Otel'de ikamet etmektedir. Bir gece saat on sularında otele kavgadan geliyormuşçasına üstü başı perişan, boyun bağı çarpılmış, yeleğinin düğmeleri kopuk, yüzünde tırnak yaraları bulunan fakat bu kıyafetiyle bile zenginliği, kibarlığı anlaşılan bir Ermeni gelir. Sherlock Holmes'un huzuruna çıkan Ermeni kendisini takdim eder. Beyoğlu'nun en meşhur kuyumcularından olduğunu, başına büyük bir vakanın geldiğini, bu yüzden kendisini rahatsız ettiğini söyler. Sözlerine şöyle devam eder: Gazetelerde bir ilan gördüm Paris'ten gelerek Tokatlıyan Otel'i'nde misafir kalan bir Rus prensesinin kendisine hediye edilen bir çift küpeyi satmak istediği yazılıdır. Prensес taliplerini otele çağırır. Dün sabah gittim, bütün elektrikler söndü iki el kollarımı yakaladı ve cebimden mücevher kutusunu aldılar. Otelde haykırınca herkes başıma üşüştü. Maalesef yakalayamadık ben de koşarak size geldim, der. Sherlock Holmes tepeden tırnağa giyinerek odadan çıkar, süratle Tokatlıyan Otel'ine giderler. Otel müdürüne Rus prensesini görmek istediklerini söylediler. Otel müdürü onları prensesin odasına çıkarır. Sherlock Holmes karşısına aldığı Rus prensesine kendisine güçlük çıkarmamalarını, Doktor Watson'a bütün odayı didik didik aramasını söyler. Doktor Watson mücevher kutusunu bulur ve Rus prenses tutuklanarak karakola götürülür. Ertesi gün Rus prensese bir yanlışlık olduğu söylenerek serbest bırakılır. Büyük bir sevinçle karakolu terk edip bir otomobile binen Rus prensesinin peşine Sherlock Holmes, Doktor Watson düşmüştür. Harbiye'de büyük bir apartmanın dördüncü katına çıkan kadın içeride onu bekleyen Cingöz Recai'ye sarılır. Rus prensesi kılığına giren kadın Cingöz Recai'nin metresidir. Kadın olayları anlatınca Cingöz Recai Sherlock Holmes ve diğerlerinin onun peşinden geldiğini anlar. Cingöz, peşindeki adamların odaya girmesiyle derhal elektrikleri keser. Sherlock Holmes ile Mehmet Rıza'nın burnuna sersemletici bir şey sıkarak onları bayıltır. Cingöz Recai, Sherlock Holmes'un kılığına girer ve bir otomobille oradan uzaklaşır.

3.4.5.2.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede Cingöz Recai'nin adamları, polis memurları, Muratyan, Rus prensesi rolündeki Cingöz'ün sevgilisi suçun kurgulanışında önemli karakterlerdir. Bu hikâyede zengin ve

varlıklı olanı kuyumcu Muratyan Efendi temsil eder. Hırsızlık olayının çözümü Sherlock Holmes, yardımcısı ve Mehmet Rıza tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu üç araştırmanın karşısında entrikaları ve zekâsıyla duran ise kibar hırsız Cingöz Recai'dir.

3.4.5.2.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Sherlock Holmes, İstanbul'a geleli on iki gün olmuştur ve hayranları onu sürekli takip etmekte ve Cingöz Recai'ye karşı muvaffak olup olmayacağını merakla beklemektedir. Ancak ünlü dedektif bu sırada karşısına çıkan vakaları da ivedilikle incelemektedir. Olay örgüsü her zamanki gibi Cingöz Recai ve adamlarının entrika ile yaptıkları planlarla hırsızlıkları işlemesi ve Sherlock Holmes'un da bu heyecanlı kovalamacaya dâhil olması şeklinde gerçekleşmektedir. Klasik Cingöz Recai-Mehmet Rıza kurgusu devam etmekle birlikte bu sefer Cingöz Recai'nin peşinde birbirinden ünlü iki dedektif bulunmaktadır. Suçun mahiyeti kuyumcunun parasının çalınması olup, suçun kurgulanışı polisiyenin klişe entrik unsurları ile sağlanmaktadır. Cingöz sevgilisini pırlanta küpelerini satmak isteyen bir Rus prensesi kılığına sokarak Muratyan'ı aldatmasını sağlar fakat zeki dedektifler olayı çözer ve kadını yakalarlar. Sherlock Holmes Cingöz'ü yakalamak için Mehmet Rıza ile plan yapar ve kadını serbest bırakırlar:

Rus kadını içeriye derhal girdi ve salonun karşısında kendisini karşılayan uzun boylu, zarif, zeki ve müstehzi yüzlü adamın derhal boynuna sarıldı.

-Beni serbest bıraktılar Recai, beni serbest bıraktılar! dedi.

-Kocaman bebek! Sen pek zeki bir kadınsın ama kalbin heyecanla çarptığı zamanlar iyi düşünemiyorsun (Safa, 2022, s. 45).

Cingöz Recai kadının serbest kalmasının bir plan olduğunu anlar ancak Sherlock Holmes ve Mehmet Rıza çoktan onun bulunduğu mekâna gelmişlerdir. Cingöz Recai'nin bir diğer entrika unsuru da konuşarak zaman kazanmasıdır ve dedektifler karşısında bunu güzel bir şekilde yapar. Adamları tarafından elektriklerin kesilmesini fırsat bilen Cingöz, Sherlock Holmes ile dalga geçmek için onun meşhur paltosu ve şapkasını da alarak oradan kaçır. Bu durum Sherlock'u çok derinden sarsar. “-Dehşet, canım! Üç tane! Şaka değil! Sanki bir tanesi adam öldürmeye kifayet etmez gibi! Sherlock Holmes! Harikulade bir mahlûksun! Nihayet bana tevkif edilmek zevkini veriyorsunuz” (Safa, 2022, s. 47). “-Azizim Watson otuz altı senelik meslek hayatımda ilk defa olarak paltosuz, kasketsiz ve piposuz sokağa çıkıyorum. Hele pipom” (Safa, 2022, s. 49).

Osmanlı-Türk polisiyesinde birçok kahraman olmasına rağmen Cingöz Recai halk tarafından oldukça benimsenmiştir. Bu hikâyede de bir İngiliz dedektifi yani Sherlock

Holmes’u Cingöz’ün alt etmesi tesadüf değildir. Pastiş türü hikâyenin temelini oluşturmakla birlikte Server Bedi’nin bu hikâyesinde de kibar erkek suçlu ve heyecan türleri birlikte verilmiştir.

3.4.5.3. Han Baskını

Han Baskını, Cingöz Recai’nin klasik hırsızlıklarından birini işlemesini konu almaktadır. Cingöz’ün zengin komisyoncu Faik Bey’i soyabilmek için yalandan karısının hasta olduğu yalanını söylemesi, bu entrika sayesinde paraları alması ve sonrasında suç mahaline gelen polislerin elinden kurtulması üzerine kurgulanmıştır.

3.4.5.3.1. Özet

Meşhur zengin komisyoncu Mektupzade Faik Bey, yeni postahane arkasında Azaryan Hanı’ndaki yazıhanesinde büyük bir stok malın satış komisyonu olan 26.000 lirayı henüz almıştır. Bankalar kapalı olduğu için parayı yazıhanesinin kasasına yerleştirmiştir. Koltuğuna yaslanıp bir sigara yakmıştır ki telefonu çalar. Telefondaki ses eşinin kalp krizi geçirdiğini, acil oraya gelmesi gerektiğini söyler. Faik Bey çıkar çıkmaz kâtibi telefonla ustasını arar. Faik Bey’in yazıhaneden çıktığını iletir ve sonrasında Cingöz Recai yazıhaneye gelir. Cingöz Recai çantasını açar, içinden birtakım teller, demirler, eğeler, burgular, türlü aletler çıkararak kasayı açar. 26.000 lirayı çıkararak çantasına yerleştirir. Çantayı alarak yardımcısı ile birlikte yazıhaneden çıkar. Fakat handan dışarı çıkamazlar her yeri polisler sarmıştır. Faik Bey Kadıköy’e gidince olayı anlamış ve hemen polise haber vermiştir. O esnada hanın içinde bir curcuna kopmuştur. Cingöz Recai dükkânını kapatmaya çalışan Yahudi bir bakkalın dükkânını gözüne kestirir. Yardımcısıyla birlikte dükkâna girip Yahudi’yi bayıltarak elektrikleri söndürürler. Kapıyı kilitlerler. O sırada Faik Bey ve hademesi hana gelirler. Kasadaki paralarının çalındığını görünce Faik Bey dövünmeye başlar. Yarım saat sonra Mehmet Rıza, Sherlock Holmes ve Doktor Watson da hana gelirler. Herkesin üzerlerini arayıp kimliklerine baktıktan sonra handan gönderirler. Sherlock Holmes, handa تنها bir köşede olan bakkalı Cingöz Recai’nin saklanmak için tercih edebileceği fikrine kapılır bunu öğrenmek için karakolu arayıp bakkalın eve gelip gelmediğini öğrenmelerini ister. Bu sırada Cingöz Recai adamlarını arayarak derhal bakkalın evine gidip bakkal Mişon’un Balat’taki amcası Levi’de kalacağını söyler. Bu bilgi üzerine Sherlock Holmes Mehmet Rıza ve Doktor Watson hırsızlık olayından sonra Cingöz

Recai'nin derhal orayı terk ettiği konusunda birleştiler. Sabahın erken saatlerinde han yeni yeni hareketlenmişken bakkalda gizlenen Cingöz Recai ve Fevzi sırtlarına bir şeker çuvalı olarak handan uzaklaşırlar. Cingöz Recai daha sonra Sherlock Holmes'e bir mektup yazarak olayları tek tek anlatır.

3.4.5.3.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler asıl karakterler ve figüran karakterler şeklinde gruplandırılabilir. Cingöz Recai ve adamı Fevzi, Sherlock Holmes ve Mehmet Rıza, Faik Bey ana karakterlerdir. Cingöz Recai'nin diğer adamları, hademe Ahmet, merkez memuru, zabıta memurları, Yahudi bakkal Mişon Efendi, Levi ise yardımcı karakterler olarak hikâyede rol almaktadırlar.

3.4.5.3.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Hikâyede Cingöz Recai'ye Fevzi adında yardımcısı eşlik etmektedir. Kılık değiştirme ve farklı suç unsurları kullanma -ki bu unsurlar Cingöz Recai'nin gezilerinde ve kaldığı ülkelerde elde ettiği ve satın aldığı bazı aletlerden ve teknolojiden oluşmaktadır- hikâyede ön plandadır. Hikâye iki zıt tarafın entrika savaşı gibi gerçekleşmektedir. Olay örgüsü ise Cingöz Recai'nin ve adamlarının kurtulması ise sona ermektedir. Suçun kurgulanışı klasik Cingöz Recai maceralarında olduğu gibi Cingöz'ün hedefini belirlemesi yani Faik Bey'i soymak istemesidir. Bu suçu işlerken plan yani entrika kurgusu, adama yalan söyleyerek mekândan uzaklaştırmaktır. Sonrasında Cingöz ve adamı hırsızlığı tatbik eder. Kendine verilen haberin yanlış olduğunu anlayan ve durumdan şüphelenen Faik Bey'in polislere haber vermesi üzerine han polisler tarafından kuşatılır. Sherlock Holmes ve Mehmet Rıza ipuçlarını takip ederken suçun Cingöz tarafından işlendiğini düşünürler: “-Bu sirkatin de Cingöz tarafından ika edildiğine zerre kadar şüphem yoktur, Mister Holmes! Aynen onun usulü, onun hilesi, onun tarz-ı faaliyeti” (Safa, 2022, s. 58).

Cingöz, ilk etapta sıkıntılı bu durumdan nasıl kurtulacağı konusunda kaygılanır ancak her hikâyesinde olduğu gibi zekâsı sayesinde bu durumdan da kurtulmayı başarır. “Cingöz dudaklarını ısırarak düşünmeye başladı. Hayatında pek nadir müşkülât zamanlarında bu kadar şedit ve ateşin bir faaliyet zihnine düşmemişti” (Safa, 2022, s. 63). Handaki bir bakkala girerek saklanır ve sonrasında handan kaçar. Her hırsızlıktan sonra Cingöz, Mehmet Rıza'ya mektup yazar ama bu kez Sherlock Holmes'a bir mektup bırakır ve üstünlüğünü sergiler.

Cingöz Recai'nin dünyaca ünlü Sherlock Holmes ile kovalamacası Mehmet Rıza'da olduğu gibi değişmemektedir. Hikâyenin sonunda bilinen gerçek ise kazananın yine Cingöz Recai olmasıdır. Bu hikâyede klasik entrika unsuru kılık değiştirme yer almamaktadır. Özellikle kandırma maksadı ile yalan söyleyerek mekândan kurbanın uzaklaştırılması söz konusudur. Bu hikâyede başkahraman Cingöz ve dedektifler arasındaki mücadele bir satranç oyunu gibi aksiyonu bol öğelerle sürekli bir devinim içerisinde gelişmektedir. Hikâye serinin diğer hikâyelerine göre heyecan türüne daha yakın durmaktadır.

3.4.5.4. Yerin Dibinde Sesler

Yerin Dibinde Sesler adlı hikâyede okur yine Cingöz'ün bir kuyumcu vakası ile karşı karşıyadır. Hikâyede Cingöz Recai zengin kuyumcu Vasilaki'nin hem parasını hem de değerli broşunu çalmaktadır. Her iki hırsızlığı da Cingöz iki kez kılık değiştirerek yapar ve ihbar üzerine Mehmet Rıza ile Sherlock Holmes olay yerine gelir. Sonrasında ise Cingöz'ün hilesi sayesinde dedektiflerin elinden kurtulması gerçekleşir.

3.4.5.4.1. Özet

Pera Palas Otel'de kalan Mister Sherlock Holmes'u geceleyin polis hafiyesi Mehmet Rıza arar. Sherlock Holmes hemen hazırlanarak yardımcısı ile birlikte büyük bir hızla hareket eder ve Mehmet Rıza'nın odasına girerler, odada iki kişi daha vardır. Bunlardan biri Beyoğlu'nun meşhur kuyumculardan Vasilaki Efendi'dir. Diğeri ise emekli generallerden Ahmet Nail Paşa'dır. Mehmet Rıza olayı kısaca anlatır. Akşam sekiz sularında kuyumcuya uzun boylu, kibar giyinmiş, genç, nazik, terbiyeli bir adam girer. Bir kartvizit göstererek Ahmet Nail Paşa'nın kızıyla nişanlandığını kıza hediye etmek için kıymetli bir iğne almak istediğini söyler. On dokuz bin lira kıymetindeki bir iğneyi beğenir ve Vasilaki Efendi'ye otomobille birlikte apartmana kadar iğneyi benimle götürünüz bedelini orada vereceğim, der. Vasili Efendi oğlunu bu gençle gönderir fakat üzerinden epey zaman geçmiş olmasına rağmen ne para ne de oğlu gelmiştir. Durumu hemen polise haber verir, müdüriyet hem Vasilaki Efendi'yi hem de Naim Paşa'yı müdüriyete çağırır. Sherlock Holmes Naim Paşa'nın saç ve bıyık boyalarından onun gerçek Nail Paşa olmadığını anlar. Vasilaki Efendi'yle Nail Paşa'ya bu gece eve gitmelerini ertesi gün müdüriyete tekrar gelmelerini söyler. Sherlock Holmes, Mehmet Rıza ve Doktor Watson arabaya binip uzaklaşan bu iki kişinin peşine düşerler, bir süre sonra Vasilaki Efendi arabadan indirilir. Göğsüne bir

yumruk yiyerek meydanın ortasına atılır. Sherlock Holmes, Mehmet Rıza ve Doktor Watson kuyumcuyu yerden kaldırırlar. Kuyumcu onları görünce sevinçten yetiştiniz, dolandırıldım, soyuldum, der. Kuyumcuyu da alarak hemen arabanın peşine düşerler. Arabadayken Nail Efendi'nin oğlunu kurtarmak için ondan 10.000 TL daha istediğini öğrenirler. Artık bu kişinin Cingöz Recai olduğundan daha da emindirler. Sıraselviler'de, Cihangir'de büyük bir taş binanın önünde dururlar. Cingöz'ün binaya girdiğini görürler. Bir süre sonra içeriden genç biri çıkıp arabaya biner, oradan uzaklaşır. Bu kişi Vasilaki'nin oğludur. Hemen içeriye girmek isterler. Planlar yaparken ayaklarının altındaki bir mahzenden Cingöz'ün kahkahalarını duyarlar. Derhal merdivenlerden inerler son basamağa geldikleri vakit ikisinin de başına ayrı ayrı iki çuval geçirilir. Ellerini ve bacaklarını bağlarlar, Cingöz bir kahkaha daha atar ve kazmak istediğiniz kuyuya düştünüz, der.

3.4.5.4.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan Cingöz Recai'nin adamları, Vasilaki, Ahmet Nail Paşa, Ahmet Nail Paşa'nın kızı, Vasilaki'nin oğlu, polis memurlarıdır. Bu polisiyede zengin ve varlıklı olanı kuyumcu Vasilaki Efendi temsil eder. Hırsızlık olayının çözümü meşhur detektifler Sherlock Holmes ve Mehmet Rıza'ya bırakılmıştır. İpuçlarını yakalayan Sherlock Holmes ve Mehmet Rıza, üstün zekâları sayesinde Cingöz'ün hırsızlığını çözerler. Polisiyenin asıl kahramanı ise ustaca hırsızlığıyla nam salmış olan kılık değiştirme ustası Cingöz Recai'dir.

3.4.5.4.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Hikâye olay örgüsü ve suç unsurları açısından klasik Cingöz Recai serisine benzer olup, polisin olayı haber alması ve suçluyu bulmaya çalışması klişesi hikâyenin vazgeçilmez unsurlarıdır. Bu hikâyede Mehmet Rıza Sherlock Holmes'e haber verir ve birlikte hareket ederler. Kovalamaca süresince, Cingöz Recai kılık değiştirme ve adamlarından yardım alma gibi entrikalarla polisleri peşinden sürüklemeye devam etmektedir. Hırsızlığın yöntemi ise iki farklı kılık değiştirmedir. İlk kılık değiştirmede; Cingöz Recai Ahmet Haldun kimliğinde nişanlısına hediye almak isteyen genç bir adam rolü yapar, daha sonra ise kılık değiştirip Nail Paşa kimliğinde evleneceği kızın kayınpederi olur, böylelikle Vasiliki'den değerli broşu alır. Hırsızlık vuku bulduktan sonra meşhur dedektifler olay yerine gelir ve araştırma yaparlar. Mehmet Rıza durumu Sherlock Holmes'e anlatır: “-Mister Holmes; bu gördüğünüz Beyoğlu'nun meşhur kuyumcularından ‘Vasiliki’ Efendi'dir. Ne gariptir ki siz İstanbul'a

geldikten sonra Beyoğlu'nda bir kuyumcunun daha soyulduğunu görüyorsunuz” (Safa, 2022, s. 71).

Paşa bana damadını (!) tarif etti: Uzun boylu, kıvrık saçlı, gözleri ateşin, kara bıyıklı ve ucu kıvrık uzun burunlu, İngilizceyi ve Fransızca'yı iyi bilen, sevimli, kibar, zarif bir genç imiş. Ahmet Haldun ismiyle kendini tanıtan bu adamın Cingöz Recai olduğundan kıl kadar şüphem yoktur (Safa, 2022, s. 73).

Olayın kurnazlığı karşısında Sherlock Holmes hem şaşkın hem de çaresizce Mehmet Rıza ile sohbet eder ve sohbetin sonunda bir plan yaparlar ancak planı Cingöz anlar, adamlarını uyarır: “-Bir adamda hem cüret hem de şeytanet nadiren içtima eder. Fakat bu ‘Cin’, ‘Göz’, ‘Recai’ kelimelerinin manaları var mıdır? -Recai bir ism-i hastır. Cingöz cin fikirli açığöz manasına gelir ve lakaptır” (Safa, 2022, s. 80).

Bu arada Cingöz, Mehmet Rıza ile Sherlock Holmes'un kendisini takip ettiğinden ve yaptıkları plandan haberdar olduğu için onları evinin altındaki mahzene çeker ve onları bağlayarak kaçar. Her kaçış sonrası Cingöz, klasik mektubunu bırakıp dedektiflerle alay etmekten geri kalmaz: “-Evimdeki eşya portatiftir. Böyle zamanları düşündüm de ağır eşya getirmedim. Allah’a ısmarladık Mister Holmes, Allah’a ısmarladık Rızacığım...” (Safa, 2022, s. 84).

Özellikle, bu hikâyede Cingöz Recai'nin her serisinde olduğu gibi Cingöz'ün meşhur kahkahası, polislerin başarısız olması ve kılık değiştirme entrikasının kullanılması okur açısından heyecanın ve merakın üst seviye tutulmasına imkân sunmaktadır. Bu özelliklere göre *Yerin Dibinde Sesler* Osmanlı-Türk polisiyesinin kibar erkek suçlu türüne yaklaşmaktadır.

3.4.5.5. Gece Tuzağı

Hikâyede Cingöz'ün; Sherlock Holmes'un kaldığı İstanbul'un meşhur Pera Palas Otel'i'nin odasının bitişiğinde kalan milyoner İngiliz kızı Miss Darlington'un değerli mücevherlerini Sherlock Holmes, Mehmet Rıza ve onların emrindeki polisler oyun oynayarak soyması anlatılmaktadır.

3.4.5.5.2. Özet

Pera Palas Otel'de gecenin ilerleyen saatlerinde Sherlock Holmes'un telefonu çalar. Telefonun ucundaki dedektif Mehmet Rıza'dır. Mehmet Rıza büyük bir vakanın olduğunu Doktor Watson ile birlikte bir an önce vaka yerine gelmelerini rica eder. İki İngiliz çarçabuk

hazırlanarak otelin kafesine inerler. Mehmet Rıza'nın haber verdiği otomobili ararken yanlarına bir şoför gelerek selam verir. Mehmet Rıza'nın adını söyler. Polis hafiyeleri otomobile binerler. Bir süre sonra bir köşkün önüne gelirler. Köşk tamamıyla karanlıktır. Onları bir adam karşılar. Bu adam Mehmet Rıza'nın yukarıda olduğunu söyler. Adamın rehberliğinde Sherlock Holmes ve Doktor Watson merdivenlerden çıkmaya başlarlar. Birinci kata geldiklerinde Sherlock, etrafında şüpheli hareketler hisseder gibi olur. Tam elini silahına atmak isterken vücudunun her tarafı kalın iplerle bağlanır. Doktor Watson da Sherlock Holmes gibi iplerle bağlanmış başka bir koltuğa oturtulmuştur. Aynı şekilde Mehmet Rıza'yı da arayarak kandırır. Cingöz Recai'nin adamları Sherlock Holmes, Mehmet Rıza ve Doktor Watson'ı yan odaya taşırlar. Cingöz Recai, Sherlock Holmes'e hitap ederek; üç gün evvel kaldığınız otele Miss Darlington isminde zengin bir İngiliz milyonerin kızı geldi ve sizin oturduğunuz odanın tam iki numara aşağı odasına misafir oldu. Bu kızın gayet kıymetli mücevherleri olduğunu haber aldım ve onu soymayı düşündüm ve sizleri bu yüzden buraya topladım. Şu an odanızın anahtarı bende. Şimdi buradan çıkıp gideceğim ve mücevherleri alacağım der. Cingöz, Sherlock Holmes'un cebinden aldığı anahtarla odasına girer. Elektrikleri yakar, kapıyı kilitler ve ellerini ovuşturarak yardımcısına haydi bakalım şimdi başlıyoruz dikkat, sürat ve cesaret lazım, der. Cingöz Recai derhal balkona çıkar. Birkaç pencere geçtikten sonra İngiliz kızının penceresinin önüne gelir, ses çıkarmadan camı keserek içeri girer. Cebinden bir kloroform şişesiyle pamuk çıkarır ve İngiliz kızı bayıltır. Bu sırada Sherlock Holmes, iplerinden kurtulur ve diğerlerine de yardım ederek onları da iplerden kurtarır. Bir otomobile atlayarak Pera Palas Otel'e gelirler. Cingöz Recai ceplerini mücevherlerle doldurmuştur, anahtar deliğinden bakınca Doktor Watson'un gölgesini görür. Yakalandık herifler kaçmışlar ve gelmişler neredeyse buraya damlarlar, der. Yan odanın camından içeri girerler. Bu odada ihtiyar bir adam yatmaktadır. Birkaç saat yardımcılarıyla burada kalırlar. Diğer taraftan Sherlock Holmes, Doktor Watson ve Mehmet Rıza hem kendi odalarında hem de İngiliz kadının odasında Cingöz Recai'yi ararsalar da bulamazlar, Cingöz'ün oradan kaçtığına hükmederler. Sabahın ilk saatlerinde Cingöz ve yardımcısı takma sakal ve bıyıklarını çıkararak bir otomobile atlayıp uzaklaşırlar.

3.4.5.5.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alanlar başta Cingöz Recai, Cingöz Recai'nin adamları, Sherlock Holmes, Dr. Watson, Mehmet Rıza olmak üzere, onların yanında Pera Palas Oteli çalışanları, İngiliz kız Miss Darlington, otel müşterisi ihtiyar adam da yer almaktadır. Her hikâyede olduğu gibi

bu hikâyede de zengini İngiliz kızı temsil etmektedir. Suçluyu bulmaya çalışan ve hırsızlığı araştıranlar ise Sherlock Holmes ve ona yol gösteren Mehmet Rıza'dır.

3.4.5.5.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Serinin bu hikâyesinde suç; çok pahalı ve kıymetli mücevherlerin Cingöz Recai tarafından kurnazlıkla ve kılık değiştirme entrikası ile çalınmasıdır, suçu işleyen bizzat Cingöz Recai'nin kendisidir. Suçlunun yakalanması ve hırsızlık olayının gün yüzüne çıkarılması için hikâyede kahraman dedektifler Sherlock Holmes ve Mehmet Rıza yer almaktadır. Kıvrak zekâsı ile ün kazanmış olan Cingöz hedefindeki mücevherlere ulaşmak için iki farklı entrika kurgusu planlar. İlk olarak Mehmet Rıza olarak Sherlock Holmes'i telefonla arayıp odadan ayrılmasını sağlar ve sonrasında kızın odasına girip onu kloroform suç aleti ile bayıltıp mücevherlerini alır: "Cingöz cebinden elmastraşını çıkardı ve camı kesti. Sonra cebinden bir kloroform şişesiyle bir pamuk çıkardı, kloroformu pamuğa bol bol döktü. İngiliz kızının burnuna tuttu" (Safa, 2022, s. 96).

Hikâyede suçun çözümlendiği nokta ise Cingöz'ün oynadığı oyunu anlayan Sherlock Holmes ve Mehmet Rıza'nın onu yakalama çabasıdır. Ancak bu çaba sonucunda başarılı olamazlar: "-Londra'da yüz yirmi defadan fazla başıma geldiği için iple bağlanırken ne yapabileceğimi bilirim. Kolları göğüs üstünde çaprazlayarak bağlanmaya çalışmak lazımdır. Nitekim ben böyle yaptım" (Safa, 2022, s. 97).

Cingöz Recai bu hikâyede keskin zekâsını gözler önüne sermektedir. Önceki hikâyelerinde ve serilerde sadece Mehmet Rıza ile mücadele ederken bu kez Sherlock Holmes'un zekâsı ve oyunları ile de mücadele etmektedir. Ancak Cingöz Recai bundan keyif almaktadır. Dedektifler (Sherlock Holmes ve Mehmet Rıza) ile Cingöz Recai arasındaki bu köşe kapmaca oyunu polisiyenin alt türleri içerisinde hem heyecan hem de kibar erkek suçlu türlerine yaklaştırmaktadır. Hikâye bir telefon görüşmesi ile başlar. Olay kurgusu basit şekilde cereyan eder. Cingöz Recai plan yapar ve planına sadık ilerlerken dedektifler gelir. Ancak bu kez Cingöz Recai Sherlock Holmes ve Mehmet Rıza'yı olay yerinde yakalar. Tersine bir döngü gerçekleşir. Entrika unsurları arasında kılık değiştirme, ilaç, ip gibi suç unsurları ön plandadır. Cingöz, hikâyenin sonunda hırsızlığı gerçekleştirir ve klasik kahkahası ve alaycı sözleri ile kaçır.

3.4.5.6. Ateşten Gözler

Ateşten Gözler, Cıva Necati'nin Harikalı Sergüzeştləri adlı kitabının *Altın Dolu Küp* hikâyesi ile benzerlikler göstermektedir. Cingöz Recai'nin gazete haberi ile harekete geçmesi sonrasında haberdeki şeytan kılığına girmiş adamı etkisiz hâle getirip altınları alması ve Mehmet Rıza, Sherlock Holmes ile Doktor Watson'un elinden kurtulması üzerinden kurgulanmıştır.

3.4.5.6.1. Özet

Bir sabah Cingöz Recai Yakacık'taki evinde, pencerenin önünde oturmuş, gazeteleri okuyordur. Haberlerin içerisinde bir tanesi dikkatini çekmiştir. Gedikpaşa'da iki katlı ahşap ve harap bir evde oturan Fatma nine, polis merkezine müracaat ederek her gece yatar yatmaz iki gözü birer büyük ateş parçası, ağzından kıvıll dumanlar fıskıran bir gölgenin camın arkasından ona işaret ettiğini, altın küpün yerini göstermesini, yoksa bir haftaya kadar öleceğini söylediğini anlatır. Polis merkezinde, Fatma ninenin şikâyetine pek fazla ehemmiyet vermemişlerdir. Ertesi gün Fatma nineye seslenen komşuları cevap alamayınca eve girmişler ve ihtiyar kadını evin mutfağındaki kuyunun başında baygın bulmuşlardır. Bu satırları okuyan Cingöz Recai esrarengiz bir tebessümle üç dört dakika düşündükten sonra birden yerinden fırlar ve yardımcısı Fevzi'ye seslenir. Hemen bir plan yaparlar. Fatma ninenin evine girerler. Tilki gibi kurnaz olan Cingöz Recai içi altın dolu küpün kuyunun içinde olduğunu hemen anlar. Fevzi ile kuyunun içinden küpü çıkarıp altınları alır içini de taşla doldurup yerine koyarlar. Yukarı, Fatma ninenin yanına çıkıp onu korkutanın kim olduğunu öğrenmek isterler. Masanın altına girip saklanırlar. O sırada yukarıya ilerleyen gölgeler görürler. Bunlar Mehmet Rıza, Sherlock Holmes ve Doktor Watson'dur. Onlar da durumdan haberdar olmuş Fatma nineyi korkutan kişileri bulmak istemişlerdir. Herkes sessizlik içinde beklerken Fatma ninenin tarif ettiği gibi bir gölge gelerek Fatma nineye altınların yerini sorar. Fatma nine ona altınların kuyudaki küpün içinde olduğunu söyler. Bu gölge hemen mutfağı gider. Kuyudan altınları almaya çalışırken Mehmet Rıza tarafından yakalanır. Onların mutfağı inmesini fırsat bilen Cingöz Recai ve Fevzi merdivenlerden aşağı inerek sessizce uzaklaşmaya çalışırlar ama Fevzi'nin ayağı bir şişeye takılır. Bu kopan gürültüye Sherlock Holmes hemen gider. Sesin nereden geldiğini bulmak için bahçeye çıkan Sherlock Holmes ve Watson sesin yerini teyit etmeye çalışırken Cingöz Recai ve Fevzi, Mehmet Rıza'nın bulunduğu mutfaktan hızla koşarak bahçeye çıkarlar. Cingöz kapıyı çekerek kapıyı bağlar. Fevzi'yle birlikte duvardan atlayarak oradan uzaklaşırlar.

3.4.5.6.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede asıl kahramanlar Cingöz Recai, Fevzi, Sherlock Holmes, Dr. Watson ve Mehmet Rıza olup, *Ateşten Gözler*'deki diğer şahısları sıralayacak olursak; Cingöz Recai'nin adamları, Fatma nine, Fatma ninenin altınlarını çalmaya çalışan hırsız ve polis memurları yer almaktadır. Cıva Necati'ye ait *Altın Dolu Küp*'te olduğu gibi bu hikâyede de kurban ihtiyar ve savunmasız biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.4.5.6.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Polisiye maceralarda gazete önemli bir kurgu unsurudur. Gazete sayesinde suçlu işleyeceği suçu belirlerken, dedektif ise suç unsuru olabilecek ilanları bilgi amaçlı inceler. Hikâyede her sabah günlük gazeteleri düzenli gözden geçiren Cingöz Recai'nin dikkatini bir haber çeker ve yardımcısı Fevzi'ye anlatır: “Cingöz her gün bütün gazeteleri okur hem de başka makaleden ilan sayfasının sonuna kadar her satırı dikkatle okur. Muavinlerine her zaman der ki: Ben bütün muvaffak niyetlerimi okumaya borçluyum” (Safa, 2022, s. 106).

Ahşap ve harap bir evde oturan Fatma Nine, evvelki gün polis merkezine müracaat ederek garip bir şikâyetle bulunmuştur: Her gece ben yatağa girerken odamın sofaya açılan penceresi önüne bir şeytan kafası geliyor. Ağzından kıvılcımlar fışkırıyor. Altın küpünün yerini göster yoksa bir haftaya kadar öleceksin diyor (Safa, 2022, s. 106).

Hikâyenin entrik unsurlarının ve suçun başladığı yer burası olur. Bu bölüm aynı zamanda suçun çözümlendiği kısımdır. Bir gazete haberi ile Cingöz Recai benzer bir olayı hatırlayıp plan dâhilinde hırsızlık gerçekleştirilir. Ancak hırsızlıktan önce kadının gördüğü şeyin ne olduğunun bulunması gerekmektedir. Cingöz suçun kurgulanışında iki aşamalı plan ve entrika hazırlar. İlk olarak kadına musallat olan şeytanın kimliğini öğrenmek, ikincisi ise kadının altınlarını ele geçirmektir.

Hırsızlık sürecinde Sherlock Holmes ve Mehmet Rıza yine Cingöz'ün peşindedirler. Ancak bu hikâyede de Cingöz'ü yakalamayı başaramamaktadırlar. Çünkü şeytan kılığına giren diğer adamlar uğraşmalarını fırsat bilerek Cingöz ve Fevzi kaçarlar. Cingöz Recai'nin okumayı sevmesi (sıklıkla gazete, kitap) ve detaycı olması onu üstün kılan özelliklerindendir. Bu özellikleri sayesinde hep bir adım öndedir ve Sherlock Holmes ile Mehmet Rıza'yı atlatabilmektedir. Hikâye tür açısından değerlendirildiğinde, Cingöz'ün üstün özelliklerinin hikâyede vurgulanması ve peşindeki polisleri mizahi bir şekilde alt etmesi *Ateşten Gözler*'i Osmanlı-Türk polisiyesinin kibar erkek suçlu türüne uygun hâle getirmektedir.

3.4.5.7. Sekiz Adım Kala

Hikâyede işlenen suç klasik Cingöz Recai hırsızlığıdır. Kurgu basit ve entrika öğeleri ile harmanlanmış macera dolu bir hikâyedir. Zengin ve yaşlı bir kadının antika vazolarının çalınması ve çalma eyleminin Cingöz'ün kadının evine yerleştirdiği adamı ile rahatça yapması sonrasında Mehmet Rıza ile Sherlock Holmes'in yakalama çabası üzerinden kurgulanmıştır.

3.4.5.7.1. Özet

Meşhur İngiliz polis hafiyesi Sherlock Holmes ile yardımcısı Doktor Watson İstanbul polis müdüriyetinde Mehmet Rıza'nın odasında bulundukları saatte; içeriye bir polis memuru girmiş ve Mehmet Rıza'ya sizi birisi görmek istiyor demiştir. İçeriye orta boylu, kesik kara bıyıklı, küçük ve zeki bakışlı, temiz giyinmiş, genç bir adam girer. Mehmet Rıza'nın gösterdiği koltuğa oturarak söze başlar. Rıza Beyefendi sizi garip bir olay için görmeye mecbur oldum, ben Taksim'de Ayaspaşa'da bir apartmanda oturuyorum, mühendisim on beş gün evvel zengin ve yaşlı bir kadınla evlendim. Bundan dört gün evvel sabahleyin eşimle uyandığımızda salonda bulunan küçük antika vazanın kaybolmuş olduğunu gördük. Evimizde bir hizmetçiden başka kimse yok. Dört gün önce semtimiz zabıtasına müracaat ettim. Geldiler, ifademizi aldılar fakat bu sabah uyandığımızda salondan ikinci bir büyük vazanın da kaybolmuş olduğunu gördük, der. Sherlock Holmes olayın gerçekleştiği yeri görmek ister. Dört erkek birden ayağa kalkarlar. Müdürlüğün kapısında bekleyen mühendisin hususi otomobiline atlayarak eve giderler. Hep birlikte evi gezerler. O sırada apartman kapısı çalınır, hizmetçi kapıyı kapadıktan sonra mühendise bir mektup uzatır. Mühendis mektubu alır almaz Sherlock Holmes'e verir. Mektubu yazan Cingöz Recai'dir. Bu gece de o eve gelip mücevherleri aşıracağını yazmıştır. Evdeki incelemelerini bitirip tekrar gelmek vaadiyle evden ayrılırlar. Dışarıya çıkınca Sherlock Holmes bu mühendis ve hizmetçi Cingöz'ün adamlarıdır, daha polis müdüriyeti içindeyken bundan şüphe etmiştim, der. Mehmet Rıza da evet bu benim de aklıma gelmişti, der. Mühendisin olup bitenleri Cingöz'e haber vermek için evden çıkacağını düşünürler ve saklanıp beklerler bir süre sonra mühendis otomobile binerek oradan uzaklaşır. Mehmet Rıza Sherlock Holmes ve Doktor Watson arabanın peşine düşerler, öndeki otomobil Tokathıyan Otel'inin önünde durur. Mühendis arabadan atlayarak otelin lokanta tarafına girer. Arkasından zabıta memurları da otele giderler. Kapı aralığından lokantaya bakarlar. Orada bir masada yalnız başına Cingöz Recai oturuyor, siyah bir sigara içiyordur. Cingöz Recai adamına mektubu önce Mehmet

Rıza'ya verecektin, yanlış yaptın mutlaka olayı çakmışlardır ve hatta seni takip edip buraya kadar gelmişlerdir, der. Oradan hemen uzaklaşmaya çalışan Cingöz Recai, Sherlock Holmes ile göz göze gelir ama ne yapıp edip ellerinden kurtulmayı başarır, otomobiline atlayarak oradan uzaklaşır.

3.4.5.7.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyenin asıl ve figüran kişileri; Cingöz Recai'nin diğer adamları, hademe, polis memurları, Cingöz'ün mühendis kılığındaki adamı, zengin kadın, hizmetçi rolündeki Cingöz Recai'nin adamı, otel çalışanlarıdır. Bu polisiyede zengin ve varlıklı olanı yaşlı kadın temsil eder. Hırsızlık olayını gerçekleştirenler Cingöz Recai ve mahiyetindeki adamlarıdır. Hırsızlığın çözümü ise Sherlock Holmes, Dr. Watson ve Mehmet Rıza'ya bırakılmıştır.

3.4.5.7.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Antika vazoların çalınması peşinde macera devam etmektedir. Olay örgüsü klasik polisiye unsurlarla bezenmiştir. Kahramanımız Cingöz Recai yine iş başındadır ve türlü entrikalarla vazoyu çalmayı başarır. Suçun kurgulanışı klişe unsurlarla doludur. Cingöz hırsızlığı ve soyacağı kişiyi belirledikten sonra polisiyenin entrik unsurlarını en ince ayrıntısına kadar kullanır. Öncelikle, adamını genç ve yakışıklı bir mühendis kılığında zengin kadınla evlendirir ve eve hizmetçi kılığında başka bir adamını da yerleştirir. Aslında kendisi bu role bürünürken tanınacağı için bu yola başvurur: “-Cingöz'ün bu neviden sirkatleri yeni değildir. Öteden beri zengin kadınlarla nişanlanarak evlenerek onları soyduğu vakıadır. Fakat artık şahsı tanınmaya başlandığı için bu sefer adamlarını evlendiriyor” (Safa, 2022, s. 132).

Cingöz yaptıklarının bilinmesi için Sherlock Holmes ve Mehmet Rıza'ya adamını kurban olarak gönderir.

“Muhterem dostum Holmes!

O pencere önünde yapacağınız tahminlerin hepsi yanlıştır. Zira ben adi sokak hırsızları gibi arka pencerelerden girmeye tenezzül etmem. Sizi bütün haysiyetimle temin ederim ki bu gece geleceğim ve hanımefendinin mücevherlerini alıp gideceğim” (Safa, 2022, s. 129).

Ancak usta dedektifler, mühendis ve hizmetçinin Cingöz'ün adamları olduklarını daha önceki deneyimlerinden biliyorlardır. “-Eminim. Bu mühendis ve o hizmetçi kız Cingöz'ün adamlarıdır. Zira ilm-i sima denilen fizyonomi tetkik fenni bazen pek müspet doğru neticeler

verir” (Safa, 2022, s. 130). Cingöz Recai durumu fark eder ve yazdığı mektupla Sherlock Holmes’a zekâsını gösterir. Dedektifler son anda kurtulmayı başaran Cingöz Recai’ye öfke duyarlar. Antika bir vazo hırsızlığının en kritik noktası Cingöz Recai’nin adamının yaptığı mektup hatasıdır. Bu hata ile Cingöz Recai ve yardımcısı yakalanma riski ile karşı karşıya kalmışlardır. Cingöz Recai her olayda olduğu gibi bu olayda da soğukkanlılığını koruyarak kurtulmayı başarır. ‘Kim yaptı?’ türünde olay örgüsü karmaşık bir yapıya sahiptir. Ancak Server Bedi hikâyelerinde oldukça basit şekilde suçluyu okura sunmaktadır. Bu durum Todorov’un ilkelerine uygun olmasa da dönemin polisiye eserlerinde aynı izler görülmektedir. Server Bedi de döneminden etkilenmiş olup, bu hikâyede okura işlenmiş hırsızlığın kovalamacasını heyecan türüne uygun olarak sunmaktadır.

3.4.5.8. Al Kanlar İçinde

Al Kanlar İçinde Cingöz’ün hayalini kurduğu bir banka soygununu anlatmaktadır. Hikâyede işlenen suç klasik kurbanların değerli, antika eşyalarının çalınması değildir aksine şehrin en büyük bankasının soyulmasıdır. Hikâye, Düyun-u Umumiye Bankası’nın, keşif, gözetleme gibi entrik unsurlarla soyulması sırasında kasada Cingöz ve adamının kilitli kalması, sonrasında da Mehmet Rıza ile Sherlock Holmes’un bankaya gelmesi ve tipik hırsız polis kovalamacası üzerinden kurgulanmıştır.

3.4.5.8.1. Özet

Cingöz Recai senelerdir soymayı düşündüğü Duyunu Umumiye binasındadır. Yardımcısı Fevzi ile planladıkları gibi birinci katın altındaki koridorda yer alan kalem odasına girerler. Burada yer alan evrak dolabının içine girip soygunu gerçekleştirecekleri saate kadar beklerler. Saat tam sekizde bekçilerin yemeğe gitmeleriyle Cingöz Recai ve Fevzi dışarıya çıkar ve dikkatli adımlarla yürüyerek işe başlarlar. Doğruca kasa odasına girerler. Cingöz daha önceden yaptırdığı anahtarları cebinden çıkararak kapıları açar. Yedi santim kalınlığındaki ağır çelik kapı kanadı açılır; kendilerini muazzam bir servetin ortasında bulurlar. Cingöz keyifli bir kahkaha patlatır. Sonra da çantayı alıp paralarla doldurur. O sırada aşağı inmekte olan bekçinin ayak seslerini duyarlar. Cingöz hemen koşarak kasa kapısını kapar. Kasa odasında kalırlar. Fakat bir süre sonra Cingöz eyvah diye bağırır. Kapının içeriden deliği yoktur. Uzunca bir süre içeriden nasıl çıkacaklarını düşünürler ve nihayet Cingöz’ün aklına yine parlak bir kurtulma fikri gelir. O gecelik yapacakları tek şey

yatıp uyumak ve sabah memurların gelmesini beklemektir. Ertesi sabah Mehmet Rıza, Pera Palas Oteli'ne Sherlock Holmes'un yanına gider. Sherlock Holmes ise Cingöz Recai'nin ve adamının Duyunu Umumiye'yi soymaya gittiklerini kasada kilitli kaldıklarını ve yakalanmaktansa aslan gibi ölmeyi tercih ettiklerini anlatır. Hep birlikte Duyunu Umumiye giderler. Cingöz Recai ve yardımcısı Fevzi hasta muayene odasına alınmışlardır. Sherlock Holmes içeriye girip Doktor Watson onları muayene etsin ben intihar vakası olduğuna inanmak istemiyorum, der. Mehmet Rıza içeri girmek için kapının topuzunu çevirir fakat kapı içeriden kilitlidir. Kapıyı açtırıp içeriye girdiklerinde yaralıları yataklarında yoktur pencereden kaçarak çoktan uzaklaşmışlardır.

3.4.5.8.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyenin her zamanki gibi başkarakterleri hırsızlığı gerçekleştiren Cingöz Recai ve adamıdır. Diğer başkarakterler ise araştıran olayı çözüme kavuşturan dedektifler Sherlock Holmes ve Mehmet Rıza'dır. Soygun sırasında yer alan diğer yardımcı karakterler Duyûn-ı Umumiye memurları, Duyûn-ı Umumiye bekçileri, doktor ve savcı olarak sıralanmıştır.

3.4.5.8.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Serinin bu hikâyesinde suç; Cingöz'ün hayalini kurduğu bir banka soygununu bizzat kendisinin gerçekleştirmesidir. Bu soygunun kurgulanışını adamına anlatır: “-Kaç senedir şu binayı soymayı düşünüyordum. Üç gün evvel geldim. Abdesthaneye girdim, bir tutam bal mumu erittim kasa odasının kapısına koştum kilidinin kalıbını aldım, çıktım” (Safa, 2022, s. 141).

Hırsızlığın yöntemi ve entrik unsurlar ise basittir, Cingöz Recai bankada keşif yapıp anahtarların benzerini yaptırır. Cingöz ve adamı bankada saklanıp kasa soygununu gerçekleştirir. Ancak dalgınlıkla kasada mahsur kalırlar ve bu durumda bile Cingöz sakinliğini ve cesaretini korur.

-Heyhat! Bu duvarların içinden hiçbir insan sesi dışarı çıkmaz! Bu kasa hücreleri o suretle inşa edilmiştir ki içinde bir aslan kükrese dışarıdan sesi duyulmaz, meşhur zenginlerden 'Rothschild'in akıbetine' uğradık. O da böyle kasa içinde kalmış ve serveti arasında bir iskelet haline gelmiş sonra kemikleri bulunmuştu (Safa, 2022, s. 145).

Cingöz zekâsını kullanır ve kasada sesler çıkartarak banka görevlilerinin durumu polise bildirmelerini sağlar. Sonrasında kendilerine yaralı süsü verip bankanın revirine kendilerini atarlar. Olay yerine gelen Sherlock Holmes ve Mehmet Rıza bilgi alırken Cingöz ve adamı

kaçarlar. Cingöz durumu izah etmek ve başarısını göstermek için dedektiflere bir mektup bırakır: “Dün gece kasa odasına girdim, fakat kapıyı kapamak sersemliğinde bulunduğum için içeriye tıkıldım kaldım. Ben ve muavinim tam kalp hizasında birer küçük yara açtık ve kurşun kalem tozuyla yaraları birer silah kurşun yarasına benzettik” (Safa, 2022, s. 153).

Bir kasa hırsızlığında tedbirsiz davranan Cingöz Recai bu durumu avantaja mektup ile çevirir. Bir mektup vasıtası ile Mehmet Rıza ve Sherlock’un mekânda olmasına rağmen kaçmayı başarır. Cingöz daima dedektiflerin elinden bir aldatmaca, dikkat dağıtma ile kaçabilmektedir. Hikâye kibar erkek suçlu türüne uygun niteliklere sahiptir. Özellikle, Cingöz’ün banka soyma planı, kasada kilitli kalınca mizahi yaklaşımı hikâyeyi bu türe yaklaştırmaktadır.

3.4.5.9. İmdat

Serinin *İmdat* adlı hikâyesinde, Cingöz Recai ve adamlarının Meydancık’taki Mısırlı İbrahim Paşa’nın iş yerindeki kasayı soyması ve Mehmet Rıza, Sherlock Holmes ile yardımcısı Dr. Watson’ı polisiyenin temel entrika unsuru olan kılık değiştirme ile atlatabilmesi üzerinden kurgulanmıştır.

3.4.5.9.1. Özet

Mehmet Rıza o gece polis müdüriyetinde geç vakte kadar çalışmış ve çok yorulmuştur. Evine gidip henüz yatağına girmiştir ki yorgunluktan hemen uyur. Fakat aradan yarım saat geçmemiştir ki telefonu çalar. Uykusundan uyanan Mehmet Rıza telefonu açar. Karşısındaki ses Mehmet Rıza’ya çok müşkül bir durumda olduğunu ellerinin bağlı telefonu ise dişleriyle açtığını ve hırsızlar tarafından soyulduklarını anlatır. Meydancık’ta Altunyan Hanı’nda Mısırlı İsmail Paşa’nın kâtibî olduğunu söyler. Çabuk geliniz mutlaka geliniz, sözlerini söyler. Mehmet Rıza telefonu kapatır kapatmaz hemen hazırlanır. Telefonla Pera Palas’taki Sherlock Holmes’u arar ve ona mühim bir vakanın olduğunu derhal Meydancık’ta Altunyan Hanı’nın kapısına gelmesini söyler. Mehmet Rıza Han’a gelir gelmez zili çalmaya başlar. O sırada Sherlock Holmes ve Doktor Watson da oraya gelir. Neden sonra hanın bekçisi kapıyı açar. Üçüncü kattaki Mısırlı İsmail Paşa’nın yazıhanesine çıkarlar. Zili çalarak içerdeki hademeyi uyandırır. İçeriye girerler her yeri köşe bucak ararlar ama ortada ne bir kâtip ne bir hırsız ne de herhangi bir şey vardır. Bunun Cingöz’ün bir latifesi olduğunu düşünerek handan ayrılırlar. Onlar handan uzaklaşırken ağır ağır yürüyerek hanın kapısına üç kişi gelir.

Bunlar Cingöz ve iki adamıdır. Mehmet Rıza, Sherlock Holmes ve Doktor Watson'ın kılığına girmişlerdir. Kapıcı uyanık olduğu için kapıyı çabucak açar biz yine geldik derler. Tekrar tahkikat yapacaklarını söyleyerek İsmail Paşa'nın yazıhanesine çıkarlar. Orada hademeyi etkisiz hâle getirip ellerini kollarını bağlarlar. Diğer taraftan Sherlock Holmes, Doktor Watson Mehmet Rıza'nın evine giderler. Onlar tam bu han olayını konuşurken tekrar Mehmet Rıza'nın telefonu çalar telefondaki kişi niçin gelmediniz, hırsızlar hanı soyup gittiler, koşunuz geliniz beni kurtarınız, demiştir. Bunun üzerine tekrar hana giderler. Han bu kez Cingöz ve adamları tarafından soyulmuştur. Soygunu da onların kılığına girerek gerçekleştirmişlerdir.

3.4.5.9.2. Kişiler Kadrosu

Hikâyede kişileri Cingöz Recai ve adamları, handaki kapıcı, handaki bekçiler, santral memuru, Mehmet Rıza, Sherlock Holmes ve Dr. Watson oluşturmaktadır.

3.4.5.9.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Olay örgüsü basittir. Hikâyenin entrik unsurlarının ve Cingöz'ün kıvrak zekâsının görüldüğü yer Mehmet Rıza'ya açılan telefondur. Bu bölüm aynı zamanda suçun çözümlendiği kısımdır denilebilir. Çünkü Cingöz telefon açarak hem hırsızlığını ilan etmekte hem de planını uygulamaya sokmaktadır. Cingöz bu telefonla entrik unsur olarak kılık değiştirme için kendisi ve adamlarına fırsat oluşturmuştur. Cingöz Recai ve adamları Mehmet Rıza, Sherlock Holmes ve Watson'ın kılıklarına girerek gerçekleştirirler.

-Cingöz tıpkı Sherlock Holmes gibi giyinmişti. Üstünde bol ve uzun satrançlı alangle paltosu, başında Holmes'ün kaşlarına kadar indirdiği kasketi, ağzında pipo vardı. Yarı karanlıkta suratı da Holmes'e benziyordu. Cingözün muavini de Mehmet Rıza'nın kıyafetinde idi; yakası kalkık bir palto, melon şapka, siyah kesik bıyıklarıyla karanlıkta Mehmet Rıza'dan hiç fark edilemezdi (Safa, 2022, s. 161).

Bu muazzam entrika sonucunda hırsızlık tereyağından kıl çeker gibi gerçekleştirilir ve Cingöz ile adamları yakalanamaz. Cingöz son bir telefonla hem alay eder hem de başarısını gösterir: “-Düşmanlarımız kahrolsun! Fakat başta, Cingöz Recai başta olmak üzere bütün dostlarımız yani sen, Mister Sherlock Holmes, Doktor Watson, komiser bey ve polis efendiler yaşasınlar!” (Safa, 2022, s. 169).

Server Bedi'nin kahramanı Cingöz Recai bu seride kendisini aşmış ve kılık değiştirmede üst seviyeye ulaşmıştır. Aynı anda Mehmet Rıza, Sherlock Holmes ve Dr. Watson'un kılığına

adamlarıyla girip sessiz sedasız hırsızlığı yapmış olması, onun zekâsını ve cesaretini ortaya koymaktadır. *İmdat* hikâyesinde olaylar hırsız kim sorusu yerine hırsızın yakalanması üzerine kurulmuştur ki, bu durum da hikâyeyi Todorov'un polisiyesinde yer alan heyecan türü içine sokmaktadır.

3.4.5.10. Gece Kuşları

Hikâye, Cingöz'ün, Ermeni tüccar Aram Karabetyan'ın köşkünü ve eşinin mücevherlerini soyabilmek için adamlarıyla kurduğu planı uygulaması ve hırsızlığı yapması sırasında polislerle ünlü dedektifler Mehmet Rıza'nın ve Sherlock Holmes'un de olay yerine gelip suçu aydınlatmaya çalışması üzerinden kurgulanmıştır.

3.4.5.10.1. Özet

Zengin Ermeni tacirlerinden Aram Karapetyan'ın bir ekim gecesı Yeniköy'deki köşkünün kapısı şiddetle çalınmaya başlar. Evin bütün ahalisi uyanmıştır. Kapıyı açtıklarında karşılarında beş altı kişilik bir kalabalık bulurlar. İçlerinden birisi özür dileyerek bir kaza geçirdiklerini arkadaşlarının yaralandığını pamuk ve öteberi ihtiyaçları olduğunu söyler. Karapetyan Efendi onları içeri alır. Yaralıyı yatağa yatırır. Odada sadece yaralı ve bir arkadaşı kalır. Bu yaralı adam Cingöz Recai'dir. Cingöz bu odada yatarken adamları evin bütün ahalisini bağlayarak etkisiz hâle getirmişlerdir. Sadece Karapetyan Efendi'nin oğlunu odasına kilitlemişlerdir. Cingöz Recai odadan çıkar, adamlarıyla beraber bütün evi dolaşarak hafif ve kıymetli eşyaların yerini tespit eder. Karapetyan Efendi'nin oğlu odasının penceresinden babasının çalışma odasına geçerek oradaki telefonla polislere durumu bildirmiştir. O sırada Cingöz Madam Karapetyan'ın mücevherlerini cebine yerleştirir. Tam evden çıkacaklarken kapı şiddetle çalınır. Cingöz gelenlerin polis olduğunu anlar. Sherlock Holmes Doktor Watson ve Mehmet Rıza derhal köşkün önüne gelirler. Onlar geldiğinde polisler içeri gireli 20 dakika olmuştur fakat hırsızları bulamamışlardır. Mehmet Rıza Sherlock Holmes ve Doktor Watson süratle köşke girerler. Fakat Cingöz ve adamlarını bir türlü bulamazlar. Sherlock Holmes kuytu bir odaya girerek oradaki koltuktaki ıslaklığın açık pencereden giren yağmurlarla olduğunu Cingöz ve adamlarının bu pencereden ağaca tırmanmak suretiyle oradan kaçtıklarını anlar. Tam bu durumu Mehmet Rıza'ya anlatacakken Cingöz'den bir mektup gelir ve Sherlock Holmes'u doğrular şekilde nasıl kaçtıklarını mektupta anlatır.

3.4.5.10.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler Cingöz Recai'nin adamları, Aram Karapetyan, Aram Karapetyan'ın eşi ve çocukları, Aram Karapetyan'ın hizmetçileri ve polis memurlarıdır. Bu polisiyede zengin ve varlıklı olanı Aram Karapetyan Efendi temsil eder. Hırsızlık olayının çözümü Mehmet Rıza, Sherlock Holmes ve yardımcısı Dr. Watson'a bırakılmıştır. İpuçlarını yakalayan Sherlock Holmes, üstün zekâsıyla muammayı çözer. Polisiyenin asıl kahramanı ise ustaca hırsızlığıyla nam salmış olan Cingöz Recai'dir.

3.4.5.10.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Bir yaralı kılığında köşke sızan Cingöz Recai ve adamları köşkü soyarlar. Soyulan köşkün sahibi Cingöz Recai'nin tabir ettiği haram yolla zenginliğini elde etmiş biri olup bunu hak etmektedir. Araştırmalar sırasında Dr. Watson Cingöz Recai'nin sıradan bir hırsız olmadığını ve zekâsının üstünlüğünün her fırsatta onu kurtardığını vurgular: “-Cingöz Recai yirminci asrı temsil eden en yüksek zekâlardan biridir” (Safa, 2022, s. 180).

Olaydan kısa süre sonra bir mektup Mehmet Rıza ve Sherlock Holmes'un eline ulaşır ve Cingöz Recai köşkten kaçışlarını anlatır: “Muhterem Holmes, Rıza ve Watson! Sizi merakta bırakmamak için köşkten nasıl kaçtığımı izah ediyorum. İkinci katın arka tarafında metruk bir oda var. Onun penceresinden büyük bir dut ağacına atladık. Cingöz Recai” (Safa, 2022, s. 184).

Olay örgüsü geleneksel klişelerden kopmamakla birlikte Server Bedi Cingöz Recai'yi zekâsı ve becerileri ile diğer karakterlerin önüne koymaktadır. Yine kılık değiştirilerek girilen bir köşk ve çalınacak değerli eşyalar hikâyede olayın ana konusunu oluşturmaktadır. Bu eser ve diğerleri değerlendirildiğinde Server Bedi Cingöz Recai'yi daima hikâyelerde diğer karakterlerden üstün tutar ve onun başarısında payı olduğu için de mutlu hissetmektedir. Kahramanı ile her fırsatta övünmektedir. Server Bedi'nin bu tutumu hikâyenin Osmanlı-Türk polisiyesindeki kibar erkek suçlu alt türüne yaklaştığını göstermektedir.

3.4.5.11. Şeytani Tuzak

Kitabın bu hikâyesinde Sherlock Holmes Mehmet Rıza'ya göre daha aktif görülmektedir. *Şeytani Tuzak* adlı hikâye adından da anlaşılacağı üzere Cingöz'ün zekâsının bir örneğidir. Hikâye, Cingöz'ün, İtalyan prensesinin değerli eşyalarını çalmak için adamlarını İtalyan

hırsız olarak gösterip Sherlock Holmes ve yardımcısını tuzağa düşürmesi ve prensesi soyması üzerinden kurgulanmıştır.

3.4.5.11.1. Özet

Sherlock Holmes Pera Palas Oteli'ndeki odasında yatmaya hazırlanırken kapısı çalar. İçeriye giren garson sizi biri görmek istiyor diyerek Mister Holmes'e bir kartvizit uzatır. Sherlock Holmes peki gelsin, der. Bu sırada yan odadaki Doktor Watson'a seslenir. Sherlock Holmes elindeki kartviziti Doktor Watson'a uzatır. Kartvizitin üstünde Cingöz Recai yazıyordu. İkisi de birbirinden şaşkındır. Cingöz, Sherlock Holmes'a bu otelin içinde hazırlanan bir hırsızlık vakasını haber vermek için geldiğini söyler. Üç gün evvel bir İtalyan prensesi otele gelmiştir fakat prensesin tuttuğu odaların bitişiğinde Gabriel isiminde bir hırsız kalmaktadır. Otele bir Fransız tüccarı sıfatıyla yerleşmiştir. İstanbul'da benden başka büyük hırsız bulunmasına tahammül edemem. Bu yüzden bütün kuvvetimle ve teşkilatımla size yardım etmeye hazırım, der. İtalyan hırsız tam 15 dakika sonra prensesin odasına girecek ve hırsızlığı icra edecektir. Prensese şu anda bir balodadır ve odası boştur, der. Sherlock Holmes otel müdürünü odasına çağırarak gerekli bilgileri aldıktan sonra Cingöz'ün söylediklerine itibar eder ve bu hırsızları yakalamak için birlikte çalışmayı kabul eder. Otel müdüründen prensesin odasının anahtarını alır. Odaya önce Doktor Watson sonra Cingöz en sonunda da Sherlock Holmes girecektir. Doktor Watson ve Cingöz'ün prensesin odaya girmelerinden sonra Sherlock Holmes Mehmet Rıza'yı arayıp Pera Palas Otel'in girişinde bekleyip otelden çıkacak olan Cingöz Recai'yi tutuklanmasını söyler. Telefonu kapattıktan sonra prensesin odaya girer bir süre sonra elleri ve kolları bağlanmış Doktor Watson'u görür. Maalesef ki Cingöz tarafından kandırılmışlardır. Aşağıya otelin girişine indiklerinde telefon çalar ve telefondaki Cingöz Recai'dir. Sherlock Holmes'e ortada İtalyan hırsızların olmadığını bitişik odadaki adamların kendi adamları olduğunu söyler.

3.4.5.11.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler Pera Palas Oteli çalışanları, Cingöz Recai'nin adamları, İtalyan Prensese, İtalyan Prensese'nin hizmetçileri, Pera Palas Oteli müdürüdür. Bu poliside İtalyan Prensese zengini ve soyulacak kişiyi temsil eder. Hırsızlık olayının çözümü Sherlock Holmes'e bırakılmıştır. Mehmet Rıza bu hikâyede aktif görev almamaktadır. Hikâyede asıl kahraman kibar hırsız Cingöz Recai'nin bizzat kendisidir.

3.4.5.11.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Suç ve suçun kurgulanışı klasik Cingöz Recai polisiyesinde olduğu gibidir; Cingöz tespit ettiği kurbanının İtalyan bir hırsız tarafından soyulacağını söylemek için Pera Palas’a gider: “-Mister Holmes! Bu otelin içinde hazırlanan bir sirkat vak’asını haber vermeye geldim. - Holmes; o odalarda bir İtalyan hırsız oturmaktadır. Gabriyel ismindeki bu hırsız, Roma’da şan ve şöhrat sahibi olan bir şeytandır. Daha doğrusu İtalyanların Arsen Lupin’i ve Cingöz’üdür” (Safa, 2022, s. 190).

Cingöz Recai bu hikâyede daha önce Mehmet Rıza ile ortak çalışıp suçluları yakalattığı gibi yine bir hırsız yakalaması için Sherlock’tan yardım etmesini ister ve ikna eder. Cingöz dedektifi ikna etmek için prensiplerini anlatır ve amacının sadece memleketinde kendinden başka hele de ecnebi bir suçlunun varlığını istememek olduğunu söyler: “-Rakiplerime karşı hassasım Mister Holmes, İstanbul’da Cingöz Recai’den başka büyük hırsız bulunmasına tahammül edemem” (Safa, 2022, s. 191). “-Prensesin dört mücevherini almak için rakibim olan bir İtalyan’la ortak olamam. Ben çok milliyetperverim ve Türklerden başka hiç kimseyle müştereken çalışmam. Binaenaleyh Gabriyel denilen İtalya’nın şerik-i cürmü olmadığına emin olunuz” (Safa, 2022, s. 197).

Cingöz ikna kabiliyeti yüksek biri olduğu için Sherlock Holmes’le yardımcısı Dr. Watson sayesinde prensesin odasına girer ve onları etkisiz hâle getirdikten sonra hırsızlığını tatbik eder. Yine her hırsızlık olayı sonrasında mektupla durumu arz eder: “-Mister Holmes! Ben size verdiğim sözden dönmedim. Bitişik odadaki adamlar benim adamlarımdı. Bütün bunlar sizin vasıtanızla prensesin odasına rahatça girmek için tertip edilmiş bir hileden başka bir şey değildi” (Safa, 2022, s. 201).

Cingöz Recai zekâsının yanında sevimli bir karakter olduğu için dedektifleri daima alt etmektedir. Onun ikna yeteneği ve yardımseverliği dedektifleri aldatmaya yetmektedir. Aslında Cingöz Recai bunu yaparken hem onlara mesleğinin inceliklerini göstermekte hem de kendini geliştirmektedir. Hikâyede Sherlock Holmes ile Cingöz daha çok ön planda yer almaktadırlar. Hikâyede Cingöz zekâsı ile ilk olarak Sherlock Holmes’ü ikna eder ve sonrasında hırsızlığı gerçekleştirir. Hikâyede dedektifin kandırılması başta olmak üzere kahramanın zekâsının vurgulanması Osmanlı-Türk polisiyesinin kibar erkek suçlu türüne uyarken, kovalamaca süreci de Todorov’un heyecan türüne yaklaşmaktadır.

3.4.5.12. Sahte Sherlock

Hikâye, Cingöz'ün, Namık Paşa'nın köşkünü adamları vasıtasıyla soyması ve yakalanması üzerine adamlarından birinin, Sherlock Holmes kılığında olay yerine gelerek Cingöz'ü kurtarması üzerinden kurgulanmıştır.

3.4.5.12.1. Özet

Cingöz Recai, adamı Faik ile Namık Paşa'nın evini soymaya gider. Faik yanlışlıkla evdeki bir vazoyu devirir. Paşa gürültüyle uyanır ve hemen polisi arayıp durumu bildirir. Cingöz, Paşa'nın ve karısının ellerini bağlar, kapılarını sıkı sıkı kapatır. Bu sırada Cingöz bir diğer adamı Nuri'yi telefonla arar ve yaşadıklarını anlatır. Adamına onları kurtarması için yapması gerekenleri sıralar. Kendini Sherlock Holmes'e benzeterek Beşiktaş polis karakoluna gitmesini söyler, onlara beni Beşiktaş'ta bir evden aradılar acele geldim, dersin ve yanına bir polis alır buraya gelirsın, der. Buraya geldiğinde beni ve yanımdakileri tutuklar elimize kelepçe vurursun sonra da hepimiz otomobile biner oradan uzaklaşırız, der. Bu sırada Cingöz Recai köşkte boş durmaz ve bulduğu bütün mücevherleri ceplerine yerleştirir. Adamlarını yanına toplayan Cingöz olaydan haberdar olup Sherlock Holmes'in oraya gelebilme tehlikesini göz önünde bulundurarak bir plan yapar, adamına telefonla Pera Palas Otel'de kalan Sherlock Holmes'i arayarak Namık Paşa olduğunu, evinin soyulduğunu, derhal Bebek'e gelmesini söylemesini ister. Cingöz'ün adamı Sherlock Holmes'i arar olanları anlatır. Holmes telefon kapandıktan sonra adresi almadığını fark eder ve otel müdüründen adresi ister. Telefonda söylenen adresten farklı olduğunu anlayınca bir olaylar döndüğünü anlar. Hemen doğru adresi bulup polis merkezine gider fakat orada da polis memurları kendilerine neden geri döndüklerini sorunca işin içinde kesinlikle bir oyun olduğunu iyice anlar. Bu sırada sahte Sherlock polislerle köşke gelir, kapıyı kırarak içeriye girerler. Cingöz Recai ve yanımdakileri tutuklayarak bir otomobile binip oradan uzaklaşırlar. Gerçek Sherlock Holmes ve yardımcısı köşkün önüne geldiklerinde çoktan Cingöz ve adamları oradan uzaklaşmıştır.

3.4.5.12.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler Namık Paşa, Cingöz'ün adamları Faik ve Nuri, polis memurları, Sherlock Holmes, Dr. Watson'dur. Bu polisiyede zengin ve varlıklı olanı Namık Paşa temsil eder. Hırsızlık olayının çözümü Sherlock Holmes ve yardımcısına bırakılmıştır. Suçun

kurgulanışında asıl kahraman Cingöz Recai ve sonrasında adamlarıdır.

3.4.5.12.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Bu hikâyede suç; Namık Paşa'nın evinin Cingöz Recai ve adamları tarafından soyulmasıdır, suçu işleyen bizzat Cingöz olmakla birlikte zor durumlarda daima yardımına güvendiği adamları yetiştirmektedir. Cingöz Recai adamı Faik ile birlikte bu hırsızlığı gerçekleştirirken adamının hatası yüzünden polisle karşı karşıya kalır. Ancak, entrikanın birinci olmazsa olmazı kılık değiştirme onları kurtarmaya yeter ve Cingöz parlak zekâsı ile adamı Nuri'yi Sherlock Holmes'un kılığına sokarak kaçmayı başarır. Bu kovalamacada Sherlock Holmes yine Cingöz'ü kaçırdığı için ve İstanbul'a geldiğinden beri başarısız olduğu için çok kederlidir. Bu durum, yardımcısı Dr. Watson'u da derinden etkilemektedir ve serinin *Polis Tuzağı* hikâyesinde bunu açıklamaktadır: “Nuri telefonu kapar kapamaz ustasının esvap dolabına koştu ve Sherlock Holmes'un kendi üstünden alınan paltosuyla kasketini çıkardı pipoyu eline aldı kendini İngiliz polis hafiyesine iyice benzetti” (Safa, 2022, s. 206). “Holmes evin kapısı önünde yeisini gizlemeye çalışarak piposunu tüttürüyor ve muavinine diyordu ki: -Azizim Watson! Ömrüm oldukça Cingöz ismini unutmayacağım” (Safa, 2022, s. 217).

Uzun zamandır İstanbul'da Cingöz Recai'nin peşinde olan Sherlock Holmes ve yardımcısı Dr. Watson, Arsen Lupen'de olduğu gibi bu adamı da yakalamakta muvaffak olamaz. Bu başarısızlık Sherlock Holmes'i derinden sarsmakta ve bir o kadar da üzmektedir. Hikâye polisiyenin alt türleri açısından değerlendirildiğinde hem Todorov'un heyecan türüne hem de Osmanlı-Türk Polisiyesi'nin kibar erkek suçlu türüne yaklaşmaktadır. Hikâyede Cingöz'ün adamının hatası heyecanı arttırırken Cingöz'ün hikâyenin başından sonuna kadar aktif olarak yer alması kibar erkek suçlu profilini doğrulamaktadır.

3.4.5.13. Domuz Sokağı Vak'ası

Domuz Sokağı Vak'ası, Sherlock Holmes'in Cingöz'e karşı başarısız ve çaresiz olduğu son hikâyedir, denilebilir. Cingöz'ün; Rum bir zenginin dükkânına yakın bir bankayı soyabilmek için adamın dükkânını kapattırması, Rum zengininin evinin soyulacağını düşünen dedektiflerin evi beklerken bankanın soyulması temelinde kurgulanmıştır.

3.4.5.13.1. Özet

Bir gün polis müdüriyetinde oturmakta olan Mehmet Rıza'yı, Galata'da Domuz Sokağı'nda şarap ve jambon tüccarı olan Nikola isminde biri ziyarete gelir. Bu adam şişman, kırmızı enseli, çakır gözlü bir adamdır. Mehmet Rıza'ya başına tuhaf ve anlaşılmaz bir olayın geldiğini söyler ve anlatmaya başlar. Birkaç gün önce üstü başı temiz bir adamın dükkânına geldiğini kendisiyle hususi görüşmek istediğini söylediğini belirtir. Bu kişiyle yazıhaneye geçip oturduklarını eğer hiç kimseye söylemezse ve söylediklerini yaparsa 3 gün içinde büyük bir para kazanacağını söylediğini anlatır. Tüccarın yapacağı tek şeyin üç gün boyunca dükkânını kapatmak ve kimseye bir şey söylememek olduğunu söyler. Önden beş yüz lira verip üç gün sonra da Bursa'ya Yeşil Cami'ye gittiğinde orada kendisine bir beş yüz lira daha vereceklerini söyler. O sıralar işler iyi gitmediğinden paraya ihtiyacı olduğu için kabul ettiğini ama dün gece yattığında uyuyamadığını olayı eşine anlattığında durumu polise haber verme kararı aldıklarını anlatır. Mehmet Rıza dükkânda para edecek bir şeyin olmadığını ama evlerinde değerli eşyalar olduğu için asıl evinin soyulacağını anlar. Bunu da tüccara anlatır. Akşamüstü tekrar gelmesini söyleyerek adamı gönderen Mehmet Rıza telefonla Sherlock Holmes'a olay olduğunu söyler ve polis merkezine davet eder. Mehmet Rıza olanı biteni anlatır ve birlikte Cingöz'ü yakalamak için plan yaparlar. Akşamüstü tüccar gelir. Mehmet Rıza, tüccara ailesiyle birlikte Bursa'ya gitmesini, anahtarları ise onlara vermelerini, onlar Bursa'da iken eve soyguna gelen hırsızları yakalayacaklarını anlatır. Sherlock Holmes, Doktor Watson ve Mehmet Rıza gece yarısı sessizce tüccarın evinde hırsızları beklerken Cingöz ve adamları tüccarın dükkânının bitişiğindeki İtalyan Bankası'nı soyarlar. Mehmet Rıza yine Cingöz'ü yakalayamamıştır.

3.4.5.13.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede sınırlı bir kişi kadrosu yer almaktadır. Bu hikâyede temel karakterler Cingöz Recai, Sherlock Holmes, Mehmet Rıza olup diğer karakterler ise Cingöz Recai'nin adamları, Nikola, Nikola'nın eşi ve polis memurlarından oluşmaktadır. Bu hikâyede de Mehmet Rıza araştırmayı organize etmekte ve Sherlock Holmes'e destek olmaktadır.

3.4.5.13.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Adını olayın geçtiği yerden alan *Domuz Sokağı Vakası* bir ev soygunu gibi görünse de aslında Cingöz Recai'nin hedef şaşırtarak banka soygunu yapmasını anlatmaktadır. Suçun

kurgulanışı Cingöz tarafından yapılmıştır ve Cingöz banka soygunu için ev-dükkân kiralama entrikasını para karşılığı dükkân kapatmayla sergilemiştir. Asıl amacı gizlice bankaya dükkândan tünel kazarak geçmektir. Suçlunun planı karşısında bu hikâyede entrik unsurları kullanan Mehmet Rıza da zengin adamın evinin soyulacağı düşüncesi ile plan yapar ancak kurnaz ve zeki olan Cingöz daima Mehmet Rıza ve Sherlock Holmes'in bir adım önündedir. Suçun ev soygunu olduğu düşünülürken banka soygunu gerçekleştirilir ve hazırlıksız yakalanan dedektifler Cingöz Recai'yi yakalayamazlar.

“Mehmet Rıza:

-Cingöz ancak tayyare ile bu sokaktan firar edebilir! dedi ve gülüştiler. Gece olunca Mehmet Rıza, Sherlock Holmes, Watson ve altı taharri memuru Rum'un evine girdiler” (Safa, 2022, s. 227).

“Mehmet Rıza da Sherlock Holmes de anladılar ki Cingöz, şarap dükkânından bankaya tünel açmak için bu hileyi kurmuş ve meşhur zabıta memurları, Rum tacirin evinde sabaha kadar nafil beklemişler” (Safa, 2022, s. 233).

Server Bedi okuru şaşırtma konusunda oldukça başarılıdır. Bunun için de polisiye unsurlardan heyecan, muamma içinde muammayı sıklıkla tercih etmektedir. Ev hırsızlığı gibi başlayan ama bir banka soygunu ile son bulan hikâyede Cingöz gibi düşünmeye çalışan dedektifler yanılmış, Cingöz asıl planını yani banka soygununu kolaylıkla gerçekleştirmiştir. Aldatmaca, takip, kovalamaca öğeleri ile dolu olan hikâye heyecan türüne yakın özelliklere sahiptir.

3.4.5.14. Polis Tuzağı

Polis Tuzağı hikâyesinde polisiye unsurların vazgeçilmezi olan gazete ilanı yine ön plandadır. Hikâye, Sherlock Holmes'in Mehmet Rıza ile Cingöz'ü yakalamak için gazete ilanı ile Cingöz'e oyun oynamaları, Cingöz'ün emniyetteki adamı sayesinde gazete ilanının kurmaca olduğunu öğrenmesi, polislere teslim olmuş numarası ile onların elinden kurtulması üzerinden kurgulanmıştır.

3.4.5.14.1. Özet

Sherlock Holmes odasında oturmuş yardımcısı Watson ile sohbet ederken ona bir sıkıntısı olduğunu söyler. Yardımcısı Doktor Watson sıkıntısının ne olduğunu bildiğini, İstanbul'a

geldiklerinden beri Cingöz Recai'yi yakalayamadıkları için derin bir mutsuzluk yaşadığının farkında olduğunu söyler. Mister Holmes yardımcısını onaylar ve gece sabaha kadar bir plan yaptığını söyler ardından planını tek tek anlatır. Cingöz mücevherlere düşkündür. Bir gazete ilanıla Kraliçe Victoria'ya ait pırlanta bir tacın Beyoğlu'nda bir apartmanda teşhir edileceğini, eğer yüz yetmiş bin liralık bu mücevherin satılmazsa buradan Mısır'a götürüleceği haberini verecektir. Gazetede ki ilanı gören Cingöz oraya mücevheri çalmak için gelecektir ve Sherlock Holmes ve Doktor Watson onu yakalayacaktır. Hemen Mehmet Rıza'yı ararlar ve planlarını ona da anlatırlar. İlan gazetelerde yayımlanır. İlanın üzerinden üç gün geçer ziyaretçiler gelir gider ama içlerinde Cingöz yoktur. Derken bir gün uzun boylu, sarı sakallı, siyah gözlüklü bir adam ağır ağır içeriye girer. Sherlock Holmes Mehmet Rıza ve Doktor Watson bu kişinin Cingöz olduğunu anlarlar derhal onu kollarından yakalayıp gururlu bir şekilde polis karakoluna götürmek için otomobile bindirirler. Bir süre sonra otomobile arkadan bir araç hafifçe çarpar Cingöz'ün adamları otomobilden Cingöz'ü kaçırlar.

3.4.5.14.2. Kişiler Kadrosu

Sınırlı kişi kadrosu yer almaktadır. Bu hikâyede temel karakterler Cingöz Recai, Sherlock Holmes, Dr. Watson, Mehmet Rıza olup diğer karakterler ise Cingöz Recai'nin adamları ve polis memurlarından oluşmaktadır. Bu hikâyede de Mehmet Rıza araştırmayı organize etmekte ve Sherlock Holmes'e destek olmaktadır.

3.4.5.14.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

İstanbul'a geldiklerinden beri Cingöz Recai'yi yakalayamadıkları için Sherlock Holmes'teki değişiklikleri Dr. Watson görmekte ve çaresizce Sherlock Holmes'i izlemektedir:

-İstanbul'a geldiğimizden beri sizin halinizde mühim bir değişiklik görüyorum. Geceleri tam vaktinde uykunuz gelmiyor, eskisi kadar iştahlı yemek de yemiyorsunuz, vaktiyle günde on bir defa doldurduğunuz piponuzu şimdi on dokuz defa dolduruyorsunuz, eskisinden fazla pipo içiyorsunuz. Neşeniz azalmıştır, kendinize eskisi kadar güvenmiyorsunuz. Bu kadar değişikliğin hakikatte bir tek sebebi vardır, o da müştereken dehasına iman ettiğimiz Cingöz Recai'ye karşı düşer olduğumuz mağlubiyetlerdir (Safa, 2022, s. 236).

Hikâyede suçun kurgulanışından ziyade polislerin planı ve gazete ilanı ile yaptıkları entrika hikâyeye yön vermektedir. Bu hikâyede plan yapan ve entrikayı uygulayan Sherlock Holmes'tur. Yaptığı planla Cingöz Recai'nin mücevher zaafını kullanmak ister. Bu amaçla, gazete haberi ile pırlanta bir taçtan bahsedilir. Ancak bu planda muvaffak olamazlar ve yine

Cingöz Recai’yi elinden kaçırmazlar.

-Watson düşündüğüm çare basittir bu usul basit ve yüz sene evvel neyse bugün de odur. Yani farenin hırsını iştahını davet etmek! İşte evvela Cingöz Recai’nin hırs ve tabiatını celp ve tahrik etsin. Şimdi ben yarından itibaren bütün gazetelere bir ilan vereceğim (Safa, 2022, s. 238).

-Rıza Bey! dedi, lütfen benim beş sualıma cevap veriniz: Cingöz Recai bu ilanı görürse mücevheri çalmayı düşünür mü? Bunun bir tuzak olduğunu anlamaz mı? Mücevheri görmeye gelir mi? Tebdil-i kıyafet ederek gelirse kendisini tanıyabilir miyiz? Kaçırmadan tevkif etmenin çareleri nedir? Mehmet Rıza bu beş sualı dikkatle dinleyip hepsine ayrı ayrı cevaplarını verdi.

-Cingöz mücevher meraklısıdır. Kraliçe Victoria’nın meşhur taş pırlantasının İstanbul’da teşhir edileceğini öğrenirse bunun bir tuzak olma ihtimalini düşünür ve ona göre hareket eder (Safa, 2022, s. 240).

Cingöz’e kurulan tuzak dedektifler tarafından başarıya ulaşmış gözükse de Cingöz emniyete götürülürken takipte olan adamlarının polis aracına çarparak yaptıkları kaza sonucunda çıkan kargaşada dedektiflerin elinden kaçır: “-Tevkif edildiğim vakit bile kurtulmaktan ümidimi kesmem. Mister Holmes” (Safa, 2022, s. 247).

Bu ilana Cingöz Recai kayıtsız kalmaz ve polisiyenin aslî unsuru olarak öne çıkan tebdil-i kıyafetle mekâna gider. Mekânda Mehmet Rıza, Sherlock Holmes ve Watson beklemektedirler ve hepsi Cingöz’ü tanırlar. Onu yakalamalarına rağmen adamları Cingöz’ü dedektiflerin elinden kurtarır. Server Bedi tersine bir hikâye oluşturmuştur. Cingöz serilerinde her zaman plan yapan Cingöz iken bu hikâyede dedektifler plan yaparak Cingöz’ü yakalama çabasına girmişlerdir. Bu durum hikâyeyi heyecan türüne yaklaştırmakla birlikte Cingöz’ün yakalanma ve kurtulma süreci gerilim türünü anımsatmaktadır.

3.4.5.15. Cingöz’ün Ziyafeti

Cingöz’ün Ziyafeti çapkın, kibar ve zeki kahraman Cingöz Recai’nin Sherlock Holmes’e karşı son hikâyesidir. Cingöz’ün Sherlock Holmes’in İstanbul’dan ayrılacağını duyması üzerine kurmaca bir tehdit mektubunu meşhur zengin Papazyan’a göndermesi ve bu tehdit meselesinden hareketle Sherlock Holmes, Mehmet Rıza ve Dr. Watson’u Cingöz’ün evinde ağırlayıp ziyafet vermesi üzerinden kurgulanmıştır.

3.4.5.15.1. Özet

Sherlock Holmes beş ay İstanbul’da kalmıştır. Türk polisine birçok hizmetler sunmuştur ama maalesef ki Cingöz’ü yakalayamamıştır. Londra’ya hareket etmeden bir gece önce Mehmet Rıza otelde kendisini ziyaret eder. Daha önce vedalaştıklarını ama bir vakanın olduğunu ve bu vakayı anlatmak isteyen bir kişinin kapıda beklediğini söyler. Adamı içeri alırlar. Odaya

kır bıyıklı, kırk yaşını geçkin, kibar bir adam girer. Bu adam İstanbul Şark Bankası Direktörlerinden Papazyan Efendi'dir. Cebinden bir mektup çıkarır, mektup Türkçedir ve Cingöz tarafından imzalanmıştır. Mektupta Cingöz otuz bin lira istemektedir ve kesinlikle zabıtaya ve Sherlock Holmes'e haber vermemesini söylemektedir. Derhal bir plan yaparlar. Yapılan plana göre Papazyan Efendi son vapurla verilen adrese gidecektir, Sherlock Holmes, Dr. Watson ve Mehmet Rıza da onun arkasından gideceklerdir. Söylenilen yere gelen Papazyan Efendi, Cingöz'ün adamıyla birlikte yürümeye başlar. Mehmet Rıza ve yanındakiler de onların peşinden yürürler. Papazyan Efendi ve yanındaki kişi bir kulübeye girerler. Mehmet Rıza ve diğerleri kulübenin önüne gelip tam kapıyı çalacaklarken kulübenin kapısı kendiliğinden açılır. İçeriden müthiş bir ışık gelmektedir. İki uşak ayrı ayrı selam vererek onları içeriye buyur ederler. Kulübenin içerisi lüks eşyalarla döşenmiştir. Uşaklar içeriğe silahla giremeyeceklerini söyleyerek onlardan silahlarını alır. Bir saray odası kadar süslü mekâna girerler içeride şık giyimle kadın ve erkekler oturuyordur. Cingöz Recai büyük bir memnuniyet ve nezaketle onlara doğru koşar. Onlara masadaki yerlerini göstererek yerlerine oturmaları için eşlik eder. Bu ziyafeti Sherlock Holmes için tertip ettiğini söyler. Birlikte yenilen yemeğin ardından Mehmet Rıza, dışarıdaki polisler seslenerek Cingöz'ü tutuklamak ister ama Cingöz'ün adamları onları çoktan etkisiz hâle getirmişlerdir. Sherlock Holmes, Doktor Watson ve Mehmet Rıza masanın yanı başında kollarından sımsıkı bağlanmış, geceyi orada geçirmek zorunda kalmışlardır. Ertesi gün polislerin gelmesiyle kurtulabilmişlerdir.

3.4.5.15.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler Cingöz Recai'nin adamları, Papazyan Efendi, polis memurlarıdır. Bu polisiyede kurbanı Papazyan Efendi temsil eder. Suçluyu yakalamak ise Sherlock Holmes ve Mehmet Rıza'ya bırakılmıştır. Polisiyenin asıl kahramanı ise ustaca hırsızlığıyla nam salmış olan Cingöz Recai'dir. Cingöz'ün misafirleri için vereceği ziyafette onu koruyan ve yardım edenler ise Cingöz Recai'nin sadık adamlarıdır.

3.4.5.15.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Hikâyede bir suç unsuru olmamakla birlikte suçun kurgulanışı gerçek anlamda olmasa da Cingöz'ün meşhur dedektifleri evine getirtme numarası olarak gerçekleştirilmiştir. Sherlock Holmes kaldığı süre içerisinde Cingöz'ü yakalayamamış ancak İstanbul polisine sayısız

hizmetler yapmıştır ve bu şehirden gitme vakti gelmiştir: “Sherlock Holmes’ün memleketine dönme zamanı gelmişti. Beş aydan fazla İstanbul’da kalan meşhur polis kendisinden beklenen ve istenen şeyi yapamamakla yani Cingöz’ü tutamamakla beraber Türk polisine birçok hizmetler ifa etmişti” (Safa, 2022, s. 254).

Ancak Cingöz Recai sürprizlerle dolu bir adam olduğundan ve hem Sherlock Holmes’e hem de Mehmet Rıza’ya saygı duyduğundan ezeli rakiplerini bir oyun ile misafir etmek ister. Amacı bu değerli insanlara hürmetini ve değersiz olmadıklarını göstermektir. Bunu için bir tehdit mektubundan hareketle planını yapar ve onları evinde ağırlar: “-Sefa geldiniz, aziz dostlar!.. diye İngilizce ve Türkçe misafirlerini karşıladı. Cingöz Sherlock Holmes’e masanın en başındaki şerefli yeri göstererek: -Şuraya buyurunuz Mister Holmes! Dedi, başa geçiniz! En kıymetli misafirimiz sizsiniz” (Safa, 2022, s. 263).

“-Aziz dostumuz ve üstadımız Mister Sherlock Holmes! Yarın İstanbul sizi kaybediyor, bırakacağınız boşluk şimdiden bütün İstanbul halkını o derece meyus etmektedir ki her yerde şerefimize ziyafetler veriliyor bütün gazeteler resminizi dercediyorlar” (Safa, 2022, s. 264).

Cingöz her ne kadar Sherlock Holmes ve Mehmet Rıza ile her olayda alay etse de onların zekâsından hem etkilenmekte hem de saygı duymaktadır. Özellikle bunu göstermek için her fırsatta onları takdir etmekte ve mektupları ile vurgulamaktadır. Pastiş türü içerisinde yer alan serinin bu son hikâyesi yine Cingöz’ün göz önünde olduğu bir hikâyedir. Bu özellik açısından hikâye kibar erkek suçlu türüne daha uygun olmaktadır.

3.4.6. Allo... Allo... Yetişiniz! (Zeyrek Cinayeti)

Bu kitap, ilk olarak Cumhuriyet gazetesinde “Allo... Allo... Yetişiniz!” adıyla tefrika edildikten sonra *Zeyrek Cinayeti* olarak basılmıştır. Bu eserde Cingöz Recai adeta bir düşünce adamı kimliğiyle karşımıza çıkmaktadır. Hikâye, haram yolla kazandığı paraya konmak için karısının aşığı tarafından öldürülen Hacı Zihni Efendi’nin cinayetini ortaya çıkaran Cingöz’ün, Mehmet Rıza’ya yardım ederek katilleri yakalatması ve devletten çaldığı paralarla zengin olan Hacı Zihni Efendi’nin servetini devlete iade etmesi üzerinden kurgulanmaktadır.

3.4.6.1. Özet

Cingöz, Amerika'dan dönmüş, Ayaspaşa'daki evine yerleşmiştir. Akşamları Jale'nin okuduğu gazetelerden kendine vaka arıyordur. Yine böyle bir akşamda Jale'den son zamanlarda hep okuduğu bir haberi tekrar okumasını ister. Jale'nin okuduğu bu haberde Zeyrek'te Hacı Zihni Efendi isminde birisinin delirdiği yazmaktadır. Hacı Zihni Efendi, gece yarısı bir elinde bıçak diğer elinde fener evinin bahçesine çıkar yarım saat kalıp evine geri döner. Yine bir gece bahçedeyken kendisine saldırılmıştır. İlgisini çok çeken bu olayı anlayabilmek için Hacı Zihni Efendi'nin evine bohçacı bir kadın gönderir. Kendi de boş durmaz Zeyrek'te Hacı Zihni Efendi'nin evinin yanından ev tutar. Adamlarıyla beraber Hacı Zihni'nin evini gözetlerler. Hacı Zihni Efendi, evinin bahçesinde dolaştığı bir gece ağaçtaki bir kişi tarafından önce başına bir taş atılıp sonrasında boğularak öldürölüp kuyuya atılır. Cingöz'ün adamları bu adamı hemen takibe alırlar. Evin ahalisi de bahçeye çıkmış hacının cesediyle karşılaşmıştır. Bir mahalle sakini olarak Cingöz de hemen olayın yaşandığı yere gelir. Ağaçta Hacı Zihni'nin ağzından yazılmış bir intihar mektubu bulur. Üzerinde parmak izlerinin olduğu dikkatini çeker. Katilin peşine düşen Cingöz'ün adamları katilin evini bulur ve kim olduğunu tespit ederler. Katil sigorta şirketinde çalışan Süleyman Tahir isminde bir kişidir. Evine dönüp koltuğuna uzanan Cingöz'ün kapısı çalar ve içeriye bohçacı kadın girer. O da Cingöz'e Hacı Zihni'nin evinden öğrendiklerini anlatmaya gelmiştir. Onun verdiği bilgiye göre Hacı Zihni kızına boynuna takması için bir muska vermiş, eğer bir gün ölürsem aç demiştir. Hacı Zihni'nin ölümünden çok geçmeden bu sefer kızı kaçırlır. Özel dedektiflik yapmaya başlayan Mehmet Rıza'yı bir gece Cingöz arar. Görüşmek istediğini söyler ve ertesi gün yanına gider. Mehmet Rıza'nın intihar olarak düşündüğü Hacı Zihni olayının cinayet olduğunu söyler, intihar mektubundaki parmak izini inceletmesini ister ve oradan ayrılır. Hacı Zihni Efendi'nin kızının peşine düşer. Mehmet Rıza araştırma yapmak için Hacı Zihni Efendi'nin karısıyla Süleyman Tahir'i polis merkezine çağırır. Burada çaktırmadan Süleyman Tahir'in parmak izi alınır. Cingöz'de Karagömrük'te Süleyman Tahir'in evine gizlice girer eşyalarını karıştırır, bulduğu mektupları ve defterleri cebine atar bu sırada eve bir karartı girer. Bir süre bu karartı ve Cingöz boğuşurlar. Sonra anlar ki bu karartı Mehmet Rıza'dır. Yapılan inceleme sonucu mektuptaki parmak izi Süleyman Tahir'e ait çıkmaz. Cingöz bu duruma oldukça şaşırır. Tekrar Karagömrük'e giderek Süleyman Tahir'in evine girer fakat oradan çıkamadan eve gelenler olur. Aynalı bir dolabın içine saklanır. Bir odadan başka bir odaya dolap taşınır. Cingöz, dolaptan çıkmanın yollarını ararken bir el dolaba uzanır ve kapağı açar, Cingöz olanca gücüyle kapağa yüklenir ve dolabı açan kişiyi yere

yıkar silahını odadakilere doğrultur herkes şaşkınlık içindedir. Cingöz kendini tanıtır. Evdeki adamlardan Nezahat'ın kardeşidir. Hacı Zihni'nin altınları olduğunu bu serveti ele geçirmek için planlar yaptıklarını anlatırlar. Cingöz ile ortak hareket etme kararı alırlar ve Cingöz oradan ayrılır. Mehmet Rıza'nın yanına gider ve yaşadıklarını, aralarında geçen bütün konuşmaları ona anlatır. Bu sırada Mehmet Rıza'ya bir telefon gelir. Telefonda Süleyman Tahir'in intihar ettiğini ve Cingöz ile kendisine yazılmış iki mektup olduğunu öğrenir. Mektuplarda masum olduğunu ispat etmek için intihar ettiği yazılıdır. Aradan bir hafta geçmiş Karagömrük'teki ev mühürlenmiştir. Süleyman Tahir'in halasının oğlu gelir ve kuzeninin eşyalarını almak ister ama Mehmet Rıza ondan şüphelendiği için eşyaları vermez peşine de bir adam takar. İşin içinde bir çete olduğunu anlar. Cingöz, bu intihardan şüphelenir. Mezardaki cesedi çıkarır ve dışından onun Süleyman Tahir olmadığını anlar, kılık değiştirir ve Süleyman Tahir'i yakalar. Süleyman Tahir kızı kaçırmadığını hacıyı da öldürmediğini bu işlerin içinde başka bir çetenin olduğunu anlatır. Sadece serveti istediklerini söyler. Cingöz onu kendi evinde saklar ve Mehmet Rıza'ya olup bitenleri anlatır. Ertesi gün Mehmet Rıza evinden çıkıp polis merkezine gitmek üzere yürürken karşısından gelen Nezahat'ı görür. Kendisini aradığını anlar ve kendini Nezahat'a tanıtır. Nezahat ona kocasının kaçırıldığını söyler. Mehmet Rıza merak etmemesini kocasının iyi olduğunu Cingöz tarafından kaçırıldığını söyler. Daha sonra Mehmet Rıza adamlarıyla birlikte Cingöz'ün köşküne gizlice girer. Burada hacının kızını görürler. Cingöz'ün hacının kızını kaçırmış olduğu ortaya çıkar. Cingöz ve adamları zehirli bir gaz sıkarak oradan kaçmayı başarırlar. Birkaç gün sonra Mehmet Rıza evinden şube müdürünü arar. Müdür telaşlıdır, o da tam şimdi sizi arayacaktım, Hacının karısının öldürüldüğü haberini aldık, der. Öldüren de Süleyman Tahir'dir. Mehmet Rıza büyük bir şaşkınlık yaşar. Hemen hazırlanıp merkeze gider. Burada cinayetin nasıl gerçekleştiği öğrenir. Nezahat telaşla eczaneye girer. Fatih polis merkezinin numarasını bulur ve çevirir. Allo Allo! Yetişiniz... derken Süleyman Tahir içeri girer boğazından sarılır ve kaburgaları arasından bıçaklar. Tesadüfen oradan geçen komiser Süleyman Tahir'i yakalayıp karakola götürmüştür. Bunları konuşurken katil merkeze getirilmiştir. Şube müdürü ve Mehmet Rıza adamı sorgularken polis merkezine Cingöz gelir. Mehmet Rıza nasıl bu kadarına cüret eder diye sinirlenir. Apar topar sorgu odasına girer ve bu adam Süleyman Tahir değildir, o benimle birlikte der. O sırada katil ayağa kalkar ve doğru söylüyor katil Süleyman Tahir değil o benim ikiz kardeşim, der. Cingöz de cinayetin sebebinin aşk olduğunu söyler ve marifetiyle ışıkları söndürerek oradan kaçır. Daha sonra Mehmet Rıza odasına gider ve Cingöz tarafından bırakılmış mektubu bulur ve okur. Cingöz Hacının servetinin peşindedir. Adamlarıyla birlikte Hacının

evine gider ama Cingöz yoktur. Tahir'in adamlarını yakalar. Evi incelediklerinde temelde bulunan servetin Cingöz tarafından çalındığını anlar. Cingöz, Mehmet Rıza'nın evine gider ve bu altınların devlete ait olduğunu, onları teslim edeceğini söyler ve bu altınlarla bir polis hastanesi açtırmasını ister. Ayrıca bohçacı kadınla adamlarını serbest bırakmasını ister. Mehmet Rıza bu istekten etkilenir ve Cingöz'ün elini sıkar.

3.4.6.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler oldukça geniş bir kadroya sahiptir. Tekli hikâyelerde geniş bir kişi kadrosu hikâyeyi zenginleştirmektedir. Bu hikâyede de Cingöz Recai'nin adamları, Mehmet Rıza, Jale, ihtiyar Zihni Efendi, Zihni Efendi'nin karısı Nezahat Hanım, bohçacı Emine, Vasfi Bey'in kiracısı, Kaşıkçı Mustafa Efendi, hizmetçi, Süleyman Tahir, Ali Refik, Süleyman Tahir'in halaoğlu Ahmet Ferzi, Nazan, Avukat Abdurrahman Bey, komisyoncu Şükrü Bey rol almaktadırlar.

3.4.6.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Hikâyenin olay kurgusunda en dikkat edilecek nokta Cingöz'ün devletin uyanık gözü olarak hikâyenin içerisinde yansıtılmasıdır. *Zeyrek Cinayeti* ile birlikte Cingöz Recai artık bir dedektif gibi çalışmaktadır ve kendi şahsına bu hikâyede hırsızlık gerçekleştirmemiştir. Karakter olarak analizci bir tavır sergilemektedir ve bu romanla eylem adamı yerine düşünce adamı olarak değişim geçirmiştir. Gazetelerdeki haberleri araştırıp evinde çalışmaya başlayan Cingöz artık Sherlock Holmes'den izler taşımaktadır (Şahin, 2011, s. 44). Bu değişimin yanında Cingöz'de değişmeyen tek şey Mehmet Rıza ile olan alaycı ve hürmetkâr yaklaşımıdır.

-Allo, Allo, Rıza Bey!..

Alevler içinden çıkan şeytanın kahrkahasını andıran bu ses onun bütün hayatında asla unutamayacağı bir şeydi. Bu kahrkaha rüyalarına girmişti. Garip bir sevinç ve korku duydu (Safa, 2019, s. 40).

-Rızacığım, ruhum, hayatım!... dedi, sen beni aramazsın amma ben senin kadar vefasız değilim. Bana bir hırsız olduğumu hatırlatan yegâne adam sensin, ben seni severim. Karışık bir mesele çıktı Rızacığım!... Benim hayvan kafam bu işi halletmeye müsait değil. Şimdi sana geleceğim. Adam gibi konuşalım (Safa, 2019, s. 41).

“-Müsaade et de elini öpeyim, sen benim daima üstadımsın.

-Benim sana daima ihtiyacım var. Sen benim üstadımsın Rızacığım... Ve eski düşmanın elini öptü” (Safa, 2019, s. 42).

Hikâyede işlenen suçların mekânı İstanbul daima bir esrar şehri olarak maceradaki yerini almaktadır. Cingöz bu hikâyede de Jale ile birlikte klasik polisiyenin entrika unsurlarını kullanarak Türk polisine yardımcı olmaktadır. Kılık değiştirme başta olmak üzere ilaç/zehir benzeri maddelerin kullanımı ve cinayetdeki bıçak gibi kesici ve delici aletler önemli unsurlardır. Cinayeti aydınlatmak adına Emekli Binbaşı Vasfi Bey rolünde Cingöz Sherlock Holmes edasında ipucu arar ve cinayete kurban giden karakterin hayatını araştırmakla işe başlar:

-Nezahat Hanım, bilirsiniz, üç türlü meslek erbabından hiçbir şey gizlenmez: Doktorlar bir, avukatlar iki, polisler üç. Biz zabıta hayatında pek çok şey gördük. Onun için kolay kolay her şeye hayret etmeyiz. Dünya hali bu her şey olağandır deriz. Yani biraz filozoftur polis (Safa, 2019, s. 162).

“-Hususi muhabirim ve dostum Server Bedi, bütün kitaplarında benim adam öldürmekten ne kadar nefret ettiğimi yazmıştır. Katillere müthiş bir kinim vardır. Onun için bu meselede zabıtaya da elimden geldiği kadar yardım ediyorum ve katili her halde bulacağız” (Safa, 2019, s. 136).

Sonrasında Mehmet Rıza’dan yardım isteyip onunla birlikte esrar perdesini aralamaya çalışırlar. Cingöz Mehmet Rıza’dan aşağı kalır yanının olmadığını ise şu sözlerle ifade eder: “-Azizim Mehmet Rıza, bu bir felsefe kitabıdır. Beni filozof oldum zannetme! Londra’da bir aralık Şerlok Holmes’le konuşmuştum, sana da anlattım galiba, bu kitabı bana o tavsiye etti. İngilizcedir. İsminin Türkçesi. Nasıl tercüme edeyim?.. “Polis araştırmalarında induction usulünün tenkididir” (Safa, 2019, s. 151).

Entrika unsurları açısından bu romanda Mehmet Rıza’nın da Cingöz’den aşağı kalır yanı bulunmamaktadır. O da kılık değiştirmeyi kullanmaktadır. Mehmet Rıza Cingöz gibi ani kararlar vermeyen ve her şeyi en ince ayrıntısına kadar inceleyen bir yapıya sahip olduğundan her ipucunu değerlendirmektedir: “Mehmet Rıza, Cingöz gibi vesveseli, hassas, hayalperest, artist huylu bir adam değildi. Çünkü daima kestirme hareket eder, işi dallanıp budaklandırmaz. İyice düşünmeden ani kararlar vermez” (Safa, 2019, s. 81).

Cinayet soruşturması ile başlayıp, hırsızlığa uzanan hikâyede Cingöz eski huylarından uzaktır ve amacı parayı polise iade etmektir. Bu düşüncesini Mehmet Rıza’yla paylaştığında Mehmet Rıza bu fikir karşısında Cingöz’e hayranlık duymaktan kendini alamaz. Cingöz ise her ne kadar Mehmet Rıza’ya güvense de yakalanabileceği için Mehmet Rıza’yı uyarmaktan geri kalmaz.

-Rıza! Dostum! Artık bu Hacı Zihni davası bitti. Düşündüm bu serveti senin emrine vermeyi kararlaştırdım. Fakat iki şartla: Bütün bu altınları güzel bir polis hastanesi yapmak için

kullanacaksın. Hastahanenin adı: “Mehmet Rıza” olacak. İkinci şartım şu: Bohçacı kadını ve Tophane’de yakaladığın adamları serbest bırakacaksın (Safa, 2019, s. 259).

-Ulan diye bağırdı, seni gene sevdim. Cin gibi bir kafan, pırlanta gibi bir vicdanın vardır. Yaşla! “Mehmet Rıza Polis Hastanesi” ha? Teşekkür ederim. Benim adım için değil, fakat zabıtamızın ihtiyacını ne güzel düşünmüşsün! Hoşuma gitti Recai (Safa, 2019, s. 259).

-Hacı’nın kızı kaldı. Onu iyi yetiştireceğim. Avrupa’ya göndereceğim. Allah’a ısmarladık. Eminim ki arkamdan telefona yapışarak, Nezahat gibi Allo, Allo... Yetişiniz! diye polise haber vermezsin. Birkaç gün sonra dostum Server Bedi’ye bu macerayı da anlatacağım ve yazacağı hikâyenin adını ‘Allo, Allo yetişiniz!’ koymasını söyleyeceğim (Safa, 2019, s. 261).

Zeyrek Cinayeti’nde Cingöz Recai değişim geçirmiştir ve kendi klasik tipinin özelliklerini yenilemiştir. Kibar hırsızdan çıkarak araştıran ve kendi adaletini sağlayan bir dedektif olarak maceraya atılmaktadır. Hikâyede Cingöz’ün adalet mekanizması ecnebi ülkelerdeki gibi jüri mantığı kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Cingöz evinde bir mahkeme kurup suçluları yargılayıp karar vermektedir. Suçun kurgulanışı ve Cingöz Recai’nin değişimi gibi faktörler hikâyeyi Todorov’un heyecan türüne yakınlaştırmaktadır.

3.4.7. Arsen Lüpen İstanbul’da

Hikâyenin ilk satırlarından sonuna kadar okuru sonunun ne olacağı belli olmayan heyecan dolu bir macera beklemektedir. Arsen Lüpen İstanbul’da Cingöz Recai serisinin en ilgi çekici hikâyelerinden biridir. Bu hikâyede, Fransızların kibar hırsızı Arsène Lüpen Cingöz Recai ile karşı karşıya gelmektedir. Bu iki kibar hırsızın entrikalarla dolu maceraları Başkomiser Mehmet Rıza tarafından takip edilmekte ve takibe giriştiği Cingöz Recai ile Arsène Lüpen’i yakalama amacı ekseninde hırsız polis kovalamacası gerçekleşmektedir.

3.4.7.1. Özet

Arsen Lüpen’in İstanbul’a gelişi büyük ses getirmiş memlekette yaşayan herkeste bir panik havası oluşmuştur. Polis teşkilatının bazı şubelerinin kuvvetlendirildiği, bankaların güvenlik önlemlerini iki katına çıkardıkları konuşulmuştur. İstanbul halkı gazetelerden onunla ilgili haberleri okuyup, etrafına dikkatlice bakıp acaba şu bankta oturan ya da kaldırımında yürüyen Arsen Lüpen mi? diye tahminlerde bulunur olmuştur. Paris’ten gelen haberler doğrultusunda İstanbul emniyeti Arsen Lüpen’i yakalayabilmek için Mehmet Rıza’yı arar. Mehmet Rıza bir süredir polislik işlerinden uzak durmaktadır. Emniyetten kendisine bu görev verilince düşünmeden kabul eder. Mehmet Rıza, işin içinde eroin meselesi olabileceğini düşünür ve Ahududu Sokak’taki bir evi gözlem altına alır. Bu evde eski Amerika konsoloslarından Daniel Ridvay’ın karısı ve onun iki kız kardeşi oturmaktadır. Mehmet Rıza Madam

Ridvay'dan şüphelenmektedir. Eve küçük eroin satıcılarının girip çıktığını öğrenmiştir. Bu evin gözlem süreci içerisinde polis teşkilatına bir ihbar gelir. Bu ihbarı yapan bir duvarcı ustasıdır. Duvarcı ustası Yorgo'nun ihbarına göre bir kadın duvara gömülmüştür. Yorgo akşam eve yorgun gelmiştir. Telaşlı bir şekilde kapısı çalınmıştır. Kapıyı çalan uzun boylu, kılığı kıyafeti düzgün, bol sakallı bir adam acil bir işe çağırmaktadır. Her ne kadar gelemeyeceğini söylese de yirmi lira para teklif edince gitmeye karar verir. Yorgo kapısındaki bu yabancıyla otomobile binmiştir ki otomobilde Yorgo'nun üstüne iki adam çullanır. Gözleri kapalı bir şekilde bir eve götürülür ve bu vahim durum yaşanır. Hemen araştırma yapılır, ev bulunur ama kız çoktan ölmüştür. Daha sonra bu kızın eski Amerikan konsolosunun eşi Madam Ridvay'ın kız kardeşi olduğu ortaya çıkar. Madam Ridvay'ın diğer kız kardeşi de delirir. Evde bir de pansiyoner olarak Belçikalı birinin kaldığı bilgisine ulaşırlar. Yani ismindeki bir uyuşturucu satıcısı Madam Ridvay'ın evine girip kavga ederek oradan ayrılmıştır. Bunu öğrenen Mehmet Rıza, kılık değiştirerek bu Yani ismindeki uyuşturucu satıcısının peşine düşer ve onunla yakınlık kurup ondan bilgiler alır. Yani, Madam Ridvay'ın uyuşturucu satmadığını evdeki uşağın uyuşturucu sattığını söyler. Evdeki pansiyoner Belçikalının ise Avrupa'ya eroin kaçırdığını anlatır. Bu arada madamın deliren kız kardeşi pencereden dışarı doğru anlamsız şarkılar söyler. Mehmet Rıza bunları not alır. Daha sonra Madam Ridvay kız kardeşi ve yardımcılarıyla birlikte kocasının yanına Rumeli Hisar'a taşınır. Ev boş kalınca Mehmet Rıza eve girer. Madam Ridvay'ın delirmiş kız kardeşinin defterini bulur. Defteri cebine koymuştur ki o esnada birinin saldırısına uğrar ve defteri kaptırır. Evine dönen Mehmet Rıza evde büyük bir şaşkınlık yaşar. Güzeller güzeli eşi Cingöz'ün kollarında salonun ortasında dans etmektedir. İlk şaşkınlığı üstünden atan Mehmet Rıza Cingöz'le yaşananlar üzerine konuşmaya başlar. Cingöz deli kızın söylediği şarkıda geçen Hristo kelimesinden eski bir suçludan bahsettiğini ve duvara gömülen kadının katilinin o olduğunu Mehmet Rıza'ya söyler. Mehmet Rıza, bir süre Cingöz'ü ve ayakkabılarını inceledikten sonra Madam Ridvay'ın evinde eline ayakkabısıyla basarak ezen ve cebinden not defterini alanın Cingöz olduğunu anlar. Mehmet Rıza onu tutuklamak isterken Mehmet Rıza'nın eşini de yanına alarak kaçır, daha sonra kadını geri gönderir. Bu sırada Arsen Lüpen gazetelere bir mektup gönderir ve herkesin konuştuğu cinayetle bir ilgisinin olmadığını söyler. Ayrıca Gazeteciler Cemiyeti'nin balosunda bir oyun yapmak istediğini haber verir. Balo günü numarasını yapar ve gider ama asıl numarasını baloya gelmeden yapmıştır. Ridvay'ların evini soyarak baloya katılmıştır. Soygunun haberini alan Mehmet Rıza, Rumeli Hisar'a giderek soygun hakkında incelemeler yapar. Bu sırada Belçikalıyı bulur ama Belçikalının olaylarla ilgisi olmadığını anlar. Daha sonra Cingöz,

Mehmet Rıza'ya Hristo'nun kız kardeşinin yanında kaldığının bilgisini verir. Cingöz, madamın Arsen Lüpen'in metresi olduğunu söyler ve madamın kız kardeşi Lili'yi kaçırdığını da dile getirir. Cingöz gazetelere mektup göndererek Lili'yi tedavi ettirmek amacıyla olduğunu açıklar. Mehmet Rıza tesadüfen Yani ile yolda karşılaşır. Yani, Hristo'nun adamları tarafından kaçırıldığını Hristo'nun kız kardeşinin evinde sakladıklarını ve orada Mösyö Ridvay'ı öldüreceklerini konuştuklarını işittiğini söyler. Yani, uşak olarak Ridvay'ların evinde çalışmaya başlar. Hristo onu evdeki uşak Niko aracılığıyla işe aldıracaktır. Mehmet Rıza, Katina'nın evine gider ama evde kırık dökük birkaç eşyadan başka hiçbir şey yoktur. Polis merkezine giden Madam Ridvay kocasını tedavi ettirmek için yurtdışına gitmek istediğini söyler. Bu sırada Madam Ridvay'ın kız kardeşinin öldürüldüğü evin sahibi evi kiralayan adamı görür ve polise bildirir. Polis adamı alır ve sorgular, sorguda Hristo'nun kız kardeşi Katina'nın evinde kaldığını söyler. Bu kadının iki ayrı yaşantısı vardır. Bu şekilde insanları yanıltır. Hristo Kavalli'yi sever ama yüz bulamaz ve kadını öldürür. Tam olayların başlangıç noktasını anlatacakken bu esnada merkeze bir telefon gelir. Telefondaki ses Madam Ridvay'ın vurulduğunu söyler. Mehmet Rıza hemen olayın olduğu eve gider. Madam denizden gelen motordaki kişiler tarafından boğazından vurulmuştur. Evde uşak olarak çalışan Yani, Madam Ridvay'ın boğazına baskı yaparak kan kaybetmesini önlemiş ve kadın ölümden kurtulmuştur. Mehmet Rıza, Katina'nın evine gizlice girer ve ortalığı araştırırken başına aldığı bir darbe ile bayılır. Kendine geldiğinde elleri ve ayaklarının bağlı olduğunu görür. Yerde bu şekilde yatarken belirli aralıklarla odaya Mehmet Rıza gibi elleri ve ayakları bağlı iki kişi daha bırakılır. Bunlardan biri Cingöz, Diğeri de Arsen Lüpen'dir. Hristo eroin imal ettikleri bu mekana girer ve onlara Madam Ridvay'ın kız kardeşini öldürdüğünü itiraf eder. Hristo'nun aklında bu üç kişiyi havagazı vererek öldürmek vardır. Madam Ridvay ile yurt dışına eroin kaçırdıklarını söyler. Bir ara onlara Madam Ridvay'a âşık olan Arsen Lüpen de ortak olmuştur ama daha sonra araları bozulmuştur. Hristo havagazını açarak onları ölüme terk eder ama Arsen Lüpen gazı kapatarak herkesin hayatını kurtarır. Zaten amacının onlara yardım etmek olduğunu söyler. Hristo'nun bir adamını satın almıştır ve onlara yardım edecektir. Pandeli onlara kapıyı açar ve kaçmalarını sağlar. Dışarı çıkar çıkmaz Mehmet Rıza polislere düdük çalarak onları yanına çağırır ve Hristo'yu tutuklar. Arsen Lüpen Mehmet Rıza'ya bir banka soygunu yapacağını söyler. Cingöz, Lüpen'e bu soygunu birlikte yapmayı teklif eder ama Lüpen bunu kabul etmez. Mösyö Ridvay, eşi, Lili, Yani ve Pandeli bir trenle yurt dışının yolunu tutarlar. Aslında yani kılığında olan Cingöz'dür. Lili'nin defterindeki karalamalardan olayı çözmüştür. Mösyö Ridvay Kavalli'yi Hristo'dan korumak isterken vurulur ve ölür. Bu olaya

şahit olan Lili delirir. Madamla Mösyö Ridvay arasında nikâh olmadığı için Lüpen sırf adamın mirasına konabilmek için onun yerine geçer ve İstanbul'a gelirler. Mösyö Ridvay olarak bankaya giden Lüpen bankayı rahatça soymuştur. Bunu bilen Cingöz de Yani kılığında uşakları olarak bütün servetin olduğu valizleri taşımak suretiyle onları çalmış ve en büyük rakiplerinden biri olan Arsen Lüpen'e üstünlük kurmuştur.

3.4.7.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan ana ve yardımcı karakterler oldukça geniş olmakla birlikte Arsen Lüpen, Cingöz Recai ve Mehmet Rıza başkarakterler olarak hikâye yer almaktadırlar. Diğer karakterler ise; Cingöz'ün adamları, polis memurları, Mösyö Ridvay, Madam Ridvay, Matmazel Kivelli, Lili, duvarcı Yorgo, Doktor Sepetçiyan, Hacı Nuri Bey, Fincancıyan, garson Pandeli, Belçikalı Mösyö Alexandre Roux, eroin satıcıları Aleko, Niko, Aşçı İstavro, hizmetçi kızlar, Viyanalı artist Matmazel Emma, Feriköylü Hristo, Hristo'nun kız kardeşi Fofa.

3.4.7.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Olaylar uyuşturucu kaçakçılığından cinayete ve akıl almaz entrikalarla gerçekleştirilen soygunlara kadar uzanan heyecanın ve muammanın hiç eksik olmadığı kurguyla karşımıza çıkmaktadır. Hikâyede tek bir suç işlenmemekle birlikte olay kurgusu bir gazete haberiyle başlar: “Arsel Lüpen İstanbul'da! Bu haber gazetelerde çıktığı gün bütün şehir belki bütün memleket allak bullak oldu” (Safa, 2021, s. 17).

Arsen Lüpen'in gelişi ile Mehmet Rıza aktif göreve çağrılır ve bir kadın cinayeti ile macera başlar. Cingöz Recai'de olduğu gibi bu hikâyede de Arsen Lüpen'e cinayet suçu yakıştırılır ancak Mehmet Rıza bunun mümkün olmadığını herkese bildirir.

“Mehmet Rıza şiddetle başını sallayarak: -Katiyen!.. dedi ne Lüpen ne Cingöz bu alçaklığı yapmazlar... Belki dolayısıyla bir alakaları olabilir” (Safa, 2021, s. 31).

Hikâyede olaylar iç içe geçmiş olup bu olayların çözüme kavuşmasında ve Arsen Lüpen'i yakalamada tek bir kişinin başarılı olacağına inanılır. Halk, Mehmet Rıza'nın başarılı olacağına yürekten inanmaktadır: “Gazeteler polis müdüriyetinin vaktiyle Cingöz Recai'ye karşı fevkalade muvaffakiyetleriyle meşhur, eski sertaharri memuru Mehmet Rıza'yı çağırdığını da yazıyorlardı. Mehmet Rıza Cingöz'ün son zeyrek vakasından sonra bu

işlerden çekilmişti.” (Safa, 2021, s. 19).

Entrika kurgusunu inceleyecek olursak her iki kibar hırsız da hikâye boyunca kılık değiştirme unsurunu ön planda tutmaktadır. Arsen Lüpen, cinayete kurban giden Mösyö Ridvay’ın kılığına girmiştir. Ayrıca destek aldıkları yardımcıları vasıtasıyla olayların üstesinden gelmektedir. Mehmet Rıza bu iki hırsızın menfaatlerinden ziyade zevk ve yardım için hırsızlıklarını yaptıklarını bilir: “Cingöz’ün Lüpen’e çok benzeyen ve hiç benzemeyen tarafları vardı: İkisi de menfaatten ziyade şahsi keyifleri ve macera hırsırları için çalışıyorlardı. İkisi de birkaç kuruş irtikab edenler kürek cezası yerken milyonlar çaldığı halde “mesnedi izzet”te oturan adamları soyarak halkın sempatisini kazanmışlardı. İkisi de fukara perver, cömert, hovarda ve müstehzidirler” (Safa, s. 69).

Hikâyenin çözüme ulaştığı bölümde Mehmet Rıza ile Cingöz bir araya gelir ve Cingöz hem alaycı hem de sitemkâr bir şekilde Mehmet Rıza’ya kendini anlatır. Sonrasında ise Arsen Lüpen’i alt etmeyi Arsen Lüpen gibi kılık değiştirerek başarır:

“-Vay! Üstat! Rızacığım! Sen ha, sen! Nerelerdesin iki gözüm? Arsen Lüpen İstanbul’a geldi diye bizim pabucumuz... Vah üstadım! Gel seni kucaklayayım! Kaç sene var görüşmeyeli? Zeyrek vakasından beri değil mi?” (Safa, 2021, s. 95).

-Arsen Lüpen’in İstanbul’a geldiğini gazetelerde okuduktan sonra seni adım adım takip ettim ve ettirdim. Bilirsin ki bu kadar heyecanlı vakalara seyirci kalmak âdetim değildir. Kambersiz düğün olmaz.

-Yirmi bu kadar seneden beri beni hala tanımamış olmana şaşıyorum Rıza. Biliyorsun ki benim gözüm parada da değildir. Kınalıada’da fakirler için bedava bir sanatoryum yaptırdığını gazeteler yazmadılar. Ben iyiliğin reklamını kötülük telakki edenlerdenim. Ben alelade bir hırsız değilim iki gözüm. Daha ziyade bir hayır müessesesinin reisi gibiyim. Zenginlerden alıp fakirlere veriyorum. Şu farkla zenginlerden kendilerine çaktırmadan alıyorum başka türlü toplamak zordur (Safa, 2021, s. 104).

Server Bedi yazmış olduğu polisiye seride dünyaca ünlü İngiliz dedektif Sherlock Holmes ve Fransız kibar hırsız Arsen Lüpen’in karşısına Türklerin gurur kaynağı olan Cingöz Recai’yi çıkarmıştır. Bu şekilde hem Cingöz Recai’nin özgün özelliklerini tanıtmış hem de bu karakterlerden aşağı kalır bir yanı olmadığını okura sunmuştur. Yazar, Sherlock Holmes ile Cingöz Recai serilerinde bir şekilde birbirinden bağımsız on paralık türde hikâyeleri tek bir roman konusu hâline getirmişken bu roman 15 bölümden oluşmakla birlikte her bölüm birbirinin devamı şeklinde yazılmıştır. Arsen Lüpen ile olan mücadele heyecan öğeleri ile dolu olmakla birlikte Server Bedi Sherlock Holmes’te olduğu gibi bu hikâyede de Osmanlı-Türk polisiyesine özgü alt tür olan pastiş kullanmıştır.

3.4.8. Siyah Pervaneler

Cingöz Recai'nin akıl ve gerilimle işlenen serüveni *Siyah Pervaneler* Cingöz Recai ve yeni yardımcısı Necla'nın Amerika'dan İstanbul'a dönüşleri sonrasında işlenen meçhul bir cinayeti aydınlatma çabası üzerinden kurgulanmıştır. *Siyah Pervaneler*'i diğer Cingöz Recai hikâyelerinden ayıran en önemli fark, Cingöz'ün yeni yardımcısı polisiye bilimlerde uzman olan genç ve güzel Necla karakteridir.

3.4.8.1. Özet

Elli yaşına yaklaşan Avukat Fazıl Bey, Belkıs adında genç ve güzel bir kadınla üç gün önce nikâhlanmıştır. On gün sonra ise düğün vardır. Belkıs büyük bir heyecan yaşamaktadır. Bu esnada bir akşam vakti evlerinin bahçesinde otururken ağaçların arasında gölgeler görürler. Hemen içeri geçip polise telefon ederler. Polisler ertesi akşam gerekeni yapacağını söyler. Fazıl ile Belkıs ellerine fenerle silah alıp etrafa bakınırlar. Üç akşam gölgeleri görmeye devam ederler. Tekrar eve girip bütün odaları kontrol ederek odalarına çıkarlar. Fazıl tıraş olmak için banyoya gider. Arkasından kapının sessizce kapandığını görür ve kapı üzerine kilitlenir. Belkıs, Nazife diye haykırır ama duyan olmaz. Birden banyonun ışığı da söner. Kapı açılır yüzüne fenerin ışığı vurur derken kalbine bir bıçak saplanır, yere düşer, kafasını dolaba çarpar. Kalbindeki bıçak çıkmış ikinci kez kalbine saplanmıştır. Belkıs odasında elleri kolları bağlanmış ağzı sıkıca kapatılmış yatıyordur. Ellerini kurtarıp karşı odada yatan hizmetçinin kapısının camına tuğla atarak onu uyandırmış, bulunduğu durumdan kurtulmuştur. Hemen Fazıl'ı aramaya başlar. Aşçı Mustafa'yı da uyandırır. Hizmetçi ve aşçı Fazıl'ı banyoda kanlar içinde bulurlar. Fazıl'ı o şekilde gören Belkıs bayılır. Ayılınca hemen Doktor Necdet'i arar. Sonra da polise durumu bildirir. Üst kattaki kiracıya haber verilir, kiracı durumu öğrenince odasına girip kapıyı kilitler. O sırada Belkıs'ın kardeşi Salih gelir. Ona da olanı biteni anlatır. Emniyetten iki polis gelir, onlarla birlikte Doktor Necdet ile kiracı da odaya girerler. Polis herkesle tek tek konuşmuş sabah olmuştur, haberi alan eş dost eve doluşmuştur. Herkesle ilgilenmekten yorulan Belkıs dinlenmek için odasına çekilir. Eve Amerikalı gazeteci Brawn ve tercümanı Necla gelmiştir. Belkıs'ın kardeşi Salih onlarla ilgilenir. Cinayetin işlendiği yerleri gezer bilgiler alırlar. Bu gazeteci Cingöz'den başkası değildir. Ertesi gün onlara yardımcı olması için kendi şoförünü göndereceğini söyleyerek oradan ayrılır. Necati ismiyle ertesi gün gelir. Necla da Salih'e yakınlık göstererek bilgi toplamaya başlar. İstanbul emniyeti cinayetteki ayrıntılardan Cingöz'ün parmağı olacağını düşündüğü için Mehmet Rıza'yı görevlendirmiştir. Cingöz, ertesi gün eve yerleşir, hemen

etrafı kolaçan eder. Gizli bir mahzen bulur. O sırada Mehmet Rıza da Belkıs ile yemek yemektedir. Necla ile kasayı açıp her şeyi cebe indirirken Mehmet Rıza ve polisler Cingöz'e suçüstü yaparlar ama Cingöz ellerinden kurtulur. Necla ile Mürvet adında maddi yardımda bulunduğu kadın bir eve giderler. Orada emniyette olacaklarını düşünürler. Kadın onlara yiyecek bir şeyler hazırlar, Necla yemek yerken Cingöz soyduklarını kontrol eder. Pek çok mektup ve fotoğraflar belli miktarda para ve ziynet vardır. Cingöz mektupları okumaya başlar. Mektupların içinden fotoğraflar çıkar. Bu fotoğrafların sahibi kadın çok güzeldir ve Mısırlı zengin bir adamın karısıdır. Fazıl Bey'e aşk mektupları yazmıştır. Belki de bir süre sonra araları bozulmuş kadın Fazıl'ın tehdit etmesinden korktuğu için adamlarını gönderip mektupları almaya çalışmış olabilir diye düşünmüştür. Yaşadıklarının yorgunluğuyla uyumak isterler, Mürvet'in hazırladığı odaya geçer uykuya dalarlar. Mehmet Rıza ise kiracı Rasih Bey'e hayvana benzer insan sesleri duyduğunuzu bunları not ettiğinizi söylemişsiniz bu notları görebilir miyim, der. Rasih Bey, notlarını getirir ve Mehmet Rıza'nın da yardımıyla şifreyi çözerler. Mehmet Rıza çevre evlerde kimlerin yaşadığını sorar. Rasih Bey tek tek sayar, köşklerden birinde Mısırlı zengin bir adamın karısı yaşamaktadır. Ertesi sabah Mehmet Rıza adamlarından Cingöz'ün Tokatlıyan Otel'de olduğu bilgisini alır. Belkıs ile birlikte Tokatlıyan Otel'e Cingöz'le görüşmeye giderler. Bu görüşmede Cingöz kasadan aldığı mektupları masanın üstüne koyar. Mehmet Rıza okumaya başlar. Bir yandan da Cingöz okuduklarından bahseder. Cavidan ile Fazıl Bey'in aşk yaşadığını, Cavidan'ın Mısırlı zengin adamla evlendikten sonra ondan para koparmak için bu mektupları kullandığını anlatır. Cavidan da bir mektupta elindeki mektupları vermezse onu öldürebileceğini yazmıştır. Bu konuşmalardan sonra Cingöz Necla'yı da alarak oradan ayrılır. Yolda giderken Fazıl'ı öldürtenin kesinlikle Cavidan olamayacağını söyler Cingöz. Fazıl'ı Belkıs öldürmüş olabilir, der. Ve hemen Cavidan'ın köşküne gider. İşkelede buluşmak üzere sözleşirler. İşkeleye gelen Cavidan'a polise neler söylemesi gerektiğini anlatır. Necla da Fazıl'ın kâtibi Memduh'un yanına gider. Memduh Necla'dan çok etkilenir. Bunu anlayan Necla sorular sorarak ağzından laf almaya çalışır. Sonra birlikte yemeğe çıkarlar, yemekte alkol aldıkça Necla'nın işine yarayacak daha çok şey anlatır. Fazıl'ın hem Belkıs'ın babasına hem de Cavidan'ın kocasına avukatlık yaptığını anlatır. Fazıl'ın yüzünden Belkıs'ın babası rahatsızlanıp ölmüştür. Fazıl hem Belkıs'la hem de Cavidan'da aşk yaşamaktadır. Memduh ilk gördüğü andan itibaren Belkıs'a deli gibi âşıktır. İçinde tutamayacağını söyleyerek Necla'ya Fazıl'ı öldürdüğünü anlatır ve karakola teslim olur. Necla da Cingöz'ün yanına gider. Cingöz Necla'ya Fazıl'ı Memduh'un öldürmediğini söyler. Polislerin cinayette bir kadın elinin olduğunu düşündüğü için Belkıs'ı kurtarmak için

suçu üstüne almaya çalışan aptal bir âşık olduğunu söyler. Daha sonra Belkıs'ın ailesinin apartmanına giderler, eve gizlice girip Belkıs'ın odasından ona ait evrak ve mektupları alıp eve dönerler. Cingöz Mehmet Rıza ile buluşur ve cinayeti ardeşi Selim ile Belkıs'ın işlediğini söyler. Ayrılırlar. Belkıs intihara kalkışır, Selim Cingöz'ü arar. Belkıs'la görüşen Cingöz Cavidan'la Belkıs'ın birlikte hareket ettiklerini öğrenir. Bütün bu olanların ardından Mehmet Rıza yine Cingöz'ü tutuklamak ister ama başaramaz.

3.4.8.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan ana ve yardımcı karakterler oldukça geniş olmakla birlikte Mehmet Rıza bu hikâyede yer almamaktadır. Başkarakterler olarak hikâyede Cingöz Recai ve yeni yardımcısı Necla yer almaktadır. Aşk ve cinayet arasında kalan diğer karakterler ise; Cavidan, Belkıs, Memduh, Necla, Avukat Fazıl Bey, aşçı Mustafa, hizmetçi, Doktor Necdet, Nazife ve Salih'ten oluşmaktadır. Hikâyedeki kişiler kadrosunun ilginç noktası çok sayıda kadın karaktere yer verilmesidir.

3.4.8.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Romanda Cingöz Recai, Amerika'dan döndükten sonra hırsızlığı tamamen bırakmaya karar vermiştir, ülkesinin polis teşkilatına hizmet etmek istemektedir. Siyah Pervaneler, polisiye kurgu açısından daha sonraki Cingöz Recai romanlarında görülmeyen bir başka özelliğe, bir ortaklık ilişkisine dayanır (Şahin, 2022, s. 152). Aslında roman Sherlock Holmes ve Watson ikilisinden izler taşımaktadır. Hikâyenin kurgulanışında öncelikle Cingöz yeni yardımcısını her fırsatta tanıtır: “Necla yalnız benim tercümanın değil zabıt ve cinayet meselelerinde muavinimdir. Amerika'dan beri beraberiz. Bu işlerde ihtisası vardır” (Safa, 2024, s. 45).

Cingöz için Necla hem bir sevgili hem de ileride polis teşkilatına yardımcı olması için yetiştirmeyi düşündüğü biridir. Cingöz, Necla ile iyi bir ikili olmuştur ve gazete haberlerinden bir olay bulmaya çalışırken Cingöz'ün gözü bir resme takılır: “Kabataş'ta bir akşam gazetesi aldılar. Birinci sayfasında Cingöz'le onun eski hasmı ve altı sene evvel emekliye ayrılan meşhur sertaharri memuru Mehmet Rıza Pekgöz'ün resmi vardı” (Safa, 2024, s. 58).

Gazetedeki resim maziye hatırlatması kadar önemli iken ilk kez Mehmet Rıza'nın soyadı ile okur karşılaşmaktadır. Bu duygusal andan sonra Cingöz ve yardımcısı aşk, kıskançlık ve

cinayet üçgenindeki olayı aydınlatmaya çalışırlar. İşlenen cinayet bir aşk yüzünden gerçekleştirilmiştir. Hikâyede polisiyenin klişe aşk cinayeti kişi kadrosundaki kadın ve erkekler arasında ayrıntılı bir şekilde irdelenmiştir. Hem araştıran hem de araştırılan her fırsatta kendilerini sorgulamaktadır.

“Siyah pervaneler çetesi mi? Bu isimde bir çete mi var? Hayır, bu ismi köşke musallat olan gölgelere ben koydum” (Safa, 2024, s. 125).

“Bazı cinayetler vardır ki adaletin ta kendisidir. Dünyanın bütün ceza kanunlarını bu bakımdan tadile muhtaç görüyorum” (Safa, 2024, s. 127).

“Haydi, sevgilim şu karşıdaki koltuğa otur ve bu mektupları bana birer birer oku. Dünyada aşk mektubu edebiyatı kadar eğlendirici bir şey yoktur. Sevmek latif bir budalalıktır” (Safa, 2024, s. 184).

“Bir cinayetin sebebini araştıran polis evvela kısa klasik amiller üzerinde durur: Para için mi? Miras için mi? Sevda için mi? İntikam için mi? Bunlar başlıca sebeplerdir” (Safa, 2024, s. 211).

Siyah Pervaneler, Cingöz Recai romanları içinde olduğu kadar Peyami Safa'nın edebiyatı ve Türk polisiye edebiyat tarihi açısından da önemli bir eserdir. Mehmet Rıza'nın Cingöz'e, Cingöz'ün Mehmet Rıza'ya kurduğu tuzaklarla bir çeşitlilik yaratılmıştır. Romanın sonunda suçluyu haklı bulan Cingöz, adaleti yine polisin eline bırakmaz. Suçlu, cinayet işlemiştir, ama bir sebebi vardır: İntikam. Cingöz bunu destekler, haklı bulur. Böylece birçok Cingöz Recai kitabındaki gibi adaleti kendisi sağlayarak kanunların üstünde olduğunu ispatlar. Olay kurgusu ve Cingöz'ün hırsızlık değil de dedektif rolünde olması ve olayın kapalı mekânda olması bu romanı polisiye türde kapalı oda muamması içerisine sokmaktadır. Kapalı oda muammasında tüm esrar tek bir mekânda odaklanır. Bu da esrarın peşindeki dedektifin akıl yürütmeleriyle çözüme doğru yavaş yavaş ilerlemeyi beraberinde getirir.

3.4.9. Beyaz Cehennem

Beyaz Cehennem, uluslararası niteliğe sahip bir uyuşturucu çetesinin İstanbul'dan Ankara'ya uzanan bir cinayetle başlayıp sonrasında farklı olayların bir arada ele alındığı ilginç ve sürükleyici bir hikâyeye sahiptir.

3.4.9.1. Özet

Melahat ve Leman Şişli’de katıldıkları davetten memnuniyetsiz ayrılıp eve dönmek için yola koyulurlar. Kadıköy İskelesi’ne gitmek için otobüsün kalkmasına daha zaman vardır. Melahat o gün Ankara’dan eşi gelip onu vapurda bekleyeceği için geç kalmaktan çekinir ve arkalarından gelen taksiye biner. Fakat şoförün niyeti kötüdür ve son sürat onları kaçıır. Otomobilin arkasından gelen başka bir araçtaki gençler durumu fark ederler ve kadınları kurtarıp karakola götürürler. Yapılan işlemlerin ardından kadınları evlerine kadar götüren gençler burada Melahat’ın eşinin cesediyle karşılaşır. Polisler, sağlıkçılar, gazete sahipleri eve gelirler. Polisler yaptıkları inceleme sonucunda aralarında alacak verecek meselesi olan yan komşuları Jandarma Alay Komutanlığından emekli İbrahim Bey’den şüphelenir ve onu tutuklarlar. Yıldırım gazetesi sahibi Nevzat da oradadır ve öğrendiklerine gazetesinde madde madde yer vermiştir. Polislik olaylara ilgili bir gazetecidir. Cingöz Recai Amerika’dan gelmiş Seyit Haşim Bey ismiyle İstanbul’da Jale ile yaşamaktadır. Jale, gazetelerden Çiftehavuzlar’daki cinayet olayını okumakta olay hakkında fikir yürütmektedir. Cingöz, Melahat’ın olayların içinde olduğunu düşünmektedir. Daha fazla bilgi edinmek için Jale’yi hizmetçi olarak Melahat’ın evine gönderir. Melahat’ı Ankara’dan Aynur isminde biri aramıştır. Daha sonra eve gelen genç ve güzel bir kadın evden ayrılırken onu Ankara’dan arayacağını söylemiştir. Cingöz bu bilgilere sevinmiştir, çok işine yarayacağını söyler. Cingöz, adamlarından kadının adını öğrenmiştir. Persiya... Persiya’nın akşam Ankara’ya gideceğini öğrenen Cingöz Jale ile Ankara’ya gitme kararı alır. Aynı akşam aynı trene binerler. Persiya yemek salonuna gittiğinde (Seyit Haşim Bey) Cingöz onun odasına girer ve eşyalarını karıştırır. Bir not defteri bulur ve buradaki bazı yazıları ve şifreleri not eder. Persiya yemek salonunda konuşma fırsatı bulduğu (Fazıla) Jale’nin kulaklarındaki küpelerle fazlasıyla ilgilenir çünkü küpelerin eski sahibi Garsia’dır. Cingöz o sırada trende boynunda sarı benekli, mor atkılı, kahverengi elbiseli adama dikkat kesilmiştir. Bu adam boynundaki atkıyla insanları öldüren Kaşkol Ziya’dır. Persiya ile birlikte hareket ediyorlar ama kimseye de belli etmemeye çalışıyorlardır. Cingöz işin büyük bir çete işi olduğunu anlar. Trenden iner inmez bir taksiye binip Persiya’yı takip ederler. Cebeci’deki Aynur’un evine gelen Persiya Aynur’un annesine Ankara Palas Otel’de üçte buluşalım notunu bırakır ve gider. Cingöz kendi yöntemleriyle bu nota ulaşır ve bilgi edinir. Vakit geçirmeden Ankara Palas Otel’e yerleşir. Bir yolunu bulup Persiya’nın odasına girer ve yatağın altına saklanır. Persiya ile Aynur’un konuşmalarını dinler. Ortada dört yüz bin dolar gibi bir paranın döndüğünü öğrenir. Aynur’u bulup bazı bilgiler edinmek için Şen Bar’a gider. Bir süre sohbet ederler.

Daha sonra Aynur'un evinde buluşmak üzere ayrılırlar. Gece Aynur'un evine gelen Cingöz, Aynur'un Kaşkol Ziya tarafından tecavüz edilerek öldürüldüğünü görür. Cingöz Ankara'da dostu Server Bedi ile karşılaşır. Cingöz ona olan biten her şeyi anlatır. Server Bedi bu işin bir çete işi olduğunu düşündüğünü söyler. Bir süre sonra jandarmadan emekli İbrahim Bey polislere yardım etmek için cinayeti işlediğini itiraf eder. Artık herkes İbrahim'in katil olduğunu düşünür. Ve bir gün İbrahim hapisten kaçır. Yıldırım gazetesinin sahibi Nevzat, Mehmet Rıza'nın oğlu Haldun İzer ile arkadaştır. Haldun da babası gibi iyi bir polistir. Nevzat'a İbrahim Bey'in masum olduğunu, yazmaması için İbrahim'i bilerek kaçırttıklarını söyler. Bu şekilde çeteyi yakalamayı ummaktadırlar. Cingöz, Mehmet Rıza'nın yanına gider ve bildiği her şeyi anlatır. Paranın Faik Bey'in takma saçının altında olduğunu söyler. Mezarı birlikte açıp parayı paylaşmayı teklif eder ama Mehmet Rıza bunu kabul etmez. Zaten Cingöz'ün de maksadı polislere bilgi vermektir. Mezar açıldığında para yerine Cingöz'ün kartvizitini bulurlar. Çete, Cingöz'den intikam almak için plan yapar. Persiya kadınlığını kullanarak Cingöz'ü kendi evine götürür. Aynalı dolabın içine saklanan Kaşkol Ziya Cingöz'ü en zayıf anında gafil avlayacak ve Cingöz'ü boğacaktır. Fakat Cingöz olayı çakar. Dolabın içindeki Kaşkol Ziya'yı oraya kilitler ve vakti geldiğinde oradan çıkarıp etkisiz hâle getirir. Persiya yaşananlardan sonra Cingöz'ün etkisinde kalır ve artık o ne derse onu yapar. Cingöz'le Persiya plan yaparlar. Çete üyelerinin karşısına Cingöz Kaşkol Ziya kılığında çıkar, adamını da kendi yerine koyar. Birlikte çetenin evine gidip hepsini etkisiz hâle getirip polise teslim ederler. En son olarak da Nevzat Yıldırım bir mektup yoluyla kendisinin aslında Cingöz Recai olduğunu açıklar.

3.4.9.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede uyuşturucu çetesine üye kişilerle onlarla mücadele eden karakterlerin yaşadıkları kurgulanmıştır. *Siyah Pervaneler*'de olduğu gibi kadın karakterler ön plandadır. Bu hikâyede kadın karakterler Melahat, Leman, Aynur, Persiya, Fazıla, Jale'den oluşmaktadır. Erkek karakterler ise cinayet işleyen acımasız Kaşkol Ziya, Seyit Haşim Bey, İbrahim Bey, Mehmet Rıza'nın polis oğlu Haldun İzer, Cingöz Recai ve adamlarından ibarettir ve kılık değiştirme ustası Cingöz'ün gazeteci kimliğine büründüğü Nevzat da Server Bedi ile önemli diğer karakterler olarak hikâyede yer alırlar.

3.4.9.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Beyaz Cehennem'de suç, uluslararası bir uyuşturucu çetesinin İstanbul'da işlediği cinayet ekseninde başlar ve sonrasında bu cinayetin devamı niteliğinde gelişen olayları konu edinir. Hikâye polisiyede kullanılan gazete haberi ve Cingöz'ün gazete okumaları ile hareketlenmektedir. "Cingöz Recai dinliyordu. Jale gazeteleri yüksek sesle okuyup bitirdikten sonra Cingöz'ün yanına oturdu. -Şimdi söyle bakalım katil kim?" (Safa, 2020, s. 37).

Bütün Cingöz Recai eserlerinde gazete önemlidir ve gazetelerde maceraları yer almaktadır. *Beyaz Cehennem*'de Cingöz Recai gazete sahibi ve gazetecilik yapan bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. "-Nevzat'a telefon edeyim mi? dedi -Yıldırım gazetesine mi? Fena olmaz, evet, bayılır Nevzat. Tam onun gazetesi için enfes bir cinayet! Hemen koşup gelir" (Safa, 2020, s. 31).

Cinayetle birlikte Cingöz Recai'nin ilgisini çeken olaylar dizisinde Cingöz türlü türlü kılığa girerek çetenin izini sürmeye çalışır. Bu hikâyede de Cingöz bir dedektif edası ile hareket etmektedir. Entrika kurgusu kılık değiştirmenin başrolde olduğu şekilde gelişir ve kılık değiştirme dışında teknoloji, plastik sanatlar, kriminoloji, viktimoloji, penoloji gibi unsurlar da entrikanın gelişmesine yardımcı olur. Bu romanda Cingöz'ün on yıldır İstanbul'dan uzak olduğu görülmektedir. "-On seneden beri bu mis gibi topraklardan uzak kaldım, Jale. Herkesin terakki ölçüsü kendi mesleğidir. Bu on sene içinde hırsızların zekâsı ve tekniği bakımından memlekette hiçbir şeyin değişmediğini gördüm. Hırsızlarımızda gerileme bile var" (Safa, 2020, s. 43). Bu macerada yine onunla tehlikelere ve entrikalara yelken açan Jale bulunmaktadır. Server Bedi bu eserde bazı mektuplarda ve diyaloglarda yer almaktadır. Özellikle, Cingöz Recai her fırsatta yardımcısı Jale'ye Server Bedi'yi hatırlatır hem onu hem de Server Bedi'yi sevdiğini dile getirir: "-Hatıratımı yazdığım zaman okuyacaksın. Server Bedi o kadar meşgul ki geldim geleli onu da göremedim. Bütün sevdiklerimi ihmal ettim. Hele sen o kadar gözümde tütüyordun ki... Evlenmediğini hep beni beklediğini, olgunlaşıp güzelleştiğini biliyordum" (Safa, 2020, s. 45). "-Ben tanıyacağım bunu ama... Kim? dedi - Kim olacak? Resimlerden tanırırsın. Bütün şöhretimi kendisine borçlu olduğum dostum Server Bedi" (Safa, 2020, s. 106).

Bir kadın cinayetini araştırırken Cingöz yine Server Bedi'yi ön plana çıkarmakta ve tahkikatine devam etmektedir. "Gazetede şöyle bir başlık vardı: Cebeci'de iğrenç bir cinayet. Şen Bar'ın sarışın artisti Aynur dün gece yarısından sonra, Cebeci'deki evinde boğuldu" (Safa, 2020, s. 105).

Kadının başucunda bir kitap bulur ve tesadüf kitap Server Bedi'nin kaleminden çıkmıştır: “Yatağın başucunda açık kalmış bir kitap gözüne ilişti. Server Bedi'nin ‘Cingöz Recai’ adında yazdığı ikinci roman. Bir sayfa açtı ve okudu: Ah tabiat kadar kıyafet değiştirebilsem, onun kadar hüviyetimi gizleyebilsem...” (Safa, 2020, s. 100).

Cingöz dostu Server Bedi ile hikâyede bir araya gelir ve hatta hikâyenin ilerleyen bölümlerinde Server Bedi'den yardım alır.

Server Bedi birdenbire ayağa kalktı:

-Harika! dedi, roman mevzuu olarak fevkalade güzel. On seneden beri gazeteler benden bir Cingöz romanı istiyorlar. Fakat malzemesini senin hayatından almayan yakıştırma ve hayali bir roman yazmak istemediğim için, arzularını yerine getiremiyorum. Bu defa, seni bütün kabiliyetlerinin ve karakterinin en dolgun hali içinde yaşatan zengin bir vaka içindeyiz (Safa, 2020, s. 111).

Bu macerada Mehmet Rıza'nın yerine onun yetiştirdiği oğlu Haldun İzer dedektiflik yapmaktadır. Cingöz Recai hem Mehmet Rıza'yı hem de bu genç dedektifi karşılaştırırken Mehmet Rıza ile olan mücadelelerini tebessümle hatırlar ve ilk fırsatta onu ziyarete giderek hürmetini sunarak Haldun İzer 'i de yakından tanır. Mehmet Rıza gelene kadar Cingöz bu genç polisle sohbet eder:

Haldun İzer, Cingöz Recai'nin meşhur düşmanı Mehmet Rıza'nın oğluydu. Londra'da okumuş. Scotland Yard'da iki sene staj yapmıştı. İkinci Şube'nin emrinde çalışıyordu. Otuz yaşlarında irice vücuduna nispetle küçük yüzlü, esmer, parlak ve cesur bakışlı, yaşından daha olgun tahlil kabiliyetlerine sahip olduğunu hissettiren bir gençti (Safa, 2020, s. 119).

“-Rızacığımın oğlusunuz değil mi? Maşallah! Aslan! Üç buçuk ay kadar oluyor ben İstanbul'a geleli. İki şey beni sevindirdi: Biri sizin mükemmel ve modern bir dedektif olarak yetişmeniz biri de *Yıldırım* gazetesi” (Safa, 2020, s. 127).

Mehmet Rıza bu ziyaretten memnun kalmakla birlikte oğluna nasihatle bulunarak uyuşturucu çetesi hakkında bilgiler verir ve Cingöz'e dikkat etmesi konusunda uyarır.

“-On beş sene evvel bizim İkinci Şube'ye bir şair getirdilerdi. Şarkı besteleri de yapardı o. Meşhurdur. İsmi lazım değil. Eroinman olmuştu. ‘Beyaz Cehennem’ derdi eroine. Beyaz Cehennem!” (Safa, 2020, s. 165).

Hikâyenin adı Mehmet Rıza'nın bu sözüyle açığa çıkmakla birlikte Cingöz Recai bu hikâyede Mehmet Rıza gibi oğlu Haldun İzer'i de kandırıp kaçır. Kaçarken de mektup yazarak aslında kılık değiştirip bir gazeteci rolü ile polis teşkilatının burnunun dibinde olduğunu gösterir:

Bu mektubu Yıldırım'ın sütunlarında okuyacak olan ve her birine ayrı ayrı şükran hisleri beslediğim okuyuculara da arz edeyim ki, gazete en yakın dostum Server Bedi'nin nezaretinde çıkmaya devam edecektir. O benim hayatımı, karakterimi ve ruhumu kendi avucunun içi gibi bilir ve beni aratmaz. Nevzat Yıldırım Asıl adıyla Cingöz Recai (Safa, 2020, s. 208).

On paralık hikâyelere nazaran bu ve diğer tekli romanlarda çeteler daha çok ön plandadır ve cinayet suçu hırsızlıkla birlikte işlenmektedir. *Beyaz Cehennem* incelendiğinde Dante'nin *İlahi Komedyası*'nın cehennem bölümü ile oldukça ortak yanlarının olduğu görülmektedir. *Beyaz Cehennem*'de dünyadaki dengesi kaymış insanlar vardır ve bunlara 'Beyaz Cehennem Zebanileri denilmektedir' (Safa, 2020, s. 9). Ayrıca, bu hikâyede olaylar sadece İstanbul'da geçmemekte ara ara olaylar Ankara'ya taşınmaktadır. Sinema tarihi açısından Cingöz Recai serisinin önemli bir parçası olan *Beyaz Cehennem*, bin bir kılığa girip istediği zaman istediği yerde hiç tanınmadan, asla şüphe çekmeden işlerini halleden bir kahraman olan Cingöz Recai'nin uzun soluklu macerasıdır. Anlatılan bu özellikler *Beyaz Cehennem*'i Todorov'un heyecan ve gerilim türlerine yaklaştırmaktadır.

3.4.10. Kral Faruk'un Elmasları Peşinde

Kral Faruk'un Elmasları Peşinde kitabı, iki suçu ve hırsızlığı bir arada ele almaktadır. Hikâye, Prenses Zülfiye'nin eşi Eslem Paşa'ya ait önemli mektup koleksiyonunun çalınma çabası ve sonrasında ise Mısırlı Kral Faruk tarafından Prenses Zülfiye'ye hediye edilen elmas koleksiyonunun cazibesine kapılıp çete üyeleri tarafından mücevherlerin çalınması üzerinden kurgulanmıştır.

3.4.10.1. Özet

Ülke, on gün önce babası yatağında anlaşılmaz bir şekilde öldürüldüğü için korku içindedir. Hizmetçisi Hatice, Ülke'yi bir falcıya götürür. Falcı ona önce ailesinden birinin öldüğünü, daha sonra da altın ya da elmas gibi parlak bir şey aradığını söyler. Kadının söylediklerinin doğru olduğunu düşünürken falcı korkutucu bir şey daha söyler. Altı gün sonra iki adamın onu öldürmek için evine gireceklerini, kendine dikkat etmesi gerektiğini söyler. Babasını yeni kaybeden Ülke içinde büyük bir korkuyla evine döner. Gece bir türlü uyuyamamıştır. Birden telefonu çalar. Telefondaki bir erkek sesidir ve altı gün sonra yatağında babası gibi onun da öleceğini söyler. Ülke, yardım için ertesi gün Mister Manning'i arar. Mister Manning babasının dostu olan Prenses Zülfiye'nin arkadaşıdır. Ertesi gün gelen Mister Manning, Ülke'ye, Hatice'ye dikkat etmesi gerektiğini, hiçbir şekilde polise bilgi vermemesini, babasının ve onun başına gelenleri çözeceğini, kendisine itimat etmesini söyler ve gider. Ülke, Londra'da avukatlık yapan bu adama ne kadar güvenebileceğini düşünürken telefonu çalar. Ablası Yelda eşi Avukat Necip'le Londra'dan geldiklerini haber

verir ve kısa sürede Ülke'nin yanında olurlar. Ülke olan biteni anlatır. Prenses Zülfiye Kral Faruk'un hediye ettiği elmas mücevherleri babasına emanet ettiğini söyler ve bir süre sonra tuhaf bir şekilde prenses ölür. Prensesin ölümünü polisler çözememiştir ama Mister Manning cinayet olduğu kanaatindedir. Çok geçmeden babasının da yatağında ölmüş olduğunu anlatır. Bu anlatılanlardan şüphelenen Avukat Necip polise gider, orada Mehmet Rıza ve onun oğlu Haldun'a her şeyi anlatır. Mehmet Rıza kısa sürede bu İngiliz'in Cingöz olduğunu anlar ve milletlerarası bir çetenin mücevherin peşinde olduğunu söyler. Polisler Ülke'yi merkeze çağırırlar ve Mister Manning'e karşı uyarırlar. Ülke bir türlü karşı koyamadığı duygularla Mister Manning ile görüşmeye gider. Kılık değiştirerek Ülke'nin karşısına çıkan Mister Manning ona Cingöz olduğunu açıklar ve milletlerarası bir çetenin mücevherler için kendisini kaçırabileceğinden şüphelendiğini söyleyerek onu kendi evinde misafir etmek istediğini dile getirir. Tüm bunları konuşurken Cingöz'ün adamları Hatice'yi yakalayıp götürürler. Cingöz'ün niyeti onu konuşturmaktır. Türlü yöntemler uygulayarak Hatice'yi sonunda konuşturmayı başarır. Hatice, para karşılığında Niko isminde birine evde olan bitenden haber verdiğini söyler. Cingöz'ün adamları Niko'yu ararlar ama bulamazlar onun yerine Niko'nun kardeşini bulurlar. Bu sırada ablasını arayan Ülke, eniştesinden ablasının kaçırıldığını öğrenir. Büyük bir hızla Niko'nun kardeşi Aleko'yu türlü eziyetlerle konuşturarak Yelda'nın yerini öğrenirler. Hemen kadının olduğu eve giderek onun kurtarır ve adamlarıyla karakola gönderirler. Cingöz bu evde çete üyeleriyle birlikte bulunan Lida isminde bir kadını da yanına alır. Bu kadınla birlikte eve dönen Cingöz kadınla konuşmaya başlar. Lida, Cingöz'e çetenin lideri Gabriyel ile sevgili olduklarını, Prensesin ve Ülke'nin babasının Orlando ismindeki çete üyesi tarafından öldürüldüğünü anlatır. Lida, mücevherlerin Ülke'nin babasının evinde değilse prensesin arkadaşı Didar Hanım'da olabileceğini düşündüğünü söyler. Lida'yı çeteden bilgi getirmesi için tekrar gönderir, kendisi de Ülke ile birlikte mücevherleri bulmak için Nazif Bey'in evini arar ama hiçbir şey bulamaz. Didar Hanım'a giden Cingöz, ona prensesin milletlerarası bir çete tarafından mücevherleri için öldürüldüğünü, şimdi ise mücevherlerin onda olduğunu düşünerek öldürülebileceğini anlatır ama Didar Hanım mücevherlerin kendisinde olmadığını söyler. Cingöz'ü arayan Lida, çetenin Didar Hanım'ı öldürmeyi planladığını, bir Japon saat için anahtar aradıklarını iletir. Aldığı bu haberden hemen sonra Cingöz kadın kılığına girer ve Didar Hanım'ın evine gider. Gece eve giren çete üyelerini epeyce hırpalar. Onlardan iki tane Japon saati olduğunu öğrenir. Mücevherlerde bu iki saatten birinin içindedir. Özel bir açılma şekli vardır. Çete birlikte çalışmayı teklif eder ama Cingöz kabul etmez ve onları oradan gönderir. Didar Hanım'a telefon ederek tehlikenin geçtiğini, eve gelebileceğini söyler. Eve

gelen Didar Hanım saati açar ama mücevherler saatin içinde yoktur. Eve dönen Cingöz, Jale'den çetenin Didar Hanım'ın evinin etrafından uzaklaşmadıklarını kadını öldürmeyi planladıklarını öğrenir. Hemen Jale ile Didar Hanım'ın evine gitmek üzere çıkarlar. Oraya vardıklarında çetenin orada olduklarını, birbirleriyle kavga edip Gabriyel'in Orlando'yu öldürdüğünü görürler. Cingöz hemen karakolu arar ama Gabriel çoktan kaçmıştır. Niko'yu ise polis tutuklar. Cingöz hemen Ülke'yi saat için arar ama Ülke bir oyuna getirilerek saati çaldırıldığını anlatır. Cingöz ayrıntıları öğrenince saati çalan kadının kim olduğunu öğrenmek için Lida'dan yardım ister. Lida kadının prensesin kocasının bir hafiyesi olduğunu söyler. Ayrıca Cingöz'e fena tutkun olan Lida İtalya'ya gitmek istediğini söyler. Cingöz kabul eder ama peşine de Jale'yi takar. Jale; Didar, Gabriel ve Lida'yı birlikte görür. Saati çalan Neriman'la buluşup elmasları paylaşacaklarını öğrenir. Cingöz, Didar'la görüşmek istediğini telefonla bildirir. Didar kabul eder, amacı Cingöz'ü Gabriyel'e öldürtmektir ama bunu başaramazlar. Cingöz, Didar'dan saati ister açar fakat içinden kâğıt parçaları ve taş çıkar. Cingöz saatin daha önce açılarak elmasların alındığını anlar. Didar Hanım'ı gizlice takip ettirir. Bu sırada polisin serbest bıraktığı Niko da Didar Hanım'ın gittiği eve gider. Polisler onun peşindedir. Adamlarından aldığı adrese giden Cingöz'ü burada Neriman karşılar. Niko'yu takip eden polislerin de sayısı az olduğu için kolaylıkla mücevherleri alır ve oradan kaçır. Evine gelir ve Jale'ye olanları anlatır. Ardından Mehmet Rıza'yı arar ve onu görmeye geleceğini söyler. Mehmet Rıza'nın yanına giden Cingöz, orada olan Mehmet Rıza'nın oğlu Haldun'un ağzından gazetelerde yer alan kaybolan bir çanta hakkında çaktırmadan bilgi alır. Çantayı bulana elli bin lira ödül vardır. Cingöz, Haldun'un ağzından aldığı adrese gider. Bu evden bankaya bir tünel kazıldığını görür. Tüneldekiler Prensesin kocası Eslem Paşa'nın adamlarıdır. Orlando ve çetesini o tutmuştur. Aslında paşa mücevherlerin değil değerli evrakların peşindedir ama çete ondan bağımsız mücevherlerin peşine düşmüş ve prensesle Nazif Bey'i öldürmüştür. Cingöz mektupları oldukça yüksek bir para karşılığında paşaya verir. Ayrıca Kızılay'a ve Veremle Savaş Derneği'ne verilmek üzere iki de çek alır. Ertesi gün Haldun'u arayan Cingöz, meselenin kapandığını söyler ve derin bir uykuya dalar.

3.4.10.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler Nazif Bey, Nazif Bey'in kızı Ülke, Yelda, Yelda'nın eşi Avukat Necip Toros, Hatice, falcı kadın, Didar Hanım, Mister Manning kılığında Cingöz Recai, Prenses Zülfiye, Eslem Paşa, Münir Çeviker, polis memuru Şakir Bey, polis memurları,

Niko, Gabriyel, Aleko, Orlando, Lida, Arnavut Şakir Bey'dir. Bu polisiyede zengin ve varlıklı olanı Prenses Zülfiye temsil eder. Hırsızlık olayının çözümü polis memuru Haldun İzer'e bırakılmıştır. İpuçlarını yakalayan Haldun İzer, üstün zekâsıyla muammayı çözmesine rağmen Cingöz'ün kaçmasına engel olamaz. Polisiyenin asıl kahramanı ise ustaca hırsızlığıyla nam salmış olan Cingöz'dür. Cingöz bu hikâyede yaşlanmış bir şekilde okuyucu ile buluşmaktadır.

3.4.10.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Server Bedi'nin polisiye eserleri içerisinde geç dönem eserlerden olan *Kral Faruk'un Elmasları*'nda Cingöz 54 yaşında yaşlılık ve olgunluk arasındadır ve Mehmet Rıza ise yerini oğlu Haldun'a bırakmıştır. Romanda işlenmiş iki cinayet olay kurgusunun temelini oluşturmaktadır. Polisle birlikte bu cinayetleri çözmeye çalışırken Cingöz Recai gizli elmasların da peşine düşmüştür. Bu romanda kadınlar diğer roman ve serilere göre daha çok olayların içerisindeyler. Çete işi olan cinayetleri çözerken Cingöz hem Haldun'a dolaylı yardım etmektedir hem de elmasları ele geçirme planı içerisindeydir. Roman muamma içerisinde muammayı barındırmaktadır.

Cingöz Recai bu hikâyede kılık değiştirerek (İngiliz Avukat Mr. Manning) prenses ile yaklaşır ancak çete prensesin koleksiyonun peşine düşer ve bunun için prensesi ve Nazif Bey'i öldürürler. Herkes her zaman olduğu gibi Cingöz'den şüphelense de onun cinayet işlemeyeceğini artık bütün polisler bilmektedir: "Cingöz kendi adamlarından başka hiçbir yabancı ile çalışmaz. Sonra adam öldürmez o. Cinayetlerin, kafatasında oksipital bölgenin altından bir iğne sokulmak suretiyle yapıldığını yalnız o anlar" (Safa, 2019, s. 48). "Kalpazanlığa hiç tenezzül etmemiştir. Zaten parayı değil, mücadeleyi ve zekâ oyunlarını sever. Çaldığı servetlerin büyük kısmını daima hayır müesseselerine vermesi de bundandır. Sonra daima haram servetleri çalar" (Safa, 2019, s. 48). "-Çok zeki, müstehzi. İyi kalpli. İyiliği sever, fakirlere muhtaçlara yardım eder. Gayrimeşru servetleri ele geçirmek ister. Kendine göre bir takım ahlak prensipleri vardır. Amerika'da ve İngiltere'de çok yaşadığı için İngilizceyi ana dili gibi bilir" (Safa, 2019, s. 63).

Cingöz, çetenin peşine düşerek iki parçadan oluşan koleksiyonun ilk parçasını ele geçirir ve çetenin yakalanmasını sağlar. Koleksiyonun banka kasasında saklanan ikinci kısmı için evden bankaya tünel kazan bir diğer grubu takibe alır ve onlardan önce mücevher çekmecesini ele geçirerek koleksiyonun kalan kısmını alır: "-Bir seneden beri milletlerarası

bir çetenin Kral Faruk'un Prenses'e hediye ettiği bir mücevher koleksiyonunun peşinde olduğu haber veriliyordu. O sırada ben de İstanbul'da afyon ve eroin kaçakçılığı yapan başka bir milletlerarası çete ile uğraşıyordum" (Safa, 2019, s. 73).

Cingöz Recai hırsızların peşinde iken kendini ve mesleğini, mesleğine olan aşkını dile getirir: “-Mesleğimden çok memnunum. Dünyaya tekrar gelseydim aynı mesleği seçerdim. Hırsızlardan para çalıp muhtaçlara dağıtmak bir çeşit sosyal adalet hizmetinde olmak değil midir?” (Safa, 2019, s. 81).

Romanın başlangıcında ve gelişiminde ‘Ben ne polisim ne de gangsterim... İkisinin arası bir şey’ diyen Cingöz romanın sonlarına doğru ‘İşte benim orijinalliğim burada. Yeryüzünde hırsızlıkla polisliği birleştiren bir meslek var mı? İşte ben onu icat ettim’ der. “Adaleti sağlayabildiği sürece Cingöz, hiçbir şeydir veya her şey” (Safa, 2019, s. 15). Server Bedi Todorov ve Osmanlı-Türk polisiyesinde yer alan heyecan ve gerilim türlerini bu hikâyesinde harmanlayarak okuyucuya sunmuştur.

3.4.11. Cingöz Merih'te

Cingöz Recai hikâyelerinin sıra dışı bir örneği olan *Cingöz Merih'te* hem polisiye türü hem de bilim kurguyu iç içe anlatan özelliği ile diğer hikâyelerden ayrılmaktadır. Bu roman Türk polisiye roman tarihi kadar Türk bilim-kurgu edebiyatında da önemli bir yere sahiptir. Hikâyede Merih adlı gezegene seyahat edenlere arındırılma ve cezalandırma işleri uygulanmaktadır. Hikâyede Cingöz ve yardımcısı, ruhlar âleminde seyahat etmekte ve karmaşık bir maceraya girmektedirler.

3.4.11.1. Özet

Müteahhit Halit Özbaşaran'ın Rumeli Hisarı'ndaki evinde kızı Nesrin yemek yedikten sonra fenalaşır ve olduğu yere yığılır. Apar topar Nesrin'i odasına taşırlar ve komşu doktoru çağırırlar. Doktor, Nesrin'in kalbinin durduğunu ve öldüğünü söyler ama Nesrin birden ayılır ve farklı bir dilde konuşmaya başlar. Herkes şaşkınlık içindedir. Rumeli Hisarı bu olayla ilgili çalkalanmaktadır. Ertesi gün bir kadın gelir ve onunla Hintçe konuşur. Brohmo Manilal adında bir kadın ruhu olduğunu söyler. Bu olaylar bu şekilde sürerken evden para da çalınmaya başlar. Aile perişandır. Eve sürekli doktorlar, gazeteciler, eş, dost akraba girip çıkmaktadır. Olay gazetelere de yansınca Cingöz'ün ilgisini çeker. Gazeteci dostu Server

Bedi'ye gider. Server Bedi ruhların yer değiştirdiğini söyler. Nesrin de aynı zamanda uyurgezerlik de vardır. Geceleri sokağa çıkar dolaşır. İşin içinde para olunca Cingöz olaylara dâhil olur. Jale ile uyurgezer kişiyi takip eder. Nesrin patika yollardan ışıkları yanmayan bir eve girer. Arkasından Cingöz'le Jale de girerler. Odalardan birinde çırılçıplak yatan iki insanla karşılaşırlar. Bunlardan biri kadın diğer erkektir. Diğer odalarda değişik aletler görürler. Bir diğer odada da Nesrin ile birlikte başka bir kadın daha vardır. Bu kadınla iletişime geçince oranın gizli bir ilim araştırma merkezi olduğunu öğrenirler. Jale ile oradan ayrılan Cingöz daha sonra tekrar gizlice bu eve girer. Bu sefer bir adamla karşılaşırlar. Bu adam, Cingöz'e hayatı hakkında kimsenin bilmediği bilgiler verir. Kimseye orada olanlar hakkında bir şey söylemeyecekleri üzerine söz alır ve bir bir her şeyi açıklar. Öncelikle de bu ilim enstitüsünün merkezinin Merih'te olduğunu söyler. Görevli bu gencin adı Murat'tır. Murat onlara soyunmalarını ve kanepeye uzanmalarını söylemiştir. İki de arka üstü uzanmış el ele tutuşmuşlardır. Kısa bir denemeden sonra onlara ruhlarını Merih'e göndereceğini, bedenlerini de soğuk hava depolarında bekleteceklerini söyler. Birkaç gün sonra Cingöz, Jale ve Murat'ın ruhları bir uçan daire ile Merih'e gönderilir. Otuz dört saniye içinde uçan dairenin içinde olurlar. Konuşmadan anlaşırlar. Merih'te sevdikleri herkesin ruhuyla karşılaşabileceklerini söyler. Cingöz arka arkaya Merih'le ilgili pek çok soru sorar. Murat bir kutunun içinden onlara küçük tüpler verir ve parmaklarını dokundurarak emilim yoluyla karınlarının doyacağını söyler. Merih hakkında onlara lazım olacak bilgiler verir. Orada kimsenin yalan söylemediğini, hile yapmadığını, cinayet işlemediğini anlatır. Adliye ve polis yoktur. Oraya varınca onlara yardımcılar verilir. Cingöz'ün yardımcısı Nida isminde bir kadındır. Jale'nin yardımcısı ise erkektir, İsmi Ramo'dur. İki yardımcı da birbirinin sevgilisidir. Cingöz ve Jale yardımcılarıyla Merih'te gezerler. Dünyaca meşhur olan ölmüş kişileri görüp onlarla konuşurlar. Daha sonra dinlenmeleri için misafir evine götürölürler. Orada Nida Cingöz'ün alnına metal yuvarlak parça koyar ve artık kimse düşüncelerimizi okuyamaz, der. Esaslı konuları konuşmalıyız deyip söze başlar: Merih'e hâkim olanların Allah'a inananlar olduğunu söyler. Muhliflerin ise inanmayanlar olduğunu belirtir. Nida kendisinin muhalifler tarafında olduğunu Cingöz'ün de muhaliflere katılmasını istediğini söyler. Merkez Nida'nın yaptıklarını fark eder ve ikisini de yargılar. Daha sonra Cingöz kurtulur, Nida ise şartlı olarak salınır. Merkez çok zengin olan Halit Başaran'ı öldürüp onun yerine Cingöz'ü koymak niyetindedir. Bütün hazırlıkları yapıp Cingöz, Jale ve Nida'yı dünyaya gönderir. Ramo Merih'te kalır, o bir hafta sonra dönecektir. Cingöz uçan dairede her iki kadını da sakinleştirip Bebek'teki evine gidince planlarını anlatacağını söyler. Planın amacı zengin adamın parasını merkeze aktarmaktır. Cingöz, zengin Halit'in bedenine girer,

Nida, Halit'in karısı Semahat'ın, Jale ise hizmetçi Aynur'un bedenine girecektir. Cingöz, Halit'in karanlık işler çevirdiğini baldızı ile de aralarında bir ilişki olduğunu öğrenir. Zaten Halit'in hem karısı hem de baldızı büyük bir çetenin üyeleridir. Onların en büyük emelleri Halit'i öldürüp onun paralarına sahip olmaktır. Cingöz onların amaçlarını anlar. Ama çetenin adamları Cingöz'ü kaçırlar. Bir yolunu bulan Cingöz oradan kaçar ve Halit'in evine gelir. Merkezin de isteğiyle Halit ve hizmetçi öldürülür ama Cingöz, Halit öldürülmeden hesaplarını ortaya çıkarır. Merih'teki muhalif komite Tayfur'u kendi adamları yapar. İlk görev olarak da ona Cingöz, Jale ve Nida'nın cesetlerini çalma görevini verir. Cingöz, Jale ile birçok oyun çevirir komitenin asıl amacı Halit'in evindeki yüklü miktardaki parayı çalmaktır ama Cingöz buna müsaade etmez. Oynanan türlü oyunları bozar. Tayfur ve adamlarını yakalayıp polislere teslim eder. Merih'e tekrar gidişleri turistik sebeplerdir.

3.4.11.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler Jale, Murat, müteahhit Halit Özbaşaran, Nesrin, Nida, Ramo, Semahat, hizmetçi Aynur şeklinde yer almaktadır. Bu polisiyede zengin ya da fakirden ziyade manevi bir dünya ve ruhsal seyahat ön plana çıkmaktadır. Polisiyenin asıl kahramanı ise zekâsıyla ünlenmiş Cingöz Recai'dir. Cingöz bu hikâyede yaşadıklarını hem anlamaya hem de yardımcısına anlatmaya çalışırken işlenen suçları da açığa çıkarma çabası içerisinde.

3.4.11.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Cingöz Merih'te romanında Server Bedi kahramanını Rumelihisarı Vakası adı verilen karmaşık ve psişik bir sorunun içinde maceradan maceraya sürüklemektedir. Olay örgüsü gazete ilanındaki haber ile başlar ve Cingöz gerçek dünya ile ruh dünyası arasında psişik yöntemlerle hareket etmektedir: “Yalnız Cingöz'ü değil bütün memleketi meraktan çıldırtan bu vakaya bir de hırsızlık hadiseleri karışmıştır: Nesrin'de uykuda gezme hastalığı varmış” (Safa, 2023, s. 16). “-Buna metapsişik ilminde Ksenoglosi (Xenoglossie) hadisesi derler. Spiritlere göre ruhun bedenden bedene intikali hadisesidir” (Safa, 2023, s. 16).

Romanda Merih bir gezegenden ziyade ruhların arındırıldığı ve cezalandırılmasının yapıldığı gerçek dünyadan farklı bir yer olarak karşımıza çıkmaktadır. Server Bedi bu hikâyesinde Talat Paşa'nın yazmış olduğu romana benzer bir kurgu ortaya koymuştur. Hikâyede Peyami Safa'nın psikoloji ve ruh dünyası konusundaki bilgisi polisiye unsurlarla

hikâyeye renk katmaktadır. Yeryüzündeki sahtekârlıkları ortaya çıkarmak için Merih mekân olarak seçilmiştir. Entrika kurgusu içerisinde ise yeni unsurlar ve kavramlar ön plandadır, elektro-ensefalo-psişik adı verilen bir sistem yer almaktadır. Romanda Cingöz Recai uluslararası bir ağ içinde çalışmaktadır. Cingöz'ün Merih'teki olayları çözmek amacıyla Türkiye'deki gizli ilimler enstitüsüne yardım etmek için seçilmesi, onu hem Türkiye hem de Amerika için çalışan bir casus konumuna sokmuştur. Server Bedi romanın başında psikolojiye olan hâkimiyetini Cingöz üzerinden açıkça vurgulamaktadır. Ayrıca, Allah inancı da kapsamlı olarak hikâyede vurgulanmıştır.

“-Bana uzun bir zaman “Nedir?” diye sorma. Cevap veremem. Hiçbir şey anlamıyorum. Yeni doğmuş bir çocuktan farkım yok. Demin korku nedir içeride öğrendim. Ne zamandır unutmuştum” (Safa, 2023, s. 23).

-Merih'in ahlak durumunu anlatayım: Orada, yalan söylemek ve hile yapmak mümkün değildir cinayet imkânsızdır. Orada adliye ve polis yoktur. Ayrı bir disiplin vardır ki, size orada anlatılacaktır. Yalnız ben size orada, içinizden hiçbir fena arzu geçirmemeniz lazım geldiğini söylemeye memurum (Safa, 2023, s. 54).

“Merih'te Allah'la başlamayan bir aşk Allah'la başlamayan bir ahlak ve bu şekilde hiçbir düşünce hoş görülmez. Merih'te meyve yoktur” (Safa, 2023, s. 60).

Yazarının telif bilim-kurgu eserler hakkında derin bir bilgisinin olmamasına rağmen, Cingöz Merih'te eseri, polisiye edebiyatında aslında bilimkurgu türünde yazılmış ilk eserlerden biri olma özelliğine sahiptir (Safa, 2023, s. 8, 10). Bu ilginç yapıtta Cingöz Recai esrarengiz bir olayla ilgilenirken Merih gezegenine giderek dünya dışı yaratıklarla karşılaşmaktadır. Bu durum klasik polisiyenin ‘doğaüstü/fantastik öğelere yer verilmez’ kuralına uymamakla birlikte Todorov'un heyecan ve gerilim alt türlerine uygun özellikler (Merih seyahati, farklı iletişim araçları) taşımaktadır.

3.4.12. Sultan Aziz'in Mücevherleri

Server Bedi'nin *Sultan Aziz'in Mücevherleri* adlı romanı, Sultan Aziz'in paha biçilemez mücevherlerinin saklanması, akabinde işlenen cinayet ve sonrasında mücevherlerin çalınması üzerinden kurgulanmıştır. Kurgu basitçe, Mesadet Hanım'a aileden kalan değerli mücevherlerin çalınması ekseninde gelişmektedir. Hikâyede hem cinayet hem de hırsızlık birbiri ile bağlantılı iki vaka olarak sunulmuştur.

3.4.12.1. Özet

Mesadet Hanım'a büyükbabasından iki milyon lira değerinde elmaslardan oluşan mücevherler miras kalmıştır. Aslında bu değerli mücevherler Sultan Aziz'den hazineye kalması gerekirken hediye, ihsan yoluyla yakınlarına oradan da Mesadet Hanım'ın büyükbabasına intikal eder. İşte bu büyükbabasından kalan iki milyonluk büyük mirası bankadaki özel kasasından alıp evine getirmek isteyen Mesadet Hanım, şoförüyle tam köşke girerken kimliği belirsiz kişiler tarafından saldırıya uğrar. Şoför Nuri elleri ayakları bağlanarak etkisiz hâle getirilir. Mücevherler çalınır. Kalp rahatsızlığı olan Mesadet Hanım bu şoku kaldıramaz ve orada ölür. Bu yaşananları sevgilisi Jale ile gazeteden okuyup öğrenen Cingöz, Jale'ye muammayı çözdüğünü söyler. Soygunu şoförün yaptığı kanaatindedir. Gizlice köşke girer. Şoför Nuri'nin yanına gider. Nuri, Cingöz'ün bütün maceralarını okumuştur ve Cingöz'e hayrandır. Soygunu yaptığını ama çekmecenin boş çıktığını söyler. Cingöz daha sonra sevgilisi Jale ile tekrar köşke gelir. Mesadet Hanım'ın kızı Tülin'in dolabında şifreli yazılar bulur ve bu yazılardan Tülin'in kocasını aldattığını anlar. Cingöz, Tülin hakkında daha fazla bilgi edinebilmek için Nuri aracılığıyla hizmetçi Fatma'yı kendi yanına alır. Sevgilisi Jale'yi ise köşke yeni hizmetçi olarak gönderir. Birkaç gün sonra Jale kaçırılır. Cingöz Recai kaçırılanların kim olduğunu öğrenmek için adamlarını görevlendirir. Cingöz'ün adamları Tülin'in sevgilisi Ferhat'ın ve çetesinin elmasların yerini öğrenebilmek için Jale'yi kaçırdıklarını öğrenirler. Cingöz, Jale'yi adamların elinden kurtarır. Jale, Cingöz'e Ferhat ve adamlarının köşkten birini öldürmeyi planladıklarını söyler. Cingöz edindiği bilgilerden yola çıkarak Ferhat'ın Tülin'i elde edip mücevherlere kavuşmak için Faruk'u öldürmeyi planladığını anlar. Cingöz, Faruk'a eşinin onu aldattığını söyler ve mücevherleri bulmak için birlikte hareket etmeyi teklif eder. Bu teklifi kabul eden Faruk yine de polise haber verir. Cingöz gece olunca köşke girer. Nuri'nin yerde yattığını görür. Tam ona doğru eğilmişken kafasına bir darbe alır ve yığılır kalır. Gözlerini açtığında karşısında Ferhat'ı görür. Elleri kolları bağlıdır Cingöz'ün ama usta zekâsıyla Ferhat'ı hipnotize ederek elinden kurtulur. Tekrar köşke gider vazoyu kontrol eder ama mücevherler orada da yoktur. Nuri bir sabah Cingöz'ü arar ve Tülin'in kaçırıldığını söyler. Ferhat Tülin'i kaçırıp mücevherlerin yerini öğrenmek için ona eziyetler eder. Tülin'den mücevherlerin yerini öğrenerek köşke gelir. O esnada Tülin'e yardım eden Ferhat'ın hizmetçisi sayesinde Tülin polise haber verir ve köşke gelen polisler Ferhat ve adamı Niko'yu yakalar. Cingöz adamlarına Faruk'u takip ettirir. Faruk'un Manzini isminde bir İtalyan ile buluştuğunu öğrenir. Adamlarıyla birlikte büyük bir araştırma yaparak bu kişinin İtalyan hırsız

Ferrero'nun adamı olduğunu öğrenir. Faruk bir akşam Cingöz'ü yemeğe davet eder. Faruk bu durumu polislere de haber verir. Cingöz, Faruk'un konuşmalarından Tülin'in onu aldatmasından dolayı intikam almak için mücevherleri çalmaya karar verdiğini anlar. Yemeğin ardından otelden çıkan Cingöz önlerinde duran taksiye biner. Taksinin şoförü tanınmamak için makyaj yapsa da Cingöz onu hemen tanır. Bu şoför kılık değiştirmiş Mehmet Rıza'dır. Cingöz, köşke yerleştirdiği adamlardan birinden Tülin'in evde küçük bir kasa koymak için duvarı oyduğunu öğrenir. Bir başka adamı ise köşkün yanındaki bir diğer köşkü Faruk'un kiraladığını öğrenir. Buradan köşke bir tünel kazarlar. İtalyan ve adamları bu tünel aracılığıyla mücevherleri çalacaktır ama Cingöz onlardan önce davranır ve kimseye hissettirmeden bir gece mahzene girer, mücevherleri çantasına koyar, varislere haklarını vereceğini yazdığı mektubu da kasaya bırakarak oradan uzaklaşır.

3.4.12.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler Cingöz Recai ve yardımcısı Jale, Mesaret Hanım, hizmetçi Fatma, şoför, Ferhat, Tülin, Faruk şeklinde yer almaktadır. Bu polisiyede hem zengin hem de ölen karakter Mesaret Hanım'dır. Polisiyenin asıl kahramanı ise zekâsıyla ünlenmiş Cingöz Recai'dir. Cingöz bu hikâyede yaşlanmasına rağmen bir Sherlock Holmes edası ile olayları çözüme kavuşturmaktadır.

3.4.12.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Cingöz Recai serisinin geç örneklerinden biri olan *Sultan Aziz'in Mücevherleri*, devlet hazinesine bırakılması gereken Sultan Aziz'in mücevherlerini Mesaret Hanım'dan alma macerasında Cingöz ve çetelerin mücadelesini akıcı bir dille anlatmaktadır. Başlangıçta polisiyenin önemli bir unsuru olan gazete ile hikâyeye giriş yapılır. “Gazetelerden bazıları bu hadiseyi Cingöz Recai'nin eseri diye göstermişlerse de meşhur hırsız tekzip mektubu neşretmiş, bu vakayı gazetelerde okuyup öğrendiğini, ancak ondan sonra hadise ile ilgilendiğini ilan etmiştir” (Safa, 2022, s. 23). “Jale gazeteleri okuyordu. -Nerede bir muamma nerede mücevher koleksiyonları, nerede bütün gazeteleri coşturan bir vaka varsa, orada muhakkak Cingöz Recai vardır” (Safa, 2022, s. 24).

Romanın sonunda Cingöz mücevherleri çalmayı başarır ve varislere hakkını verdikten sonra geri kalan mücevherleri kendine alır. Entrika kurgusuna bakıldığında öncelikle Mesaret Hanım'ın varislerden kaçırmak için yaptığı planla karşılaşılır. Cingöz Recai hem bir hırsız

hem de bir dedektif gibi olayı araştırıp Jale ile birlikte kılık değiştirme başta olmak üzere birçok entrikayla hedefine ulaşır. Bu süreçte Türk ve İtalyan çete üyeleri ve Mehmet Rıza ile mücadele içerisinde olmaktadır. Bu hikâyede polisiyenin tüm unsurlarına rastlanmaktadır. Teknolojiden faydalanırken şiddetten de uzak durmaktadır. Tüm Cingöz serilerinde olduğu gibi kozmopolit İstanbul'un gündelik hayatı karşımıza çıkmaktadır.

Cingöz, ilk kez bu hikâyede ona hayran ve onun maceralarıyla büyüyen biri tarafından kandırılmaktadır. Aslında zamanın Cingöz'e de adil olmadığını yazar bu kandırılmayla okuyucuya sunmaktadır:

Sigarasını yere silkeleyen Cingöz oğlunu tatlı paylayan iyi bir baba sesiyle:
-Daha toysun evlat! Dedi. Bu numara sökmez. Polis de ya çaktı ya çakacak. Buralarda durma.
Al voltayı pır. Acemice tertiplemişsin.
Nuri önüne bakarak cevap verdi:
-Vallah billah ağabey ben senin çömezim. Biliyordum geleceğini. Ben çocukluğumdan beri seni okurum ağabey. Resimlerini hep öper koklarım. Beni sen yetiştirdin. Tanımazsın ama sen yetiştirdin (Safa, 2022, s. 29).

“-İnan! Sen numara 1. Ben numara 2. Ben Cingöz 2 No'yum. Yalan söylemem ağabey. Göreceksin” (Safa, 2022, s. 30).

“Çekmece açıldığı zaman şöyle bir kartvizit görüldü:

‘Bütün hayatını size hayran olmakla geçiren çömezinizin saygılarıyla 2 numaralı Cingöz’” (Safa, 2022, s. 33).

Kazara gerçekleşen cinayet sonrası Mesaret Hanım'ın kızı, sevgilisi Ferhat tarafından şiddete maruz kalır. Ferhat geçmişi karanlık bir kişi olmakla birlikte Cingöz bu zamana kadar olayı çözemediği için kendi kendine söylenmekte ve Jale'nin değişen tavırlarına anlam verememektedir. “Cingöz son zamanlarda, Jale'nin her şeye hatta ona karşı şüpheli bir tavır aldığını görüyordu. ‘Hakkı var’ diye düşündü, ‘bu vakada henüz mucizemi görmedi kadın geçmişi çabuk unuttur’” (Safa, 2022, s. 89). “-Vallahi... Mesleği bıraksan iyi olur. Yoruldun cicim, baksana yabancılara muhtaç olacak hale geldin. Sen hiç ortaklaşa iş görür müydün? Zenginiz çok şükür biraz da gezelim, seyahat edelim, eğlenelim” (Safa, 2022, s. 142).

Cingöz Recai araştırmalarını derinleştirdiği vakit çeteyi bulur ve kıymetli mücevherlerin nasıl saklandığını okuyucuya açıklar: “Mücevherleri muhafaza etmek sanattır. Büyük şehirlerde mücevher hırsızlığı o kadar ince bir iş olmuştur ki, milyoner kadınları, elmasların asıllarını değil taklitlerini takarlar” (Safa, 2022, s. 121).

Bu romanda dikkat çeken bir nokta ise Cingöz'ün hata yapabilen, güvenini kaybedebilen ‘eski gücüm yerimde mi?’ diye dertlenen, yaşlanan bir kişiliğe bürünmesidir (Şahin, 2011 s.

62). Cingöz eski dinamik ve hareketli kişiliğini yansıtmasa da muammaları oturduğu yerden zekâsına başvurarak çözeabilen Sherlock Holmes’a benzemektedir (Şahin, 2011 s. 123). Bu hikâyede Cingöz kibar erkek suçlu profilinden daha ziyade dedektiflikle hırsızlığı birleştiren bir görüntü sergilemektedir. Hikâyede Cingöz yine kilit karakterdir ve bu nedenle hikâyede yeni vasıflarla donatılmış Cingöz aksiyon ile harmanlanmış olay örgüsü ile okuyucunun karşısındadır. Hikâye tür açısından incelendiğinde heyecan türüne yakın durmaktadır.

3.4.13. Sağdan Üçüncü Söğüt

Havadis gazetesinde tefrika edilen *Sağdan Üçüncü Söğüt* Cingöz Recai maceralarının sonuncusu olarak okuyucu ile buluşmuştur. Bu hikâyede kibar hırsız Cingöz Recai, kırk milyonluk bir servet için Efdal çetesiyle macera dolu bir mücadeleye girerken, diğer taraftan yeni polis müfettişi Cemil Can ve Mehmet Rıza ile hırsız-polis kovalamacası içerisine girmektedir.

3.4.13.1. Özet

Doktorlar, safra kesesi sancısı bir türlü dinmeyen hastayı görmek için odasına giderler. Ancak hastanın yerinde olmadığını görürler. Hasta bakıcı Macide odadan kimsenin çıkmadığını söyler ama içeride kimse yoktur. Tam o esnada yan odadan büyük bir çığlık duyulur. Koşarak odaya giren doktorlar yeni apandisit ameliyatı olan hastanın kalbinden bıçaklanarak öldürülmüş cesediyle karşılaşır. Doktor Nail, hemen polisi arar. Hasta bakıcılardan biri, koşarak hastaneden çıkan o iri adam yapmıştır mutlaka, adım gibi eminim, der. Doktor Nail ise acaba kaybolan hasta mı bu cinayeti işlemiştir diye düşünür. Hastaneye gelen polis muavini Hulusi, savcı gelene kadar herkesin ifadesini alır. Alınan ifadelerde bir bilgi ilgi çekicidir. Hasta, ameliyata girmeden önce cüzdanındaki bütün parayı hastane veznesine vermesine rağmen cüzdanını kalorifer peteğinin arkasına saklamış, ameliyattan gelince de oradan alıp yastığın altına koymuştur ama cinayet sonrası cüzdan kaybolmuştur. Cinayetin, içinde para olmamasına rağmen bu cüzdanla ilgili olduğu muhakkaktır. Aslında safra kesesi ameliyatı için hastaneye yatan adam Cingöz Recai’dir. Ölen adamın cüzdanından mavi kartları almak için bu planı yapmıştır. Macide’ye biraz para vererek kaçması için yardımcı olmasını sağlamıştır. Cinayeti işleyen de hastaneden telaş içinde kaçan Abdullah isminde eski bir suçludur. Cingöz, hastane odasından beline bağladığı iple aşağı sarkarak kaçmış, evine gelmiştir. Yardımcısı Jale’ye bütün yaşadıklarını anlatır. Ahmet

Sırım'ın cüzdanından mavi kartları almıştır ama üçüncü kartın bir parçası yırtılmış ve cüzdan da kalmıştır, o parça olmadan Cingöz bu serveti elde edemez. Abdullah'ı bulup cüzdandan o parçayı alması lazımdır. Bu mavi kâğıtlarda Abdullah'ın kayınbabasının servetinin planı vardır. Fettah eski bir tefecidir. Oldukça fazla varlığa sahiptir. Bankalara güvenmediği için evinin bahçesine bir kasayla servetini gizlemiştir. Servetin yeri de bu plandadır. Ahmet Sırım planı Abdullah'tan çalmış, bunun bedelini de canıyla ödemiştir. Abdullah, Cingöz'e gider ve servetin yarısını ister. Cingöz bunu kabul etmeyince Abdullah çetesiyle Cingöz'e tuzak kurar. Ama çete elemanı Niyazi bu tuzağı Cingöz'e haber verir. Yerin altından serveti çıkarınca Abdullah'ın Cingöz'ü öldüreceğini söyler. Buna rağmen Abdullah, Jale ve Cingöz Sütlüce'deki eve gider ve planlar doğrultusunda Fettah'ın hazinesini çıkarırlar. Abdullah ve adamları Cingöz'e saldırırlar. Paralarla birlikte Jale'yi kaçıırırlar. Cingöz, Niyazi'nin yardımıyla yerlerini bulur hem Jale'yi hem de paraları alır. Aradan bir hafta geçer. Cingöz paranın bir kısmını Kızılay'a ve bazı yardım kuruluşlarına bağışlar. Bir gün sonra Cingöz'ün yanına Abdullah'ın karısı gelir. Hem kendi hakkını ister hem de kasadan çıkan bazı evrakları ister. Cingöz kadına yarın tekrar gel, der ve gönderir. Odaya giren Jale'ye bunun polisin bir oyunu olduğunu söyler. O sırada telefon çalar Dilkuşa isminde bir kadın Cingöz'den randevu ister. Aynı gün dörtte buluşmak üzere sözleşirler. Cingöz telefonu kapatınca evrakları kasada bırakmakla hata ettiğini söyler. Dilkuşa da evrak istemektedir. Jale ile tekrar kasanın olduğu eve giderler. Bu sefer kasada ne kadar evrak varsa hepsini alır Cingöz. Tam oradan çıkmak üzereyken Cemil Can ile karşılaşır ama oyuna getirip onu oraya hapsederler. Uyurgezer Nazife ise onlara sağdan üçüncü söğüte gitmelerini söyler. Cingöz ve Jale eve dönerler. Ertesi gün Cingöz'ün adamları Cemil Can'ın evinin etrafında dolandığının haberini verirler. Kollarından tutup Cingöz'ün karşısına çıkarırlar. Cingöz, bu genç adama bazı nasihatlerde bulunur ve gönderir. Kısa bir süre sonra Cingöz'ün telefonu çalar. Mısırlı Efdal adında bir Avukat Cingöz'den randevu ister. Cingöz avukatı kabul eder karşılıklı otururlar. Konuşma İngilizce gerçekleşir. Avukat para karşılığı Cingöz'den Mehmet Ali Paşa'nın evraklarını ister. Prenses Dilkuşa'nın eşi olduğunu kendisinden önce evrakların onun eline geçmesini istemediğini söyler. İki gün sonra görüşmek üzere Efdal ayrılır. Daha sonra Cingöz'ün yanına Dilkuşa gelir, çırılçıplak soyunup Cingöz'ü etkileyerek evrakları almak ister. Ama nafile Cingöz bu oyuna gelmez. Cingöz evin etrafında adamların olduğunu Dilkuşa'nın tehlikede olduğunu dışarı çıkarsa başına büyük felaketler gelebileceğini söyler ve onu evinde misafir eder. Dilkuşa Cingöz ile peşinde olduğu evrakı inceler. Evraklardan ikisi eksiktir. Bu eksik evrakların Avukat Sadık Bey'de olduğuna dair üzerinde not vardır. Bir ara Cingöz ile Jale baş başa kalır. Bu esnada Cingöz Jale'ye bu kadının Efdal'in adamı Besime olduğunu

asıl prenses Dilkuşa'nın altı sene önce Paris'te öldüğünü söyler. Asıl niyeti ise beni öldürmektir, der. Cingöz, Besime'ye onu tanıdığını söyler ve onu eve hapseder. Besime elinde bir elektrik feneriyle Mors alfabesini kullanarak karşı köşkten birileriyle haberleşir. Cingöz bunu fark eder, ses çıkarmaz. Cemil Can, Cingöz'ü ziyarete gelir ve ona Avukat Sadık Eren isminde birinin öldürüldüğünü, onu öldürenlerin peşindeyken bu çetenin sizi de öldürmek için plan yaptıklarını öğrendik ve sizinle bu çeteyi birlikte çökertmek için yardım istiyorum, der. Cingöz kabul eder. Cemil Can ile onu vuracakları karşı köşke geçip piyanonun arkasında çete üyelerinin gelmesini beklerler. Bir süre sonra ayak sesleri gelir piyano çekilir. Gelenler çete üyeleri değil polistir. Cemil Can Cingöz'e tuzak kurmuştur onu tutuklamak için oyun yapmıştır ama muvaffak olamaz. Cingöz elindeki çakmakla perdeleri tutuşturur ve dumanı gören adamları koşarak gelip Cingöz'ü kurtarırlar. Cingöz eve geçince telefonu çalar. Efdal randevu talep eder. Cingöz bir saat sonraya kabul eder. Randevu saatinde gelen Efdal hisse senetlerinin asıllarını bulmak için Cingöz'e ortaklık teklif eder. Bu senetler avukatın çiftliktedir ve bulmak zordur. Bir gün süre ister Efdal'den ve Efdal gider. Cingöz, Besime'yi Efdal ve çetesinin içine kendilerine bilgi getirsin diye gönderir. Ertesi gün Besime korku ve telaş içinde gelir. Ölen avukatın çiftliğinde sağdan üçüncü söğütün altında hisse senetlerini bulduklarını, bu esnada polis ve jandarmanın orayı basıp herkesi tutukladığını, kendisinin ağaca tırmanarak saklandığını anlatır. Bunun üzerine Cingöz hemen çiftliğe gitmek ister ama Besime yorgun olduğunu, ertesi gün gitmek istediğini söyleyince vazgeçer. Besime sabah bankadan para çekip geleceğini söyleyerek evden çıkar. Öğleden sonra kapısı çalar Cingöz'ün, genç bir çocuk bir kutuyla birlikte bir de mektup bırakır. Mektup Besime'dendir.

3.4.13.2. Kişiler Kadrosu

Bu hikâyede yer alan kişiler Cingöz Recai ve yardımcısı Jale, hasta bakıcı Macide, Doktor Nail, Mehmet Ali Paşa, komiser Cemil Can, Dilkuşa nam-ı diğer Besime, Efdal çete üyeleri, Abdullah Efendi'dir. Bu polisiyede araştıran Mehmet Rıza ve oğlu Haldun İzer değil yeni polis memuru Cemil Can'dır. Polisiyenin asıl kahramanı ise zekâsıyla ünlenmiş Cingöz Recai'dir.

3.4.13.3. Suç ve Suçun Kurgulanışı

Cingöz Recai maceralarının sonuncusu olan *Sağdan Üçüncü Söğüt* dinamik bir açılışla okuru

karşılacaktır. Klasik açılışa Cingöz gazeteleri okumakta ve haber kovalamaktadır: “Suadiye’de yeni yaptırdığı villanın taraçasında Cingöz Recai, karşısında oturan Jale ile gazetelere göz atıyordu. Mecidiyeköy cinayeti birinci sayfaları kaplamıştı” (Safa, 2019, s. 17).

Olay örgüsü örümcek ağı gibi karmaşık olmakla beraber klasik Cingöz Recai nitelikleri bu hikâyede de karşımıza çıkmaktadır. Özellikle, Cingöz Recai hırsız olmasının yanında iyi vatandaş olma nitelikleri de sergilemektedir. Cingöz bu macerasında bir taraftan eksik evrakların düğümlediği kırk milyonluk bir servet için Efdal çetesiyle, diğer taraftan yeni polis müfettişi Cemil Can’la çekişmektedir. Entrika kurgusu ise kılık değiştirmenin ön planda olduğu polisiye türün özelliklerini barındırmaktadır. Hikâyede suçun kurgulanışı diğer hikâyelerin aksine Cingöz’den yardım isteme ile ilerlemektedir: “-Resai Bey, kardeşim. Ben fakir bir kadını. Fettah’a tam otuz iki sene baktım. ‘Bunlar hep sana kalacak’ derdi. Benim hakkımı ver oğlum. Sen iyiliksever bir insansın derler. Göster efendiliğini...” (Safa, 2019, s. 55).

Cingöz Recai çetenin peşinde koştururken bir yandan da Mehmet Rıza’nın yerine gelen yeni polis ile uğraş vermek zorundadır. Hikâyede yeni polis müfettişinden ayrıntılı bahsedilmektedir:

Rıza emekliye ayrıldıktan sonra, emniyette benimle baş edebilecek adam kalmadı. Rıza’nın oğlu da mühendislik tahsili için İngiltere’ye gitti. Meydanı boş buldum sanma. Şimdi emniyete yeni bir adam alındı. Benimle o uğraşıyor. Yarın buraya gelecek olan bir kadın onun mizansenini hazırladığı bir oyunun kuklasıdır (Safa, 2019, s. 60).

-Bu adam ordudan istifa etmiş eski bir süvaridir. Adı Cemil Can’dır. Harikulade ata biner. Mükemmel silah kullanır. Meç, boks gibi sporların ustasıdır. Kırk sekiz yaşındadır ama göstermez. Çok dinçtir. Uzun boylu, kırmızı yüzlü, sarı saçlı, zeki ve çevik bir mahlûktur. Ailece zengindir (Safa, 2019, s. 60).

Hikâyede çetede çalışan kadınlar hem tehlikeli hem de oldukça güzeldirler ve bunlardan en tehlikelisi ve çekicisi olan Dilkuşa, Cingöz’ü ağına düşürmek için ziyaret eder ve sonrasında Dilkuşa’nın Cingöz’ün kılık değiştirme entrikasını kullanan Besime olduğu anlaşılır: “-Dilkuşa, anadan doğma çıplak uzanmış, arkası üstü, sağ bacağı ötekinin üstünde yatıyordu. Cingöz itiraf etti. David’in tablosu karşısındayım sanki. Mme. Recamier’ye çok benziyorsunuz” (Safa, 2019, s. 83). “-Prenses Dilkuşa’nın kendisi altı sene evvel Paris’te ölmüştür. Hanım Efdal’in çetesinde mühim vazifeler alan Besime adında bir fahişedir. Vazifesi evrakı çaldıktan sonra beni öldürmekti” (Safa, 2019, s. 92).

-Benimle konuşmaya yüzün var mı? Diye sordu Cingöz

Kadın biraz düşündü. Sonra gülerek dedi ki:

-Benim üç tane yüzüm vardır. Biri beni sevenler ve öpenler içindir. Onu yeni açmış gül gibi daima taze tutarım. İkincisi bir aktrisin yüzüdür. Tuzağa düşürmek istediklerime mahsustur.

Üçüncüsü hakiki yüzümdür (Safa, 2019, s. 131).

Cingöz olup bitenler karşısında yardımcısı ile sohbet ederken yaşadıkları dünyanın bozulmuşluğundan ve insanların ikiyüzlülüğünden bahseder:

Sigarasını tazeleyen Cingöz Recai anlattı:

-Bu dünya dalavere dünyasıdır. Herkes birbirini aldatmaya, dolandırmaya, kazıklamaya hatta uçuruma atmaya çalışıyor. Kim çaktırmadan en iyi yalan söylerse, kim karşısındakini tuzağa düşürürse o kazanıyor. Herkes aktör. Hayat sahnesinde hiç kimse kendi hakiki hüviyetiyle görünmüyor (Safa, 2019, s. 115).

Besime olayından sonra Cingöz onu her zamanki gibi kendi tarafına çekmek için karizmasını kullanır ve aslında bu kadın da çeteye çalışmaktan bıkmış ve korktuğu için yardım etmektedir. Cingöz'ün büyüüne kapılan Besime çeteyi ele verir ve Cingöz'e onun yaptığı gibi bir mektupla veda eder:

-Muhterem Recai Bey,

Elimde kazma, kürek tek başıma sağdan üçüncü söğüdün altını kazdım. Kutuyu buldum. Size gönderiyorum. Kutuyu size gönderdikten sonra kendimi sağdaki üçüncü söğüdün dalına asacağım. Cezamı kendim veriyorum. Bu geceden tezi yok beni söğüdün altına kendi ellerinizle gömünüz. Bana dua ediniz ve hocalara ettiriniz (Safa, 2019, s. 156).

Cingöz Recai romanlarının sonuncusu olan *Sağdan Üçüncü Söğüt*'te dedektifler aktif olarak yer almamakla birlikte Cingöz'e yardım etmektedirler. Cingöz Recai maceraları içerisinde bir çetenin peşinde aktif olaylar entrikalarla gelişmektedir. Kılık değiştirme, mektup, şifre çözümü, femme fatale kadın tipi, zehir gibi birçok entrika ve suç unsuru bir arada işlenmiştir. *Sağdan Üçüncü Söğüt*'te çete ön planda olmakta ve bu durum Cingöz Recai ile yardımcısını tehlikeye sokmaktadır. Server Bedi bu hikâyede çete ile Cingöz arasındaki kovalamacayı vurgulayarak polisiyenin gerilim türünü ön plana çıkarmıştır. Aynı zamanda gerilim ve aksiyonun olduğu olaylarda heyecan da hikâyenin olmazsa olmaz kuralıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SERVER BEDİ POLİSİYESİNİN KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİ

4.1. Server Bedi'nin Polisiye Türe Yaklaşımı

Peyami Safa hem kendi adıyla hem de müstear adı olan Server Bedi ile birçok esere imza atmış, Server Bedi müstearı ile kalem aldığı eserlerde popüler edebiyatımızın eksikliğini duyduğu korku, polisiye gibi türlerin güzel örneklerini ortaya koymuştur. Gazeteler arasında geçiş yaparken de Server Bedi ismi onunla birlikte gelmektedir. Gazetelerin manşetlerinde Peyami Safa yazarken, arka sayfalarda Server Bedi polisiye ve aşk türünde seri hikâyeler kaleme almaktadır. Bir gazetenin reklamında bu durum şu şekilde duyurulur:

Yarım asra yakın bir zamandan beri Türk matbuatını yüzlerce eser ve on binlerce fıkra ile süslemiş olan Peyami Safa, bundan böyle başmakale, makale, fıkra ve romanlarını yalnız Tercüman'da yazacaktır. Hemen sunu da müjdeleyelim ki, Üstad, Tercüman'a Türkiye'de ölmez bir polis romanı olan Server Bedi imzasıyla neşretmiş olduğu Cingöz Recai'yi de beraber getirmektedir (Ayvazoğlu, 2008, s. 455).

Ayvazoğlu (2008), Peyami Safa'nın Türkiye'de sözü edilir bir polisiye roman yazarı olmasının çocukluk dönemlerinde yaşadıklarının ona polisiye bir zekâ kazandırmasından kaynaklandığını belirtir (Yiğit, 2005, s. 20). Server Bedi'nin bu müstearın kaynağını annesi Server Bedia Hanımefendi'den aldığı bilinmektedir. O, yazarlığı Server Bedi ile geçim kaynağı hâline getirir ve polisiye türde sayısız eser sunar. Ergun Göze, Server Bedi'yi Peyami Safa'nın 'küçük ölçekli tamiratlar için giydiği iş elbisesi' olarak görmektedir: "Bu elbise basit olsa da içindeki Peyami Safa'dır. Server Bedi imzalı romanlar okuyucuyu hazırlayan, işleyen, geliştiren, okumaya alıştıran bir standart belirlemişlerdir. Hatta bazen Server Bedi'nin Peyami Safa'ya denk bir seviye gösterdiği olmuştur" (Göze, 1987, s. 20). Kösoğlu Server Bedi'nin ortaya çıkışını şu sözlerle açıklamıştır; "Peyami Safa, içinde bulunduğu maddî zorluktan dolayı kalemi ile geçinmek zorunda olan bir yazardır ve Server Bedi'nin doğuşu da geçim sıkıntısından ileri gelmiştir" (Kösoğlu, 2011, s. 65).

II. Abdülhamid döneminde babasının yaşamak durumunda kaldığı sürgün hayatı, onun ömrünün sonuna kadar unutmayacağı ve eserlerinde de geniş yansıma bulacak bir dönüm noktası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda hiç sevmeyişi Abdülhamid dönemi,

dolaylı olarak seri polisiye eserlerine yansımıştır ve eserlerinde ana mekân dönemin İstanbul’udur.

Server Bedi’nin polisiye türe olan ilgisi çocuklukta büyük bir tutkuyla okuduğu Sherlock Holmes ve Arsen Lüpen’den gelmektedir. Dönemin popüler polisiye türüne kayıtsız kalmaz ve 1. Dünya Savaşı’ndan sonraki yıllarda Arsen Lüpen’den esinlenerek Cingöz Recai adında gözü pek, atılgan bir kibar hırsız yaratır. Yıllardır Osmanlı-Türk polisiyesinde yer alan dedektif kahraman kimliği Cingöz Recai ile değişir ve bir anti kahramana dönüşür. “Hatta Osmanlı-Türk polisiyesinin zirvesinde Amanvermez Avni, Yıldırım Cemal gibi polis/dedektif kahraman yerine Cingöz Recai gibi bir kibar hırsızın (anti kahraman) olmasını sağlar” (Kuyucu, 2018). Üyepazarcı da bu konuda önemli bir dikkat sunar:

Peyami’yi Server Bedi kadar Peyami yapan eseri Cingöz Recai’dir. Polisiye edebiyat okuyucuları tarafından oldukça rağbet gören Server Bedi’nin karakterleri muadillerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu noktada, Elegeçmez Kadri karakteri Cingöz Recai’ye, Polis Hafiyesi Yılmaz karakteri Kartal İhsan’a, Şeytan Hadiye karakteri Çekirge Zehra ve Tilki Leman’a birçok noktada benzerlikleriyle dikkat çekmektedir (Üyepazarcı, 1997, s. 214).

Türk edebiyatının sıra dışı tiplerinden olan Cingöz Recai’nin serüvenleri Cumhuriyet’in ilanından önce başlamıştır. Peyami Safa Cingöz Recai’nin prototipi sayılabilecek Fatin adlı karakterini Cingöz Recai serilerini yazmadan daha önce yaratmıştır. Nitekim Fatin’le Cingöz Recai benzer özellikler taşımaktadır. Peyami Safa’nın kahramanlarının macerayı sevmesinin, yazarın mücadelelerle geçen hayatı ve kavgacı kişilik yapısıyla uyumlu olduğu görülür:

İlkokulda benim iki lâkabım vardı. Biri ‘Şair Bey’. Çünkü o zaman da bugünkü gibi, her gün, çocukça şeyler karardım. Biri de ‘Sivrisinek Sultanı’. Çünkü o zaman da bugünkü gibi, zayıftım. Zayıftım ama yine bugünkü gibi kavgaya bayılırdım. Saç saça baş başa değil, efendice ve metotlu kavgaya. Sınıfta, hocalarla bile giriştiğim münakaşalar beni doyumazdı. Bahçede arkadaşlarla boks maçı yapardım (Yiğit, 2005, s. 25).

Türk polisiye edebiyatında Peyami Safa istikrarlı bir polisiye yazarı olarak karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı-Türk polisiyesi ve Avrupa’daki polisiye türün özellikleri Server Bedi eserlerinde uygulanmıştır. Öncelikle, suç ve muamma faktörleri her eserde yer alırken hikâyelere başlarken kahraman ile başlanmaktadır. Server Bedi bu sayede okurun kahramanlarını tanımasını ister ve seri hâlinde yayınlanan on paralık polisiye türün özelliklerine sadık kalır (Şahin ve Ardalı Büyükarman, 2016, s. 60).

II. Meşrutiyet sonrası Türk polisiyesinde on paralık akımı ön plandadır. Bu öyküler aynı kahramanın farklı maceralarını anlatan ve okuyucu kitlesinin çoğunlukla gençler ile düşük eğitilmiş insanlardan oluştuğu türdendir. Bu türün en başarılı örneğini Peyami Safa namı diğer Server Bedi kahramanı Cingöz Recai ile okura sunar (Üyepazarcı, 2017, s. 28).

Tilki Leman, Çekirge Zehra ve Kartal İhsan'da 'kim yaptı ve heyecan' türleri ön plandadır. Bir kahramanın, bir olayın ya da tipik bir unsurun başka bir metne taşınması anlamına gelen pastiş türüne Cingöz Recai serisinde, *Sherlock Holmes'e Karşı Cingöz Recai* ve *Arsen Lüpen İstanbul'da* eserlerinde rastlanır. *Arsen Lüpen İstanbul'da* kitabında Server Bedi bilhassa muamma içinde muammaya başvurmuştur. Cingöz hem bir hırsız hem de dedektif rolünde okurun karşısına çıkarılır ve bu yenilik bu kitabı diğer kitaplardan ayıran önemli bir özelliktir. "Türk edebiyatında orijinal ile taklit karakterlerin birlikte olduğu ilk eser Arsen Lüpen İstanbul'da romanıdır" (Şahin, 2015, s. 108). Server Bedi'nin polisiye romanlarında yer alan meşhur polis hafiyeleri ve de meşhur hırsızlar, yetenekleriyle Türklerin iftihar kaynağı olarak görülürler. Nitekim Server Bedi, Türk polisiyesinin en meşhur hırsızı Cingöz Recai bir suçlu olmasına rağmen onunla övünmeden edemez.

Diğer polisiye yazarlarda olduğu gibi Server Bedi de polisyelerinde kadını çoğunlukla kurban, hizmetçi, ev hanımı gibi rollerde karşımıza çıkarmaktadır. Paliçko bu durumu şu şekilde açıklar: "Server Bedi'nin polisiye eserlerinde kadının bütün kudreti ve mizacı teslim olmaktır" (Paliçko, 2021, s. 2524). Dünyada anti-kahraman tiplerinde kadın kahramana fazla rastlanmamasına karşın Server Bedi'nin yarattığı iki özel kadın kahraman vardır. Server Bedi'nin bu iki kadın kahramanı Tilki Leman ve Çekirge Zehra özel bir ilgiyi hak etmektedir.

Tilki Leman ve Çekirge Zehra; Cingöz Recai gibi sempatik iki hırsız ve dolandırıcıdır; eylemlerinde Cingöz Recai'yi anımsatan çizgiler vardır. İkisi de kendilerine yardım eden bir çete vasıtasıyla işlerini görürler. Server Bedi'nin bu iki sevimli kahramanı, inandırıcılığı biraz zor da olsa entrika kurgusu sağlam ve özellikle ironi dozu iyice ayarlanmış öyküleriyle telif on paralık polisiye hikâyeler içinde Cingöz Recai'den sonra en ilginç tiplerini oluştururlar (Üyepazarcı, 2016, s. 62).

Bu dizilerde yer alan hikâyeler uzun öykü formatındadır. Her hikâye ayrı bir konu etrafında dönse de aralarında ilişkiler olduğu da görülür. 1924-1925 yılları arasındaki Cingöz Recai'nin Harikulâde Sergüzeşleri ve Cingöz Recai Kibar Serseri serilerindeki hikâyeler oldukça beğeni toplamış ve ciddi bir polisiye okur kitlesi yaratmıştır. Kemal Tahir'in mektubunda bu durum şöyle anlatılmıştır: "Vala Beyimiz (Vala Nurettin) harıl harıl Cin Ali maceraları kaleme alıyor; her hafta çıkan Arsen Lüpen tercümelemleri her Perşembe ahalinin yolunu kesiyor. Peyami ise yeni Cingöz Recai macerasında 70.000 kitap bastırıp satmış. Almış yürümüş bu hal..." (Safa, 2019, s. 10).

Server Bedi, sözü edilen on paralık öykü formatında kazandığı başarıya rağmen 1928'den sonra bu türde eser yazmayı bırakarak yalnızca polisiye roman formatında eserler kaleme almaya başlamıştır. Cingöz Recai'yi roman şeklinde kaleme alarak polisiyenin on paralık

türünden sıyrılmıştır. Server Bedi polisiyesinin kahramanları içinde tek anti kahraman olmayanı Kartal İhsan'dır. Diğerleri (Cingöz Recai, Cıva Necati, Tilki Leman ve Çekirge Zehra) tipik anti kahramanlardır. Hepsi hırsızdırlar ve polis örgütü onları hiçbir zaman yakalayamaz, yakalasa bile kaçmanın yolunu bulurlar.

4.2. Server Bedi Polisiyelerinin Benzer Yönleri

Server Bedi polisiyelerinde görülen ilk ortak özellik, suçun türü ve kurgusudur. Kartal İhsan'ın maceraları dışındaki diğer eserleri, polisiye ve suç edebiyatının olmazsa olmazı olan cinayet kavramı üzerine şekillenmemiş, daha çok hırsızlık suçu ön planda tutulmuştur. Özellikle Cingöz Recai, Tilki Leman ve Çekirge Zehra'nın hikâyeleri hırsızlık suçu üzerine şekillendirilmiştir. Server Bedi'nin polisiye eserlerinin çoğunluğunu oluşturan Cingöz Recai serilerinde hırsızlık suçu cinayetin önüne geçmiş ve bu durum Tilki Leman ile Çekirge Zehra'da da devam etmiştir. Kartal İhsan'da ise aksine cinayet ve hırsızlık suçları birlikte verilmiştir. Aslında cinayet hırsızlığı gerçekleştirmek için yapılmaktadır.

Sertaharri memuru Mehmet Rıza, yazarın neredeyse bütün eserlerinde karşımıza çıkar. Ayrıca Ahmet Fatin, Ahmet Selim, Cemil Can ve Mehmet Rıza'nın oğlu Haldun İzer de farklı hikâyelerde polis/dedektif rollerinde pek çok eserde karşımıza çıkmaktadır. Server Bedi polisiyelerinde yer alan ve anti kahraman olarak nitelendirilen hırsızlar, özlerine bakıldığında kötü kişiler değildir. Esas kötü olan kurban olarak seçtikleridir. Çoğunlukla kötü olanlar, öldürülen ve hırsızlığa maruz kalan kişilerdir, bir nevi cezalandırılırlar. Server Bedi polisiyesinde de kurbanlar Abdülhamid döneminde haram yolla servet kazanan kişiler ve zengin ecnebilerden oluşmaktadır.

Server Bedi polisiyelerinin diğer bir ortak özelliği, olayların çoğunlukla İstanbul'da geçiyor olmasıdır. Cingöz Recai'nin İstanbul'un her semtinde evleri vardır, farklı kimliklerle bu evlerin sakini olarak tanınır. Bu nedenle İstanbul farklı semtleriyle ve dönemin ünlü mekânları ile hikâye ve romanlarda birlikte verilir. Tatavla, Taksim, Ayaspaşa, Yıldız, Yeniköy, Eminönü, Sultanahmet, Beyoğlu, Rumelihisarı, Dolmabahçe, Bebek, Anadolu Kavağı, Anadoluhisarı, Şişli, Bahçekapı, Beşiktaş, Tepebaşı, Kasımpaşa, Sultanhamamı, Balat eserlerdeki belli başlı öne çıkarılan yerlerdir.

Server Bedi polisiyeleri, çoğunlukla bir hırsızlık vakası ile başlar ve romanın ilerleyen yerlerinde hırsız bulmak için bir olaylar sarmalının içine girilir. Onun eserlerinde hem kahramanlar hem de polisiyeye ilişkin unsurlar ayrıntılı olarak açıklanır.

Server Bedi polisiyelerinde atasözleri, deyimler ve halk ağzından kullanımlardan sıkça faydalanır:

“Alışmış kudurmuştan beterdir” (Safa, 2019, s. 153) (YAÖ).

“-Hey gidi hey! Gemisini kurtaran kaptandır!” (Safa, 2019, s. 277) (CK).

“-Elbette çiçeğim... Alışmış kudurmuştan beterdir. Bizim mesleğimizde boş geçen her saat, ziyan olmuş demektir” (Safa, 2022, s. 256) (CE).

“-Buna bir taşla iki kuş vurmak derler!” (Safa, 2022, s. 100) (KBI).

“-Acı patlıcanı kırağı çalmaz” (Safa, 2022, s. 106) (KC).

“-Alışmış kudurmuştan beterdir, Server Bedi. Rahat duramıyorum zorla değil ya, rahat duramıyorum” (Safa, 2022, s. 245) (CA).

“Yoksa bir pire için yorgan yakacak takımından değilim” (Safa, 2022, s. 30) (AS).

“Bu eşya bu servet ona babasından kalmadır... Haydan gelen huya gider. Hoşça kalın!” (Safa, 2022, s. 79) (BK).

“Mister Sherlock Holmes! Türkçede bir darb-ı mesel vardır: az tamah çok ziyan getirir derler” (Safa, 2022, s. 36) (KA).

“-Hanımefendi, rica ederim korkmayınız. Bir dost olarak geldim. Çerkeslerin bir atasözü vardır. Siz de Çerkessiniz, bilirsiniz: ‘Dostumun dostu dostumdur’ derler” (Safa, 2019, s. 130) (KFEP).

“Hâlbuki... Su uyur düşman uyumaz” (Safa, 2019, s. 125) (SÜS).

Cingöz Recai ile Cıva Necati benzer yöntemlerle hırsızlıklarını gerçekleştirmektedir ve her ikisi de antikaya meraklı koleksiyonerlerdir. Mehmet Rıza bazı hikâyelerde yer almamaktadır; Cingöz Recai’nin ilk serisinden *Elmaslar İçinde* ve *Yangın Yerinde* hikâyelerinde Mehmet Rıza yoktur. Cıva Necati’nin maceralarında ise *Tiyatro Baskını*, *İnci Tespih Sirkati*, *Çalınan Vasiyetname*’de Mehmet Rıza’ya rastlanmamaktadır. Cingöz Recai ile Cıva Necati’nin bazı hikâyeleri *Tiyatro Baskını*, *Nazar Boncuğu*, *Bir Düğün Gecesi*, *Madam Civiciyan’ın Gerdanlığı*, *Cingöz Tehlikede* birbirine çok benzerlik göstermektedir. Cingöz Recai serilerinde ve diğer kahramanların maceralarında başkarakterler kesinlikle cinayet işlemeyiz.

Server Bedi’nin bütün polisiye eserlerinde daima kahramanın yanında eli kolu olan bir yardımcısı bulunmaktadır. Cıva Necati’de Feridun ve Fazıl her hikâyede yer alırken, Cingöz

Recai’de ise Faik, Fevzi ve Feridun karşımıza çıkmaktadır. Erkek yardımcıları Tilki Leman, Çekirge Zehra ve Kartal İhsan’da da ön plandadır. Her hikâyede farklı bir kişilik ve kılıkta okuyucunun karşısına çıkan Çekirge Zehra, her hikâyede farklı tipler, farklı çevre ve olay örgüsüyle okuyucunun merakı ve ilgisini sürekli uyanık tutar. Çekirge Zehra ve onu yakalamaya çalışan polis hafiyesi Selim, hikâyelerdeki ortak kişilerdir. Tilki Leman kılık değiştirmede diğer karakterler gibi ustadır ve hikâyelerde çoğunlukla muallime ve nedime gibi rollere girmektedir.

Server Bedi tarafından yazılan Kartal İhsan serisi kahramanının adıyla ön plana çıkan ve on uzun hikâyeden oluşan polisiye bir eserdir. Polis Hafiyesi Kartal İhsan’ın Maceraları, tam anlamı ile Sherlock Holmes’ün birebir benzeri niteliğindedir. Kartal İhsan, meslek hayatına polis teşkilatında başlamış, sonrasında bu görevden ayrılmış ve polis hafiyesi (özel dedektif) olmuştur. Yazar Server Bedi, bu hikâyelerde tıpkı Sherlock Holmes’in yardımcısı gibi Kartal İhsan’ın yanında yer almaktadır. Kartal İhsan, Avrupa’da çıkan polis hafiyelerinden daha kurnaz, tecrübeli, cesur ve azimli bir yapıya sahiptir. Kitapta yer alan bütün eserler suçun gerçekleşmesi ve araştırılması üzerine kuruludur. Tüm maceralar Kartal İhsan’ın yakın arkadaşı Server Bedi isimli yazar tarafından kaleme alınmaktadır. Kartal İhsan’ın maceralarının çoğunluğu *Kartal Pençesi*, *Baş Kesenler*, *Kanlı Esrarkeşler*, *Tekinsiz Ev*, *Kâğıthane Faciası* çeteler tarafından işlenmiş planlı cinayetler olup, asıl amaç para uğruna yapılan hırsızlıklardır. Cıva Necati karakterinin yer aldığı *Japon Masası* ve *Zifiri Karanlıkta* hikâyelerinde polis hafiyesi Kartal İhsan dedektif olarak görev yapmaktadır.

Cingöz Recai’nin destek aldığı kadın yardımcıları vardır, polisiyelerinde bu yardımcılarının farklılaştığı görülür. Cingöz Recai’nin yardımcıları *Cingöz’ün Esrarı*’nda karısı olan Mebruke ile kadın karaktere dönüşür. *Zeyrek Cinayeti*’nde Jale, *Siyah Pervaneler*’de Necla kadın yardımcı olarak yer almaktadır. Kadınlara olan düşkünlüğüyle bilinen Cingöz’ün ekibinde de farklı yeteneklere sahip kadınlar aktif görevler almaktadır. Özellikle *Kral Faruk’un Elmasları* romanında kadınlar olayların göbeğinde yer alır.

Osmanlı-Türk polisiyesi ve Server Bedi’nin eserlerinde karakteristik özellikler incelenen eserlere göre şekillenmektedir. Şahin’in tespitleriyle bu özellikler; kılık değiştirme, tercih edilen cinayet aletinin bıçak olması, cinayetin daha çok hırsızlık sırasında gerçekleşmesi, ecnebi kurbanların soyulsa bile hiçbir zaman öldürülmemeleri, başkahraman olarak en çok hırsızın tercih edilmesi, suçluların çete ve örgütlü suç işleyen gruplara üye olabilmesi, olay kurgusunun arka arkaya gelen hikâyelerden oluşması, suçluların bazen polis gibi davranarak olayları çözmesi şeklinde sıralanabilir (Şahin, 2017, s. 93, 125). Şahin’in bir diğer tespiti de

kahramanların “birbirleri arasındaki haberleşmeyi sağlamak amacıyla sırasıyla mektup, not, parola, şifre, alet, ilaç, hipnoz ve manyetizmadan faydalanmasıdır” (Şahin, 2017, s. 97).

Suçun kurgulanışı açısından polisiyenin temel bazı kriterlerinin Server Bedi’nin eserlerindeki benzerliklere göre değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda polisiye türün klişe unsurları genel hatları ile açıklanmaktadır. Bu unsurların başında suçlunun karşısında duran polisiyenin gelişim sürecine göre evrilen polis, dedektif, polis hafiyesi figürü yer almaktadır. Polisiyenin ilk dönemlerinde dedektif karakteri tıpkı bir şövalye gibi tanımlanmıştır (Kuyaş, 2015). Suç ve suçun gelişimi sürecinde sahada aktif rol oynayan dedektifler aynı zamanda kendilerine özgü maharetleri ve suç çözümü haricinde tecrübeleriyle de boy gösterirler. Mandel (1996) “Klasik polisiye romanının dedektifi, dış müdahaleden uzak, kendi işlerini kendi başına yoluna koyabilen bir toplumun ifadesidir” şeklinde tanımlamaktadır (Mandel, 1996, s. 159). İlk dönem olarak nitelendirilen 19. yüzyılda klasik polisiye roman türünde, sorunlu ve aksak toplum düzenini onarıp düzeni yeniden sağlamaya çalışan akılcı düşünen bir dedektif karakter bulunmaktadır (Önen, 2018, s. 140). Polisiye kurguda dedektif, romanın ana unsurudur ve araştırma yapma, analitik düşünme, suçları çözme yetenekleri ile herkes tarafından hayran olunan biri olarak tanınır (Fışkın, 2024, s. 2). Bununla birlikte dedektif karakteri sıklıkla zekâ, özgüven, cesaret gibi özelliklerle öne çıkar. Dedektifin adı Sherlock Holmes, Hercule Poirot Joseph Rouletabille veya Mehmet Rıza, Kartal İhsan, Ahmet Fatin, Selim olabilir, imajı değişebilir ama özellikleri hep aynı kalmaktadır (Kracauer, 2019, s. 50; Özgürbüz, 2023, s. 135). Server Bedi’nin eserlerinde Kartal İhsan dışında kalan Mehmet Rıza, Ahmet Fatin ve Selim Osmanlı-Türk polisiyesinin izlerini taşımakta ve daima suçlular karşısında başarısız olmaktadır. Dönemin eserlerinde kibar erkek/kadın suçlular ön planda olduklarından dedektif karakterlerin özelliklerine fazla yer verilmemektedir ve sadece suçluları ellerinden kaçırıp ama suçlular kadar güçlü, zeki, cesaretli ve yüksek kabiliyetli olarak anlatılmaktadır. Ayrıca, batılı dedektiflere kıyasla bizim dedektifler bu noktada hislerine güvenen ve hisleriyle hareket edebilen özelliklere sahiptirler.

Gazete, Osmanlı-Türk polisiye geleneğinde önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Gazete ve kitap, Cingöz serilerinde sıklıkla kullanılmaktadır ki diğer karakterlerle birlikte olay çözümünde, hırsızlık planında gazetelerden faydalanılmaktadır (Şahin, 2017, s. 176, 177). Hedef belirleme ile polisiyelerde suçun başlangıcı ve gelişimi sağlanır. Suçlu, suçu gerçekleştirme aşamasında hedef belirleyerek hikâyeye yeni bir karakterin girişini sağlar (Karadayı, 2022, s. 85; Şahin, 2017, s. 46). Server Bedi polisiyelerinde yola çıkış ve hedef

belirlemede gazete haberlerinin önemli bir yeri vardır. İncelenen romanlar arasında gazete ilanları ile hedef belirlenir ki bu durum Cingöz Recai serilerinde daha ön plandadır.

“-Ben gazetelerin yazdıkları kadar haşarı bir adam değilim” (Safa, 2019, s. 200) (KP).

“Gazeteler büyük resimlerle Mehmet Rıza’nın ortadan kaybolduğunu ve matbaalara telefonla verilen bir habere göre Cingöz Recai tarafından hapsedildiğini yazıyorlardı” (Safa, 2022, s. 33) (CE).

“Cıva gazeteyi muavine uzattı haber şu idi: -Mişon’un Definesi” (Safa, 2022, s. 58) (MD).

“Jale gazeteyi açtı ve okudu:

Hacı delirmiş mi? Zeyrek’te garip bir vaka” (Safa, 2019, s. 18) (AAY).

“Yıldırım gazetesi günlüktü ve üç aydan beri çıkıyordu. Polis vakalarına, bilhassa cinayetlere öteki gazetelerden çok daha fazla yer verdiği için halk arasında artan bir şöhreti ve sürümü vardı” (Safa, 2020, s. 32) (BC).

Server Bedi polisiyelerinin dikkat çeken benzer bir yönü de hem hırsızlık anında hem entrik unsurun beslenmesi aşamasında hem de olayların çözüme kavuşturulmasında kullanılan aletler, teknik ve yöntemlerin benzerliğidir. “Polisiye birçok eserde suçlar çeşitli suç aletleriyle gerçekleştirilmektedir” (Altunal, 2018, s. 191). Kimi zaman bir cinayet kimi zaman ise bir hırsızlık sırasında çeşitli suç aletleri ile karşılaşılır. Polisiyelerde en çok kullanılan suç aletlerinden biri ateşli silahtır, Server Bedi’nin polisiyelerinde sık olmasa da ismen yer alır:

“Kartal İhsan kulağıma eğilerek:

-Rovellerini çıkar ve arkamdan gel dedi” (Safa, 2019, s. 124) (KE).

“-Şimdi sen zeki bir adamsın sözüme inan ben senin yakanı bırakmam. Kımıldarsan rovelveri çıkarır seni vururum. Artık şakayı bırak. Bana ellerini uzat!” (Safa, 2019, s. 287) (CK).

“İstersen ver şu rovelverini kafama sıkayım... Hala mı bana garezin var... Yahu ne haris adammışsın sen?.. Hapishanedeyim artık be... Bundan kötüsü var mı? Beni astıracaksan astır hazırım” (Safa, 2022, s. 193) (CE).

“-Lüzum yok. Ben ara sıra iki rovelver taşırım. Biri (Cold)’dur, öteki de ufak (Browning). Hangisini istersen al” (Safa, 2022, s. 51) (ED).

“Çantanda silah var mı?

Var küçük bir browning.

Polise silah mı çekeceğiz?

Görüyorum ki sen hapishane ile Bebek'teki köşk arasındaki fark üzerinde çok zihin yormamışsın güzel Necla” (Safa, 2024, s. 91) (SP)

Osmanlı-Türk polisiyesinde tercih edilen cinayet aleti daha çok kesici aletler ve bıçak olarak karşımıza gelmektedir. Saldırı ve savunmada kullanılmak üzere yapılmış her türlü kesici, delici veya bereleyici aletler suç aleti sayılır. Çalışmada incelenen polisiye eserlerden özellikle Cingöz Recai serilerinde ve Kartal İhsan'ın maceralarında bıçak ve benzeri kesici aletlerin suç aleti olarak daha çok kullanıldığı tespit edilmiştir:

“-Olmaz ulan! Bıçağı iki defa taşa vurmakla bilemek olur mu? İnsan başı keseceksin be!

-İyi biledik reis! Hem karıdır, gerdanı yumuşaktır, bir vuruşta uçurulur” (Safa, 2019, s. 51) (BK).

“-Bıçaktaki parmak izlerinde ne gördün?

-Bıçağın sol el parmaklarıyla tutulduğu muhakkaktır.” (Safa, 2019, s. 69) (BS).

“Paşa bıçağı görünce titremeye başlamıştı hırsız olanca kuvvetiyle bıçağı Hüsnü Paşa'nın boğazına sapladı” (Safa, 2019, s. 117) (ABC).

“Cingöz Recai cebinden uzun bir İspanyol bıçağı çıkardı” (Safa, 2019, s. 232) (YY)

“Arkasına saplanan büyük bir bıçak, Abbas Efendi'yi hayatından mahrum etmiştir” (Safa, 2022, s. 150) (TÖ).

“-Ulan domuz haydut! Ben adam öldürmem ama seni gebertmek insaniyete büyük bir hizmettir! Dedi ve bıçağın birini havaya kaldırarak Dimitri'nin arkasına sapladı” (Safa, 2022, s. 216) (TC).

“Buna İngiliz apaşları: “Çeks Badanyard” derler. Yeni icat edilmiş bir alettir. Vücut ne kadar hareket ederse bıçak o kadar saplanır” (Safa, 2022, s. 161) (ÇV).

“-Eczahane... Nezahat yarım saat evvel telefon etmek için bir Eczahaneye girmiş, arkasından da bir adam girmiş. Bıçakla Nezahat'i arkasından iki kaburga kemiğinin arasından vurmuş. Geliniz, çabuk buraya geliniz” (Safa, 2019, s. 222) (AAY).

“Manzara korkunçtu Fazıl'ın banyonun teknesiyle musluk arasında vücudu biraz sağa doğru dönük, arka üstü yatıyordu. Göğsünde kabzasına kadar saplı bir bıçak vardı ve fanilas, pijamasının ceketi ve pantolonu kanlar içindeydi” (Safa, 2024, s. 38) (SP).

“Şoför muavini kadına doğru bir bıçak uzattı:

-Sus! Bağırma! Sapına kadar yersin bıçağı!” (Safa, 2020, s. 20) (BC).

“Yetişin, cinayet var, cinayet! Apandisitten ameliyat olan hasta kalbine bıçak saplanmış, yana doğru kıvrık, hareketsiz yatıyordu” (Safa, 2019, s. 15) (SÜS).

“Orada ayaküstü düşündü, taşındı. Bunu uydurdu. Asıl planı seni evde bıçaklamak” (Safa, 2019, s. 34) (SÜS).

“Mahmut’la Abdullah kapışırken, Abdullah bıçağını çekti ve bıçağını Mahmut’a sapladı.

İbrahim alt dudağını ısırp gözlerini açtı ve ölüye göz atarak:

-Hem ne saplayış, dedi, yağ tulumuna değmek saplar gibi. Zavallı Mahmut gık demeden gitti” (Safa, 2019, s. 51) (SÜS).

Server Bedi polisiyelerinin içinde sıkça ve işlevsel biçimde kullanılan bazı kimyasal maddelere de rastlanır. Bu sayede karakterler müşkül durumdan kolayca kurtulurlar. Cingöz Recai başta olmak üzere Tilki Leman, Çekirge Zehra ve Kartal İhsan hikâyelerinde kloroform, siyah duman ve uyku ilacı sıklıkla kullanılmıştır.

“Fahri Bey! Süt fincanının içine attığım uyutucu mahlulün tesirine mağlup olduğunuz dakikalarda cüzdanınızı kendi çantama boşalttım” (Safa, 2019, s. 44) (BFS).

“Kloroformu teneffüs eden ve zaten şuurunu kaybeden herif büsbütün hareketsiz kaldı” (Safa, 2019, s. 49) (BK).

“Cingöz kadına bağırıldı: -Melahat! Kloroform şişesini getir!” (Safa, 2019, s. 77) (NB).

“Raşel göğsünden küçücük bir kâğıt çıkarmış, Hasan görmeden suyun içine beyaz bir toz dökmüştü. Bardağı salladı, beyaz toz suyun içinde eridi” (Safa, 2019, s. 103) (KB).

“Cingöz sigarayı tutan parmaklarıyla sigaranın ortasına basıvermişti. Birdenbire odanın içini yemyeşil pis kokulu koyu bir duman bürüdü. Göz gözü görmüyordu” (Safa, 2019, s. 131) (ABC).

“-Her şey mükemmel Rızacığım. Planımı muvaffakiyetle tatbik ettim. Konak soğana döndü. Zevce mi de Mebruke’yi de beraberimde getirdim. Fakat aşağıdaki istirahat salonunda uyuyor. Kloroform fazlaca tesir etmiş” (Safa, 2022, s. 36) (CE).

“Cingöz Recai yeleğinin cebinden küçük bir kloroform şişesi çıkararak kapağını açtı pamuk parçasına döktü ve bu pamuğu Zaven Efendi’nin burnuna tuttu” (Safa, 2022, s. 229) (SM).

“Bu meşhur hırsızın afyonlu sigaralarından her yerde bahsedildiği için misafirler kabul etmediler” (Safa, 2022, s. 17) (BÇD).

“Cıva avucundaki pamuğa kloroform akıttı ve pamuğu kadının burnuna götürdü” (Safa, 2022, s. 88) (TB).

“-Benim Amerika’ya son seyahatimin sebebi zabıta hayatında kimyevi terakkilerden ne derece istifa edildiğini görmektir. Orada hırsızlar ve gangsterler icap edince ‘foksen’ ve ‘klor’ gazlarını da kullanıyorlar” (Safa, 2019, s. 185) (AAY).

“Kullandığım hipnotik zaten Amerika’da dişçiler tarafından ameliyatlarda mükemmel bir narkoz vasıtasıdır. Sana bahsetmişim” (Safa, 2024, s. 87) (SP).

“Cingöz kendini kaybetti ve yere yuvarlandı burnuna geniş bir pamuk yaklaştırdığını fark etti. Nefesini tuttu yanındakinin ona Chlorure d’etil koklattığını anlamıştı” (Safa, 2023, s. 224) (CM).

“-Beni nasıl öldüreceğine gelince... Zehirleyecekti. Cingöz Besime’nin çantasını aldı, açtı bir küçük lavanta şişesi çıkardı Kale’ye gösterdi: -Aynı zehir, dedi, bu da benim tereyağı ekmeğime damlatılacaktı” (Safa, 2019, s. 95) (SÜS).

Temiz ölüm, kurbanı teslim alma gibi amaçlarla kullanılan suç aleti arasında yer alan ip ve lastik Server Bedi’nin incelenen polisîyelerinde ya dedektifi ya da kurbanları etkisiz kılmak için kullanılmıştır. Cingöz Recai’nin Harikulade Sergüzeşleri adlı kitabında *Kanlıca Vakası, Kumaş Parçası, Cingöz Tehlikede, Nazar Boncuğu ve Kasa Başında* hikâyelerinde Mehmet Rıza hep ip ile bağlanıp etkisiz hâle getirilmiştir. Cıva Necati’nin Harikalı Sergüzeşleri’nde ise *Alevlerden Sonra* ve *Mişon’un Definesi*’nde Mehmet Rıza iple bağlanmaktadır.

“-Evet, ta kendisi! Boyu posu kaşı gözüyle o! Kullandığı usullerle o, ağzınıza taktığı lastikle yine o!” (Safa, 2019, s. 90) (KB).

“-Seni böyle kurbanlık koyun gibi bağlamak istemezdim. Ne yapayım ki senin de bana zararların dokundu. Bütün teşkilatımı alt üst ettin. Bütün esrarım meydana çıktı. Server Bedi bunları duyarsa, “Cingöz’ün Esrarı” diye bir roman yazacaktır.” (Safa, 2022, s. 246) (CE).

Cingöz Recai başta olmak üzere Tilki Leman, Çekirge Zehra ve Kartal İhsan romanlarında suçun gelişmesinde etkili olan görevlendirme/planı yerine getirme olay örgüsünün ilerlemesini sağlayacak faktörlerden biridir. Görevlendirmenin gerçekleştirilmesi için ilaç,

alet, parola, şifre, mektup, not, hipnoz/manyetizma gibi çeşitli araçlar kullanılmaktadır. İncelemeye konu olan polisiyelerde bu unsurlara da sıkça rastlanmaktadır.

“Hipnoz ve manyetizma bazen bir arada bazen ayrı olarak yer alan araçlardır. Çoğunlukla suçlunun kurbanını etkisiz hâle getirmek için kullandığı bir yöntemdir” (Karadayı, 2022, s.113; Şahin, 2017, s. 49). Bu yöntemle fail kurbanı üzerinde hâkimiyet kurar. Cingöz Recai’nin bazı hikâyelerinde bu duruma rastlanmaktadır:

“-Hatice’ye bir iğne yapılacak ve kadın yarı uyku halinde bulunacak. Şuur altındaki ve şuurundaki muhtevanın kontrolünü tamamıyla kaybedecek. Sorulan suallere düşünmeden cevap verecek” (Safa, 2019, s. 82) (KFEP).

“-Eskiden kızı evinden kaçırlılar zengin babasından birkaç yüz bin dolar koparırlardı. Şimdi kıza hipnotizma gibi bir şey yapıyorlar. Ona kendi şahsiyetini unutturuyor” (Safa, 2023, s. 28) (CM).

Ferhat güldükten sonra:

-Mucizenizi görmek isterdim.

-Gözlerinizi gözlerimden kaçırmazsanız görürsünüz

-Bak, bak! Kırpma gözlerini bak, bak!.

-Şimdi. Kolların gevşiyor. Yavaş yavaş. Bütün vücudunda bir çözülme, gevşeme başlıyor. Kendini bırakıyorsun uyumaya başlıyorsun!

-Birden yediye kadar sayacağım. Yedi der demez uyanacaksın (Safa, 2022, s. 91) (SAM).

-İki türlü uyutma vardır. Birine manyetizma derler ötekine de hipnotizma. Manyetizmada uyutan adamın vücudundan çıkan seyyale vardır. Uyuyana o tesir eder. Hipnotizmde sadece dikkati yormak ve adaleleri gevşemeye hazırlamak yeter. Tabii şekli budur. Rahip Faria metodu en kestirmesidir. Gözlere bakmak ve uyumayı emretmek lazımdır (Safa, 2022, s. 99) (SAM).

Polisiyelerin vazgeçilmez unsurlarından olan mektup/not ve parola/şifre kullanımı iki ya da daha fazla kişi arasında anlaşma, işaretleşme ve haberleşme aracı olarak kullanılmaktadır. Mektup/not olay örgüsü içerisinde iletişim aracı olarak görev görmektedir. “Olay örgüsündeki merak ve gizem unsurlarını artırmak ve haber verme aracı olarak kullanılır” (Karadayı, 2022, s. 105; Şahin, 2017, s. 48). Ayrıca, polisiyede mektup ile ipucu bırakma ile dedektif yanlış yönlendirilir. Bu durum polisiyenin temel kurallarından biri olarak kabul görmektedir. İncelenen romanlar arasında olay kurgusunda mektup/not ve parola/şifre kullanımlarına yer veren hikâyeler çok sayıda bulunmaktadır:

“Sevgili Faik,

Dün konuştuğumuz gibi iki kişi kafidir.... Gözlerinden öperim ruhum T.L.” (Safa, 2019, s. 53) (KMK).

“Şu yazıyı okudu: Fani gölgemi sana hediye ettim. Çekirge Zehra” (Safa, 2019, s. 23) (GS).

“Mehmet Rıza’nın göğsüne iliştiirdiği kâğıt parçasında da şu kelimeler vardı:

İşte bu nazar boncuğu ile sarımsa madalyası, meşhur Sertaharri Mehmet Rıza Bey’e fedakârlığına mükâfaten Cingöz Recai tarafından verilmiştir” (Safa, 2019, s. 83) (NB).

“Bu kâğıdı bulan adam derhal polise koşsun. Ben, Sarıyer’de Dereboyu’ndaki beyaz, kuleli köşkte mahpusum. Bu köşk Cingöz Recai’nin evidir. Sertaharri memuru: Mehmet Rıza!” (Safa, 2022, s. 34) (CE).

“Beni Hürriyet-i Ebediye Tepesi’yle Kâğıthane arasında, bir çingene kulübesine götürecekler. Ümit edelim ki duvarda bu satırları görür ve beni ararsınız. Müşkül vaziyetteyim, imdat! Mebruke” (Safa, 2022, s. 65) (CE).

Efendiler! Memleketimizin en kıymetli taharri memurunun istifası herkes kadar beni de müteessir etti. Sabahki gazetelerden birinin hakkımda ‘tifüs biti’, ‘başıboş beygir’ falan gibi tabirler kullandığını teessüfle gördüm. Ben yirmi bin yetim besleyen hayır-hah bir insanım. Mehmet Rıza’nın bir sözü üzerine polise teslim olmaya hazırım. Cingöz Recai (Safa, 2022, s. 164) (CE).

“Heriften parayı al. Kendisini yere at ve otomobille savuş. Adam gönderemeyeceğim. Çünkü Sherlock Holmes, Mehmet Rıza ve Watson çınarın arkasında bekliyorlar! Cin” (Safa, 2022, s. 78) (YDS).

“-Evvela ‘Kesmer’ rumuzunun manasını aradım. Sonra ‘daku’ işareti geliyor. Arkasından 2,75 rakamı geliyor. Şöyle bir cümle yapalım: ‘Kestane ağacı merkez olmak üzere çizilecek dairenin kutru iki metre yetmiş beş santimdir’” (Safa, 2019, s. 66) (AAY).

“Şen Bar-Aynur kelimeleri vardı. Cingöz İstanbul’da veya Ankara’da böyle bir bar olup olmadığını bilmiyordu. Sonra alt alta şu rakamlar geliyordu: 69970, 75539, 1355, 48952, 40000. Ayrıca, manası gene anlaşılmayan kare ve yıldız işaretleri... Hepsi bu kadar...” (Safa, 2020, s. 58) (BC).

Cingöz cep defterini çıkardı ve rakamları Jale’ye gösterdi: 37(12)-44(5)-88(9)-96(5.)-9

-Ne anlarsın bunlardan?

-Burada 9 kelimelik bir cümle var. Rakamlar hep yükseliyor.

-Bravo’ Ne gösterir bu?

Alfabetik şifre rakamları (Safa, 2022, s. 39) (SAM).

“-Parola var mı?

-Var. Evvela ‘ebsetuha’ derim, sonra adımı söylerim. Kapı açılır.

-İyi. Kafi. Üst tarafını bize bırak” (Safa, 2019, s. 46) (SÜS).

Yardım isteme ve etme polisiye türün içerisinde sıkça rastlanılan durumlardandır. Nitekim dedektif, suçlu, kurban ya da yan karakterler içine düştüğü durumdan kurtulmak için yakın

çevredekilerden çeşitli şekillerde yardım isterler ve aynı zamanda bunu telefon, mektup gibi yollarla yaparlar. Server Bedi polisiyelerinde çoğunlukla bu polisiye türün klişesi hâkimdir:

“Rıza Bey!

‘Ben meşhur Musevi zengini İsak Galanti’nin kızıyım. Cihangir’de bir eve kaçırıldım ve hapsedildim. Hayatım tehlikededir beni kurtarınız. Matmazel Ferrare’” (Safa, 2022, s. 228) (KM).

Server Bedi polisiyelerinde karşılaşılan bir diğer ortak nokta ise suçlunun ya da dedektifin bir ikametgâha davet edilmesidir. Bu yöntemle hem olay aydınlatılmaya çalışılırken hem de işlenecek suç bildirilmektedir. Cingöz Recai ile Mehmet Rıza’nın davetleri incelenen romanlar arasında oldukça önemlidir. Diğer roman kahramanlarında da yer yer davet izlerine rastlanmaktadır.

Polisiye romanlarda klişe haber verme ilkesidir. Bu ilke iki şekilde ele alınmalıdır. İlk olarak suç gerçekleşikten sonra polisler olayın iç yüzü ve çözümü için haberdar edilir. İkinci olarak suçlu suçu işleyeceğini ve ne zaman gerçekleştireceğinin haber verir ki bu durum Cingöz Recai’de karşımıza çıkmaktadır. Tilki Leman, Çekirge Zehra ve Kartal İhsan’da ise genellikle vuku bulan suç polis merkezlerine bildirilerek tahkikat yapılması sağlanır.

“Mehmet Rıza dostumla bir el oyun oynamayacak olduktan sonra bu talebelerin ne kıymeti var. Onun için sana telefon ettim, haberin olsun ki Madam Çiviciyan’ın gerdanlığını aşıracağım” (Safa, 2022, s. 187) (MÇG).

İkaz etme/uyarma karşılaşılan bir diğer ortak özelliktir. Suçlu yakalandıktan sonra kaçmaması için dedektif ve polisler tarafından uygulanan ikaz etme Mehmet Rıza, Kartal İhsan, Ahmet Fatin, Ahmet Selim gibi baş dedektif karakterler tarafından Server Bedi polisiyesinde sıklıkla kullanılmaktadır. Gözetleme ile hem suçlu hem de dedektifin olayın başlangıcından gerçekleşme sürecine kadar birbirlerini ya da diğer roman karakterlerini gözetledikleri ve vuku bulan suçun varlığını ispatlamak amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntemi Server Bedi romanlarında Cingöz Recai, Mehmet Rıza çoğunlukla kullanmaktadırlar.

Sorgulama/akıl yürütme yöntemi, polisiye hikâyelerde dedektifin suçlunun kim olduğunu bulmak için suç mahallinde, polis merkezinde yaptığı araştırmayı tanımlar. Seval Şahin’e göre akıl yürütme fonksiyonu, suçlunun, araştıranın vaka üzerine akıl yürüttükleri, fikir ileri sürdükleri durumlarda kullanılır bu yöntemi dört ana ilkeye bağlı olarak ele alır, bunlar: “tumdengelim, tümevarım, tahmin ve varsayım” (Şahin, 2017, s. 62). Bu sayede çoğunlukla

kurban ve yakınlarına yani suça uğramışlara sorgulama yapılır ve bazen de suçlu çeşitli sorularla sorgulanarak suç açığa çıkarılır. İncelenen romanlarda özellikle dedektif karakterler Mehmet Rıza, Kartal İhsan, Ahmet Fatin ve Selim sorgulama yöntemini aktif kullanmaktadır. Bazı hikâyelerde Cingöz Recai de hem dedektif hem de hırsız olarak sorgulama yapabilmektedir.

Polisiye romanların hem ülkemizde hem de dünyada olmazsa olmaz entrika unsuru kılık değiştirme yöntemi olup hem suçlular hem de dedektifler tarafından sıkça başvurulan yöntemlerden birisidir. Bu yöntem ile dedektif ve suçlu peşinde olduğu kişiyi yanıltmayla alt eder. Kılık değiştirme ustası Cingöz Recai tüm eserlerinde birkaç kez kılık değiştirmektedir. Aynı zamanda Mehmet Rıza, Kartal İhsan da kılık değiştirmede Cingöz'den aşağı kalmamaktadırlar. Kadın karakterler Tilki Leman ve Çekirge Zehra da soyacakları kişilerin karşısına kılık değiştirmiş olarak çıkmaktadırlar.

“Cingöz tıpkı Sherlock Holmes gibi giyinmişti. Üstünde Sherlock Holmes'in bol ve uzun satrançlı alangle (İngiliz tarzı) paltosu, başında Sherlock Holmes'in kaşlarına kadar indirdiği kasketi, ağzında pipo vardı. Yarı karanlıkta suratı da Holmes'e benziyordu” (Safa, 2022, s. 161) (İM).

“Cingöz'ün muavini Nuri telefonu kapar kapamaz ustasının esvap dolabına koştı ve Sherlock Holmes'ün kendi üstünden alınan paltosuyla kasketini çıkardı, derhal aynanın karşısına geçti, pipoyu da eline aldı, kasketi gözlerinin üstüne eğerek kendini İngiliz polis hafiyesini iyice benzett” (Safa, 2022, s. 207) (SS).

“-Rızacığım, dedi, polisten emekliye ayrıldın yine benimle didişmekten vazgeçmiyorsun. Makyaj fena değil fakat ilk bakışta seni tanıdım. Ensene makyaj yapmayı ihmal etmişsin. Yüzünün boyasıyla renk farkı aşikâr. Bir de ensendeki et beni olduğu gibi duruyor” (Safa, 2022, s. 127) (SAM).

Server Bedi polisiyelerinde ironi ve alay geniş yer tutar. Bilhassa Cingöz Recai'nin başrolde olduğu hikâye ve romanlarda dedektifle alay etme adeta vazgeçilmez bir motife dönüşmüştür. Cingöz Recai'nin Mehmet Rıza ile ilişkisi alay üzerine kuruludur, denebilir. *Düşman Şakası* hikâyesinde olay tamamen Mehmet Rıza'ya yapılan şaka ve alayı içermektedir. Cingöz Recai bıraktığı notlarla ya da bizzat arayarak hem yaptığı hırsızlığı nasıl kıvrak zekâsıyla organize ettiğini anlatır hem de alay eder. Diğer taraftan Tilki Leman ve Çekirge Zehra da soydukları erkeklerle ve peşlerindeki dedektiflerle bıraktıkları notlar yoluyla dalga geçerler.

“-Benim güzel dudaklı Fatıncığım... Kızma... Dinle beni...” (Safa, 2019, s. 78) (AB).

“-Rızacığım... Aptallaşma... Yabancı bir adamın evinde değilsin... Vakıa seni biraz yordum ama kusura bakma. Ne yapayım? Bir aydır güzel yüzünü görmedim, vallahi göreceğim geldi” (Safa, 2022, s. 24) (CE).

“-Sen de şu çocuk oyuncağını hala taşırsın Rıza. Hâlbuki bir kere bile bana silah sıktığını görmedim” (Safa, 2022, s. 96) (KBI).

“Cingöz bağırdı:

-Aman! Haşlamaktan vazgeç. Benim etim tatlı değildir haşlaması da tatsız olur” (Safa, 2022, s. 214) (TC).

“-Cebinde maymuncuk da taşıyorsun ha dostum? Tebrik ederim sen de hırsızlığa büyük bir istidat olduğuna eminim. Çok namuslu bir adam olmasaydın seninle beraber çalışırdık” (Safa, 2022, s. 231) (KM).

Cingöz gülerek Mehmet Rıza’ya cüzdanını iade etti:

-Affet üstat, dedi, kör olası huyumdan bir türlü vazgeçemiyorum; el alışkanlığı... Demin tatlı tatlı konuşurken elim senin cebine doğru kendiliğinden kayıvermiş.

Mehmet Rıza bir şey söylemedi ve Cingöz’den ayrıldı. Tramvayda saatine bakmak istemişti ‘Hay kör olası serseri saatimi de aşırış’ dedi (Safa, 2019, s. 69) (AAY).

“-Rıza! Öteki dünyada da peşimden koşacak mısın?

-Sus alayın sırası mı?” (Safa, 2021, s. 264) (ALİ).

“Allah aşkına benimle kovalamaca oynamaya kalkma. Ben sözlerimi bitireyim, ondan sonra oynarız. Sen memurlarına haber verirsin, beni yakalamaya çalışırsınız. İstedığınız oyuna hazırım: Köşe kapmaca, saklambaç, el bende, körebe. Fakat yemeğini rahat rahat ye ve beni dinle!” (Safa, 2024, s. 120) (SP).

“Cingöz Haldun’un çenesini dokundu:

-Agucuk bebek! dedi, senin baban bu şerefi kazanmak için otuz altı sene çalıştı (Safa, 2019, s. 235) (KFEP).

4.3. Server Bedi Polisiyesinde Kadın Olgusu

Polisiye tür hem dünyada hem de ülkemizde ataerkil toplum yapısının öne çıkardığı bir gerçeklik olarak erkek yazarların hâkim olduğu bir süreci yansıtmaktadır. Özgürbüz’e göre; “Formül ve kurallara dayanan popüler bir edebiyat türü olan polisiye edebiyat, ataerkil düşüncenin sözcülüğünü yapar; üretildiği toplumun erkek egemen yanlarını yansıtır ki Auguste Dupin, Sherlock Holmes, Hercule Poirot ve benzerleri öncü karakterler olarak

karşımıza çıkmaktadır (Özgürbüz, 2021, s. 19). Bu bağlamda polisiye hem yazarları hem de karakterleri bakımından eril dilin ve erkek üstünlüğünün ön planda olduğu bir tür olarak dikkat çeker (Atalay, 2014, s. 21). Atabey (2012)'nin Merivale (1996)'dan aktardığına göre; "...kadınlar tarafından yazıldığında da dedektifler kadın olduğunda da geçerli olacak şekilde, polisiye roman türü eril bir türdür" (Merivale, 1996'dan aktaran Atabey, 2012, s. 156) Duran'ın vurgusuyla; kadının ataerkil sistemlerde ötekileştirilmesi ve ikinci tür gibi gösterilmesi dil ve yazı yoluyla pekiştirilir ve sıradanlaştırılır (Duran, 2021, s. 31). Polisiyede, kadınların dedektif rolünde suçları aydınlatması hikâyelerde ele alınmış olsa da genellikle yazarların erkek olmasından dolayı eril ve cinsiyetçi dil kullanımı ön plana çıkmaktadır (Turğuter, 2018, s. 428). Erkekler karakter olarak lider olma, aktif olma, güç ve başarı sahibi olma gibi özelliklerle donatılmıştır. Kadınlar ise iyi ve kötü olmak üzere iki sınıfa ayrılmıştır. İyi kadın karakter uysal, nazik, şefkatli tipler olarak sunulurken kötü kadın karakter tipik bir femme fatale örneğidir; kurnaz, ayartan, baştan çıkarıcı, maddiyatı maneviyattan üstün tutan kişiler olarak tanıtılır (Turğuter, 2018, s. 432). Çağlakpınar'ın verdiği bilgiye göre; "Polisiye kurguda kadın karakterler ve yazarlar hiçbir zaman ön planda olmamıştır. Altın çağda bile kadın karakter ve yazar sayısı artmasına rağmen eril güç kendini hissettirmiştir. Bazı eserleri saymazsak kadınlar daima polisiyede ya pasif rollerde ya da kurban rolünde boy göstermektedirler" (Çağlakpınar, 2024, s. 10).

Özellikle, polisiyedeki kadın karakterler kurban, baştan çıkarıcı/bela getirici (femme fatale) ya da eş, kız gibi pasif rollerde olacak şekilde yazılmıştır (Çağlakpınar, 2024, s. 15). Fransızca "baştan çıkarıcı kadın; gizemli çekiciliği ile erkekleri mahva sürükleyen kadın" anlamına gelen femme fatale, polisiyenin model kadın anti kahramanıdır (Özgürbüz, 2021, s. 236). Akıldan ziyade cazibesi ve kadınlığı ile ön plana çıkan, suçlarını gerçekleştirirken bedenini kullanan şehvetli entrikalarla erkekleri baştan çıkarıcı bir modeldir (Şahin, 2013, s. 97). Femme fatale'in mekânı; toplumun belirlediği mutlu aile yuvası değildir. Karanlıklarda kalmış mekânlar ve erkekleri ağına düşürebileceği ortamlar femme fatale için biçilmiş kaftandır. Bu kadın tipinden erkekler hem korkmakta hem de onları arzulamaktadırlar (Özgürbüz, 2021, s. 236).

Dünyadaki gibi önce kadın dedektif sonrasında anti kahraman olarak nitelendirilen kadın suçlular Türk polisiyesinde yerini almıştır. Bilinen ilk kadın dedektif Ahmet Mithat Efendi'nin *Dürdane Hanım* romanındaki Ulviye karakteridir. Romanda Ulviye erkek kılığında dolaşarak toplumun erkek egemen yapısını ortaya koymaktadır. Polisiye yazan ilk kadın yazarımız Müzehher Vâ-Nû (1912-2011), Nihal Karamağaralı müstearıyla birçok eser

ortaya koymuştur (Şahin ve Ardalı Büyükarman, 2023, s. 199). Sonraki dönemlerde ise Server Bedi polisiye eserlerinde kadını femme fatale, şeytani kadın, fenlenmiş mahlûk şeklinde tanımlamıştır (Şahin ve Ardalı Büyükarman, 2016, s. 60). Server Bedi dışında birçok yazarımızın eserlerinde de kadın meşum bir fahişe, kahramanın metresi ya da yardımcısı, kurban gibi rollerde konumlandırılmıştır (Aktaş, 2024, s. 56). Cingöz Recai gibi anti kahraman olan Fakabasmaz Zihni’de Pamuk Müjgân, Sansar Emine, Fakabasmaz’ın metresi Hayriye, Tilki Ayşe, Yıldız Rukiye, Benli Cemile, Alyanak Sabiha, Güzeller Kraliçesi Ulviye, Cihan Yandı Müjgân gibi kadınlar kadın yardımcı ve metres olarak hikâyelerde yer almaktadırlar (Nadir, 2021, s. 17). Bu kadınlar lakaplarından da anlaşılacağı üzere, tıpkı Server Bedi’nin Tilki Leman, Çekirge Zehra ve Behlül Dana’nın Şeytan Hadiye kahramanları gibi güzellikleriyle kurbanlarını baştan çıkaran ve ağına düşüren, femme fatale tipleridir (Şahin, 2013, s. 92; Ardalı Büyükarman, 2013, s. 100).

Cingöz Recai’nin kadın versiyonları olarak tanımlanan Tilki Leman ve Çekirge Zehra, bu iki anti kahraman da sempatik iki hırsız ve dolandırıcıdır ancak yazar bu kahramanlara karşı farklı bir dil kullanmaktadır. Cingöz ne kadar zeki, etkileyici ve kurnazsa bu kadınlar zekâdan çok bedenlerini kullanan, metres rollerine bürünüp kadınlıklarıyla olayları aydınlatan karakterler olarak görünmektedirler.

Tilki Leman’ın hikâyelerinde Ahmet Fatin ile yaşanan kovalamaca anlatılmaktadır. Tilki Leman oldukça kurnaz, aşüfte, hilekâr, cin fikirli, güzelliğiyle ve inceliğiyle her şeyi lehine çevirebilen fettan bir kadın tipi olarak çizilmiştir. Öyle ki bir çete kurmuştur ve planlı şekilde suça iştirak etmektedir. Bir başka kadın kahraman olan Çekirge Zehra ise hızlı oluşu, kıvrak sıçramaları, polisi kolayca atlatabilmesi gibi özelliklerinden dolayı çekirge lakabını almıştır. Çekirge Zehra hikâyelerinde Ahmet Selim ile yaşanan kaçıp kovalamaca anlatılmaktadır. Kendisine peşindekiler tarafından ‘son zamanlarda türeyen fettan ve melun bir kadın’, ‘fenlenmiş mahlûk’, ‘melun mahlûk’ ve ‘şeytani kadın’ ifadeleri kullanılmaktadır. Çekirge Zehra aynı zamanda çok güzel ve zarif bir kadındır. Güzelliği sayesinde erkekleri kolayca kandırıp rahatça soyabilmektedir (Şahin ve Ardalı Büyükarman, 2016, s. 61). Polisiye tarihimize Cingöz Recai’yi kazandıran Server Bedi’nin 1920’lerin sonunda yarattığı kadın karakterler Çekirge Zehra ve Tilki Leman, her ikisi de güzellikleriyle ve zekâlarıyla erkekleri etkileyip dolandırmaktan çekinmezler.

Çekirge Zehra, yazarın anlatımıyla “42 kilo, ufak tefek, ama çok güzel ve işveli bir kadındır, İngilizce ve Fransızca bilir; Paris ve Londra’da da hırsızlık ve dolandırıcılık yapmıştır. Zekâsı, güzelliği, şuhluğu, tatlılığı ve zerafetiyle erkekleri teshir ederek (kendine

bağlayarak) birçok ocaklara incir diken, zabitanın elinden ince kadın desiseleriyle kurtulan biridir” (Üyepazarcı, 2018, s. 97). Çekirge Zehra’nın en önemli numaralarından biri de kafesine düşürdüğü zengin erkeklerle evlenmesidir. Ya düğün sırasında ya da evlendikten bir süre sonra onları soyar. Güzelliği sayesinde erkekleri rahatça soyar. *O Gecedен Sonra*’da bir Rus metresi, *Denizde Bir Boğuşma*’da Mısırlı bir zenginin metresi, *Dolap Deliğinden*’de bir müteahhidin karısı olarak kurbanlarını soymayı başarır. Bu vakaların hepsinde erkekler üzerindeki etkileyciliğini kullanmıştır (Şahin, 2014, s. 88). Peyami Safa, Cingöz Recai’ye gösterdiği hoşgörüyü Çekirge Zehra’dan esirger. Her ikisi de bir suç çetesi kurup soygunlar yapan bu iki kahramandan biri kadın olduğu için olumsuzlanırken diğeri erkek olduğu için olumlanır (Şahin, 2014, s. 89). Tilki Leman’a gelince; yine yazarın anlatımıyla, güzelliği ile bütün erkeklere teshir eden, zekâsıyla bütün zenginleri dolandıran ve cesaretiyle birçok müesseseleri soyan şeytan bir kadındır (Safa, 2019, s. 65). Tilki Leman öyküleri, Çekirge Zehra öykülerinden iki yıl önce 1926’da yayımlanmıştır. Tilki Leman da Çekirge Zehra gibi soymayı amaçladığı zenginlere yardımcı olarak *Karanlıklara Doğru* öyküsünde Mısırlı Prenses Şükran’a nedime veya *Apartmana Baskın* öyküsünde zengin Rum hanıma Türkçe öğretmeni olarak yanaşır veya soyacağı evin genç oğlunu ayartır (Üyepazarcı, 2018, s. 98). Bu karakterlerin hikâyelerde okura ilk tanıtımlarında son derece güzel alımlı çekici kadınlar olduğu vurgusu yapılır. Hikâyelerde özellikle, hem Tilki Leman hem de Çekirge Zehra güzel, zeki, kıvrak, fıkır fıkır kadınlar olarak tasvir edilir:

Yirmi yedi, yirmi sekiz yaşlarında, büyük ela gözlü, uzun kirpikli, dudakları incecik, yüzünün derisi şeffaf ve hassas, bakışları gayet parlak, zeki, cevval, tavırları ateşli, oturduğu yerde bile sürekli kıvranan hareket eden fıkır fıkır kaynayan, canlı, kıvrak, zarif ve her haliyle güzel ve kibar bir kadındır (Safa, 2019, s. 13) (BDKBH).

“Genç ve harikulade güzel bir kadın içeriye girdi. Bu tepeden tırnağa bütün vücudu ateşin bir canlılıkla fıkır fıkır kaynayan, gözlerinden zekâ ve şeytanet ziyaları saçılan titrek, oynak, seyyal, kıvrak bir kadındı” (Safa, 2019, s. 53) (BS).

Hikâyelerde özellikle, kadın figürlerin bedensel özellikleri eril bir dille ön plana çıkartılmıştır ve ilerleyen bölümlerde ‘mahlûk’ ifadesi çok kullanılmaktadır. Bu ifade Türkçe’de yaratık anlamına gelmekte olup, Server Bedi bu ifade ile Zehra ve Leman’a suçlu oldukları için değil de kadın olduklarından dolayı seslenir. Hikâyelerde mahlûk dışında şeytani, şeytan, ifrit, domuz, fenlenmiş bir mahlûk sözcükleri sıkça kullanılmıştır. Polislerin gözünde Leman ve Zehra güzel ve harikulade kadınlar olmalarına rağmen suçludurlar. Kadın hırsızların peşinde koşan dedektifler kadınlara her türlü kötü özelliği yakıştırmaktadır ve onları toplumun hassas olduğu namus noktasından da suçlamaktan geri kalmazlar. Ahmet

Fatin Tilki Leman öykülerinde Leman’a; “kurnaz, aşüfte, hilekâr, cin fikirli, gözü açılmış, ar damarları çatlamış, fettan, yezit aşüfte, melun kadın, kâfir, kaltak, domuz gibi sözlerle hitap etmektedir. Ahmet Selim ise Zehra’ya öykülerde; fettan, aklın alamayacağı aşüfte, hırsız, dolandırıcı, kurnaz ve pişkin mahlûk, ifrit ve melun gibi sözleri” yakıştırmaktadır (Şanbay, 2024, s. 132).

“Bu kadın bizi aylardan beri uğraştıran, yeni türemiş, fevkalade kurnaz, aşüfte, hilekâr, cin fikirli ve zarafetiyle, güzelliğiyle, inceliğiyle harikalar yaratan bir... bir hırsız ve dolandırıcıdır” (Safa, 2019, s. 16) (BDKBH).

Kibar bir ailenin kızıymış, Paris’e gitmiş, orada tahsil ve terbiye görmüş, fakat Paris şehrinin gayriahlaki birçok muhitlerinde de yaşayarak dehşetli gözü açılmış, ar damarları çatlamış, hatta orada aktristlik filan yapmış, sonra İstanbul’a gelerek birçok zengin erkekleri dolandırmış, hatta bir banka direktörünü intihara mecbur etmiş, fettan ve tehlikeli bir kadın! Daha burada, İstanbul mekteplerinde okurken arkadaşları ona: Tilki Leman diyorlarmış. Çünkü mektepte kandırmadığı insan yokmuş. Hatta Paris’e gittikten sonra bile, dünyanın en zeki milletlerinden olan Fransız erkeklerini de kaç kere dolandırmış, büyük ve zengin bir şatoyu soyarak İstanbul’a kaçmış (Safa, 2019, s. 17) (BDKBH).

Tanınmış bir ailenin kızıdır, insanları soymaya okulda iken başlamış, ona tilki lakabını arkadaşları takmıştır. Yüksek tahsil için ailesi Paris’e göndermiş, orada birinci sınıf dolandırıcı olmuş, sonra sahte pasaportla İstanbul’a gelmiş, sekiz ay çalışmadan teşkilatını kurmuştur. İstanbul’un yedi semtinde evi vardır. Üç ayrı zengin adamla onları soymak için evlenmiştir ve yavaşça soymaktadır (Safa, 2019, s. 41) (BFS).

Mektepten çıkınca annem, babam tahsilimi ikmal için beni Paris’e gönderdiler. Oh!.. Orada tam bir hüriyet!.. Hiç karışım görüşüm yok!.. İş tamamıyla serseriliğe vurdum, aktris oldum ve Fransız kibarlarını, kontlarını, markilerini dolandırmaya başladım. Onlardan birkaç tane aşığım vardı. Benim için deli oluyorlardı. Bir tanesi intihar etti. Fakat hiç birisi benim erkekleri sevmeyeceğimi anlamıyor ancak soymakla dolandırmaktan hoşlandığımı bilmiyordu (Safa, 2019, s. 42) (BFS).

“Çekirge Zehra isminde, son zamanlarda türeyen fettan ve melun bir kadın var. Bu kadın İstanbul’un zengin yuvalarını soymaya başladı. Böyle yarım tahsil görmüş, az buçuk münevver, fakat mütereddit gençlerden mürekkep bir çeteye riyaset ediyor” (Safa, 2019, s. 24) (GS).

Çekirge Zehra diyorlar. Bu ismi daha mektepte okurken takmışlar... Akıllara hayret veren bir kadın... Zengin maceralarla dolu bir hayatı var... Paris’e gitmiş, aktrislik, aşüftelik hırsızlık ve dolandırıcılık etmiş... Kontları, baronları dolandırmış, soymuş!.. Yakında İstanbul’a gelmiş. Şimdi burada faaliyete başladı. Paris polisi de onu arıyor, haber üstüne haber yağıyor (Safa, 2019, s. 39) (OGS)

-Senden bir sigara istedim. Niçin vermiyorsun? Bundan da mı korkuyorsun? Bir kadına hürmet böyle mi olur?

-Sen kadın değilsin.

-Neyim?

-Bir erkekte daha kurnaz, daha pişkin, daha melun bir mahlûksun.

-Melun sıfatını reddederim. Kurnazlığa ve pişkinliğe gelince... Bunlara da teşekkür. Ben kadını yavrum hakiki kadın! Erkek cinsinin kadınlara fizyoloji ve psikoloji itibari ile üstünlüğünü ilan eden felsefi nazariyelere inanmanın modası geçmiştir. Kadınlar arasında da bir Cingöz Recai çıkabilir! (Safa, 2019, s. 56) (BS).

“-Melahatçıgım... Güllaç gibi vücudun var... Dudakların dudaklarımda eriyor...

Geçenlerde bir genç kızın koynuna girdim. Hani şu Kızıltoprak'tan kaçırdığım kız... Vallahi... Sana yeminle söylüyorum, inan... Sen ondan bin kat güzelsin” (Safa, 2019, s. 75) (NB).

“Bu Yahudi kızı cıva gibi parlayan yeşil gözleriyle çok şeytana benziyordu. Yarım kollu esvabından çıkan toplu ve beyaz kolları kadınlardan çokluk hoşlanmayan Rıza'yı bile iştahlandırmıştı” (Safa, 2019, s. 92) (KB).

“-Yakında şayan-ı hayret şeyler öğreneceksiniz; bu kızın ne yezit mahlûk olduğunu o zaman anlarsınız” (Safa, 2019, s. 98) (KB).

“Kız tepiniyor, bağırarak istiyor fakat gitgide kuvvetten düşüyordu; nihayet şişenin içindeki tesirli ruhla (bayıltıcı sıvı) kendinden tamamıyla geçti ve bayıldı. Cingöz Recai onu bir müddet seyretti ve kendi kendine mırıldandı:

-Kaltağın güzel vücudu var” (Safa, 2019, s. 153) (Eİ).

“Cingöz karyola üzerinde uyuyan Rum hizmetçiye bakarak güldü:

-Böyle piliçlerle başa çıkmak işten bile değil kâfir kız... Hoşuma da gitti, Rum kızları yaman oluyorlar vesselam. Fakat şakayı bırakalım. Torbadan ip merdiveni çıkarıp aşağı sarkıtın bakalım” (Safa, 2019, s. 155) (Eİ).

“Kadın hava karardığı sıralarda eve geldi. Bu altmış yaşını geçkin, kurt gibi sert vahşi suratlı çehresinden fenalığa istidadı pek ziyade belli olan korkunç bir Rum karısıydı” (Safa, 2022, s. 119) (KC).

“-Madamın gerdanlığını alacağım yerde gerdanını kucaklasaydım daha hoş olurdu. Güzel karı be! -Hem güzel hem de zengin kadın. Rum tüccarının yerinde olmak isterdim” (Safa, 2022, s. 186) (AD).

“-Bu rolleri iyi yapmalı Hatice.

-Yaparım zaten ben işten biraz yorulursam ‘Ay, başım ağrıyor! Ay dizlerim uyuştı!’ diye yalan uydurmaya alışığım” (Safa, 2022, s. 134) (ADK).

“Cıva Necati küpelerden ziyade İngiliz kadına bakıyordu. İçinden dedi ki: Vallahi bu kadın küpelerinden bin kat daha güzel! Keşke böyle bir ihtiyar kıyafetine girerek şu küpelere göz koymasaydım da bu kadının gönlünü çalmaya uğraşsaydım!” (Safa, 2022, s. 150) (ZK).

“-Ah dostum... Herifin bir karısı var... Görülecek şey... Karıda bir gözler, bir dudak bir gerdan var... Uf... -Karının gerdanı ne kadar güzelse gerdanlığı da o kadar güzel... Tam Cingöz'e layık değil mi?” (Safa, 2022, s. 187) (MÇG).

Server Bedi ve diğer yazarların kadın kahraman ve karakterleri dışında Server Bedi'nin meşhur kibar hırsız Cingöz Recai ve polis hafiyesi Kartal İhsan'da da kadına bakış açısı eril bir dille ele alınmış ve özellikle, kadın karakterler arzulanan cinselliği ön planda güzel mahlûklar olarak tanımlanmıştır. Ayrıca Server Bedi'nin ünlü polis hafiyeleri Mehmet Rıza ve Kartal İhsan'ın kadınları sevmemesi, onlardan uzak durması da polisiyenin eril dilini göstermektedir. Hikâyelerde özellikle, kadın figürlerin bedenleri ve duygusal yönleri üzerinden hareket edildiği söylenebilir.

4.4. Server Bedi Polisiyesinde Milliyetçilik Vurgusu

Osmanlı-Türk polisiyesine bakıldığında; II. Meşrutiyet ile çok sayıda polisiye eserin yazıldığı, bu yönelimde savaşlarla birlikte alevlenen Türkçü düşüncenin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Türk polisiyesinde Batı'nın polisiye karakterlerine karşılık yerli ve millî karakterler oluşturma gayreti öne çıkmıştır. Bu bağlamda karakterler adlandırılırken '*Türklerin Amanvermez Avnisi*', '*Türk Arsen Lüpen'i*' gibi isimler tercih edilmiştir (Şahin, 2015; Şahin, 2011, s. 10). Bu dönemde diğer türlerde olduğu gibi polisiye de ülkemizde halkın millî duygularını canlandıran bir aracı olmuştur. Osmanlı-Türk polisiyelerinde başkahramanın hırsız olduğu eserlerde dahi kahraman, ülkesinin çıkarlarını düşünen milliyetçi bir kimlik sergilemektedir. Polisiyeye kazandırılan bu karakterler en az bir yabancı dil bilirler ve başarılarından dolayı sadece Türkiye'de değil tüm dünyada tanınırlar. Özellikle, II. Meşrutiyet döneminden sonra polisiye eserlerde milliyetçi bir söylem hâkimdir. Avrupa'da Agatha Christie ile polisiye altın çağına iken Osmanlı-Türk polisiyesinde II. Meşrutiyet'ten sonra Türkiye'de altın çağ milliyetçi düşüncelerle şekillenmiştir. 1923'ten sonra 'Türk' kelimesi önem kazanmış, Türklük fikri ve kimliği öne çıkarılmıştır (Gümüş Şahin vd., 2013, s. 1).

Cumhuriyetin ilk yıllarında polisiye roman sayıca artmış ve Cingöz Recai gibi herkesin sevdiği bir karakter ortaya çıkmıştır (Toprak, 2008, s. 59). Server Bedi on paralık türle başladığı polisiye serüvenine *Cingöz'ün Esrarı* adı altında bir 'milli roman' yayınlarak devam etmiştir. Ayrıca Türk Polis Hafiyesi Kartal İhsan, Peyami Safa'nın yarattığı bir diğer kahraman olup Avrupalı dedektiflerden üstün nitelikler taşımaktadır. İskender Fahreddin Sertelli'nin Behlül Dana takma adıyla yarattığı Şeytan Hadiye de İngilizleri dize getirmiş yerli kadın kahramandır. Görüldüğü gibi kahramanlar artık ulusala yönelişle Türk kimliğine kavuşmuştur.

Yazı hayatına, I. Dünya Savaşı yıllarında başlayan, asıl fikrî ve edebî ürünlerini ise, Cumhuriyet döneminde veren Peyami Safa Türk fikir hayatındaki yerini şu şekilde ifade eder: “Millet olmayan yerde şahsiyet, şahsiyet olmayan yerde millet yoktur. Milliyet fikrini, insan kanıyla sulanan ve asırdan asıra büyüyen bir ağaca benzetir (Köseoğlu, 2012, s. 129). O da tıpkı diğer yazarlar gibi; “Kendi neslinin ve çağının yazarıdır. Dünya Savaşı, Mütareke ve Milli Mücadele’nin acılar ve yokluklar girdabından geçen ve bunun sonucunda sosyal değerlere ‘şüphe’ ile bakan Peyami Safa kuşağı, hangi açıdan bakılırsa bakılsın bahtsız bir nesildir...” (Karaca, 2010, s. 13). Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerini yaşayan ve Cumhuriyetin kuruluşuna tanıklık eden Peyami Safa’nın milliyetçiliğinin daha özgün bir yanı, mistisizm ile harmanlanmış olmasıdır (Kutlu, 2018, s. 142). Peyami Safa, Türk milliyetçiliğinin diğer milliyetçilik akımlarından farklı olduğunu belirtmiştir (Kaya, 2024, s. 246).

Server Bedi millî şuurla yabancılara karşı milli gururu yukarıda tutma çabası içerisinde. Okur kendinden bir şeyler bulduğu için Cingöz Recai yayınlandığı her dönem popülarlığını korumuştur. Bu ilgi yoğunluğunun ardında, bir ulus-devlete dönüşmekte olan toplumun yaşadığı duygulara tercüman olması yatmaktadır. Başarılı bir hırsız olan Cingöz Recai, toplumun büyük kesiminin hoşlanmadığı kişileri soymaktadır. Kısacası Türkiye’nin içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik koşullar, Server Bedi’nin bakış açısıyla, Cingöz Recai polisiye eserlerinde hep karşımıza çıkar. İster Osmanlı-Türk polisiye edebiyatını, ister Peyami Safa veya Server Bedi yazarlığını, ister sadece Cingöz Recai maceralarını odağa alalım, bunların hepsinde iki kilit nokta vardır. İlki, değişim ve dönüşüm içindeki ülkenin modernleşme sürecinin edebi eserlere yansması; ikincisiyse bu modernleşme sürecindeki toplumun düşünce yapısıdır. Toplum içindeki düzende, suç ve adalet algısında değişime giderek kahramanlara tutunmuştur. Bireyler o kahramanlarla söyleyemediklerini dile getirmektedirler. Cingöz Recai vatansever bir hırsızdır (Topçu, 2019, s. 257). *Şeytani Tuzak* adlı öyküde Türklerden başkasıyla ortak çalışmadığını söyler.

Server Bedi’nin Cingöz Recai başta olmak üzere, diğer kahramanları da pek çok durumda polis teşkilatıyla beraber hareket ederken bu yolla suçluların yakalanmasına kolaylık ve katkı sağlar. Milliyetçi duruş ve söylem ön plandadır. Cingöz Recai’nin soyduğu kişiler haksız yollarla zengin olmuş kimselerdir ve farklı milletlere mensupturlar.

Kartal Pençesi adlı hikâyede Kartal İhsan yüceltilir: “-Türk zabıtasının üstünde zabıta yoktur Avrupalıların Sherlock Holmes’ları, Nat Pinkerton’ları, Nick Carter’ları birer efsanedir ve

bunların hiçbirisi Kartal İhsan'daki çabuk anlayış büyük kavrama yeteneği ve meslek aşkının derecesine erişemezler. Bu iyi bilinmeli” (Safa, 2019, s. 16) (KP).

Mehmet Rıza ve yetenekleri pek çok hikâyede vurgulanır: “-Rıza'yı severim zeki ve cesur bir adamdır. Hakkıyla zabıta memurudur. Avrupa'ya gitse itibar kazanır” (Safa, 2019, s. 73) (NB). “-Mehmet Rıza müthiş adamdır. Ben İngiltere'de iken bir vesile ile Şerlok Holmes'i ziyaret etmiştim. O da Mehmet Rıza'yı tanıyor ve diyor ki: Dünya yüzünde onun gibi elli tane zabıta memuru olsa bütün sirkatler ve cinayetler ortadan kalkar” (Safa, 2019, s. 91) (AAY).

“-Rıza Bey, siz cidden Türk zabıtasının yüzünü ak eden şayanıhayret bir adamsınız... Bu kadını duvarın içinden çıkarırsak, Türk polisinin zaten halk nazarında pek yüksek olan şerefini bir kat daha arttıracak” (Safa, 2021, s. 38) (ALİ).

Cingöz'ün Esrarı eserinde Cingöz Recai zekâsı dolayısıyla övülür: “-Bilmezsiniz eğer bu adam zekâsını devlet ve milletin hayrına sarf etseydi, Türkiye'yi birçok felaketlerden kurtarabilirdi” (Safa, 2022, s. 182) (CE). Yine aynı eserde Cingöz'ün ağzından yapılan vurgu da dikkat çekicidir: “-Benim bütün işlerim Türkiye'dedir, Avrupa'da ben ne yaparım? Milyon kazansam yine memleketimde kazanmak isterim” (Safa, 2022, s. 222) (CE).

Tütüncü'nün Ölümü Cingöz Recai nezdinde Türk zabıtasının güç ve iradesine vurgu içerir: “-Benim zabıtamıza çok itimadım vardır. Hatta sana birçok defalar söylediğim gibi Türk zabıtası ecnebi zabıtaların fevkindedir” (Safa, 2022, s. 161) (TÖ).

Aynalı Dolap'ta Türk polisinin hayranlık uyandırdığı vurgulanır: “İstanbul'da yalnız Türk mahfili değil, ecnebiler de bu sertaharri memurunun dirayetine hayrandırlar” (Safa, 2022, s. 174) (AD).

Türk polisinin yüceltildiği hikâyeler pek çoktur:

“-Bizim polis kaçakçılık işlerinde bir harikadır. Gümrük Muhafaza Teşkilatımızı da çok beğenirim” (Safa, 2020, s. 78) (BC).

“-Bizim polis, fert olarak, Avrupa'nın ve Amerika'nın en ileri polisinden daha kalitelidir. Bir kere daha fedakârdır. Çok eksik vasıtalarla çalışır. Hayat şartları kifayetsizdir. Buna rağmen vazifede dikkatli ve şevklidir” (Safa, 2019, s. 240) (KFEP).

Mehmet Rıza öksürdü ve devam etti:

-Bu işten çekil. Türk polisinin dünyaca meşhur yabancı gangsterlere karşı elde etmeye hazırlandığı zaferin yoluna dikilme.

Cingöz bütün ciddiyetle cevap verdi:

-Sana temin ederim ki polisimiz benden yana hiçbir zorluğa uğramayacak ve bu herifleri suçüstü yakalayacaktır (Safa, 2022, s. 144) (SAM).

“-Hayatta en büyük emelim memleketimin modern bir polis teşkilatına ve kadrolarına sahip olmasıdır. Az para alır, bin bir derdi vardır, teknik vasıtalarından mahrumdur, fakat Batılı mütehassısları hayran eden başarıları vardır” (Safa, 2019, s. 75) (SÜS).

Kaybolan Adam, Arsen Lüpen İstanbul’da ve Han Baskını eserleri Türklerin zekâsına ve karakterine övgü içerir: “Türkler çok zeki Türkiye çok müstait şarka garp medeniyetini, garba şark medeniyetini neşrecek millettir” (Safa, 2022, s. 23) (KA). “Anglosakson ve Latin ırklarının bütün meziyetleri bu adamda toplanmakla beraber Türklere mahsus fevkalade cesaret, tehlikede yılmamak, mükemmel projeler tertip etmek kabiliyeti doğrudan cevval bir muhayyileye de inzımm ediyor” (Safa, 2022, s. 65) (HB). “-Mersi. Çok nazıksınız. Türk olmanız bu nezaketi ispat için kâfi... Şimdiye kadar memleketinizde çok iyi muamele gördüm” (Safa, 2021, s. 170) (ALİ).

Cingöz Recai başta olmak üzere pek çok karakter millî hassasiyetleriyle hikâyelerde görünür. Bu yolda adaleti temsil eden ve arayan kahramanların zekâsı ve uyanıklığıyla, imkânsızlıklara karşın becerileriyle yüceltildikleri görülür.

SONUÇ

Türk edebiyatına yıllarını veren Peyami Safa'nın Server Bedi imzalı polisiye eserlerini incelemeye çalışmak hem polisiye türü hem de bu türün edebiyatımızdaki yerini değerlendirme açısından büyük önem taşımaktadır. Peyami Safa, müstear ismi olan Server Bedi ile çok sayıda eser kaleme almıştır. Bu tez çalışması Peyami Safa'nın Server Bedi imzalı polisiyelerini toplu bir biçimde ele alarak incelemeyi hedeflemiştir. Bu eserlerden pek çoğu 'dime novels' (on paralık öykü) formatında polisiye kısa hikâyelerdir. Türk polisiye edebiyatında Peyami Safa istikrarlı bir polisiye yazarı olarak karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı-Türk polisiyesi ve Avrupa'daki polisiye türün özellikleri Server Bedi eserlerinde uygulanmıştır. Osmanlı-Türk polisiye edebiyatında Peyami Safa Ahmet Midhat Efendi'den sonra en istikrarlı polisiye roman yazarı olarak bu türe sayısız eserle katkı sunmuştur. Peyami Safa, geçim kaygısı ve ekonomik sebeplerden dolayı Server Bedi müstearı ile polisiye eserler yazmıştır. Dünyada polisiye edebiyata öncülük eden yazarlar (Leuroux, Leblanc, Conan Doyle) gibi sadece polisiye türde eserler sunmuş olsaydı bu türün dünyada da sayılı öncüleri arasına girebilirdi.

Söz konusu tez çalışmasında Server Bedi polisiye öykü ve romanlarını çeşitli kahramanlar üzerine kurmuştur. Server Bedi'nin bu eserleri, ilginç ve hızlı gelişimiyle, olayların baş döndürücü bir biçimde birbirini takip etmesiyle okuyucu nezdinde zevkle okunan yapıtlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Polisiye romanlarda olay örgüsü; hayır ile şerrin, iyilik ile kötülüğün karşı karşıya geldiği ve bu mücadelede iyiliğin (polis, istihbarat, hafiye vd.) kötülüğe (suçlu) karşı kazandığı zafer üzerine kurulur. Bütün eserlerde suç ve suçun kurgulanışı açısından klasik polisiyenin kuralları geçerlidir. Romanın ya da öykünün başında bir suç işlenir, bu suçla ilgili şüpheliler arasından suçlu bulunur ve suçu araştıran dedektif düğümü çözüme kavuşturur. Başlangıçta aynı şablonla, suç (cinayet-hırsızlık), suçlu ve dedektif unsurları çerçevesinde kurgulanan, birbirinin tekrarı gibi olan polisiye romanlar zaman içerisinde değişime uğrayarak yeni polisiye türlerin ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır. Polisiye roman edebiyatta sahne aldığı ilk yıllarda kalıplaşmış unsurlardan zaman içerisinde sıyrılıp, değişen toplumsal koşulların etkisiyle kim yaptı (whodunit), heyecan (thriller), gerilim (suspense), on paralık öyküler (dime novels), sert polisiye (hard-

boiled), organize suç örgütlerinin dâhil olduğu çoklu suç anlatımı, casusluk, süper dedektiflik gibi örneklerle gelişmiş ve zenginleşmiştir. Polisiye roman ile ilgili değişmeyen ve bir romanın polisiye edebiyata dâhil olmasını sağlayan temel öğeler, ‘suç’ ve ‘muamma’ olarak kabul edilmiştir. Tez kapsamında incelenen eserlerde suç kurgusu hem dünya hem de Osmanlı-Türk polisiyesinin kendine özgü özelliklerini taşımaktadır. Özellikle, suç çoğunlukla hırsızlık olmakla birlikte suçun kurgulanışında klişe entrika unsurları uygulanmaktadır.

Çalışmanın sonucunda şu bulgular elde edilmiştir: İncelenen Server Bedi imzalı polisiye türündeki eserlerde yer alan entrika, heyecan, sürükleyicilik gibi özellikler okurun hem ilgisini hem de dikkatini daima canlı tutmaktadır. Eserlerde yer alan kahramanların (Cingöz Recai, Mehmet Rıza, Sherlock Holmes, Arsen Lüpen, Çekirge Zehra, Tilki Leman, Kartal İhsan) diğer insanlara ve karakterlere göre daha zeki, kültürlü ve becerikli olmalarının vurgulanması söz konusudur. Bu karakterler şık görünümlü, kibar oldukları için şüphelenilmediklerinden dolayı suçlarını rahatlıkla gerçekleştirebilmektedirler. Bu kahramanlarla birlikte eserlerde suçların gerçekleştiği mekânın İstanbul ve semtleri olması da dönemin sosyoekonomik ve kültür yapısından kaynaklanmakla beraber dönemin izlerini taşımaktadır.

Suç kurgusuna bakıldığında heyecan öğesi ve bilinmezliği okuyucuya fazlasıyla hissettiren bir doku sürekli bir devinim içinde bütün eserlerde göze çarpmaktadır. Olay örgüsü açısından ele alınan eserlere baktığımızda Cingöz Recai ile Mehmet Rıza, Tilki Leman ile Ahmet Fatin ve Çekirge Zehra ile Ahmet Selim arasındaki mücadele etrafında şekillenen kahramanların serileri, sürekli heyecan öğesi barındıran, sürprizler içeren bir yapı üzerine kurulmuştur. Cingöz Recai, Tilki Leman ve Çekirge Zehra serilerine kahramanlar birkaç kez dedektifler tarafından yakalanmış olsalar da üstün zekâ ve kurnazlıkları ile daima bir kaçış yolu bulmuşlardır. Server Bedi’nin polisiye eserlerinde kurgulanan hikâyeler herkesin yaşamında karşı karşıya kalabileceği ve görebileceği olaylar üzerine kurulmuştur.

Osmanlı-Türk polisiyesinin altın çağı olarak kabul edilen II. Meşrutiyet döneminde filizlenen milliyetçilik akımı ile birlikte ‘alafranga’ polisiye romanların yerini ‘alaturka’ polisiye eserler almıştır. Millîlik fikrinin her yönüyle zirvede olduğu bu dönemde her alanda ‘yerli ve millî’ olma, bizden bizim gibi yerli kahramanların varlığı ön planda tutulmuştur. 1914 ve 1928 yıllarına bakıldığında birçok eserde Türk kimliği öne çıkarılmış ve ulus-devlet inşasının temellerinin polisiye ile atılmaya çalışıldığı görülür. Bu amaçla hikâyelerde kahramanlar İngiltere ve Amerika gibi ülkelere gönderilip, oralarda büyük başarılar

kazandırılmaktadır. Birçoğu günümüze ulaşmamış olan bu eserler arasında Cingöz Recai ayrı bir konumdadır. Cingöz Recai'nin Sherlock Holmes ve Arsen Lüpen'e karşı olduğu hikâyelerde kahramanımız farklı millete mensup bu kahramanları daima yenmeyi başarmış ve onlara karşı üstün gelmiştir. Aynı zamanda Cingöz Recai'nin soyduğu kişilerin ecnebi olması ve kılık değiştirme entrikasında hem Cingöz'ün hem de Tilki Lemn ile Çekirge Zehra'nın birçok kez yabancı karakterleri seçmesi de bu millî şuurun etkileri olarak görülebilir. Server Bedi'nin dedektif kahramanı Kartal İhsan'da da milliyetçi bir anlayışın izleri görülmektedir. Bu durum ise, dönemin zor koşulları göz önünde bulundurulduğunda Türklerin zekâsı ve yetenekleri ile diğer milletlerden üstün olduğunun vurgulanması için yapılmıştır, denilebilir. Server Bedi millî şuurla hareket eder ve yabancılara karşı millî ve yerel olanı daha ön planda tutma çabası içerisinde.

Server Bedi polisiyeleri arasında Cingöz Recai'nin özel bir yeri vardır ve yayınlandığı her dönem popülarlığını korumuştur. Bu ilgi yoğunluğunun ardında, bir ulus-devlete dönüşmekte olan toplumun yaşadığı duygulara tercüman olmasının etkisi büyüktür. Server Bedi'yi polisiye edebiyata katkı sunduğu dönemlerdeki diğer yazarlardan ayıran en önemli farkı, Türk polisiye edebiyatına kazandırmış olduğu Cingöz Recai karakteri ve bu karakterin özgün bir kişiliğe sahip olmasıdır.

Polisiye edebiyatta kahraman ve anti kahraman olmak üzere iki farklı karakter tipi yer almaktadır. Anti kahraman tipi ile anlatılan, Cingöz Recai gibi hırsız karakterlerdir. Daha sonraları bu tipin kadın versiyonları olarak Tilki Leman ve Çekirge Zehra da polisiye edebiyatta yerlerini almışlardır. Server Bedi'nin anti kahraman olmayan karakteri Kartal İhsan ise bir dedektif kahraman tiplemesidir. Server Bedi muammayı açığa çıkarmada, suçluların yakalanmasında en büyük payı Kartal İhsan'a vermiş ve bu yolda olaylar daima Kartal İhsan'ın etrafında gelişmiştir. Kartal İhsan'ın başkahraman olduğu eserlerde suçun tespiti her zaman Kartal İhsan tarafından gerçekleştirilir ve o, işlenen suçların açığa çıkartılması için gönüllü dedektiflik görevini yerine getirir. Kartal İhsan dışındaki Mehmet Rıza, Selim ve Fatim ise Osmanlı-Türk polisiyesinin alt türü olan kibar erkek/kadın suçlu türündeki tipik başarısız dedektif karakterler olarak okura sunulmaktadır. Ancak bu dedektifler her ne kadar başarısız olsalar da zekâları ile anti-kahramanlara daima zor anlar yaşatmaktadırlar.

Server Bedi polisîyelerinde suçun türü ve kurgusu cinayet üzerine şekillenmemiş, daha çok hırsızlık suçu ön planda tutulmuştur. Özellikle Cingöz Recai, Tilki Leman ve Çekirge Zehra hırsızlık suçu üzerine şekillendirilmiştir. Kartal İhsan'da ise aksine cinayet ve hırsızlık

suçları birlikte verilmiştir. Diğer taraftan polisiye edebiyatta kadına bakış açısı da eserler üzerinden incelendiğinde, ataerkil toplum yapısının öne çıktığı gözlenmiştir. Polisiye edebiyat diğer türlerde olduğu gibi yazıldığı dönemin hem toplum yapısına hem de sosyal gerçekliğine ışık tutmaktadır. Bu nedenle toplumun kadına bakışı ve toplumda kadının yeri polisiye türde de dikkat çeken bir yere sahiptir. Ayrıca, Osmanlı-Türk polisiyesinde de kadın figürü İngiliz ve Fransız polisiyesinde olduğu gibi toplumun yapısına göre değişkenlik göstermiştir. Server Bedi polisiye eserlerinde kadını femme fatale, şeytani kadın, fenlenmiş mahlûk şeklinde tanımlamıştır. Tilki Leman ve Çekirge Zehra döneminin önemli karakterleri olmasına rağmen erkek kahramanların her zaman gölgesinde kalmışlardır.

Server Bedi'nin bütün polisiye eserlerinde daima kahramanın yanında eli kolu olan bir yardımcısı bulunmaktadır. Ayrıca bütün eserler incelendiğinde polisiye türün klişeleri (kılık değiştirme, entrika, mektup, plan yapma, tuzak kurma vb.) ve kuralları her hikâyede en ince ayrıntısına kadar uygulanmıştır.

Cingöz Recai, Tilki Leman, Çekirge Zehra ve Kartal İhsan'ın kahraman olduğu polisiye serilerde entrika ve maceranın daha fazla işlendiği ve olayların kurgusunun iç içe geçtiği görülmektedir. Bütün eserlerde geniş yer bulan mizah ve ironi unsurlarının eserleri daha eğlenceli ve ilgi çekici hâle getirdiği söylenebilir. Peyami Safa, Server Bedi adıyla yazdığı polisiye türdeki eserleriyle edebiyatımızın bugün dahi eksikliğini duyduğu popüler tarzın, korku, polisiye gibi türlerin doyurucu örneklerini vermiştir.

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, R. & Oral, G. (2018). Dedektif romanları: tarihine sığmayan geçmişi ile Türkiye’de ve dünyada adli edebiyat. *Adli Tıp Bülteni*, 23(3), 180-189. <https://doi.org/10.17986/blm.2018345602>
- Ağaoğlu, R. (2018). *Polisiye eserin toplumun şiddeti algılama biçimi ile etkileşimi: Edgar Allan Poe ve Halide Edip Adivar eserleri üzerine eleştirel söylem analizi* (Tez No: 601648) [Yüksek Lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Akış, O. (2020). Peyami Safa’da medeniyet ve kadın unsuru. *ESOGÜ Tarih Dergisi*, 3(1), 93-107. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esogutd/issue/54725/705102>
- Aktaş, H. (2024). Kadının polisiyesi: Elçin Poyrazlar’ın romanlarında suçun kurgulanışı. Ahmet Ümit, Seval Şahin, Didem Ardalı Büyükarman (Ed.). *Feminizm ve Polisiye - Edebiyat İnceleme Serisi 3* -içinde (s. 56). Sanat Kritik Yayınları.
- Altunal, S. (2018). *Kadın yazarların polisiye romanlarında suç kavramı (1936-2010)* (Tez No: 510892) [Yüksek Lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Altunbay, M. (2021). Zenginden alıp fakire veren bir kahraman olarak Cingöz Recai. Cengiz Karataş (Ed.). *Peyami Safa 60. yıl hatırası kitabı*-içinde (s. 115-122). İlbelge Yayınları.
- Ardalı Büyükarman, D. (2013). Şeytan Hadiye’nin şeytanlığı İskender Fahreddin Sertelli’nin onparalık serisi. Seval Şahin, Banu Öztürk ve Didem Ardalı Büyükarman (Ed.). *Edebiyatın izinde polisiye edebiyatı*-içinde (s. 99-103). Bağlam Yayınları.
- Ardalı Büyükarman, D. (2024, 10 Ekim). *Türkçe polisiyenin karakteristik özellikleri (1870-1928)*. K24. <https://www.k24kitap.org/turkce-polisiyenin-karakteristik-ozellikleri-1870-1928-350>
- Atabey, R. (2023). *Peyami Safa romanlarında toplumsal hatırlama ve unutma unsurları* (Tez No. 834615) [Yüksek Lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Atabey, S. (2012). *Polisiye romanlarda cinsiyetçilik: Eleştirel feminist bir inceleme* (Tez No.

- 314138) [Yüksek Lisans tezi, Ege Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Atalay, S. (2014). Modern toplumun edebi ürünü polisiye romanlar ve polisiye romanlarda cinsiyetçilik. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 35, 15-25. <https://www.sosyalarastirmalar.com/archive/jisr-volume-7-issue-35-year-2014.html>
- Auden, W. H. (2012). The guilty vicarage. *Harpers Magazine*, 2, 406-412. <http://www.harpers.org/archive/1948/05/0033206>
- Ay, B. (2018). *Nesirlerine göre Peyami Safa'nın düşünce dünyası* (Tez No. 505651) [Yüksek Lisans tezi, Trakya Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ayvazoğlu, B. & Karakılıç, S. (2015). *Peyami Safa*. Özyurt Yayınları.
- Ayvazoğlu, B. (1998) *Peyami hayatı sanatı felsefesi dramı*. Ötüken Yayınları.
- Ayvazoğlu, B. (2008). *Peyami hayatı sanatı felsefesi dramı*. Ötüken Yayınları.
- Bal, P. N., Murat, M., Erkan, B. (2021). Cingöz Recai ve eğitimde hipotetik düşüncenin kullanılması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14(80), 156-173. <https://doi.org/10.17719/jisr.2021.41246>
- Baydar, M. (2015). *Edebiyatçılarımız ne diyorlar*. İletişim Yayınları.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi (1986). *Polisiye roman kavramı*. Gelişim Yayınları.
- Canatak, M. (2013). Postmodern polisiye roman ve Pınar Kür'ün bir cinayet romanı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (49), 223-237. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunitaed/issue/2888/40020>
- Canbek, D. (2017). *Peyami Safa'nın Server Bedî müstearıyla yazdığı Cingöz Recai serisinin 2015 Türkçe dersi öğretim programına göre incelenmesi* (Tez No. 495699) [Yüksek Lisans tezi, İnönü Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Chandler, R. (1991). Basit bir sanat: Cinayet. *Varlık Dergisi*, 1007, 16-20. <https://arsiv.varlik.com.tr/>
- Çağlakpınar, M. (2024). Modern polisiye anlatıda kadın dedektif ve soruşturma. Ahmet Ümit, Seval Şahin, Didem Ardalı Büyükarman (Ed.). *Feminizm ve Polisiye - Edebiyat İnceleme Serisi 3-* içinde (s. 10-15). Sanat Kritik Yayınları.
- Çelenk, Z. (2005). Esrar-ı Cinayet'tan çoksatarlığın esrarlarına: ülkemizde yazarın ve romanın polisiye macerası. *Pasaj Edebiyat Eleştirisi Dergisi*, 2, 159-182.

<http://www.cinairoman.com/?p=1217>

- Çetindaş, D. (2019). Türk polisiyesi içerisinde bir kibar kadın hırsız: Çekirge Zehra ve maceraları. Emine Gürsoy Naskali (Ed.). *Hırsızlık Kitabı*- içinde (s. 363-404). Kitabevi Yayınları.
- Demir, E. (2017). *Peyami Safa'nın romanlarının psikanalitik açıdan incelenmesi* (Tez No. 454495) [Yüksek Lisans tezi, Adıyaman Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Duran, Z. (2021). *Çağdaş İspanyol polisiye romanında kadın kimliğinin oluşumu* (Tez No: 676926) [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Düzce, M. (2008). *Peyami Safa'nın romanlarında sosyal değişme ve din* (Tez No. 217182) [Yüksek Lisans tezi, Çukurova Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Eltutmaz, M., Bayram, S., Akgün, M., Eltutmaz, A. (2023). Peyami Safa's style based on the novel "so-called girls". *Route Education and Social Science Journal*, 83, 104-114. <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3486>
- Erdoğan, T. (2001). Server Bedi: Peyami'nin müsveddesi. *Kitap-lık Dergisi*, 45, 266-267. <https://kitap.ykykultur.com.tr/dergiler/kitap-lik#>
- Eşrefoğlu, R. D. (2022). *Agatha Christie ve Ahmet Ümit'in eserlerine Willard Huntington Wright ve Raymond Chandler'in polisiye roman ilkeleri bağlamında karşılaştırmalı yaklaşım* (Tez No: 738208) [Doktora tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gezer, H. (2006). *Türk edebiyatında polisiye roman ve Ahmet Ümit'in polisiye roman kurguları* (Tez No: 187399) [Yüksek Lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Göze, E. (1987). *Peyami Safa*. Gaye Yayınları.
- Göze, E. (1995). *Peyami Safa-Nazım Hikmet kavgası*. Boğaziçi Yayınları.
- Gümüş Şahin, S., Ardalı Büyükarman, D., Öztürk, B., Şahbenderoğlu, İ., Şahin, A. (2013). *Türk edebiyatında polisiye romanın tarihsel gelişimi (1884-1928)*, (Proje No: 110K412). Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK).

- Güngörmez Akosman, B. (2020). Rasyonel uygarlığın rasyonel eleştirisi: polisiye roman. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 53-62. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mad/issue/51392/728243>
- Güvenir, M. (1989). Peyami Safa üzerine. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 44, 253-263. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/3228/44970>
- İlter, G. (2022). *Türk edebiyatında polisiye roman (1980-2000)* (Tez No: 793188) [Doktora tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- İri, E. C. (2016). Ahmet Ümit'in Patasana romanının kurmaca dünyası. *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, 16, 104-125. <https://www.ytearastirmalari.com/Makaleler/a6e793a1-a65f-476b-a2cf-fe466643ff92.pdf>
- Kakıncı, T. (1995). *100 filmde başlangıcından günümüze gerilim/polisiye filmleri*. Bilgi Yayınevi.
- Kaledibi, E. & Karapınar, A. (2019). Detective adaptation in Turkish cinema: Cingöz Recai example. *Journal of International Social Research*, 12(64), 311-317. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3325>
- Karabulut, Ş. (2024). *Peyami Safa'nın Türk düşüncesine bakışı* (Tez No. 849653) [Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karaca, T. (2010). *Peyami Safa'nın kitap halinde yayımlanmış eserlerinde güzel sanatlar* (Tez No: 257919) [Yüksek Lisans tezi İstanbul Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karadayı, Ö. (2022). *Selami Münir Yurdatap'ın polisiye romanları üzerine bir inceleme* (Tez No. 766441) [Yüksek Lisans tezi, Erzurum Teknik Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kaya, M. (2024). Peyami Safa'nın yazılarında yahudi imajı. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 24/1, 241-264. <https://doi.org/10.33420/marife.1448575>.
- Knox, A. R. (1946). *A detective story decalogue*. (Derleyen: Howard Haycraft, The Art of the Mystery Story). Biblio and Tannen.
- Kozan, A. Ş. (2020). *Dönem sanatçı ve eser bağlamında Halit Ziya Uşaklıgil ve Peyami Safa romanlarının incelenmesi* (Tez No. 641661) [Yüksek Lisans tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Köseoğlu, N. (2012). Türk düşünce hayatında Peyami Bey. *Erdem*, 62, 125-132.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/erdem/issue/43837/539151>
- Kösoğlu, N. (2011). *Peyami Bey*. Ötüken Yayınları.
- Kracauer, S. (2019). *Polisiye roman: Felsefi bir inceleme*. Dilman Muradoğlu (Çev.). Metis Yayınları.
- Kudret, C. (2016). *Türk edebiyatında hikâye ve roman*. Kapı Yayınları.
- Kutlu, A. (2018). Modern, milliyetçi ve muhafazakâr bir düşün adamı: Peyami Safa. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 139-156.
<http://dergipark.gov.tr/ohuiibf/>
- Kutlu, A. (2021). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde Peyami Safa'nın öykülerinin A2 seviyesine uyarlanması* (Tez No: 668756) [Doktora Lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kuyaş, N. (2015 8 Ekim). Dedektif, neden modern bir kahramandır?
<https://www.k24kitap.org/dedektif-neden-modern-bir-kahramandir-354>
- Kuyucu, M.C. (2018, 10 Ekim). *İki Peyami Safa ve hikâyecilik temayülleri*. TamgaTürk.
<https://www.tamgaturk.com/iki-peyami-safa-ve-hikayecilik-temayulleri/60948/>
- Küçükboyacı, M. R. (1988). *İngiliz edebiyatında dedektif hikâyeleri*. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Lits, M. (1999). *Le roman policier: introduction a la theorie et a l'histoire d'un genre litteraire*. Editions du CEFAL.
- Mandel, E. (1996). *Hoş Cinayet (Özgün Adı Delighftul Murder-A Social History of the Crime Story)*. Yazın Yayıncılık.
- Memmedov, R. (2021). Ahmet Ümit'in "Kar Kokusu" romanı üzerine inceleme. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 67, 1-18.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/atauniefd/issue/65830/1025250>
- Mengi, N. & Ergül, F. (2014). Erhan Bener'in polisiye kurgusunda birey'in konumu, *Turkish Studies*, 9/3, 969-984. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6344>
- Merivale, P. (1996), An unsuitable genre for women. *Contemporary Literature*, 27, 693-700.
<https://doi.org/10.2307/1208777>
- Mirbağirova, S. (2002). *Dedektivniy janr v Azerbaydjanskoy literature v kontekste mirovoy*

- literatür (Dünya edebiyatı bağlamında Azerbaycan edebiyatında dedektif türü)*. Bakü: BSU Neşriyatı.
- Moğol, M. (2019). *Ahmet Ümit romancılığı* (Tez No: 569228) [Yüksek Lisans tezi, Aksaray Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Moran, B. (2015). *Türk romanına eleştirel bir bakış Sevgi Soysal'dan Bilge Karasu'ya* (Cilt 3). İletişim Yayınları.
- Moran, B. (2016). *Türk romanına eleştirel bir bakış*. İletişim Yayınları.
- Nadir, H. (2021). *Fakabasmaz Zihni'nin Sergüzeştleri Cinayet Koleksiyonu Cilt 2*. Ötüken Neşriyat.
- Önen, S. (2018). Polisiye edebiyatta kadın dedektifler: Esra Türkeul'un Kapalıçarşı Cinayeti kitabı. *Folklor/Edebiyat*, 24(93), 139-150. <https://doi.org/10.22559/folkloredebiyat.2017.74>
- Özbirge, S. (2023). *Peyami Safa'nın Server Bedi takma adıyla yazdığı çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Tez No: 792488) [Yüksek Lisans tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özcan, H. Ö. (2020). *Postmodern polisiye roman ve Pınar Kür'ün polisiye üçlemesi* (Tez No: 632295) [Yüksek Lisans tezi, Uşak Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özgürbüz, M. E. (2023). Polisiye edebiyatta tanrının temsilcisi dedektifin kaostan düzen yaratma gücü. Kuban Seçkin, Yusuf Gökkaplan (Ed.). *Türk Diliyle Güç-* içinde (s. 129-144). Kesit Yayınları.
- Özgürbüz, M. E. (2021). Pınar Kür'ün polisiye üçlemesinde queer anlatı stratejileri. *Fe Dergi* 14, 13-25. http://cins.ankara.edu.tr/26_2.pdf
- Özgürbüz, M. E. (2021). Polisiye romanın geleneksel yapısını sürdüren bir seri: ayçöreği dedektiflik bürosu üçlemesine feminist bir eleştiri. Mihrican Aylanç (Ed.). *Kadın odağında toplumsal cinsiyet disiplinlerarası yaklaşımlar-* içinde (s. 227-244). Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi.
- Paličko, E. (2021). Ölümcül kadın imgesi bağlamında Peyami Safa'nın Cânân'ı. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5(4), 2519-2541. <https://doi.org/10.34083/akaded.1012863>
- Roloff, B. & Seeblen, G. (1997). *Cinayet sineması- polisiye sinemasının tarihi ve mitolojisi*.

(Çeviren: Süheyla Saliha N. Kaya). Alan Yayıncılık.

Safa, P. (1954). Babama ait birkaç hatıra. *Türk Düşüncesi*, 5, 340.
<https://www.milliyetcidergiler.org/sayilar/3690>

Safa, P. (2019). *Allo... Allo... Yetişiniz!*, Ötüken Neşriyat.

Safa, P. (2019). *Cingöz Recai'nin harikulâde sergüzeştleri*. Ötüken Neşriyat.

Safa, P. (2019). *Çekirge Zehra'nın harikaları*. Ötüken Neşriyat.

Safa, P. (2019). *Kral Faruk'un elmasları peşinde*. Ötüken Neşriyat.

Safa, P. (2019). *Polis hafiyesi Kartal İhsan'ın maceraları*. Ötüken Neşriyat.

Safa, P. (2019). *Sağdan üçüncü söğüt*. Ötüken Neşriyat.

Safa, P. (2019). *Tilki Leman'ın harikulâde maceraları*. Ötüken Neşriyat.

Safa, P. (2019). *Zıpçıktılar*. Ötüken Neşriyat.

Safa, P. (2020). *Beyaz cehennem*. Ötüken Neşriyat.

Safa, P. (2021). *Arsen Lüpen İstanbul'da Cingöz Recai ile birlikte ve karşı karşıya*. Ötüken Neşriyat.

Safa, P. (2022). *Cıva Necati'nin (Cingöz Recai'nin) harikalı sergüzeştleri*. Ötüken Neşriyat.

Safa, P. (2022). *Cingöz Recai kibar serseri*. Ötüken Neşriyat.

Safa, P. (2022). *Cingöz'ün esrarı*. Ötüken Neşriyat.

Safa, P. (2022). *Sherlock Holmes'e karşı Cingöz Recai*. Ötüken Neşriyat.

Safa, P. (2022). *Sultan Aziz'in mücevherleri*. Ötüken Neşriyat.

Safa, P. (2023). *Cingöz Merih'te*. Ötüken Neşriyat.

Safa, P. (2024). *Siyah Pervaneler*. Ötüken Neşriyat.

Sağıroğlu B. (2023). Polisiye romana psikanalitik-dilbilimsel bir yaklaşım: Cingöz'ün Esrarı. *Turcology Research*, 77, 155-163. <https://doi.org/10.5152/JTRI.2023.23186>

Sarıaslan, N. (2023). *Cumhuriyetin ilk on yılında yaşamış yazarların (Halide Edip Adivar, Peyami Safa, Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu) romanlarında millî mücadele ve Cumhuriyetin ilk yılları* (Tez No. 779306) [Yüksek Lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Sarıdoğan, K. (2017). Sherlock Holmes: Conan Doyle'un üvey evladı veya babamız bizi

- sevmeyi, 221B Dergisi, 7, 62-64. <https://dukkana.mylosyayingrubu.com/221b/221b-dergi-7.-sayi/>
- Şahbenderoğlu, İ. (2013). Cingöz Recai ve gölgesi: Çekirge Zehra. Seval Şahin, Banu Öztürk, Didem Ardalı Büyükarman (Ed.). *Edebiyatın izinde polisiye edebiyat-* içinde (s. 104-114). Bağlam Yayınları.
- Şahin, A. R. (2020). *Peyami Safa'nın romanlarında zarflar ve kullanışları* (Tez No. 643399) [Yüksek Lisans tezi, Uşak Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Şahin, S. & Ardalı Büyükarman, D. (2016). Türkçe polisiyenin kadın dedektif kahramanları. *221B: İki Aylık Polisiye Dergi: Edebiyat ve Ekranda Kadın Dedektifler*, 60-62.
- Şahin, S. & Karahan, T. (2022). Peyami Safa'nın romanı ve senaryosu: Hey Kahpe Dünya. *Mecmua*, 13, 10-35. <https://doi.org/10.32579/mecmua.1021577>
- Şahin, S. (2011). *Kültürel Sermaye Kibar Hırsız ve Şehir*. Bağlam Yayınları.
- Şahin, S. (2011). Taklit orijinale karşı: Cingöz Recai versus Sherlock Holmes. *Turkish Studies*, 6, 1831-1842. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.1790>
- Şahin, S. (2013). Örtük bir hilkat garibesi: Tilki Leman. Seval Şahin, Banu Öztürk ve Didem Ardalı Büyükarman (Ed.), *Edebiyatın izinde polisiye edebiyat-* içinde (s.92-98). Bağlam Yayınları.
- Şahin, S. (2014). Kötü bir kadın: Çekirge Zehra. *IstanbulArtNews*, 5, 88-89. https://www.academia.edu/49890722/En_Sevdi%C4%9Finiz_K%C3%B6t%C3%BC_Karakter_Kim
- Şahin, S. (2014). Türkçede Polisiyenin ilk dönemi (1884-1928), *Notos*, 03, 23-25. [http://www.sevalsahin.com/detay/4/376/Turkce-de-Polisiyenin-Ilk-Donemi-\(1884-1928\)](http://www.sevalsahin.com/detay/4/376/Turkce-de-Polisiyenin-Ilk-Donemi-(1884-1928))
- Şahin, S. (2015). Hırsız kim? Cingöz Recai ve Arsen Lupin. *Hece Dergisi*, 217, 104-115. <http://sevalsahin.com/detay/4/180/Hirsiz-Kim?-Cingoz-Recai-ve-Arsene-Lupin>
- Şahin, S. (2015, 8 Ekim). *Osmanlı-Türk polisiyesinin ilk döneminde yapı ve ideoloji*. K24. <https://t24.com.tr/k24/yazi/osmanli-turk-polisiyesinin-ilk-doneminde-yapi-ve-ideoloji,383>
- Şahin, S. (2017). *Cinai Meseleler*. İletişim Yayınları.
- Şahin, S. (2022). Cingöz Recai'nin akıl ve gerilimle harmanlanmış yeni bir serüveni: Siyah

Şahin, S. Öztürk, B. Ardalı Büyükarman, D. (2013). *Edebiyatın izinde polisiye edebiyat*, Bağlam Yayınları.

Şahin, S. & Ardalı Büyükarman, D. (2023). Polisiye romanda kahraman erkek dedektif kalıbına bir meydan okuma: Anberbu Dadı ve Güler G. *YAZIT Kültür Bilimleri Dergisi*, 3(2), 195-208. <https://doi.org/10.59902/yazit.1313366>

Şanbay, S. G. (2024). Peyami Safa Polisiyesinde kadının temsili: Tilki Leman ve Çekirge Zehra örnekleri. Ahmet Ümit, Seval Şahin, Didem Ardalı Büyükarman (Ed.). *Feminizm ve Polisiye - Edebiyat İnceleme Serisi 3-* içinde (s. 132-136). Sanat Kritik Yayınları.

Tarancı, C. S. (1940). *Peyami Safa: hayatı ve eserleri*. Semih Lütfi Kitabevi.

Tekin, M. (1999). *Romancı yönüyle Peyami Safa*. Ötüken Neşriyat.

Tekin, M. (2003). *Peyami Safa ile söyleşiler*. Çizgi Kitabevi.

Tırmıkçioğlu, Z. (2020). Polisiye romanlarda ölüm nedeni olarak zehir ve yüksek doz ilaç: Agatha Christie ve Ahmet Ümit eserlerinin karşılaştırılması. *Adli Tıp Bülteni*, 25(2), 90-98. <https://doi.org/10.17986/blm.1390>

Tilbe, A. (2018). Bir polisiye serüven roman okuması: Jean-Christophe Grange'nin "Kızıl Nehirler'i". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 57, 139-157. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisosbd/issue/35707/397869>

Todorov, T. (2000). The typology of detective fiction. David Lodge, Nigel Wood (Ed.) *Modern criticism and theory-* içinde (s. 136-144). Essex: Pearson Education.

Topçu, H. (2019). Türk edebiyatının kibar hırsız Cingöz Recai. Emine Gürsoy Naskali (Ed.). *Hırsızlık kitabı-* içinde (s. 249-284). İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Topçu, H. (2023). İki mekân iki hayat: "Fatih Harbiye" romanı örneği. *Olgu Sosyoloji Dergisi*, 2(2), 62-68. <https://doi.org/10.58632/olgusos.1227437>

Toprak, Z. (2008). "Reel"den "İmajiner"e-Osmanlı kolluk kuvvetleri ve marjinaler. *Toplumsal Tarih*, 175, 54-62. https://kutuphane.fisek.org.tr/kitap.php?book_id=7200

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük (2005). *Polisiye roman*. Ankara.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (1990). *Polisiye roman*. Dergâh Yayınları.

- Ümit, A. (2014). Bir edebiyat izleği olarak cinayet, *Notos*, 46, 19-22.
<https://notoskitap.com/kitap/notos-46-iyi-polisiye-iyi-edebiyattir/>
- Üngör, Z. Ş. (2023). *Peyami Safa'nın Sözde Kızlar ve İstanbul hikâyeleri adlı eserlerinin sözlüğü ve söz varlığı* (Tez No. 805397) [Yüksek Lisans tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Üyepazarcı, E. (1997). *Korkmayınız Mister Sherlock Holmes! Türkiye'de polisiye romanlar üzerine bir inceleme (1881-2006)*. Göçebe Yayınları.
- Üyepazarcı, E. (2008a). *Korkmayınız Mister Sherlock Holmes! Türkiye'de polisiye romanın 125 yıllık öyküsü (1. Cilt)*. Maceraperest Yayınları.
- Üyepazarcı, E. (2008b). *Korkmayınız Mister Sherlock Holmes! Türkiye'de polisiye romanın 125 yıllık öyküsü (2. Cilt)*. Maceraperest Yayınları.
- Üyepazarcı, E. (2016). Server Bedi ve kahramanı Cingöz Recai. *221B Dergisi*, 18, 62-64.
<https://221bdergi.com/server-bedi-ve-kahramani-cingoz-recai-erol-uyepazarci/>
- Üyepazarcı, E. (2017). Türkiye'de polisiye romanın ilk dönemi: 1883-1928, *221B Polisiye Dergisi*, 28-30. <https://221bdergi.com/>
- Üyepazarcı, E. (2018). Çekirge Zehra, Tilki Leman ve Şeytan Hadiye üç acar kadın kahraman. *Atlas Tarih Dergisi*, 55, 94-99. <http://www.kesfetmekicinbak.com/atlas-tarih/default.aspx>
- Üyepazarcı, E. (2019). *Unutulanlar, hiç bilinmeyenler ve bilinmek istenmeyenler: Türkiye'de popüler romanın ilk yüzyılının öyküsü (1875-1975)*. Oğlak Yayıncılık.
- Vanoncini, A. (1995). *Polisiye roman*. İletişim Yayınları.
- Yakar, Y. M. (2014). Türk çocuk ve ilk gençlik edebiyatında polisiye. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 756, 675-681. <https://tdk.gov.tr/yayinlar/sureli-yayinlarimiz/aralk-2014/>
- Yaşmut, Ç. (2014). Suç tarihi ve polisiye roman, *Notos*, 46, 48-51.
<https://notoskitap.com/kitap/notos-46-iyi-polisiye-iyi-edebiyattir/>
- Yavuz, S. (2022). *Esra Türkeul'un romanlarında polisiye kurgu* (Tez No: 755843) [Yüksek Lisans tezi, Başkent Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yemni, S. (2015). Sadık Yemni ile polisiye edebiyat üzerine, *Ayraç Dergisi*, 73, 35-40.
<https://ayracdergi.com/index.php/2024/09/18/ayrac-dergisi-sayi-73/>
- Yıkan, Z. (2004). *Peyami Safa'nın Server Bedi imzalı romanları* (Tez No: 145073) [Yüksek

Lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Yiğit, E. (2005). *Peyami Safa'nın Server Bedi imzalı polisiye-macera türündeki eserlerinin çocuk edebiyatı açısından incelenmesi* (Tez No: 188052) [Yüksek Lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU		
Öğrencinin Adı Soyadı: Şelale ÇELEBİ		EYET
Kapak		
1	Tez Başlığı tutanaktaki başlıkla aynı mı?	
2	Kapaktaki ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
3	Kapak format kılavuzdaki kapak formatına uygun mu?	
4	Kapakta yazılan tüm yazılar doğru olarak verilmiş mi?	
İçindekiler		
5	Sayfa numaraları tam verilmiş mi?	
6	Şekil, Çizelge vb. listeleri verilmiş mi? Sıralaması doğru mu?	
7	Özet, Abstract, Giriş, Sonuçlar vb. bölümler var mı?	
8	Yazım hataları kontrolü yapıldı mı?	
Giriş		
9	Hazırlanan tezin önemini anlatıyor mu?	
10	İkinci ve Üçüncü dereceden başlık içermemeli kuralına uyuldu mu?	
Özet/Abstract		
11	Kılavuza uygun mu?	
12	Ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
13	Özet; tek sayfa, tek aralık, tek paragraf kuralına uygun olarak yazıldı mı?	
14	Bilim kodu, sayfa adedi, anahtar kelimeler ve tez danışmanı yazıldı mı?	
Kaynakça		
15	Kaynakların tamamına metin içinde atıf yapıldı mı?	
16	Kaynak formatı kılavuzdaki kaynak formatına uygun olarak hazırlanmış mı?	
17	Atıf formatı kılavuzdaki atıf formatına uygun mu?	
Atıf Yöntemi APA 7 ☐ CMS ☐ İSNAD ☐		
Genel Değerlendirme		
18	Etik Beyan açıklaması okundu, uyuldu ve imzalandı mı?	
19	Kabul/Onay sayfası kılavuzdaki formata uygun olarak düzenlenmiş mi?	
20	Kabul /Onay sayfasında belirtilen oy birliği/oy çokluğu seçeneklerinden uygun olanı savunmayla tutarlı olacak şekilde belirlenmiş mi?	
21	Sayfa kenar boşlukları ve sayfa numaraları kılavuzdaki formatına uygun mu?	
22	Paragraf boşlukları ve metin satır aralığı kılavuza uygun olacak şekilde düzenlenmiş mi?	
23	Başlık yazımları kılavuzdaki başlık formatlarına uygun mu?	
24	Yazı tipi ve boyutu kılavuzdaki yazı tipi ve boyutu formatına uygun mu?	
25	Şekil, Çizelge vb. açıklama ve numaralandırmaları kılavuzdaki formata uygun olarak yazılmış mı?	

Dr. Öğr. Üyesi Zehra KAPLAN

İmza